

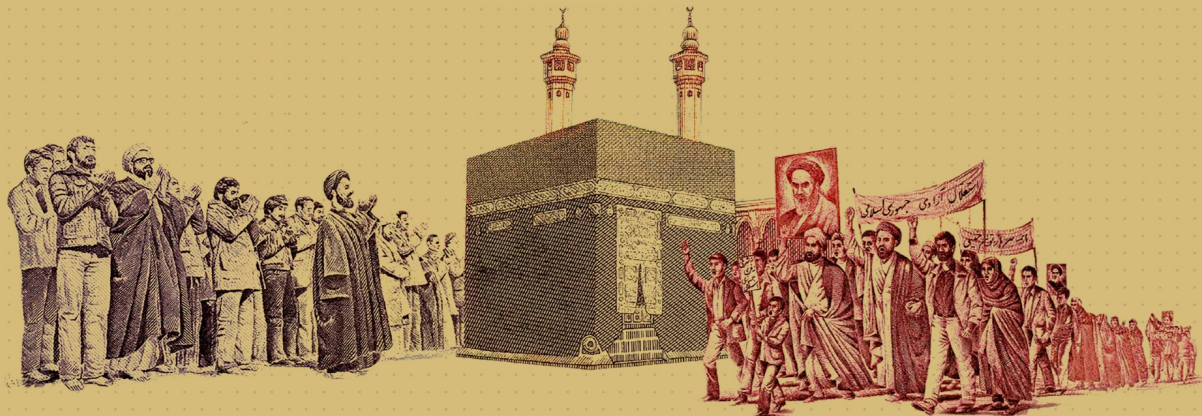

۱/۶/۱۶۶

شاخصه های ارزیابی دولت اسلامی

با استناد به ۸۷ آیه و روایت

شاخصه های ارزیابی در دولت اسلامی

محورهای جلسه:

۱. دولت اسلامی چگونه محقق می شود؟
۲. نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی چیست؟
۳. چگونه دستگاه ارزیابی کشور را متحول کنیم؟
۴. نحوه طراحی سیستم ارزیابی جدید در کشور چگونه است؟

شورای راهبردی

الگوی پیشرفت اسلامی

۱۲ خرداد ۱۴۰۳

شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی

الْحَمْرَةَ

وَكَأَيِّنْ مِنْ نَبِيِّ قَاتَلَ مَعَهُ رِيبُونَ كَثِيرٌ فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا وَمَا اسْتَكَانُوا
اللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ

سوره مبارکه آل عمران، آیه ۱۴۶

و چه بسیار از پیامبرانی که مردان الهی فراوانی به همراه آنان جنگیدند، پس در مقابل آنچه در راه خدا به آنان رسید سستی نکردند و ناتوان نشدند و سر تسلیم و ذلت فرود نیاوردند؛ و خدا شکیبایان را دوست دارد.

شناسنامه:

متن پیش رو (ویرایش اول) صد و شصت و ششمین مکتوب از نوع ششم محصولات مرتبط با نقشه الگوی پیشرفت اسلامی (پیاده فوری) است. محتوای این محصول، متن پیاده شده سخنان حجت الاسلام و المسلمین علی کشوری (دبیر شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی) با موضوع «شاخصه‌های ارزیابی در دولت اسلامی» می‌باشد که با عنوان «نشست تخصصی انتخابات و الگوی پیشرفت اسلامی» در تاریخ شنبه ۱۲ خردادماه سال ۱۴۰۳ در مدرسه علمیه آیت الله خامنه‌ای (حفظه الله) در شهر مشهد برگزار گردیده است. شایان ذکر است که این متن، مستند به ۸۷ آیه و روایت و زیرمجموعه مباحث "فقه الفرقان" است. ضمناً بحث حاضر حاوی یک جدول تصمیم (مشمول بر ۶ تصمیم کمی و منزلتی) می‌باشد.

شاخصه‌های ارزیابی در دولت اسلامی

دولت اسلامی چگونه محقق میشود؟
(تصمیم)

نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی چیست؟
(تصمیم افتتاحی)

شاخصه‌های ارزیابی در دولت اسلامی

چگونه دستگاه ارزیابی کشور را متحول کنیم؟
(تصمیم کمی)

نحوه طراحی سیستم ارزیابی کشور جدید در کشور چگونه است؟
(تصمیم منزلتی)

اصلی‌ترین مانع تحقق دولت اسلامی

راهکار تحقق دولت اسلامی

نکته مقدماتی: قاعده اصولی برای استنباط پاسخ به سوال

لزوم تحول در قوه ارزیابی کشور

بر اساس دستگاه پیامبران
علیه‌السلام

۱. تحول در نظام ارزیابی غذا در کشور

۲. تحول در نظام ارزیابی ساختمان

۳. تحول در معیارهای ارزیابی زندگی شهری

۴. تحول در شاخصه‌های ارزیابی کارآمدی و اثرگذاری سیاست‌های پولی و مالی

۵. تحول در ارزیابی سلامت کشور

کلی‌گویی و عدم ارائه راهکارهای مشخص برای چگونگی ساخت دولت اسلامی توسط جریان‌های تمدنی

مثال ۱: راهکارهای تحقق مفهوم "عدالت" در موضوع یارانه‌ها:

مثال ۲: راهکارهای حل مشکل افزایش حمل و نقل و مصرف سوخت

تیین تفصیلی و مشخص از چگونگی ساخت دولت اسلامی

بیان مبتنی بر افتتاح (تیین نقطه آغاز و نقطه ختم امور)

دلیل انتخاب به عنوان نقطه شروع: محوریت «نظم اختیاری» در دولت اسلامی مبتنی بر اصل «تیین» متوجه کردن انسانها نسبت به درست یا غلط بودن کارها (و هدایت نظامات ذهنی

مبنای ارزیابی غذا براساس مفاهیم دولت مدرن: ارزیابی براساس مفاهیم "کالری" و "مولکول‌های زیستی"

مبنای ارزیابی غذا براساس مفاهیم دولت اسلامی: ارزیابی براساس چهار مفهوم: "حلال"، "طیب"، "سازگاری غذا با مزاج" و "اخلاق"

مبنای ارزیابی ساختمان براساس مفاهیم دولت مدرن: ارزیابی براساس سیستم‌های رتبه‌بندی
(مانند سیستم رتبه‌بندی سبز و...)

مبنای ارزیابی ساختمان براساس مفاهیم دولت اسلامی: ارزیابی براساس مقررات فقهی ساختمان
(۹ محور)

مبنای ارزیابی شهری براساس مفاهیم دولت مدرن: ایده‌های نو شهرگرایی:

مبنای ارزیابی شهری براساس مفاهیم دولت اسلامی:

مبنای دولت مدرن:

مبنای دولت اسلامی:

براساس میزان پیشگیری از بیماری (نه براساس توسعه خدمات درمانی)

احتمال اول: پایه‌گذاری سیستم ارزیابی جدید درون دستگاه‌های مدرن کشور

احتمال دوم: پایه‌گذاری مرکز ارزیابی جدید در حوزه علمیه (قم) سیستم تولید مستقل

نتیجه: دستاویز شدن مسئولین به تئوری‌های پوزیتیویستی

برخی نتایج:
۱. بحث از تولید در یک شهر و مصرف در یک شهر دیگر
۲. راه‌اندازی سیستم توزیع طولانی
۳. لزوم استفاده از سیستم‌های هوشمند برای نظارت حداکثری بر سیستم توزیع

برخی فوائد:
۱. کسر هزینه حمل و نقل از قیمت تمام شده کالا (و در نتیجه: کاهش تورم)
۲. حل مشکل ناترازی سوخت در کشور
۳. کاهش قابل توجه آلودگی صوتی و آلودگی هوا

برخی تالی‌فاسدهای حمل و نقل حداکثری:
افزایش آلودگی‌های صوتی، آلودگی هوا، ناترازی سوخت، ناتوانی مردم بر تنظیم وقت

یکی از فوائد:
۱. کاهش حدود ۴۰ درصدی مصرف سوخت (کاهش سفرهای ضروری متوقف بر نیازهای چهارگانه خانوار: نیاز تقریبی، نیاز شغلی، نیاز تحصیلی و نیازهای روزمره)

نمونه‌هایی از شاخصه‌های ارزیابی در برنامه‌ریزی دولت مدرن و تأثیرگذار بر ذهنیت مسئولین: شاخصه‌هایی مانند نرخ تورم، تولید ناخالص داخلی، میزان پرداخت مالیات توسط مردم

نمونه‌هایی از شاخصه‌های ارزیابی در برنامه‌ریزی دولت اسلامی: شاخصه‌هایی مانند میزان خانه‌های حیط دار، آمار طلاق و ازدواج، میزان تولید غذای سالم و...

نمونه‌ای از استفاده دستگاه شیطان در معرفی ویژگی شُر حرس به عنوان امری ممدوح (ایجاد اختلال در قوه ارزیابی انسان)
معرفی «حرس» به عنوان امری ممدوح توسط کینز و اسمیت

توصیه به مصرف حشرات (مانند سوسک) (بخاطر وجود پروتئین در گوشت حشرات!)

توصیه به مصرف زیاد «لبنيات» برای زنان باردار بخاطر تأمین «کلسیم» و پیشگیری از «پوکی استخوان» (باعث ایجاد «غلبه سردی» در بدن بدلیل مصرف زیاد لبنیات) و در نتیجه: کمک به تشدید درد در بدن)

توصیه به مصرف زیاد پاستیل و ژله جهت استخوان بندی بدن و دندان و غفلت از «حرمت» و «نجاست» برخی مواد تشکیل دهنده آن

مثال ارزیابی غذا براساس مزاج:
توصیه به مصرف آلوسیاه برای بیماریهای سخت و پرهیز از مصرف زیاد آن بدلیل ایجاد «غلبه سردی»
توصیه به کاهش مصرف غذاهای دارای مزاج گرم برای افراد صفاوی مزاج (بدلیل ایجاد غلبه صفر و در نتیجه: افزایش ویژگی «دم گرم» بودن افراد صفاوی) و کاهش سطح عقلایت و در نتیجه احتمال ابتلاء به پدیده خطرناک فرار از خانه توسط دختران دارای غلبه صفر

مثال ارزیابی غذا براساس اخلاق:
تأثیر مصرف زیاد خیار نارس بر ایجاد صفت «توس» در انسان
تأثیر مصرف میوه «به» بر ایجاد صفت «شجاعت» و «سخاوت» در انسان

ارزیابی ساختمان از حیث مصالح ساختمان با ۴ شاخص: زیست پذیری (سازگاری با محیط زیست (ت‌ملاس)، سازگاری با مزاج (نازرا)، و علوم غربیه

ارزیابی ساختمان از حیث جانمایی: ساخت در قالب محله و رعایت محیط همسایگی

ارزیابی ساختمان از حیث حریم خصوصی

ارزیابی ساختمان از حیث تفریح خانگی

شهر سبز، شهر دوستدار کودک، شهر حامی زنان باردار، هویت کالبدی، منظر شهری، سرزندگی شهری و...

اولین شاخص: کاهش حمل و نقل برخی از فوائد: کاهش ناترازی سوخت، کاهش آلودگی صوتی و آلودگی هوا، کاهش ترافیک، افزایش قدرت تنظیم وقت افراد

شاخص تورم، شاخص اعتبارات مازاد، شاخص نرخ‌های بهره واقعی، شاخص نوسانات پول و شاخص مانده حساب جاری تراز پرداخت‌ها

اولین شاخص: شاخص ذخیره ارزش (قابلیت پول کشور برای ذخیره کردن ارزش ثروت مردم)

یکی از نتایج عدم توجه به «شاخص ذخیره ارزش» در سیاست‌های پولی و مالی کشور: روی آوردن مردم به بازارهای موازی (مانند: خانه، زمین، ماشین و...) (و در نتیجه: افزایش تورم در بازارهای موازی

دلیل نادرست بودن: ایجاد اصطکاک شدید
(به دلیل طراحی ساختار دولت مدرن برای اهدافی غیر از اهداف دولت اسلامی)

نحوه سیستم انتقال مستقل:
ایجاد ارائه گزارش‌های ارزیابی اقتصادی در مسجد بازار، ارائه گزارش‌های مرتبط با خانواده و مسائل اجتماعی در مساجد محله، و ارائه کلیت گزارش‌ها در مساجد جامع و اعظم به امامان جمع

مسجد محور و محله محور بودن گزارش‌های ارزیابی جدید (سیستم انتقال مستقل)

فهرست مطالب:

مقدمه: تبیین اجمالی سوالات مطرح در جلسه ۲

سوال اول: دولت اسلامی چگونه محقق می‌شود؟ (تفاوت خدمات در دولت اسلامی با خدمات در دولت مدرن) ۲

سوال دوم: نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی چیست؟ ۴

سوال سوم: چگونه دستگاه ارزیابی کشور را متحول کنیم؟ ۶

۱. سوال اول: دولت اسلامی چگونه محقق می‌شود؟ (تفاوت خدمات در دولت اسلامی با خدمات در

دولت مدرن) (تصمیم) ۱۲

۱/۱. تبیین تفصیلی و مشخص از چگونگی ساخت دولت اسلامی؛ راهکار تحقق دولت اسلامی ۱۳

۱/۲. کلی‌گویی و عدم ارائه راهکارهای مشخص برای چگونگی ساخت دولت اسلامی توسط جریان‌های تمدنی (و در

نتیجه: دستاویز شدن مسئولین به تئوری‌های پوزیتیویستی!)؛ اصلی‌ترین مانع تحقق دولت اسلامی ۱۵

۱/۲/۱. مثال ۱: راهکارهای تحقق مفهوم "عدالت" : ۱۶

۱/۲/۱/۱. بحث از «اختصاص یارانه‌ها به ابتدای زنجیره ارزش؟ یا به انتهای زنجیره ارزش؟»؛ محور راهکارهای دولت مدرن برای تحقق

عدالت در موضوع یارانه‌ها ۱۶

۱/۲/۱/۲. «کوتاه‌کردن زنجیره ارزش»؛ راهکار مشخص دولت اسلامی برای تحقق عدالت در موضوع یارانه‌ها ۱۸

۱/۲/۱/۲/۱. کسر هزینه حمل و نقل از قیمت تمام شده کالا (و در نتیجه: کاهش تورم)، حل مشکل ناترازی سوخت در کشور، کاهش

قابل توجه آلودگی صوتی و آلودگی هوا؛ چهار فائده مهم توجه به «کوتاه‌کردن زنجیره ارزش» ۱۸

۱/۱/۱/۲/۲. تولید در یک شهر و مصرف در یک شهر دیگر، راه‌اندازی سیستم توزیع طولانی، لزوم استفاده از سیستم‌های هوشمند برای

نظارت حداکثری بر سیستم توزیع؛ برخی از نتایج «طولانی‌بودن زنجیره ارزش» ۱۸

۱/۲/۲. مثال ۲: راهکارهای حل مشکل افزایش حمل و نقل و مصرف سوخت: ۱۹

۱/۲/۲/۱. تمرکز بر راهکارهای روینایی کاهش مصرف سوخت و انرژی؛ راهکار اصلی دولت مدرن برای حل مشکل افزایش حمل و نقل و

مصرف سوخت ۱۹

۱/۲/۲/۲. تمرکز بر راهکار ریشه‌ای کاهش حمل و نقل (ایجاد تقسیمات شهری کوچک‌مقیاس و محلی)؛ راهکار مشخص دولت اسلامی

برای حل مشکل افزایش حمل و نقل و مصرف سوخت ۲۱

۱/۲/۲/۲/۲. کاهش مفهوم "اسراف" در مصرف انرژی (در مقابل پیشنهاد سند ۲۰۳۰: ارائه پیشنهادهای گوناگون برای جایگزینی

سوخت‌های فسیلی)؛ مبنای دولت اسلامی در حل مشکل افزایش حمل و نقل و مصرف سوخت ۲۳

۱/۲/۲/۳. افزایش آلودگی‌های صوتی، آلودگی هوا، ناترازی سوخت، ناتوانی مردم در تنظیم وقت؛ چهار نمونه از تالی‌فاسدهای حمل و نقل حداکثری ۲۵

۱/۲/۲/۴. کاهش ۲۰ درصدی مصرف سوخت در کشور (با اجرای ۱۰ راهبرد مشخص دولت اسلامی برای حل مشکل حمل و نقل)؛ یکی از فوائد تمرکز بر راهکار ریشه‌ای «کاهش حمل و نقل» ۲۵

۲. سوال دوم: نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی چیست؟ (تصمیم انفتاحی) ۲۸

۲/۱. نکه مقدماتی: بیان مبتنی بر انفتاح (تبیین نقطه آغاز و نقطه ختم)؛ قاعده اصولی برای استنباط پاسخ به سوال

دوم ۲۸

۲/۱/۱. بحث از نقطه آغاز حج (احرام مع التلبیه) و نقطه ختم حج (لقاء و زیارت امام)؛ مثالی برای بیان مبتنی بر انفتاح ۳۱

۲/۲. تحوّل در قوه ارزیابی کشور؛ نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی ۳۳

۲/۲/۱. محوریت «نظم اختیاری» در دولت اسلامی و محوریت «تبیین» (متوجه کردن انسان‌ها نسبت به درست یا غلط بودن

کارها) در ایجاد نظم اختیاری؛ دلیل انتخاب «تحوّل در قوه ارزیابی کشور» به عنوان نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی ... ۳۳

۲/۲/۱/۱. جهت‌دهی و تغییر ذهنیت و تفکرات انسان‌ها (خصوصاً مسئولین و رئیس جمهور) و در نتیجه: تغییر رفتار؛ فائده مهم گزارش‌های

ارزیابی ۳۷

۲/۲/۱/۱/۱. شاخصه‌هایی مانند: نرخ تورّم، تولید ناخالص داخلی، میزان پرداخت مالیات توسط مردم و...؛ نمونه‌هایی از شاخصه‌های

ارزیابی در برنامه‌ریزی دولت مدرن و تاثیرگذار بر ذهنیت مسئولین ۳۸

۲/۲/۱/۱/۲. شاخصه‌هایی مانند: میزان خانه‌های حیاطدار، آمار طلاق و ازدواج، میزان تولید غذای سالم و...؛ نمونه‌هایی از

شاخصه‌های ارزیابی در برنامه‌ریزی دولت اسلامی ۴۰

۲/۲/۱/۲. ادعای اداره جامعه بر مبنای اسلام و در عین حال استفاده از شاخصه‌های ارزیابی سازمان‌های بین‌المللی؛ مهم‌ترین مشکل

جمهوری اسلامی در چهل سال گذشته ۴۲

۲/۲/۱/۳. محوریت «فُرْقان» (قوه ارزیابی خیر و شر) «در دستگاه پیامبران و دستگاه شیطان»؛ دلیلی بر اهمیت فراوان فُرْقان (قوه ارزیابی)

..... ۴۳

۲/۲/۱/۳/۱. معرفی «حرص» به عنوان امری ممدوح در تولید ثروت توسط کینز (Keynes)؛ نمونه‌ای از استفاده دستگاه شیطان در

معرفی ویژگی شرّ «حرص» به عنوان امری ممدوح (خیر)؛ (ایجاد اختلال در قوه ارزیابی انسان) ۴۳

۳. سوال سوم: چگونه دستگاه ارزیابی کشور را متحول کنیم؟ (تصمیم کمی) ۴۶

۳/۱. شاخص اول: تحوّل در نظام ارزیابی غذا در کشور ۴۶

۳/۱/۱. مبنای ارزیابی غذا براساس مفاهیم دولت مدرن: ارزیابی براساس مفهوم «کالری» و «مولکول‌های زیستی» ۴۶

- ۳/۱/۱/۱. تأکید سند ۲۰۳۰ توسعه پایدار بر «پایان دادن به سوء تغذیه تا سال ۲۰۳۰» بر مبنای ارزیابی غذا براساس مفهوم "کالری" و "مولکول‌های زیستی" ۴۷
- ۳/۱/۱/۱. تعریف «سوء تغذیه» در علوم تغذیه مدرن به «کمبود پروتئین و کمبود میزان مصرف کالری در وعده‌های غذایی»؛ مبنای شروع انحراف در سند ۲۰۳۰ در مورد ارزیابی غذا! ۴۹
- ۳/۱/۱/۱/۱. توصیه به مصرف حشرات (مانند سوسک!) بخاطر وجود پروتئین در حشرات!؛ یک مثال از انحرافات ارزیابی غذا بر مبنای کالری و مولکول‌های زیستی ۵۲
- ۳/۱/۱/۱/۲. توصیه به مصرف زیاد «لبنیات» برای زنان باردار بخاطر تأمین «کلسیم» و پیشگیری از «پوکی استخوان»؛ مثالی دیگر از انحرافات ارزیابی غذا بر مبنای کالری و مولکول‌های زیستی ۵۵
- ۳/۱/۱/۱/۲/۱. ایجاد «غلبه سردی» در بدن بدلیل مصرف زیاد لبنیات (و در نتیجه: کمک به تشدید درد در بدن)؛ علت انحراف مصرف زیاد لبنیات بر مبنای مولکول‌های زیستی (کلسیم) برای زنان باردار ۵۵
- ۳/۱/۱/۱/۳. توصیه به مصرف زیاد پاستیل و ژله جهت استخوان‌بندی بدن و دندان و غفلت از «حرمت» و «نجاست» برخی مواد تشکیل دهنده آن؛ مثالی دیگر از انحرافات ارزیابی غذا بر مبنای کالری و مولکول‌های زیستی ۵۷
- ۳/۱/۲. مبنای ارزیابی غذا براساس مفاهیم دولت اسلامی: ارزیابی براساس چهار مفهوم: "حلال"، "طیب"، «تاثیر بر مزاج و اخلاق» ۶۰
- ۳/۱/۲/۱. «حلال» و «طیب» بودن؛ اولین و دومین مفهوم برای ارزیابی غذا در دولت اسلامی ۶۰
- ۳/۱/۲/۲. «سازگاری غذا با مزاج»؛ سومین مفهوم برای ارزیابی غذا در دولت اسلامی ۶۱
- ۳/۱/۲/۲/۱. توصیه به مصرف آلوسیاه برای بیماری‌های سخت و پرهیز از مصرف زیاد آن بدلیل ایجاد «غلبه سردی»؛ مثالی از ارزیابی غذا براساس مزاج ۶۲
- ۳/۱/۲/۲/۲. توصیه به کاهش مصرف غذاهای دارای مزاج گرم گرم برای افراد صفراوی مزاج (بدلیل ایجاد غلبه صفرا و در نتیجه: افزایش ویژگی «دم دمی مزاج بودن افراد صفراوی» و کاهش سطح عقلانیت و در نتیجه: احتمال ابتلاء به پدیده خطرناک فرار از خانه توسط دختران دارای غلبه صفرا!)؛ مثالی از ارزیابی غذا براساس مزاج ۶۳
- ۳/۱/۲/۳. «تاثیر غذا بر اخلاق»؛ چهارمین مفهوم برای ارزیابی غذا در دولت اسلامی ۶۹
- ۳/۱/۲/۳/۱. تاثیر مصرف زیاد خیار نارس بر ایجاد صفت «ترس» در انسان؛ نمونه‌ای از تاثیر غذا بر اخلاق ۶۹
- ۳/۱/۲/۳/۲. تاثیر مصرف میوه «په» بر ایجاد صفت «شجاعت» و «سخاوت» در انسان؛ نمونه‌ای از تاثیر غذا بر اخلاق ۷۰
- ۳/۱/۳. ضرورت آموزش ارزیابی غذا براساس مفاهیم اسلامی توسط رئیس جمهور آینده؛ به دلیل پیشگیری از عواقب خطرناک ارزیابی غذا براساس مفهوم کالری و مولکول‌های زیستی (مانند: حشره‌خواری، افزایش بیماری‌ها و...) ۷۱
- ۳/۲. شاخص دوم: تحول در نظام ارزیابی ساختمان ۷۳
- ۳/۲/۱. مبنای ارزیابی ساختمان در دولت مدرن: ارزیابی براساس سیستم‌های رتبه‌بندی (مانند سیستم رتبه‌بندی سبز و...) ۷۳

- ۳/۲/۲. مبنای ارزیابی ساختمان در دولت اسلامی: ارزیابی براساس مقررات فقهی ساختمان (۹ محور)..... ۷۴
- ۳/۲/۲/۱. ارزیابی ساختمان از حیث مصالح ساختمان با ۴ شاخص: زیست پذیری (سازگاری با محیط زیست)، سلامت (سازگاری با مزاج)، ارزان و علوم غریبه..... ۷۴
- ۳/۲/۲/۲. ارزیابی ساختمان از حیث جانمایی: ساخت در قالب محله و رعایت محیط همسایگی..... ۷۶
- ۳/۲/۲/۳. ارزیابی ساختمان از حیث حریم خصوصی..... ۷۷
- ۳/۲/۲/۴. ارزیابی ساختمان از حیث تفریح خانگی..... ۷۸
- ۳/۳. شاخص سوم: تحول در معیارهای ارزیابی زندگی شهری..... ۷۹
- ۳/۳/۱. مبنای ارزیابی شهری براساس مفاهیم دولت مدرن (ایده‌های نوشهرگرایی): شهر سبز، شهر دوستدار کودک، شهر حامی زنان باردار، هویت کالبدی، منظر شهری، سرزندگی شهری و..... ۷۹
- ۳/۳/۲. مبنای ارزیابی شهری براساس مفاهیم دولت اسلامی:..... ۸۱
- ۳/۳/۲/۱. اولین شاخص: کاهش حمل و نقل..... ۸۱
- ۳/۳/۲/۱/۱. کاهش ناترازی سوخت، کاهش آلودگی صوتی و آلودگی هوا، کاهش ترافیک، افزایش قدرت تنظیم وقت افراد؛ برخی از فوائد کاهش حمل و نقل در شهرها..... ۸۱
- ۳/۴. شاخص چهارم: تحول در شاخصه‌های ارزیابی کارآمدی و اثرگذاری سیاست‌های پولی و مالی..... ۸۵
- ۳/۴/۱. مبنای دولت مدرن برای ارزیابی کارآمدی و اثرگذاری سیاست‌های پولی و مالی: شاخص تورّم، شاخص اعتبارات مازاد، شاخص نرخ‌های بهره واقعی، شاخص نوسانات پول و شاخص مانده حساب جاری تراز پرداخت‌ها..... ۸۵
- ۳/۴/۲. مبنای دولت اسلامی برای ارزیابی کارآمدی و اثرگذاری سیاست‌های پولی و مالی:..... ۸۷
- ۳/۴/۲/۱. اولین شاخص: شاخص ذخیره ارزش (قابلیت پول کشور برای ذخیره کردن ارزش ثروت مردم)..... ۸۷
- ۳/۴/۲/۱/۱. رو آوردن مردم به بازارهای موازی (مانند: خانه، زمین، ماشین و...) و در نتیجه: افزایش تورّم در بازارهای موازی؛ یکی از نتایج عدم توجه به «شاخص ذخیره ارزش» در سیاست‌های پولی و مالی کشور..... ۸۷
- ۳/۴/۲/۱/۲. قابلیت ذخیره ارزش در طلا و نقره؛ علت توصیه شارع به قراردادن طلا و نقره به عنوان پول (ابزار مبادله)..... ۸۸
- ۳/۴/۲/۲. دومین شاخص: تبادل حداقلی..... ۹۰
- ۳/۴/۲/۲/۱. انجام تراکنش‌های بانکی فراوان در تمام مبادلات خرد و کلان؛ وضعیت فعلی دولت مدرن در سیستم پولی و مالی کشور..... ۹۰
- ۳/۴/۲/۲/۲. راهکار «تبادل حداقلی» (به وسیله گسترش سیستم پیشرفته‌ی «تئاتر» (لااقل در تبادل‌های خرد)) و «تبادل مستقل» (بدون نیاز به دخالت بانک مرکزی)؛ دو راهکار دولت اسلامی برای رهایی از وضعیت تراکنش‌های فراوان بانکی..... ۹۰
- ۳/۴/۲/۲/۲/۱. بی‌معنی بودن «پولشویی» و عدم نیاز به «نظارت حداکثری بانک مرکزی» در تبادلات خرد؛ دو نمونه از فوائد تبادل مستقل..... ۹۲

- ۳/۴/۲/۲/۲/۲. کوتاه کردن زنجیره ارزش؛ جایگزینی دیگر برای نظارت حداکثری و راهکاری برای حل مشکل سوء استفاده در تبادلات مستقل و تُرد (مثل تولید نان و آرد)..... ۹۲
- ۳/۵. شاخص پنجم: تحول در ارزیابی سلامت کشور (براساس میزان پیشگیری از بیماری (نه براساس توسعه خدمات درمانی))..... ۹۴
- ۳/۶. خلاصه و نتیجه سؤال و سرفصل سوم: پایه گذاری سیستم ارزیابی جدید براساس شاخصه های نُه گانه دولت اسلامی و انتشار منظم گزارش های ارزیابی؛ نقطه آغاز دولت سازی اسلامی و عاملی مهم برای اصلاح ذهنیت ها و در نتیجه: اصلاح عملکرد مسئولین..... ۹۶
۴. خاتمه: نحوه طراحی سیستم ارزیابی جدید در کشور چگونه است؟ (تصمیم منزلتی)..... ۹۸
- ۴/۱. احتمال اول (نامقبول): پایه گذاری سیستم ارزیابی جدید درون دستگاه های مدرن کشور..... ۹۸
- ۴/۱/۱. ایجاد اصطکاک شدید (به دلیل طراحی ساختار دولت مدرن برای اهدافی غیر از اهداف دولت اسلامی)؛ دلیل نادرست بودن احتمال اول..... ۹۸
- ۴/۲. احتمال دوم (مقبول): پایه گذاری مرکز ارزیابی جدید در حوزه علمیه قم (سیستم تولید مستقل)..... ۹۸
- ۴/۲/۱. مسجدمحور و محله محور بودن گزارش های ارزیابی جدید (سیستم انتقال مستقل)..... ۹۹
- ۴/۲/۱/۱. ارائه گزارش های ارزیابی اقتصادی در مسجد بازار، ارائه گزارش های مرتبط با خانواده و مسائل اجتماعی در مساجد محله، و ارائه کلیت گزارش ها در مساجد جامع و اعظم به امامان جمع؛ نحوه سیستم انتقال مستقل..... ۹۹
- پیوست ها:..... ۱۰۳
- پیوست ۱: عهدنامه مالک اشتر..... ۱۰۴
- پیوست ۲: تبیین اجمالی نظریه مدیریت شهری محله محور..... ۱۲۸
- پیوست ۳: محوریت نظم اختیاری (نه نظم جبری) در دولت اسلامی..... ۱۳۲
- پیوست ۴: تاثیر غذا بر اخلاق..... ۱۳۸
- نظام اصطلاحات..... ۱۴۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا وَنَبِيِّنَا وَشَفِيعِنَا فِي يَوْمِ الْجَزَاءِ أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى
أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ سَيِّمًا بَقِيَّةِ اللَّهِ فِي الْأَرْضِينَ أَرْوَاحَنَا لِمَالِهِ الْفِدَاءُ وَعَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى فَرَجَهُ
الشَّرِيفُ وَاللَّعْنُ الدَّائِمُ عَلَى أَعْدَائِهِ أَعْدَاءِ اللَّهِ مِنَ الْآنَ إِلَى قِيَامِ يَوْمِ الدِّينِ.

خیلی خوشحال هستم که خدمت برادران و خواهران گرامی رسیدم. همان طور که به اطلاع شما رسیده، قرار است انشاءالله در نشست تخصصی امروز مختصری راجع به عنوان «انتخابات و الگوی پیشرفت اسلامی»^۱ با شما هم کلام بشویم. انشاءالله که خداوند متعال این گفتگو را از همه شما و از بنده حقیر قبول کند و انشاءالله در روز قیامت از برگزاری این جلسه پشیمان نشویم.

---

۱. **ارجاع پرورشی:** حضرت آیت الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار اعضای شورای عالی مرکز الگوی اسلامی-ایرانی پیشرفت، هدف انقلاب اسلامی را «تحقق تمدن اسلامی» خواندند... ایشان در تبیین مراحل پنج‌گانه‌ی تحقق اهداف انقلاب اسلامی و نسبت آن با الگوی پیشرفت، گفتند: مرحله‌ی اول در این فرایند، شکل‌گیری انقلاب اسلامی است و پس از آن باید بلافاصله نظام اسلامی تشکیل شود که هنر بزرگ امام خمینی رحمه الله نیز ایجاد نظام اسلامی بود.

رهبر انقلاب، مرحله‌ی سوم را که اکنون در آن قرار داریم، «تشکیل دولت اسلامی» یعنی تشکیل دولتی براساس الگوها و معیارهای کاملاً اسلامی خواندند و افزودند: تا وقتی این مرحله به‌طور کامل محقق نشده است، نوبت به «تشکیل جامعه اسلامی» نمی‌رسد و در این صورت، موضوع سبک زندگی اسلامی نیز صرفاً در سطح گفت‌وگو در جامعه باقی خواهد ماند.

ایشان، گام نهایی در مراحل پنج‌گانه‌ی اهداف انقلاب اسلامی را تحقق «تمدن اسلامی» دانستند و خاطر نشان کردند: تمدن اسلامی، کشورگشایی نیست بلکه به معنای تأثیر پذیرفتن فکری ملت‌ها از اسلام است.

مقدمه: تبیین اجمالی سوالات مطرح در جلسه

من در مجموع برای اینکه عنوان «انتخابات و الگوی پیشرفت اسلامی» برای شما تبیین شود، سه سرفصل اصلی را محضرتان مطرح می‌کنم. این سرفصل‌ها کمک می‌کنند که این مسئله شفاف بشود که: «چرا لازم است که ما در ایام انتخابات راجع به الگوی پیشرفت اسلامی صحبت کنیم؟» ان‌شاءالله ضرورت این مسئله برای همه شما تبیین خواهد شد.

سوال اول: دولت اسلامی چگونه محقق می‌شود؟ (تفاوت خدمات در دولت اسلامی با خدمات در دولت مدرن)

اولین مسئله‌ای که باید راجع به آن صحبت کرد این است که: چگونه ما می‌توانیم تمدن اسلامی را بسازیم و دولت اسلامی را تشکیل بدهیم؟ این سوال یکی از سوالات اصلی این جلسه و سوال دقیقی است؛ به این معنا که ما اینجا نپرسیده‌ایم که آیا داشتن «تمدن اسلامی» و یا «دولت اسلامی» ضرورت دارد یا خیر؟ چرا که در میان خیلی از انقلابی‌ها و جامعه مؤمن ما، این امری مسلم و مفروض است که ما نباید جامعه ایران را با «دولت مدرن» اداره کنیم و نباید قله حرکت جامعه خودمان را تشکیل یک نوعی از «مدرنیته» در ایران قرار بدهیم.

حتماً شنیده‌اید که بعضی‌ها وقتی دارند راجع به افق آینده کشور صحبت می‌کنند، اصطلاح «ژاپن اسلامی» یا «چین اسلامی» را به کار می‌برند! البته قبلاً این اصطلاح بیشتر به کار می‌رفت؛^۱ ولی

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای تولید الگوی پیشرفت اسلامی - ایرانی را لازمی تحقق «تمدن اسلامی» خواندند و در پاسخ به این سؤال که «چرا الگوهای موجود و آزموده‌شده در دنیا نمی‌توانند الگوی مطلوبی برای ما باشند؟»، گفتند: الگوهای رایج توسعه، از لحاظ مبانی، غلط و بر پایه‌ی اومانیسیم و اصول غیر الهی هستند و از لحاظ آثار و نتایج نیز نتوانسته‌اند وعده‌هایی را که درخصوص ارزش‌هایی نظیر «آزادی» و «عدالت» داده بودند، محقق کنند.

دیدار اعضای شورای عالی «مرکز الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت» با رهبر انقلاب / تاریخ: دوشنبه ۱۳۹۵/۲/۶

<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=۳۲۸۹۵>

۲. **ارجاع پردازشی:** کوالا لامپور - ایرنا - روزنامه 'نیو استریت تایمز' مالزی روز چهارشنبه در مطلبی به نقش مرحوم آیت‌الله هاشمی رفسنجانی در روابط ایران و مالزی پرداخت و نوشت که چشم انداز آیت‌الله هاشمی رفسنجانی تبدیل ایران به 'ژاپن اسلامی' بود و روابط با شرق به این خواسته کمک می‌کرد.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی مرحوم حجه الاسلام هاشمی رفسنجانی / تاریخ خبر: ۱۳۹۵/۱۰/۲۲

هنوز هم گاهی وقت‌ها این اصطلاح بر سرزبانِ بعضی‌ها وجود دارد! اما خیلی از مردم و نخبگان - چون ناکارآمدی تئوری‌های غربی را دیده‌اند - دیگر این حرف‌ها را قبول ندارند و می‌گویند: ما باید "دولت اسلامی" داشته باشیم و به سمت "تمدن نوین اسلامی" حرکت کنیم.

من قبلاً مفصل عرض کرده‌ام که: "تمدن مدرنیته" در چهار مسئله شکست اساسی خورده است و به دلیل این شکست‌های چهارگانه، قله جذابی برای مردم ایران محسوب نمی‌شود. هم در حوزه "ایجاد امنیت" شکست خورده است، هم در حوزه "ایجاد عدالت"، و هم در حوزه "تحقق سلامت" شکست خورده است، و هم "محیط‌زیست" را تخریب کرده است. بنابراین تمدنی که مفاهیم آن نتوانسته این چهار نیاز حیاتی را برای بشر تأمین کند، یک تمدن شکست خورده محسوب می‌شود و اساساً برای انسان ایرانی باهوشِ اهل فکر، یک قله جذاب محسوب نمی‌شود.

حالا با توجه به این حقیقت‌هایی که الان در جامعه ما وجود دارد و بسیاری [از افراد] دنبال تشکیل دولت اسلامی و تحقق تمدن اسلامی هستند؛ من سوال اول جلسه را این قرار دادم: «چگونه دولت اسلامی را تشکیل بدهیم؟ و چگونه به سمت تحقق تمدن اسلامی حرکت کنیم؟»

اصل اینکه ما باید حتماً "دولت مدرن" را در ایران به تدریج حذف کنیم و به سمت یک نوعی از "دولت اسلامی" حرکت کنیم؛ یک امر مسلمی است. لذا سوال اول جلسه، در مورد "چگونگی حرکت به سمت دولت اسلامی و تحقق تمدن اسلامی" مطرح شده است.

<https://rafsanjani.ir/records>

حداد عادل: ایران يك ژاين اسلامي خواهد شد. غلامعلي حداد عادل نماينده مجلس هفتم در گفتگو با خبرگزارى فرانسه گفت: ایران را به يك ژاين مسلمان تبديل خواهيم كرد. به گزارش خبرگزارى مهر به نقل از خبرگزارى فرانسه غلامعلي حداد عادل امروز در گفتگو با این خبرگزارى گفت: ما تمام تلاش خود را برای این امر به کار خواهيم بست.

منبع: پایگاه اطلاع رسانی خبرگزاری مهر / تاریخ خبر: ۱۳۸۲/۱۲/۴

<https://www.mehrnews.com/news/61393>

سوال دوم: نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی چیست؟

سوال دومی که در جلسه امروز راجع به آن بحث خواهیم کرد این است که: «نقطه آغاز حرکت به سمت تمدن اسلامی کدام است؟» فرض بفرمایید در حال حاضر، یک نماینده ی تازه نفس وارد مجلس شورای اسلامی شده است، یا ان شاء الله یک رئیس جمهور انقلابی بر سر کار آمده (که در چند روز آینده این اتفاقات رقم خواهد خورد)؛ این افراد دقیقاً باید کار را از کجا شروع کنند؟ درک داشتن از نقطه شروع یک حرکت بسیار مهم است؛ چرا که مشاهده کرده‌ایم بعضی از افراد، هنگام "حرکت به سمت تمدن اسلامی" از میانه داستان کارشان را شروع می کنند. یا حتی خدای نکرده کاری را که باید در مراحل پایانی انجام دهند، در ابتدا وارد اجرای آن می شوند. تمام این حالات مختلف حتماً منتهی به شکست خواهد شد! بنابراین شناخت نقطه آغاز کار اهمیت بالایی دارد.

به شرحی که عرض خواهم کرد، «نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی، تغییر در الگوی ارزیابی کشور است.» ما نقطه شروع کار را، "تقویت قوه فرقان"^۳ مردم قرار داده‌ایم؛ وقتی در مردم صفت

۳. ارجاع پرورشی / پژوهشی: کل ما فَرَّقَ به بین الحق و الباطل فهو فُرْقَانٌ، فلهذا قال تعالی: (وَ لَقَدْ آتَيْنَا مُوسَىٰ وَ هَارُونَ الْفُرْقَانَ...) هر آنچیزی که به وسیله آن بین حق و باطل فرق گذاشته می شود، فرقان است...

الصالح (جوهری، ۳۹۳ق)، ج ۴، ص ۱۵۴۱

الْفُرْقَان من أسماء القرآن: أي أنه فَارَقَ بين الحق و الباطل، و الحلال و الحرام.

النهاية (ابن اثیر، ۶۰۶ق)، ج ۳، ص ۴۳۹

الْفُرْقَانُ: تَفْرِيقٌ بين شيئين فرقا حتى يفترقا و يتفرقا... و الْفُرْقَانُ: كل كتاب أنزل به فرق الله بين الحق و الباطل. و يجعل الله للمؤمنين فُرْقَانًا أي حجة ظاهرة على المشركين، و ظفرا. و يوم الْفُرْقَانِ يوم بدر و أحد، فَرَّقَ اللهُ بين الحق و الباطل.

كتاب العين (خليل بن احمد، ۱۷۵ق)، ج ۵، ص ۱۴۸

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ تَثْوُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكْفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ / سورة مبارکه انفال، آیه ۲۹ ای اهل ایمان! اگر [در همه امورتان] از خدا پروا کنید، برای شما [بینایی و بصیرتی ویژه] برای تشخیص حق از باطل قرار می دهد، و گناهانتان را محو می کند، و شما را می آمرزد؛ و خدا دارای فضل بزرگ است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا / سورة مبارکه فرقان، آیه ۱ همیشه سودمند و با برکت است آنکه فرقان را [که قرآن جدا کننده حق از باطل است] به تدریج بر بنده اش نازل کرد، تا برای جهانیان بیم دهنده باشد.

"فاروق" شکل گرفت و توانستند بین طرح‌های غلط و طرح‌های درست فرق بگذارند، آن موقع ما می‌توانیم به گام‌های بعدی هم بپردازیم.

من همین‌جا به شما و به همه دوستانی که بعداً عرائض بنده را استماع خواهند کرد، عرض می‌کنم که: نقطه شروع ساخت دولت اسلامی و تمدن اسلامی، تغییر در الگوی ارزیابی کشور است. دقت کنید! یک وقت ما در مقام "گفتمان‌سازی" هستیم؛ که شما می‌توانید از همه‌جا بحث را شروع کنید. [اما] یک وقت می‌گویید: اگر کسی رئیس‌جمهور شد و کلید قوه اجرایی کشور را به دست گرفت یا رئیس قوه قضاییه شد و خواست به سمت تمدن اسلامی و دولت اسلامی حرکت کند، نقطه شروع آن باید کجا باشد؟ ممکن است که نقطه شروع کسی که "کارگفتمانی" می‌کند، تفاوت داشته باشد با نقطه شروع کسی که دارد "کار اجرایی" انجام می‌دهد. الان عرائض بنده بیشتر در مورد مسئولین است؛ بنابراین اگر کسی در جامعه اسلامی مسئولیت را به عهده گرفت، به نظر من باید در "قوه ارزیابی" و "شاخصه‌های ارزیابی جامعه" تحول ایجاد کند.

در جلسه امروز توضیح خواهم داد که ما با اولویت تغییر در ارزیابی پنج حوزه، کار را شروع خواهیم کرد. سوال دوم در واقع بر روی "نقطه شروع دولت‌سازی و تمدن‌سازی"، برای فردی که مسئولیت و اختیارات اجتماعی دارد دست می‌گذارد.

۴. **ارجاع پرورشی / پژوهشی:** و الفاروق: ما فرق بین الشیئین. و رجل فاروق: یفرق بین الحق و الباطل.

فاروق: آنچه بین دو چیز فرق و جدایی می‌ندازد. مرد فاروق: مردی که بین حق و باطل فرق و جدای می‌اندازد.

تاج العروس، ج ۱۳، ص ۳۹۲ / لسان العرب، ج ۱۰، ص ۳۰۳

در روایات اهل بیت (علیهم السلام)، امیرالمؤمنین علی بن ابیطالب (علیه السلام) فاروق اُمت معرفی شده است؛ برای نمونه:
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ مَاجِيلَوِيٌّ وَ أَحْمَدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ وَ أَحْمَدُ بْنُ زِيَادِ بْنِ جَعْفَرِ الْهَمْدَانِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالُوا حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ هَاشِمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيٍّ بْنِ مَعْبُدٍ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ خَالِدٍ عَنِ الرَّضَا عَلِيِّ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِيهِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنِ أَبِيهِ عَلِيٍّ عَنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ: لِكُلِّ أُمَّةٍ صِدِّيقٌ وَ فَارُوقٌ وَ صِدِّيقُ هَذِهِ الْأُمَّةِ وَ فَارُوقُهَا عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ ...
امام رضا از امام کاظم از امام صادق از امام باقر از امام سجاد از امام حسین از امیرالمؤمنین (علیهم السلام) روایت می‌کنند که: رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: هر امتی را صدیقی و فاروقی است و صدیق و فاروق این امت، علی بن ابی طالب (علیه السلام) است...

عیون الأخبار ج ۲ ص ۱۳ / بحار الأنوار ج ۳۸ ص ۱۱۲

سوال سوم: چگونه دستگاه ارزیابی کشور را متحول کنیم؟

سوال سوم این که: «چگونه دستگاه ارزیابی کشور را باید باز تعریف کرد؟» این [سوال]، زائیده سوال دوم است. در سوال دوم عرض کردیم که ما باید به یک قوه ارزیابی و ساختار ارزیابی جدید برسیم. الان ساختار ارزیابی کشور عمدتاً [به دست] "مرکز آمار ایران"^۵ و "بانک مرکزی"^۶ است. البته ساختارهای دیگری هم در کشور ارزیابی می‌کنند، ولی عمده ارزیابی‌های کشور را این دو انجام می‌دهند. حالا آیا اگر ما خواستیم تحول در "قوه ارزیابی" ایجاد کنیم، معنایش این است که برویم تحول در بانک مرکزی ایجاد کنیم؟ آیا این اصلاً شدنی است؟ آیا "طاغوت بانک مرکزی" زیر بار کارشناسی و "مفاهیم الگوی پیشرفت اسلامی" می‌رود؟!

یا اینکه [طبق اعتقاد ما] باید ساختار ارزیابی کشور، یک ساختار موازی باشد چرا که اگر عاقلانه فکر کنیم به این نتیجه خواهیم رسید که لزومی ندارد مردم هزینه‌های اصلاح یک ساختار کاملاً مدرن

---

۵. **ارجاع پردازشی:** مرکز آمار ایران تنها مرکز تهیه آمارهای رسمی کشور است که در زمینه‌ها و اهداف زیر فعالیت می‌کند: (۱) تولید و ارائه آمارهای رسمی با کیفیت با رعایت استانداردهای آماری ملی و بین‌المللی. (۲) استقرار نظام جامع ثبت‌های آماری ایران (ایران استارز). (۳) استقرار نظام‌های نوین مدیریت منابع انسانی، توسعه سازمانی و توانمندسازی همکاران در محیط کاری بالنده و با نشاط. (۴) استقرار نظام‌های نوین برنامه ریزی، بهبود عملکرد و نظارت راهبردی. (۵) بهبود و ارتقاء تعاملات و همکاری‌های سازنده علمی و حرفه‌ای آماری در سطح ملی و بین‌المللی. (۶) توسعه شبکه ملی آمار با رعایت محرمانگی و حفظ امنیت داده‌ها و اطلاعات با بهره‌گیری از فناوری‌های نوین اطلاعات و ارتباطات. (۷) گسترش و تسهیل دسترسی به آمارهای رسمی، ارتقای آگاهی و اعتماد عمومی و ترویج و اشاعه کاربرد و تفسیر صحیح آمار توسط سیاستگذاران، برنامه‌ریزان، محققین.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی مرکز آمار ایران
<https://amar.org.ir/Macro-goals>

۶. **ارجاع پردازشی:** بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در تاریخ ۱۸ مرداد ماه ۱۳۳۹ تأسیس گردید. برخی از وظایف بانک مرکزی عبارتند از: (۱) حفظ ارزش داخلی و خارجی پول ملی کشور، (۲) انتشار اسکناس و ضرب سکه‌های فلزی رایج کشور، (۳) تنظیم مقررات مربوط به معاملات ارزی و ریالی، (۴) نظارت بر صدور و ورود ارز و پول رایج کشور، (۵) تنظیم‌کننده نظام پولی و اعتباری کشور، (۶) نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری و... رسالت اصلی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران بر آن است که با اجرای سیاستهای پولی و اعتباری شرایط مساعد برای پیشرفت اقتصادی کشور را فراهم سازد و در اجرای برنامه‌های مختلف اعم از برنامه‌های تثبیت و توسعه اقتصادی پشتیبان دولت باشد.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی بانک مرکزی ایران
<https://www.cbi.ir/section/۱۳۷۵.aspx>

را بپردازند؛ چون اساساً اصلاح در ساختارهای مدرن امکان ندارد! لذا حتماً باید یک "ساختار موازی برای ارزیابی" راه اندازی نماییم.

در این نشست در مجموع به این سه سوال پاسخ داده خواهد شد.

قبل از اینکه وارد شرح این سؤالات بشوم، یک بار دیگر عناوین سؤالات را محضران بگویم؛ چرا که «حُسْنُ السُّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ»^۷؛ پس باید اول سؤالات جلسه خوب معلوم باشد:

سوال اول این است که: «اساساً چگونه باید دولت اسلامی و تمدن اسلامی ساخت؟» چگونگی آن مهم است. ما می‌خواهیم بر روی "چگونگی" بحث کنیم. ممکن است الان صد نفر کارشناس در کشور وجود داشته باشید که بتوانند راجع به "چیستی" تمدن اسلامی بحث کنند؛ اما ما می‌خواهیم در مورد "چگونگی" ساخت [دولت اسلامی] بحث کنیم. این سوال یک مقدار متفاوت است.

سوال دوم این است که: «از منظر کارشناسی الگوی پیشرفت، نقطه شروع چگونگی ساخت دولت و چگونگی ساخت تمدن کجاست؟» عرض کردیم نقطه شروع ساخت، تحول در دستگاه ارزیابی کشور است.

و سوال سوم این است که: «ساختار جدید دستگاه ارزیابی در کشور چه شکلی دارد؟» از نظر ما ساختار اصلی ارزیابی کشور، نهاد امام‌جمعه و امام‌جماعت‌های مساجد هستند؛ همین [نهادی] که به صورت هفتگی برای وضعیت شهر خطبه می‌خواند. اگر نگاه دقیقی به بحث‌های روایات فلسفه

---

۷. **ارجاع پژوهشی:** قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: الْإِقْتِصَادُ فِي التَّفَقُّهِ نِصْفُ الْعَيْشِ، وَ التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ نِصْفُ الْعَقْلِ، وَ حُسْنُ السُّؤَالِ نِصْفُ الْعِلْمِ.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله فرمود: میان‌روی در هزینه کردن، نیم زندگی گذرانی است، و دوستی ورزیدن با مردم، نیم اندیشه مندی است. و نیک پرسیدن، نیم دانش است.

کنز الفوائد، ج ۲، ص ۱۸۹ / نزهة الناظر و تنبيه الخاطر، ص ۳۲
بحار الأنوار، ج ۱، ص ۲۲۴

قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: حُسْنُ الْمَسْأَلَةِ نِصْفُ الْعِلْمِ وَ الْرَفْقُ نِصْفُ الْعَيْشِ.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله): خوب سؤال کردن نیم از دانش است، و مدارا کردن نیم از زندگی.

تحف العقول ج ۱ ص ۵۶ / بحار الأنوار ج ۷۴ ص ۱۶۰

نماز جمعه^۸ [با روش] "جمع دلالی"^۹ داشته باشیم، امام جمعه ارزیاب شهر است و ما نیاز به یک فقهی به اسم "فقه الفرقان"^{۱۰} داریم که راجع به آن بحث خواهیم کرد. بنابراین در مورد "ساختار مطلوب ارزیابی" هم ان شاء الله وارد بحث خواهیم شد و گفتگو خواهیم کرد.

۸. **ارجاع پژوهشی:** باب العلل التي ذكر الفضل بن شاذان في آخرها أنه سمعها من الرضا علي بن موسى ع مرة بعده مرة و شيئاً بعد شيء فجمعها و أطلق لعلي بن محمد بن قتيبة النيسابوري روايتها عنه عن الرضا ع : حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ دُوسِ الْنَيْسَابُورِيِّ الْعَطَّارُ بَيْسَابُورِي فِي سَعْيَانِ سَنَةِ إِسْتِثْنَيْنِ وَ خَمْسِينَ وَ ثَلَاثِمِائَةٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ قُتَيْبَةَ الْنَيْسَابُورِيُّ قَالَ قَالَ أَبُو مُحَمَّدٍ الْفَضْلُ بْنُ شَاذَانَ الْنَيْسَابُورِيُّ وَ حَدَّثَنَا الْحَاكِمُ أَبُو مُحَمَّدٍ جَعْفَرُ بْنُ نُعَيْمِ بْنِ شَاذَانَ عَنْ عَمِّهِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدِ بْنِ شَاذَانَ قَالَ قَالَ الْفَضْلُ بْنُ شَاذَانَ : ... فَإِنْ قَالَ فَلِمَ صَارَتْ صَلَاةُ الْجُمُعَةِ إِذَا كَانَتْ مَعَ الْإِمَامِ رُكْعَتَيْنِ وَإِذَا كَانَتْ بِغَيْرِ إِمَامٍ رُكْعَتَيْنِ وَ رُكْعَتَيْنِ قِيلَ لِعَلِّ سُنِّي مِنْهَا أَنَّ النَّاسَ يَتَخَطَّوْنَ إِلَى الْجُمُعَةِ مِنْ بُعْدِ فَأَحَبَّ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْ يُخَفَّفَ عَنْهُمْ لِمَوْضِعِ التَّعَبِ الَّذِي صَارُوا إِلَيْهِ وَ مِنْهَا أَنَّ الْإِمَامَ يُخَبِّسُهُمْ لِلْخُطْبَةِ وَ هُمْ مُنْتَظِرُونَ لِلصَّلَاةِ وَ مَنْ إِسْتَنْظَرَ الصَّلَاةَ فَهُوَ فِي صَلَاةٍ فِي حُكْمِ التَّمَامِ وَ مِنْهَا أَنَّ الصَّلَاةَ مَعَ الْإِمَامِ أَنْتُمْ وَ أَكْمَلُ لِعَلْمِهِ وَ فِقْهِهِ وَ عَدْلِهِ وَ فَضْلِهِ وَ مِنْهَا أَنَّ الْجُمُعَةَ عِيدٌ وَ صَلَاةُ الْعِيدِ رُكْعَتَانِ وَ لَمْ تَقْصُرْ لِمَكَانِ الْخُطْبَتَيْنِ فَإِنْ قَالَ فَلِمَ جُعِلَتْ الْخُطْبَةُ قِيلَ لِأَنَّ الْجُمُعَةَ مَشْهُدٌ عَامٌّ فَأَرَادَ أَنْ يَكُونَ لِلْإِمَامِ سَبَباً لِمَوْعِظَتِهِمْ وَ تَرْغِيبِهِمْ فِي الطَّاعَةِ وَ تَرْهِيْبِهِمْ عَنِ الْمَعْصِيَةِ وَ تَوْفِيقِهِمْ عَلَى مَا أَرَادَ مِنْ مَصْلَحَةِ دِينِهِمْ وَ دُنْيَاهُمْ وَ يُخَبِّرُهُمْ بِمَا وَرَدَ عَلَيْهِ مِنَ الْأَوْقَاتِ وَ مِنَ الْأَحْوَالِ الَّتِي لَهُمْ فِيهَا الْمَضْرَّةُ وَ الْمَنْفَعَةُ فَإِنْ قَالَ فَلِمَ جُعِلَتْ خُطْبَتَيْنِ قِيلَ لِأَنَّ تَكُونَ وَاحِدَةً لِلنَّسَاءِ وَ التَّحْمِيدِ وَ التَّقْدِيسِ لِلَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الْأُخْرَى لِلْحَوَائِجِ وَ الْإِعْذَارِ وَ الْإِنذَارِ وَ الدُّعَاءِ وَ مَا يُرِيدُ أَنْ يُعَلِّمَهُمْ مِنْ أَمْرِهِ وَ نَهْيِهِ بِمَا فِيهِ الصَّلَاحُ وَ الْفَسَادُ فَإِنْ قَالَ فَلِمَ جُعِلَتْ الْخُطْبَةُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ قَبْلَ الصَّلَاةِ وَ جُعِلَتْ فِي الْعِيدَيْنِ بَعْدَ الصَّلَاةِ قِيلَ لِأَنَّ الْجُمُعَةَ أَمْرٌ دَائِمٌ يَكُونُ فِي الشَّهْرِ مَرَاراً وَ فِي السَّنَةِ كَثِيراً فَإِذَا أَكْثُرَ ذَلِكَ عَلَى النَّاسِ صَلَوا وَ تَرَكُوهُ وَ لَمْ يُقِيمُوا عَلَيْهِ وَ تَفَرَّقُوا عَنْهُ فَجُعِلَتْ قَبْلَ الصَّلَاةِ لِيُحْتَبَسُوا عَلَى الصَّلَاةِ وَ لَا يَتَفَرَّقُوا وَ لَا يَذْهَبُوا وَ أَمَّا الْعِيدَانِ فَإِنَّمَا هُوَ فِي السَّنَةِ مَرَّتَانِ وَ هِيَ أَكْثَرُ مِنَ الْجُمُعَةِ وَ الْرَّحَامُ فِيهِ أَكْثَرُ وَ النَّاسُ مِنْهُمْ أَرْغَبُ فَإِنْ تَفَرَّقَ بَعْضُ النَّاسِ بَقِي عَامَّتُهُمْ وَ لَيْسَ هُوَ بِكَثِيرٍ فَيَمِيلُوا وَ يَسْتَحْفُوا بِهِ ...

فضل بن شاذان از امام رضا (علیه السلام): پس اگر بگویند چرا نماز جمعه اگر با امام گذارده شود دو رکعت است و اگر فردی گذاشته شود چهار رکعت است [یعنی اگر شرایط آن جمع نشود باید مبدل بظهر بشود] باید در جواب گفته شود علت‌های بسیار دارد بعضی از آنها این است که مردم از راه دور به نماز جمعه اجتماع می‌کنند پس خدا دوست داشت که بر ایشان تخفیف دهد بجهت آن تعب‌ی که کشیده‌اند و از راه دور از برای این نماز حاضر شده‌اند. و بعضی از آنها این است که چون امام ایشان را از برای خطبه نگاه می‌دارد و ایشان از برای نماز منتظر میشوند و کسی که از برای نماز منتظر شود در نمازی خواهد بود که در حکم نماز تمام است. و بعضی از آنها این است که نماز با امام تمامتر و کاملتر است بجهت علم و دانش و عدالت و فضل امام. و بعضی از آنها این است که جمعه عید است و نماز عید دو رکعت است و به جهت آن دو خطبه که در آنست کمتر از سایر نمازها نیست. پس اگر بگویند چرا خطبه مقرر شد باید در جواب گفته شود از برای آنکه نماز جمعه در محلی واقع شود که عموم مردم در آن محل حاضر باشند پس خدا خواست که امام سبب شود از برای موعظه ایشان و ترغیب کردن ایشان در طاعت و ترسانیدن ایشان از معصیت و توفیق ایشان بر آنچه اراده کرده است از اصلاح دین و دنیای ایشان و خبر دهد ایشان را به آنچه باو رسیده است از آفات و احوالی که از برای مردم در آن احوال ضرر و منفعت است. پس اگر بگویند چرا دو خطبه مقرر شد باید در جواب گفته شود از برای اینکه يك خطبه از برای ثناء و تمجید و تقدیس خداوند است و خطبه دیگر از برای حوائج و برطرف کردن اعمال قبیحه و ترسانیدن مردم است از معصیت خدا و از برای دعا کردن و آنچه خواسته است تعلیم مردم کند از امر و نهی خدا و آنچه صلاح و فساد در آنست. پس اگر بگویند چرا خطبه در روز جمعه بیش از صلاة و در عیدین بعد از صلاة مقرر شد باید در جواب گفته شود از برای اینکه نماز جمعه امر دائمی است که در ماهی متعدد و در سالی بسیار واقع شود و چون مردم زیاد متحمل این عمل میشوند از شنیدن

خطبه ملول میشوند و آن را ترك میکنند و نمی‌ایستند و متفرق میشوند پس قبل از نماز خدا قرار داد تا اینکه مردم از برای نماز نگاهداشته شوند و متفرق نشوند و نروند اما نماز عیدین در سالی دو مرتبه واقع می‌شود و عظم آن از نماز جمعه زیادتر است و جمعیت مردم در آن بیشتر و میل مردم بآن زیادتر است و اگر بعضی متفرق شوند بیشتر از آنها باقی میمانند و بسیار واقع نمیشود تا اینکه مردم ملول شوند و بآن استخفاف کنند...

عیون الأخبار ج ۲ ص ۹۹ / علل الشرایع ج ۱ ص ۲۵۱
بحار الأنوار ج ۶ ص ۵۸ / اثبات الهداة ج ۱ ص ۱۲۷

۹. ارجاع پرورشی: تعریف جمع دلالی (جمع عرفی) در علم اصول فقه مرسوم در حوزه‌های علمیه:

«الجمع العرفي ... و يدعى الجمع الدلالي و الدلالتی و العقلانی و المقبول.»

«جمع عرفی ... به نام‌های جمع دلالی، جمع دلالتی، جمع عقلایی و جمع مقبول نیز خوانده می‌شود.»

معجم مفردات أصول الفقه المقارن (بدری)، ص ۱۲۳

کلام مرحوم آخوند خراسانی (ره) در کتاب کفایه: «(ما) ای: الجمع العرفي الذي يساعد عليه العرف هو ما (كان المجموع) أي المتعارضين (أو أحدهما قرينة عرفية على التصرف في أحدهما بعينه أو فيهما) معا.»
«جمع عرفی ای که عرف بر آن مساعدت می‌کند (و آن را می‌پذیرد) آن جمعی است که دو دلیل متعارض یا یکی از آن دو قرینه‌ای عرفی است بر تصرف در یکی از آنها یا در هر دوی آنها.»

کفایة الأصول، ص ۴۴۱ (به همراه شرح: الوصول الى كفاية الأصول (حسینی شیرازی)، ج ۵، ص ۲۹۲)

«إذا كان التعارض بين الخبرين تعارضاً غير مستقر، يزول بالتأمل بحيث لا يعدّ التكلم بهذا النحو على خلاف الأساليب المعروفة بين المقتنين و علماء الحقوق، بل كان دارجا بينهم، فيقدّم فيه الجمع على التخيير أو الترجيح أو التساقت و هذا هو المراد من قول الأصوليين: «الجمع مهما أمكن أولى من الطرح» و مقصودهم هو الجمع المطلوب عند أهل الحقوق و القانون بحيث يعد أحد الدليلين قرينة على التصرف في الآخر، و هذا ما يعبر عنه بالجمع العرفي، أو الجمع مع الشاهد في مقابل الجمع التبرعي الذي يجمع بين الدليلين بلا شاهد و قرينة، و لأجل ذلك يكون الجمع الأول مقبولا و الآخر مرفوضا. و قد بذل الأصوليون جهودهم في إعطاء ضوابط الجمع المقبول و حصروها في العناوين التالية: ۱. التخصص، ۲. الورود، ۳. الحكومة، ۴. التخصيص، ۵. تقديم الأظهر على الظاهر.»

«هرگاه بین دو خبر (روایت) تعارضی غیر مستقر - که با تأمل از بین می‌رود - وجود داشت؛ به طوری که این نحو سخن‌گفتن [و وجود تعارض در کلمات]، مخالف روش‌های معروف در بین قانونگذاران و حقوقدانان نباشد [یعنی: خلاف روش عرف نباشد]، بلکه مرسوم باشد؛ [در چنین مواردی] جمع کردن [بین این دو خبر به ظاهر متعارض] بر تخییر و ترجیح و تساقط مقدم می‌شود. و این همان مراد از کلام اصولیین: «جمع کردن هر گاه امکان داشته باشد، اولویت دارد بر دور انداختن» می‌باشد. و مقصودشان [از جمع کردن]، همان جمع کردن مطلوب نزد اهل حقوق و قانون است به طوری که یکی از دو دلیل قرینه است بر تصرف در دیگری. از این نوع جمع به جمع عرفی یا جمع همراه با شاهد تعبیر می‌شود که در مقابل جمع تبرعی - جمع بدون شاهد و قرینه - است. و بخاطر همین جمع عرفی مورد قبول است و جمع تبرعی کنار گذاشته می‌شود. و اصولیین نهایت تلاش خود را - در جهت به دست آوردن قواعدی برای تشخیص تعارض غیر مستقر (جمع عرفی) از مستقر، یا [بعبارت دیگر]: برای تشخیص جمع مقبول از غیرش - به کار برده‌اند. و این قواعد را در چهار عنوان زیر دسته‌بندی کرده‌اند: ۱. تخصص، ۲. ورود، ۳. حکومت، ۴. تخصیص، ۵. تقدیم اظهر بر ظاهر.»

الموجز في أصول الفقه (سبحانی)، ص ۲۲۱

* ارتقاء تعریف جمع دلالی در اصول استنباط مدرسه فقهی هدایت (فقه البیان):

یکی از افق‌های جذاب فقهت، فهم مفهوم "جمع دلالی" میان مجموعه‌ای از آیات و روایات است. به عبارت بهتر: اگر بتوانیم مفهوم جمع را از مقام تعارض و تراحم به مقام جمع ابتدائی توسعه دهیم؛ سرچشمه‌های جدیدی از عقلانیت کاربردی وحی در قلب طلبه متولد می‌شود!

تحقق ایده جمع ابتدایی، وابسته به کشف ساختارهای جمع از منابع اولیه دینی و عبور از ایده جمع عقلانی و عرفی است. در جمع به روش عقلانی، طلبه از هر ساختار بیانی - حتی ساختار ماتریس Swot - برای جمع میان آیات و روایات استفاده می‌کند؛ ولی در نظریه اصولی جمع ابتدایی، ساختار جمع از امام علیه السلام استنتاج می‌شود.

به عنوان مثال: جمع ادله در ساختار مُکث (ثبت، تحلیل و پردازش)، نوعی جمع ابتدایی دارای حجیت است و از ساختار سه بخشی این نوع از جمع می‌توانیم برای کشف جمع دلالی مجموعه‌هایی از روایات و آیات بهره ببریم. همچنین از ساختار سه بخشی منزلت (امر و جایگاه امر و تبیین نسبت منزلت‌ها)، برای جمع ابتدایی مجموعه‌ای از آیات و روایات استفاده می‌شود. این نوع از جمع مسیری قابل تفاهم برای نظام سازی عینی را - مبتنی بر ساختار منزلت‌ها - تبیین می‌کند.

در مباحث اصولی فقه البیان ۹ گونه جمع ابتدایی میان ادله پیشنهاد شده؛ که ثمره آن، کشف عقلانیت فقه در حوزه نظام سازی است: (۱) جمع در ساختار ظرفیت، (۲) جمع در ساختار تأمل، (۳) جمع در ساختار مُکث، (۴) جمع در ساختار مقایسه، (۵) جمع در ساختار رفق، (۶) جمع در ساختار منزلت، (۷) جمع در ساختار انفتاح، (۸) جمع در ساختار سیاق و (۹) جمع در ساختار کَم، الگوهای پیشنهادی جمع ابتدایی ادله در فقه هدایت محسوب می‌شوند!

حجت الاسلام علی کشوری - تبیین نقش جمع ادله در نظام سازی - سه شنبه ۱۷ فروردین ۱۴۰۰ هجری - قم

<https://eitaa.com/olgou3087/4>

اساس استنباط، کشف جمع دلالی شارع بر اساس مراحل بیان مبتنی بر مُکث است. ساختار مُکث، روایات ثبتي (تصویر بحث)، روایات تحلیلی (تعریف بحث) و روایات پردازشی (تصمیم بحث) را بر محور یک سؤال مشخص تجمیع می‌کند. بعد از تبویب مُکثی روایات و آیات بر محور یک سؤال، ساختار سؤال را در فضای مقایسه قرار می‌دهیم و درک بهتری از پاسخ شارع به سؤال بحث، متولد می‌شود. با استفاده از قواعد بیان مبتنی بر رفق، بخش ثبت نظریه را شرح می‌دهیم. همچنین با استفاده از قواعد بیان مبتنی بر سیاق، بخش تعریف نظریه را تعمیق می‌کنیم و با استفاده ترتیبی از قواعد اصولی بیان مبتنی بر منزلت و بیان مبتنی بر انفتاح و بیان مبتنی بر کم، بخش تصمیم را تشریح می‌کنیم.

به عبارت بهتر: ۶ قاعده آخر فقه البیان، در واقع شرح بیشتر اجزای ثلاثه بیان مبتنی بر مُکث است. در آینده درباره اجزای درونی قواعد تفصیلی فقه البیان مطالبی را مطرح خواهیم کرد.

حجت الاسلام علی کشوری - دیدار و گفتگو با اعضای دایره تدوین مدرسه هدایت - سه شنبه ۷ آذر ۱۴۰۲ - قم

<https://eitaa.com/olgou0908/4>

۱۰. **ارجاع پرورشی: فقه الفرقان چه می‌گوید؟! برای دستیابی به تعالی و پیشرفت اسلامی، نیازمند ارزیابی دائمی امور بر اساس**

شاخصه‌های فقهی هستیم. فقه الفرقان، فرق گذاشتن مردم میان پیشرفت و پسرفت (فرقان عمومی) را بر اساس محورهای زیر پی گیری می‌کند: ۱- تبیین مفاهیم پایه ارزیابی و فرقان در بیان شارع محترم. ۲- معرفی حوزه‌های اصلی ارزیابی و فرقان در بیان شارع محترم. ۳- معرفی شاخصه‌های بخشی ارزیابی در بیان شارع محترم. ۴- معرفی ساختارهای ارزیابی در بیان شارع محترم.

معاونت پژوهش مدرسه هدایت - جمعه انتظار ۱۷ آذر ۱۴۰۲

منبع: پایگاه اطلاع رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در بیمارستان ایتا

<https://eitaa.com/olgou0945/4>

۱. سوال اول: دولت اسلامی چگونه محقق می‌شود؟ (تفاوت خدمات در دولت اسلامی با خدمات در دولت مدرن) (تصمیم)

سوال اول را دوباره تکرار می‌کنم: «چرا و چه اتفاقی افتاده که ما حدود بیست و چند سال است در مرحله دولت اسلامی متوقف شده‌ایم؟!» با اینکه ایده "دولت‌سازی اسلامی" بیش از ۲۰ سال است که در کشور مطرح شده است و افراد زیادی در ضرورت دولت‌سازی و تمدن‌سازی بحث

۱۱. انتقال از متن: من خواهش می‌کنم از شما و سایر کارشناسان الگوی پیشرفت که همیشه راجع به الگوی پیشرفت در جلسات صحبت می‌کنند به این نکته توجه کنند: عیبی ندارد اگر شما مثلاً یک ساعت سخنرانی می‌کنید، چهل دقیقه، خود سوال را به زبان‌های مختلف شرح بدهید. چون همان‌طور که عرض کردم: به لحاظ روشی و به لحاظ قواعد اصولی فقه‌البیان، [۱] کلید تغییر ذهن مردم، طرح سؤالات و تأملات جدید است. [۲] فرض کنید شما تشریف بردید یک روستایی و می‌خواهید در آن روستا تحول ایجاد کنید؛ یا اینکه به‌عنوان رئیس‌جمهوری اسلامی ایران، [می‌خواهید در کشور تحول ایجاد کنید] نقطه شروع کارتان حتماً باید تغییر - تغییر در ذهن وزرایتان، چه تغییر در ذهن کارشناسان اطرافتان و چه تغییر در ذهن مردم - به محوریت نظام سؤالات و نظام تأملات انجام بگیرد؛ بنابراین به لحاظ روشی توجه کنید که هر چقدر وقت بگذارید و سولاتان را جا بیندازید، به لحاظ خروجی کار، نتیجه بهتری خواهید گرفت. من دوباره با یک بیان سوم، این سوال خودم را تکرار می‌کنم. می‌گویم...

[۱] ارجاع پرورشی: تعریف ساده از فقه‌البیان: فقه‌البیان شامل: ۹ دسته قاعده اصولی است؛ که روش و اسلوب استنباط و استنتاج از وحی را توضیح می‌دهد. به عبارت بهتر: استنتاج از وحی باید ۱- مبتنی بر قدر مخاطب و ظرفیت، ۲- مبتنی بر تأمل، ۳- مبتنی بر مقایسه، ۴- مبتنی بر مُکث، ۵- مبتنی بر رفق، ۶- مبتنی بر منزلت، ۷- مبتنی بر انفتاح، ۸- مبتنی بر سیاق و کشف پیشفرض و ۹- مبتنی بر کمیت و عدد، تعریف شود.

مهمترین باب از ابواب فقه‌البیان، مباحث باب پیشرفته بیان مبتنی بر تأمل است؛ زیرا آغاز و مفتاح علم، شرح صحیح پرسش و ایجاد "سؤال خوب" در ذهن مخاطب است. تبیین روش موضوع‌شناسی از مباحث این باب است.

منبع: کانال الگوی پیشرفت اسلامی در پیام‌رسان ای‌تا

<https://eitaa.com/olgou/5259>

[۲] ارجاع پژوهشی: قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: الْعِلْمُ خَزَائِنٌ وَمَقَاتِيحُهُ السُّؤَالُ فَاسْأَلُوا رَحِمَكُمُ اللَّهُ فَإِنَّهُ تُوجَرُ أَرْبَعَةُ السَّائِلِ وَالْمُتَكَلِّمِ وَالْمُسْتَمِعِ وَالْمُحِبِّ لَهُمْ.

پیامبر خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌فرمود: دانش گنجینه‌هایی است و کلیدهای آنها پرسش است؛ پس، رحمت خدا بر شما، پیرسید که بر اثر آن چهار نفر پاداش می‌یابند: پرسنده، گوینده، شنونده و دوستدار آنها.

تحف‌العقول، ص ۴۱ / عیون أخبار الرضا علیه‌السلام، ج ۲، ص ۲۸

بحارالأنوار، ج ۷۴، ص ۱۳۷

قال علي عليه السلام: من أحسن السؤال عليم، من علم أحسن السؤال.

امیرالمؤمنین علیه‌السلام فرمود: هر که خوب سؤال کند، دانا شود؛ هر که دانا باشد، خوب سؤال کند.

عیون الحکم و المواعظ، ص ۴۲۴ / غررالحکم و درر الکلم، ص ۵۸۷

می‌کنند؛ چرا حرکت به سمت دولت‌سازی حرکت کُندی است و ما نمی‌توانیم با یک سرعت بیشتری به سمت دولت‌سازی و تمدن‌سازی حرکت کنیم؟

اگر بخواهم به یک بیان دیگری سوال خودم را تکرار کنم این است که: تقریباً در هزاران همایش و نشست تخصصی که در طول این دو دهه گذشته برگزار شده، افراد زیادی نقدهای متفاوتی به دولت مدرن وارد کرده‌اند؛ ولی شما می‌بینید "دولت مدرن" کماکان باقوت، حرکت خودش را ادامه می‌دهد! و عمده بودجه کشور هم در اختیار دولت مدرن قرار می‌گیرد!

حالا سوال این است که: «چرا ما نمی‌توانیم دولت مدرن را به چالش حداکثری بکشیم؟» و همیشه مجبوریم اقتضائات و تحمیل‌های دولت مدرن را به‌عنوان "مصلحت" در فقه خودمان قبول کنیم. این سوال اول است. ما می‌خواهیم به این سوال، پاسخ بدهیم.

۱/۱. تبیین تفصیلی و مشخص از چگونگی ساخت دولت اسلامی؛ راهکار تحقق دولت اسلامی

پاسخ ما به این سوال یک جمله است: چون تعریف ما از دولت اسلامی و تمدن اسلامی، یک تعریف کلی و غیر تفصیلی است و یک تعریف کاربردی در اختیار نداریم.

وقتی شما در برابر دولت مدرن قرار می‌گیرید، [می‌بینید که تعاریف آن‌ها برخلاف ما بسیار تفصیلی و کاربردی است]؛ مثلاً: بانک مرکزی - که یک بخش از دولت مدرن است - وظیفه‌اش تنظیم سیاست‌های پولی و مالی کشور است؛^{۱۲} شما می‌بینید راجع به سیاست‌های پولی و مالی کشور مفصل کتاب نوشته، مقاله منتشر و نشست برگزار می‌کند و ده‌ها کار دیگر [انجام می‌دهند. و در

---

۱۲. **ارجاع پردازشی:** مهمترین اهداف سیاست‌های کلان اقتصادی بطور اعم و سیاست‌های پولی، ثبات قیمت‌ها، رشد اقتصادی و سطح مطلوب اشتغال است. از آنجایی که دستیابی به اهداف نهایی بطور مستقیم برای سیاست‌گذاران قابل حصول نمی‌باشد، لذا معرفی اهداف میانی و ابزارهای متناسب ضرورت دارد. در مورد سیاست پولی مساله انتخاب هدف میانی غالباً در انتخاب بین کنترل نرخ سود و عرضه پول خلاصه می‌شود. در ایران با پیروی از سیاست پولی مبتنی بر کنترل کلهای پولی، تلاش می‌شود ضمن تامین نقدینگی مورد نیاز بخش‌های تولیدی و سرمایه‌گذاری، از انبساط پولی نامتناسب با اهداف نقدینگی و تورم مندرج در برنامه‌های توسعه جلوگیری به عمل آید.

نتیجه] همان ایده غلط خود را در سیاست‌های پولی و مالی به شکل تفصیلی برای مخاطب تبیین می‌کند. ولی شما شاید یک یا دو مؤسسه بیشتر در حوزه علمیه قم پیدا نکنید که در مورد "سیاست‌های پولی و مالی در دولت اسلامی"، حرف تفصیلی داشته باشند! حالا همین مثالی که زدم را به سایر حوزه‌ها تعمیم بدهید.

این یک مسئله مهمی است که: وقتی شما بحث تفصیلی در مورد "نحوه ساخت دولت و تمدن اسلامی" در اختیار ندارید و هنوز در منزلت "روش تحقیق و مبانی نظری" مشغول کار هستید، طبیعی است که "نسخه عملی" تولید نخواهد شد. وقتی کسی می‌گوید من در عینیت می‌خواهم دولت اسلامی یا تمدن اسلامی بسازم، باید حتماً یک "نسخه عملی تفصیلی" را به جامعه پیشنهاد کند.

بنابراین من نقطه آغاز، و چگونگی ساخت دولت اسلامی را [به این شکل] بیان می‌کنم که: [ما برای ساخت دولت اسلامی، باید در نقطه آغاز، خود چگونگی ساخت دولت اسلامی] را تفصیلی توضیح بدهیم. [البته] الان من نمی‌خواهم به صورت تفصیلی به [پاسخ] این سوال بپردازم. به شما توصیه می‌کنم [برای اطلاع نسبتاً تفصیلی به پاسخ این سوال،] به جزوه و کتابی که مدرسه ما [تحت عنوان] «الگوی خدمت و ساختار خدمت در دولت اسلامی» نوشته است و در سازمان امور استخدامی کشور ارائه کرده‌ام، رجوع کنید.^{۱۳} اولین حرف ما در آنجا این است که: ساختار خدمت در

---

۱۳. **ارجاع پرورشی:** خلاصه‌ای از گزارش مکتوب «ساختار جدید خدمات دستگاه‌های اجرایی»: تفاوت خدمت رسانی در دولت اسلامی با خدمت رسانی در دولت مدرن! (ضرورت تحول در ساختار خدمات دستگاه‌های اجرایی کشور): یکی از تفاوت‌های دولت‌های مدرن با دولت اسلامی، تفاوت در الگوی خدمات دستگاه‌های اجرایی است. در دولت اسلامی خدمات با غرض دستیابی به مفهوم مترقی "خودتنظیمی در روابط انسانی ۱۳ گانه" تعریف و ارائه می‌شود. دولت اسلامی، برای دستیابی به "خودتنظیمی در روابط انسانی ۱۳ گانه" باید - حداقل - ۹ نوع خدمت شامل: ۱- اعطای زمین رایگان به خانواده‌ها (اجرای کامل قانون مترقی احیای موات)، ۲- ساخت گسترده بازارهای موقت، ۳- ساخت دار و اسعه، ۴- حمایت از تحقق طبقه بندی مشاغل برتر، ۵- گسترش آموزش‌های مرتبط با روابط انسانی، ۶- تغییر در الگوی بهره برداری از انفال و معادن، ۷- اجرای برنامه‌های مرتبط با پیشگیری ساختاری از بیماری، ۸- تغییر در نقشه‌های تفصیلی شهرها به محوریت مفهوم محله و ۹- تغییر فضای سبز شهری به محوریت درختان مثمر و معطر را در دستور کار دستگاه‌های اجرایی قرار دهد. به دلیل وابستگی تنظیم روابط انسانی به خدمات ۹ گانه فوق‌الذکر، الگوی ارزیابی عملکرد خدمات دستگاه‌های اجرایی به محوریت "خدمات تنظیم کننده روابط انسانی" مبنای قطعی ارزیابی کارمندان و ساختارهای اجرایی کشور است!

دولت اسلامی بسیار با "ساختار خدمت در دولت مدرن" تفاوت دارد. آنجا من توضیح داده‌ام که ساختار خدمت در دولت اسلامی چیست و به نحو تفصیلی هم شرح داده‌ام که: در مدل‌های اولیه دولت اسلامی که خواهیم ساخت، به صورت مشخص پیشنهاد ارائه‌ی صد نوع خدمت به مردم داده شده است. این مباحث را در آنجا بحث کرده‌ایم و دیگر اینجا تکرار نمی‌کنیم.

۱/۲. کلی‌گویی و عدم ارائه راهکارهای مشخص برای چگونگی ساخت دولت اسلامی توسط جریان‌های تمدنی (و در نتیجه: دستاویز شدن مسئولین به تئوری‌های پوزیتیویستی!)؛ اصلی‌ترین مانع تحقق دولت اسلامی

مشکل اصلی در جمهوری اسلامی، کلی‌گوها هستند! مشکل اصلی در اینکه ما نمی‌توانیم به سمت تمدن اسلامی و دولت اسلامی حرکت کنیم و سرعتمان بالا نیست، افرادی هستند که در این حوزه کلی‌گویی می‌کنند.^{۱۴} من تقریباً برنامه‌های همه‌ی جریان‌های کشور (تأکید می‌کنم همه‌ی جریان‌های کشور!) را بررسی کرده‌ام،^{۱۵} در هیچ برنامه‌ای از هیچ جریانی، ندیده‌ام که تفاوت خدمات در دولت اسلامی با دولت مدرن را تفصیلی بحث کرده باشند! این سوال را دقیقاً هیچ جریانی به نحو تفصیلی پاسخ نداده است؛ همه به کلی‌گویی بسنده کرده‌اند.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیام‌رسان ایتا

حجت‌الاسلام علی‌کشوری (مدیر مدرسه فقهی هدایت) - نشست تخصصی: تبیین ساختار جدید خدمات دستگاه‌های اجرایی براساس مفاهیم الگوی پیشرفت اسلامی - یکشنبه ۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۲ - تهران - سازمان اداری و استخدامی کشور

<https://eitaa.com/olgou۴/۵۲۴۶>

دریافت متن کامل گزارش «ساختار جدید خدمات دستگاه‌های اجرایی براساس مفاهیم الگوی پیشرفت اسلامی (تبیین اجمالی نظریه خدمات تنظیم‌کننده روابط انسانی)»:

<https://eitaa.com/olgou۶۴۲۹/۴>

۱۴. انتقال از متن: الان نمی‌خواهم راجع به فرد مشخصی بحث کنم. بعداً اگر لازم شد اسم هم خواهم آورد.

۱۵. انتقال از متن: برای بار سوم تأکید می‌کنم همه‌ی جریان‌های کشور را! بررسی کرده‌ام. بعضی‌ها ثقل سامعه دارند و بعضی حرف‌ها را نمی‌شنوند!

۱/۲/۱. مثال ۱: راهکارهای تحقق مفهوم "عدالت":

[مثلاً:] یک فردی هست - که قرار است در آینده خودش را در معرض انتخابات مردم قرار بدهد - وقتی سخنرانی می‌کند می‌گوید: دولت اسلامی باید "عدالت" را محقق کند^{۱۶} و به همین عبارات کلی بسنده می‌کند و بعد وارد گزینش تئوری‌های پوزیتیویستی برای تحقق عدالت می‌شود!

۱/۲/۱/۱. بحث از «اختصاص یارانه‌ها به ابتدای زنجیره ارزش؟ یا به انتهای زنجیره ارزش؟»؛ محور راهکارهای دولت مدرن برای تحقق عدالت در موضوع یارانه‌ها

شما در بحث "حذف یارانه‌ها" دیدید که این مساله مطرح شد. سوال این بود که: «اگر یارانه‌ها را به ابتدای "زنجیره ارزش"^{۱۷} اختصاص بدهیم، به عدالت نزدیک‌تر است؟ یا به انتهای زنجیره

۱۶. و من کتاب له ع کتبه للأشتر النخعي [رحمه الله] لما ولاه على مصر و أعمالها: وَلْيَكُنْ أَحَبَّ الْأُمُورِ إِلَيْكَ أَوْسَطُهَا فِي الْحَقِّ، وَأَعْمَقُهَا فِي الْعَدْلِ، وَأَجْمَعُهَا لِرِضَى الرَّعِيَّةِ، فَإِنَّ سُخْطَ الْعَامَّةِ يُجْحِفُ بِرِضَى الْخَاصَّةِ، وَإِنَّ سُخْطَ الْخَاصَّةِ يُغْتَفَرُ مَعَ رِضَى الْعَامَّةِ
نامه امیرالمومنین (علیه السلام): به مالک اشتر، هنگامی که او را به فرمانداری مصر برگزید: ... دوست داشتنی‌ترین چیزها در نزد تو، در حق میانه‌ترین، و در عدل فراگیرترین، و در جلب خشنودی مردم گسترده‌ترین باشد، که همانا خشم عمومی مردم، خشنودی خواص (نزدیکان) را از بین می‌برد، اما خشم خواص را خشنودی همگان بی‌اثر می‌کند.

نهج البلاغه (للصحي صالح)، نامه ۵۳، ص ۴۲۷ / تحف العقول، ص ۱۲۶

بحار الأنوار، ج ۳۳، ص ۵۹۹ / مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۱۶۰ / مکتب الأئمة عليهم السلام، ج ۱، ص: ۴۷۹

جهت مطالعه متن کامل «عهدنامه مالک اشتر»: به پیوست ۱ مراجعه بفرمایید.

۱۷. **ارجاع پرورشی:** The value chain comprises a set of activities that companies perform to add value to their products. By managing its value chain, a company's ultimate goal is to establish a competitive advantage in its market or industry by producing goods that satisfy consumer needs. ... What is a value chain? A value chain is the combination of activities a company performs to create value in a product (a good or service). The value chain covers everything from product design and manufacturing to sales and post-sales servicing.... Value chain analysis identifies opportunities for injecting added value in all phases of the product cycle to establish a competitive advantage in a given market or industry.

زنجیره ارزش مجموعه‌ای از فعالیت‌هایی است که شرکت‌ها برای افزودن ارزش به محصولات خود انجام می‌دهند. هدف نهایی یک شرکت با مدیریت زنجیره ارزش خود، ایجاد مزیت رقابتی در بازار یا صنعت خود با تولید کالاهایی است که نیازهای مصرف‌کننده را برآورده می‌کند. ... زنجیره ارزش چیست؟ زنجیره ارزش ترکیبی از فعالیت‌هایی است که یک شرکت برای ایجاد ارزش در یک محصول (یک کالا یا خدمات) انجام می‌دهد. زنجیره ارزش همه چیز از طراحی و ساخت محصول گرفته تا فروش و خدمات پس از فروش را پوشش می‌دهد. ... تجزیه و تحلیل زنجیره ارزش فرصت‌هایی را برای تزریق ارزش افزوده در تمام مراحل چرخه محصول برای ایجاد مزیت رقابتی در یک بازار یا صنعت مشخص می‌کند.

ارزش اختصاص بدھیم، به عدالت نزدیک‌تر است؟»^{۱۸} وقتی درک آدم از مفهوم عدالت "کلی" می‌شود، مجبور است در زمین نظریه‌پردازان اقتصادی موجود یکی را انتخاب کند؛ مثلاً یا باید یارانه

<https://www.britannica.com/money/value-chain-analysis-overview>

در عصر کنونی با پیوستن کشورهای در حال توسعه به بازارهای جهانی، شرکت‌ها در این کشورها با افزایش فشار رقابتی مواجه شده‌اند. بررسی‌ها نشان می‌دهد که بهترین راه برای تولید محصولات با کیفیت، حرکت به سمت فعالیت‌های مهارتی است. از آنجایی که در دنیای امروز تجارت بین‌الملل امکان خرید محصولات در سطح وسیعی را فراهم کرده است، تولید و مصرف اغلب با فاصله جغرافیایی زیاد از هم صورت می‌گیرد. بنابراین به منظور حفظ بقا و حضور مستمر در بازارهای پویای جهانی، شرکت‌ها و صنایع در سراسر جهان چاره‌ای جز به کارگیری روش‌های ارتقا و بهبود در طول فرایند تولید ندارند. تحلیل «زنجیره ارزش» نقش ارزنده‌ای در درک به کارگیری مؤثر و کارای این تکنیک‌ها به منظور حضور موفق شرکت‌ها در گستره اقتصاد جهانی ایفا می‌نماید؛ چرا که در چارچوب زنجیره‌ای ارزش جهانی، شرکت‌ها می‌توانند با به کارگیری تکنیک‌های صحیح ارتقا، از طریق بهبود در فرایند تولید و همچنین بهبود در عملیات، انتظار افزایش ارزش مضاعف و کسب مزیت رقابتی را داشته باشند. ... بررسی‌ها نشان داد که در الگوی زنجیره ارزش جهانی شبه سلسله مراتبی و سلسله مراتبی، ارتقاء محصول و ارتقاء فرایندی و در الگوی زنجیره ارزش جهانی مبتنی بر بازار، ارتقاء وظیفه‌ای به طور مؤثر و کارتری عمل می‌کنند. این در حالی است که در زنجیره ارزش جهانی شبکه‌ای، تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان شایستگی‌ها و مزیت‌های خود را به طور مکمل در جهت نوآوری و ارتقا به کار می‌گیرند.

چکیده مقاله: نقش و جایگاه تکنیک‌های ارتقا در زنجیره‌های ارزش جهانی / پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی SID

<https://www.sid.ir/FileServer/SF/۳۹۷۳۹۵H-۴۹۶۶>

۱۸. **ارجاع پردازشی:** تهران - ایرنا - «مهدی طغیانی» (عضو کمیسیون اقتصادی مجلس) گفت: با حذف و اصلاح ارز ترجیحی و پرداخت یارانه به انتهای زنجیره، نظارت دولت نسبت به یارانه پرداختی و اصابت آن به هدف دقیق‌تر است و از سوی دیگر واریز یارانه نقدی، چون نقدینگی به اقتصاد اضافه نمی‌شود، تورم ایجاد نمی‌کند.

منبع: پایگاه اطلاع رسانی ایرنا / ۸ خرداد ۱۴۰۱

<https://www.irna.ir/news//۸۴۷۷۰۹۷۶>

پایگاه اطلاع رسانی دولت به نقل از شبکه اخبار اقتصادی و دارایی ایران (شادا): دکتر سیداحسان خاندوزی (وزیر اقتصاد) در جمع فعالان جبهه فرهنگی انقلاب: حمایت دولت از «تولید داخل» و «سفره مردم» دو نقطه تمرکز طرح مردمی سازی یارانه‌هاست. دو نقطه تمرکز در اجرای این سیاست، حمایت از تولید داخل بویژه در بخش محصولات کشاورزی و همچنین گروه‌هایی است که در قدرت خرید و سفره‌شان دچار تنگنا می‌شوند، قرار دارد. وی در توضیح این موضوع گفت: نقطه اول تمرکز حمایت‌های دولت در اجرای سیاست اصلاح یارانه‌ها بر تولیدکنندگان و کشاورزان داخلی خواهد بود و هر کس که بتواند سهم بیشتری از تولید کالاهای اساسی را در داخل تأمین کند بیشتر بهره مند خواهد شد و این اتفاقی است که باید وزارت جهاد کشاورزی آن را پیگیری کند تا انشاءالله در سال زراعی آینده ثمرات آن را ببینیم. خاندوزی در ادامه به تبیین نقطه دوم تمرکز سیاست جدید دولت در زمینه اصلاح یارانه‌ها پرداخت و در این خصوص گفت: به دلیل تنگنایی که این سیاست در کوتاه مدت بر قدرت خرید و سفره مردم ایجاد می‌کند دولت از گروه‌هایی که از این محل در معرض فشار قرار می‌گیرند، حمایت‌های لازم را به عمل خواهد آورد و این موضوع در ستاد اقتصادی دولت نیز در حال پیگیری است.

منبع: پایگاه اطلاع رسانی دولت / ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۱

۴۲۰۰ [تومانی] را به "ابتدای زنجیره ارزش" بدهید، یا آن را حذف کنید و به "انتهای زنجیره ارزش" بدهید. درحالی‌که یک راه سومی هم متصور است و آن «کوتاه کردن زنجیره ارزش» است.

۱/۲/۱/۲. «کوتاه کردن زنجیره ارزش»؛ راهکار مشخص دولت اسلامی برای تحقق عدالت در موضوع یارانه‌ها

اساساً چرا ما باید فرض [و قطعی] بگیریم که باید بین تولیدکننده و مصرف‌کننده، زنجیره‌ای [طولانی و گسترده] از اقدامات، وجود داشته باشد؟! مثلاً اگر شما بحث «الگوی مردم پایه مشاغل برتر» را مطالعه کنید،^{۱۹} ایده اصلی در آنجا این است که می‌گوید: لاقلاً در مورد صد کالای پرمصرف جامعه ایران، می‌توان زنجیره ارزش را کوتاه کرد.^{۲۰} وقتی شما زنجیره ارزش را در صد کالا کوتاه کنید، یعنی هزینه حمل و نقل را از قیمت تمام‌شده کالا کسر کرده‌اید، یعنی به نাত্রازی سوخت در کشور پایان داده‌اید، یعنی به حد قابل توجهی آلودگی صوتی و آلودگی هوا را کاهش داده‌اید.

۱/۲/۱/۲/۱. کسر هزینه حمل و نقل از قیمت تمام شده کالا (و در نتیجه: کاهش تورم)، حل مشکل نাত্রازی سوخت در کشور، کاهش قابل توجه آلودگی صوتی و آلودگی هوا؛ چهار فائده مهم توجه به «کوتاه کردن زنجیره ارزش»

چرا مسئولین ما فکر می‌کنند عملاً باید یک زنجیره ارزشی باشد که تولیدش در یک شهر و مصرفش در یک شهر دیگری باشد؟! یک سیستم توزیع هم در این وسط وجود دارد؛ بعد به‌عنوان رئیس‌جمهور یا به‌عنوان کارشناس کشور بگوییم که: برای "نظارت حداکثری بر سیستم توزیع کشور" (مثلاً بر سیستم توزیع آرد و نان) از "سیستم‌های هوشمند" استفاده می‌کنیم!^{۲۱}

۱/۱/۱/۲/۲. تولید در یک شهر و مصرف در یک شهر دیگر، راه‌اندازی سیستم توزیع طولانی، لزوم استفاده از سیستم‌های هوشمند برای نظارت حداکثری بر سیستم توزیع؛ برخی از نتایج «طولانی بودن زنجیره ارزش»

<https://dolat.ir/detail/۳۸۷۰۷۷>

۱۹. **ارجاع پرورشی:** در گزارش مکتوب «الگوی مردم پایه مشاغل برتر» به بررسی پنج پرسش پرداخته شده است: ۱. اشکالات پنج گانه Sme (توصیه اصلی سند ۲۰۳۰ برای رفع فقر)، ۲. تعریف اقتصاد مردم پایه بر اساس پنج قید فقهی. ۳. معرفی بیش از ۴۰ تصمیم برای تحقق اقتصاد مردم پایه. ۴. معرفی الگوی جدید تولید آمارهای اقتصادی و... دریافت متن کامل این گزارش:

<https://eitaa.com/olgou/۶۳۶۳>

۲۰. انتقال از متن: برای کسانی که اهل فن هستند عرض می‌کنم.

۲۱. **ارجاع پرورشی:** وزیر اقتصاد گفت: امروز می‌توانیم بگوییم چه فردی با کارت ملی از کدام نانوايي نان خریده اما در واقع نانی خریده نشده و تنها آرد را برده است. به گزارش خبرگزاری مهر، سید احسان خاندوزی در برنامه بدون توقف شبکه سه سیما با اشاره به اینکه در حال حاضر نزدیک به ۷۷ میلیون نفر یارانه می‌گیرند، اظهار کرد: در تعیین دهک‌ها مردم ناراضی‌هایی

اساساً وقتی شما زنجیره تولید را طولانی می‌کنید این فسادها و رانت‌ها به وجود می‌آید؛ اما اگر شما بسیاری از کالاها را در همان شهر یا در همان محله تولید کنید و به تعبیر روایت‌های آخرالزمان، از ایجاد بازارهای موازی جلوگیری کنید، نتیجه‌اش این می‌شود که مجموعه این فسادها برطرف می‌شود.

عرض بنده این است که: من به‌عنوان یک طلبه محقق، وقتی جریان‌های کشور را بازخوانی می‌کنم و خیلی هم قصد موضع‌گیری ندارم، [ولی] می‌بینم کانتکس (Context)^{۲۲} "ذهن همه،" "زنجیره تولید تا مصرف" به شکل فعلی است؛ بعد می‌خواهیم برای این [مشکل]، [علاج] پیدا کنیم. درحالی‌که خود این «طولانی بودن زنجیره»، موضوع بحث است و باید برای این فکری کرد.

۱/۲/۲. مثال ۲: راهکارهای حل مشکل افزایش حمل و نقل و مصرف سوخت:

۱/۲/۲/۱. تمرکز بر راهکارهای روبنایی کاهش مصرف سوخت و انرژی؛ راهکار اصلی دولت مدرن برای حل مشکل افزایش حمل و نقل و مصرف سوخت

در حوزه‌های دیگر هم همین‌گونه است؛ مثلاً اگر من بخواهم در «حوزه انرژی و حمل‌ونقل» برنامه‌ریزی کنم باید چه کارهایی انجام بدهم؟ من اظهارات آقایان در حوزه حمل‌ونقل را شنیده‌ام؛ کارشناسی را دیدم که برای "کاهش مصرف انرژی در جامعه" پیشنهاد داده بود که: یک فکری باید

بسیاری دارند و این جز مواردی است که باید در مورد مقدماتش سخت‌گیری و دقت می‌شد تا مردم سختی آن را احساس نکنند. ... خاندوزی همچنین عنوان کرد: در خصوص تأخیر در اجرای طرح کالا برگ نان باید عرض کنم در ابتدا می‌خواهیم از طریق سامانه نان و آرد انحراف را به حداقل برسانیم، بعد اگر قرار بود قیمت افزایش پیدا کند بگویم از همه ابزارهای دیگر استفاده کردیم، در گذشته نزدیک به ۳۰ درصد میزان توزیع آردی که در کشور صورت می‌گرفت به فروش مشتری نمی‌رسید و الحمدالله در همین دو سه ماه که این طرح پیاده شده بدون فشار به مردم این حجم را شناسایی کردیم، و امروز می‌توانیم بگویم چه فردی با کارت ملی از کدام نانوايي نان خریده اما در واقع نانی خریده نشده و تنها آرد را برده است.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی خبرگزاری مهر

<https://www.mehrnews.com/news/5573455>

به حال کولرهای داخل ماشین‌ها کنیم، چون وقتی کولر در ماشین روشن است مصرف سوخت را افزایش می‌دهد. این کارشناس به این سمت رفته بود.^{۲۳}

کارشناس دیگری گفته بود: نوع موتور اتومبیل‌ها را تغییر بدهید تا اینکه مثلاً در هر صد کیلومتر، شش یا هفت لیتر سوخت مصرف کنند. [این کارشناس] بر روی این متغیر تحقیق کرده بود.

یک کارشناس ثالثی گفته بود: اگر ما وضعیت جاده‌ها را ترمیم کنیم، مصرف سوخت به نوعی کاهش پیدا می‌کند.^{۲۴} هر کسی یک نکته این طوری مطرح کرده بود.

---

۲۳. **ارجاع پردازشی:** استفاده نادرست از کولر خودرو مصرف سوخت را ۳۰ درصد افزایش می‌دهد. به گزارش سرویس «شهری» ایسنا، شهرام جبّاری زادگان (معاون آموزش سازمان حمل و نقل و ترافیک شهرداری تهران) هم‌زمان با اوج‌گیری گرمای هوا و افزایش استفاده رانندگان از کولر خودرو، گفت: ... وقتی کولر خودرو روشن است، مصرف سوخت به میزان قابل توجهی افزایش پیدا می‌کند، وی تصریح کرد: استفاده نادرست و غیر اصولی از کولر خودرو می‌تواند مصرف سوخت را تا ۳۰ درصد افزایش دهد. ... وی با تأکید بر این که در سر بالایی‌ها که موتور خودرو فشار زیادی را تحمل می‌کند، نباید با روشن کردن کولر فشار بیشتری را به خودرو تحمیل نمود، اضافه کرد: بر خلاف این موضوع استفاده از کولر خودرو در سراسیبه علاوه بر این که داخل خودرو را خنک می‌کند، سوخت زیادی مصرف نکرده و از سرعت اضافی خودرو نیز جلوگیری می‌کند. ... معاون آموزش سازمان حمل و نقل و ترافیک شهرداری تهران در پایان خاطرنشان کرد: در سفرهای بین شهری که سرعت خودروها زیاد است، پایین بودن شیشه باعث تشدید مصرف سوخت می‌شود و روشن کردن کولر به جای آن، از نظر اقتصادی مقرون به صرفه است اما در سفرهای درون شهری که سرعت خودرو کم است، پایین بودن شیشه به جای روشن کردن کولر مقرون به صرفه است.

منبع: خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا) / ۲۴ خرداد ۱۴۰۳

<https://www.isna.ir/news/۹۲۰۵۰۴۰۲۰۴۵>

۲۴. **ارجاع پردازشی:** چکیده مقاله (آنالیز حساسیت مصرف سوخت در حمل و نقل جاده ای نسبت به عوامل هندسی مسیر): در این مقاله جریان ترافیک عبوری محور گرمسار- سمنان به عنوان مطالعه موردی با استفاده از شبیه سازی با نرم افزار CORSIM مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس با تغییرات در عوامل هندسی محور، تغییرات مصرف سوخت مورد تحلیل قرار می‌گیرد. بخشی از اطلاعات هندسی و ترافیکی محور مورد مطالعه از طریق پیمایش مسیر و برداشت میدانی صورت گرفته است. برای اعتبارسنجی نتایج مصرف سوخت نرم افزار مورد استفاده نیز، آمارگیری میدانی انجام شده است که نشان دهنده اختلاف ناچیز مقادیر واقعی و نتایج نرم افزار می‌باشد. نتایج حاصل از تغییرات عوامل هندسی نشان می‌دهد تغییر هم زمان در شیب و حذف قوس‌های مسیر بیشترین تاثیر را در کاهش مصرف سوخت خودروها و در نتیجه کاهش آلودگی محیط زیست را خواهد داشت.

منبع: پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID))

<https://www.sid.ir/paper/۱۷۳۷۸۷/fa>

۱/۲/۲/۲. تمرکز بر راهکار ریشه‌ای کاهش حمل و نقل (ایجاد تقسیمات شهری کوچک مقیاس و محلی)؛ راهکار مشخص دولت اسلامی برای حل مشکل افزایش حمل و نقل و مصرف سوخت

ولی ما در جلسه‌ای که راجع به بحث انرژی و حمل و نقل حرف می‌زدیم، دوباره این سوال را مطرح کردیم که: آقایان عقلای قوم! یک روش هم برای کاهش میزان حمل و نقل در یک کشور این است که بایستید روی ریشه کار و حرف بزنید. [مثلاً:] حمل و نقل در کشور ایران و کلاً در تمدن مدرنیته تقسیم می‌شود به "حمل و نقل‌های ضروری" و "حمل و نقل‌های غیرضروری"؛ اگر ما بتوانیم "حمل و نقل‌های غیرضروری" را کم کنیم، به صورت طبیعی حمل و نقل کمتر می‌شود و کاهش سوخت هم اتفاق می‌افتد. من مکرر از سال ۹۵^{۲۵} در هر جایی که با دوستان راجع به حوزه انرژی و حمل و نقل صحبت می‌کنیم این را تأکید کرده‌ام که: «اصلی‌ترین راهبرد برای اینکه میزان مصرف انرژی در کشور کاهش پیدا کند، ایجاد تقسیمات شهری کوچک مقیاس و محله "است."»^{۲۶}

۲۵. **ارجاع پرورشی:** اشاره به سلسله جلسات «تعیین مدیریت شهری با زاویه دید الگوی پیشرفت اسلامی»، شامل مجموعه مباحثات مطرح شده در حوزه علمیه مروی تهران در رمضان المبارک ۱۴۳۷ هجری قمری مصادف با تیر ماه ۱۳۹۵، که مباحث آن در ۳۴۴ صفحه رحلی در اختیار پژوهشگران محترم قرار گرفته است. دریافت من کامل گزارش:

<https://eitaa.com/olgou/2743>

۲۶. **ارجاع پرورشی:** چند نکته درباره مدیریت بنیادین مسئله سوخت در کشور / خود را در تله سوخت گرفتار نکنید! طبق برخی از آمارها میزان مصرف بنزین در کشور به صورت میانگین ۱۲۰ میلیون لیتر در روز است. در کنار این موضوع مسئولین اعلام کرده اند: روزانه ۲۵۰ میلیون لیتر فرآورده نفتی در ایران مصرف می‌شود. همچنین اعلام شده است که: از سال ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ به صورت میانگین ۱۰ درصد به مصرف سوخت کشور افزوده شده است. با توجه به افزایش سالانه ۲ میلیون خودرو به ناوگان حمل و نقل کشور، برخی از مسئولین و کارشناسان درباره میزان مصرف سوخت در کشور و افزایش چالش‌های مانند آلودگی هوا، افزایش تصادفات و آلودگی صوتی و... اظهار نگرانی می‌کنند و برای حل این مشکل، راه حل‌های متفاوتی ارائه می‌کنند:

دسته اول راه حل‌ها: بر سر مسئله مدیریت تولید و مصرف سوخت متمرکز است و ایده‌های متفاوتی از جمله: افزایش قیمت سوخت (بدترین پیشنهاد)، مدیریت غیر قیمتی قاچاق سوخت، تولید ماشین‌های برقی، توسعه حمل و نقل عمومی، ساخت پالایشگاه‌های جدید، تولید ماشین‌های کم مصرف، مدیریت استفاده از کولر خودرو در فصل گرم، تنوع بخشی به منابع انرژی و... را شامل می‌شود. بعد از بررسی مجموعه‌ای از این راه حل‌ها، به این نتیجه رسیده ایم؛ که بسیاری از کارشناسان به تحلیل عوامل افزایش حمل و نقل و سفر - به عنوان علت اصلی افزایش مصرف سوخت - نمی‌پردازند و آن را امری طبیعی تصور کرده اند! (افزایش حداکثری سفر و حمل و نقل، علاوه بر افزایش مصرف سوخت به پدیده نامبارک سیالیت جمعیت ختم شده است)

دسته دوم راه حل‌ها: بر مسئله راهبردی برنامه ریزی برای کاهش حمل و نقل تمرکز دارد و راه حل‌های کوتاه مدت و میان مدتی را برای معقول نمودن میزان سفر و حمل و نقل تئوریزه می‌کند. برنامه ریزی برای کاهش زنجیره تولید تا مصرف (از طریق احیای

وقتی شما محله را (به آن شکلی که ما در "مدیریت شهری محله محور" شرح داده‌ایم)^{۲۷} بسازید، حمل و نقل‌هایی که به "تفریح"، "تحصیل"، "نیازهای روزمره" و به حدود ۲۰ درصد از "مشاغل" پیوست شده‌اند، همه اینها از میزان حمل و نقل کشور کسر می‌شوند. بنابراین یک عدد بالایی (شاید حدود چهل درصد) "کاهش مصرف سوخت" پیدا خواهیم کرد!

در وضعیت فعلی شما حتی توزیع فروشگاه‌های خرد در محلات را عمداً با "نظام مجوزها" محدود می‌کنید! تا اینکه مردم بروند از یک مگامال خاص و هایپرمارکت خاص خرید کنند! به خاطر اینکه یک منافی در آنجا نهفته است و سرمایه‌داران بیشتر نفع می‌برند! ولی این را محاسبه نمی‌کنید که مردم برای خریدهای روزمره‌شان سوخت مصرف می‌کنند و عملاً شما از جیب بیت‌المال و هزینه دولت به نفع سرمایه‌دارها اقدام می‌کنید. اینها نکات مهمی هستند؛ من دو مثال در این باره که باید به صورت تفصیلی راجع به دولت اسلامی بحث کنیم، خدمت شما ذکر کردم.

مشاغل برتر و ساخت گسترده بازارهای موقت) و برنامه ریزی برای ایجاد تقسیمات شهری کوچک مقیاس و تقویت ماهیت محلات (با اولویت تأمین نیازهای چهارگانه در محلات)؛ دو راهبرد مهم برای کاهش سفر و حمل و نقل و بالتبع کاهش عوارض ناشی از افزایش سفر و حمل و نقل است. مجدداً تأکید می‌کنم: عوارض ناشی از افزایش سفر، اختصاصی به مسئله افزایش مصرف سوخت ندارد و عوارضی در حوزه سلامت (آلودگی هوا و آلودگی صوتی)، در حوزه افزایش هزینه‌های اداره کشور، در حوزه تضعیف خانواده و مدیریت وقت افراد، در حوزه پدافند غیرعامل (وابستگی همه امور به حمل و نقل، یک پدیده ضد امنیت محسوب می‌شود)، در حوزه جهت‌دهی به تحقیقات کشور و در حوزه کاهش تعرّف و سیالیت جمعیت را شامل می‌شود. (سفر روزانه ۷ نوع عارضه دارد) نکته نهایی: برنامه ریزی بنیادین برای کاهش میزان حمل و نقل بین شهری و درون شهری از طریق تأمین غیرمتمرکز نیازهای انسان، مسئله ای مغفول یا کم‌رنگ در گفتگوهای کارشناسی کشور است.

حجت‌الاسلام علی کشوری - تبیین برخی از فواید الگوی جدید حمل و نقل - سه شنبه - اول رمضان المبارک ۱۴۴۵ - ۲۲ اسفند ۱۴۰۲ - قم

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیام‌رسان ایتا

<https://eitaa.com/olgou/۶۲۸۲>

۱/۲/۲/۲/۲. کاهش مفهوم "اسراف" در مصرف انرژی (در مقابل پیشنهاد سند ۲۰۳۰: ارائه پیشنهادهای گوناگون برای جایگزینی سوخت‌های فسیلی)؛ مبنای دولت اسلامی در حل مشکل افزایش حمل و نقل و مصرف سوخت

اگر کسی از مدرسه ما مشورت بگیرد که: «ما استراتژی حوزه حمل‌ونقل یا استراتژی حوزه انرژی کشور را چگونه قرار بدهیم؟» ما حتماً به او می‌گوییم: «روی مفهوم کاهش حمل‌ونقل تمرکز کنید.»

بنده یادداشت یک کارشناس انقلابی که به سازمان برنامه‌وبودجه رفته بود و راجع به حوزه انرژی کشور حرف می‌زد؛ را خواندم دیدم ایشان عبارت سند ۲۰۳۰ را به‌عنوان "استراتژی اصلی در حوزه انرژی" (به‌عنوان کارشناس حزب‌اللهی) به مردم ارائه می‌کند! استراتژی اصلی این سند برای حوزه انرژی این است که: «سبد انرژی را متنوع کنید»؛ مثلاً در یک‌بخشی از "انرژی‌های تجدیدپذیر" استفاده کنید، در بخشی دیگر از "انرژی‌های فسیلی" استفاده کنید،^{۲۸} در یک‌بخشی از "چوب"

۲۸. ارجاع پرورشی: Clean and accessible engineering √ The ideal of sustainable development

Ensuring access to affordable, reliable, sustainable and new energy for all

The ideals of sustainable development in the Islamic Republic of Iran / Clean and accessible engineering

√ - ۱ . Ensuring global access to low-cost, reliable and innovative energy services until ۲۰۳۰ .

√ - ۲ A . significant increase in the share of renewable energy in the global energy mix by ۲۰۳۰.

√ - ۳ . Doubling the global rate of energy efficiency optimization by ۲۰۳۰.

√ - a. Strengthen international cooperation to facilitate access to clean energy research and technology by ۲۰۳۰, including renewable energy, energy efficiency, and advanced and cleaner fossil fuel technologies, and promote investment in energy infrastructure and clean energy technologies.

√ - b. Expanding infrastructure and upgrading technology to provide modern and sustainable energy services for all in developing countries, especially least developed countries, small island developing countries and landlocked countries, in line with relevant support programs until ۲۰۳۰ .

آرمان هفتم توسعه پایدار: انرژی پاک و قابل دسترس.

آرمان‌های توسعه پایدار در جمهوری اسلامی ایران / تضمین دسترسی به انرژی مقرون به صرفه، مطمئن، پایدار و نو برای همه: انرژی پاک و قابل دسترس:

۷-۱. تضمین دسترسی جهانی به خدمات کم هزینه، قابل اتکا و نوین انرژی تا ۲۰۳۰.

۷-۲. افزایش چشمگیر سهم انرژی تجدیدپذیر در ترکیب انرژی جهانی تا ۲۰۳۰.

۷-۳. دو برابر کردن نرخ جهانی بهینه‌سازی بهره‌وری انرژی تا ۲۰۳۰.

استفاده کنید. سند ۲۰۳۰ می‌گوید: چرا دائماً از انرژی‌های فسیلی استفاده می‌کنید؟ این کارشناس، حرف سند ۲۰۳۰ را به‌عنوان استراتژی بیان می‌کند!

درحالی‌که مبنای اصلی در برنامه‌ریزی در حوزه انرژی [در دولت اسلامی]، "مفهوم اسراف" است.^{۲۹} شما باید دقیقاً "حدّ اسراف در انرژی" را بحث کنید و بگویید: من باید مصرف انرژی و حمل‌ونقل کشور را کاهش بدهم. اگر این حرف [و مبنای] اصلی [در حوزه انرژی] را رعایت کردید، بعداً می‌آییم روی نوع سوخت [که سند ۲۰۳۰ به آن پرداخته] با هم گفتگو می‌کنیم (که ما در آنجا یک حرف‌هایی غیر از حرف‌های رایج جهانی داریم) که بعداً راجع به آنها بحث خواهیم کرد.

اینها [مثال‌هایی در مورد] "چگونگی [تحقق دولت اسلامی]" است؛ ولی [جریان‌های تمدنی و کارشناسان کشور] این چگونگی‌ها را بحث نمی‌کنند. بنابراین نباید ما فکر کنیم؛ چون حزب‌اللهی هستیم می‌توانیم سند ۲۰۳۰ را به‌عنوان راه‌حل به مردم ارائه کنیم. آن کسی حزب‌اللهی واقعی است که ایده‌های تمدنی را متوجه می‌شود و یا لااقل گفتگو راجع به آن را می‌پذیرد.

۷-الف. تقویت همکاری بین‌المللی برای تسهیل دسترسی به پژوهش و فناوری مربوط به انرژی پاک تا ۲۰۳۰، از جمله: انرژی تجدیدپذیر، بهره‌وری انرژی و فناوری‌های پیشرفته و پاک‌تر سوخت فسیلی و ترویج سرمایه‌گذاری در زیرساخت انرژی و فناوری‌های انرژی پاک.

۷-ب. گسترش زیرساخت و ارتقای فناوری برای تأمین خدمات نوین و پایدار انرژی برای همه در کشورهای در حال توسعه، به ویژه کشورهای کمتر توسعه یافته، کشورهای جزیره‌ای کوچک در حال توسعه و کشورهای محصور در خشکی، هماهنگ با برنامه‌های حمایتی مربوطه تا ۲۰۳۰.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران / هدف هفتم سند ۲۰۳۰ توسعه پایدار

United Nations Islamic Republic of Iran

<https://iran.un.org/fa/sdgs/7>

۲۹. **ارجاع پژوهشی:** انعام، آیه ۱۴۱ و اعراف، آیه ۳۱: «... لَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ»

... اسراف نکنید؛ زیرا خدا اسراف‌کنندگان را دوست ندارد

غافر، آیه ۴۳: «... أَنَّ الْمُسْرِفِينَ هُمْ أَصْحَابُ النَّارِ»

... اسراف‌کاران اهل آتش‌اند.

الإسراء، آیه ۲۷: «إِنَّ الْمُبَدَّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَ كَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا»

بی‌تردید اسراف‌کنندگان و ولخرجان، برادران شیاطین‌اند، و شیطان همواره نسبت به پروردگارش بسیار ناسپاس است.

۱/۲/۲/۳. افزایش آلودگی‌های صوتی، آلودگی هوا، ناترازی سوخت، ناتوانی مردم در تنظیم وقت؛ چهار نمونه از تالی‌فاسدهای حمل و نقل حداکثری

من به حوزه "چگونگی" اشاراتی کردم؛ [مثلاً در مورد] مبنای "چگونگی خدمت [دولت اسلامی] در حوزه حمل‌ونقل"؛ [که] حتماً باید "کاهش حمل‌ونقل" باشد. دوباره تأکید می‌کنم هر کس "حمل‌ونقل حداکثری" را برای مردم امضا کند (حالا می‌خواهد حزب‌اللهی باشد یا غیر حزب‌اللهی) معنایش این است که: آلودگی صوتی و آلودگی هوا... را امضا کرده است و با این "پویش‌های جهانی سبز" هم نمی‌توانند این مشکل را حل کنند و [با این کارها] فقط [می‌توانند] اندکی از آلودگی‌های محیط‌زیست کم کنند. معنای "حمل‌ونقل حداکثری" این است که مردم نمی‌توانند "تنظیم وقت" داشته باشند؛ چون همیشه باید در رفت‌وآمد باشند. معنای حمل‌ونقل حداکثری، "ناترازی سوخت" است؛ چون که همیشه حمل‌ونقل در حال زیادشدن است و همیشه به سوخت و انرژی بیشتری نیاز می‌شود.

پس به‌خاطر اینکه این چهار تالی فاسد و عیب را کنار بگذارید، بیایید یک‌بار برای همیشه، مشورت با حوزه علمیه قم را بپذیرید. [طبق نظریه حوزه علمیه قم در مورد حل مسئله حمل و نقل،] رئیس‌جمهور [آینده] باید بگوید: «استراتژی دولت من در حوزه حمل‌ونقل، کاهش حمل‌ونقل است»

۱/۲/۲/۴. کاهش ۲۰ درصدی مصرف سوخت در کشور (با اجرای ۱۰ راهبرد مشخص دولت اسلامی برای حل مشکل حمل و نقل)؛ یکی از فواید تمرکز بر راهکار ریشه‌ای «کاهش حمل و نقل»

ما نیز برای کاهش حمل‌ونقل لااقل ده راهبرد مشخص داریم.^{۳۰} با محاسباتی که ما انجام داده‌ایم؛ به نظر من، در همان سال اول (حتی اگر مردم ماشین بیشتری بخرند) ما می‌توانیم بیست درصد مصرف

۳۰. **ارجاع پرورشی:** الگوی فقهی حمل و نقل چه می‌گوید؟! / سیال بودن جمعیت، تعارف را از بین می‌برد!

یکی از نظریات مطرح در نقشه الگوی پیشرفت اسلامی، الگوی فقهی حمل و نقل است. این الگوی فقهی از حیث جانمایی در مجموعه نظریات فقه‌الامام طه‌بن‌بندی می‌شود. برخی از پرسش‌های مطرح شده در این الگوی کارآمد فقهی به شرح زیر است: پرسش اول این الگو: به تبیین ارتباط اصل روابط انسانی و مسئله حمل و نقل و سفر می‌پردازد. اصل مترقی "تنظیم صحیح روابط انسانی" (یا به اصطلاح روایت شریف: نظم ما بینکم) مبنای مفهومی همه نظریات الگوی پیشرفت اسلامی و از جمله مبنای

سوخت کشور را کاهش بدهیم! پس مسئله [و مشکل] اصلی، خرید ماشین توسط مردم و مسائل دیگری که عرض کردم نیست؛ [بلکه مشکل و] مسئله اصلی این است که برنامه‌ریزی کشور به یک شکلی است که مردم برای انجام همه کارهایشان باید سفر (درون‌شهری یا بین‌شهری) انجام بدهند! خب؛ [با این مدل برنامه‌ریزی، دولت اسلامی محقق] نمی‌شود و ما این "چگونگی" را قبول نداریم. بله؛ می‌توانی اسم دولت را دولت اسلامی بگذاری و راجع به مفهوم حمل و نقل و مفهوم پایه آن [در دولت اسلامی] حرف نزنی؛ ولی واقعیت امر این است که تو [دیگر] دولت اسلامی نیستی!

ارزیابی الگوی حمل و نقل و سفر است. حمل و نقل مطلوب باید در راستای تنظیم روابط انسانی عمل کند و نباید اختلالی در روابط انسانی ایجاد نماید. به عنوان مثال: در الگوی فعلی حمل و نقل و سفر با پدیده‌های سفرهای زیاد و روزانه و سیال بودن جمعیت مواجه هستیم؛ که این پدیده‌ها مانعی برای حضور در کنار اعضای خانواده و تخریب کننده اصل تعارف محسوب می‌شود. (تبیین مبنای نظری الگوی حمل و نقل و سفر)

پرسش دوم این الگو: به تبیین آثار زیست محیطی الگوی حمل و نقل فعلی از جمله: آلودگی هوا، تخریب‌های اکوسیستمی جاده‌ای، آلودگی‌های صوتی، اسراف در مصرف سوخت و پدیده دهشتناک ترافیک‌های سنگین می‌پردازد. همچنین در این بخش از آثار مخرب ۱- الگوی ساخت ساختمان در قالب آپارتمان، ۲- طراحی غلط کالبد شهری و نقض ماهیت کالبدی محله، ۳- الگوی تجارت مبتنی بر مگامال و ۴- الگوی تولید صنعتی و متمرکز، بر توسعه حمل و نقل سخن به میان می‌آید. (بررسی علل پیدایش و آثار سوء الگوی مدرن حمل و نقل)

پرسش سوم این الگو: به تبیین کارکردها و طراحی زیرساخت‌های حمل و نقل متناسب با تنظیم روابط انسانی از منظر آیات و روایات می‌پردازد. بررسی ۱- ارتباط سفر و حمل و نقل با تزکیه و تفریح، ۲- ارتباط سفر و حمل و نقل با عبرت، ۳- ارتباط سفر و حمل و نقل با سیاست و زیارت، ۴- ارتباط سفر و حمل و نقل با نظم و... از عناوین مهم این بخش محسوب می‌شود.

پرسش چهارم این الگو: به بررسی مسئله حمل و نقل از منظر فقه علوم غریبه می‌پردازد. در این بخش مقایسه‌ای مفهومی میان مفهوم دورنوردی در فیزیک (Teleportation) و انواع مختلف "طی الارض" صورت می‌پذیرد. مفهوم دورنوردی به معنای انتقال یک ماده از یک نقطه به نقطه دیگر- بدون عبور از فضای فیزیکی ما بین آن‌ها- است و بر اساس برخی مفاهیم فیزیک کوانتوم مانند فوتون و دورنوردی در ذرات بنیادین و... از اوایل قرن اخیر میلادی موضوع مطالعه برخی از کشورهای غربی قرار گرفته است؛ در انواع طی الارض با ترکیبی خاص از اسماء و اشیاء روبرو هستیم و پدیده طی الارض را به اصطلاح پدیده‌ای شیء پایه می‌دانیم و نه سنتزی عنصرپایه (فتأمل جيداً)

معاونت پژوهش مدرسه فقهی هدایت - سه شنبه ۶ ربیع الثانی ۱۴۴۴ قمری (۱۰ آبان ۱۴۰۱) - قم

منبع: پایگاه اطلاع رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیام‌رسان ایتا

<https://eitaa.com/olgou/۴۷۵۹>

حالا این [نکته و اشکال] در حوزه‌های دیگر هم تعمیم دارد. من اینها را قبلاً بحث کرده‌ام و الان دیگر نمی‌خواهم اشاره کنم.

پس در یک جمله سوال اول را جمع‌بندی می‌کنم؛ سوال اول این است که: چرا حرکت ما به سمت دولت اسلامی و تمدن اسلامی (با اینکه خیلی معتقد و طرفداران زیادی دارد خصوصاً در سال‌های اخیر طرفداران تمدن اسلامی و دولت اسلامی زیاد شده‌اند) کند است؟ پاسخ این است که: این طرفداران دولت اسلامی و تمدن اسلامی به صورت تفصیلی راجع به چگونگی دولت اسلامی و چگونگی ساخت تمدن اسلامی حرف نمی‌زنند که به چند مثال اشاره کردم.

۲. سوال دوم: نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی چیست؟ (تصمیم انفتاحی)

حال به پرسش دوم بپردازیم؛ اگر کسی به صورت ساده بگوید: مدرسه هدایت که مدعی بحث تفصیلی از چگونگی ایجاد دولت اسلامی و ساخت تمدن اسلامی است، نقطه شروع کار را چه می‌داند؟

۲/۱. نکه مقدماتی: بیان مبتنی بر انفتاح (تبیین نقطه آغاز و نقطه ختم)؛ قاعده اصولی برای استنباط

پاسخ به سوال دوم

من این جا یک قاعده فقه البیانی را توضیح بدهم: ما یک بحث اصولی در فقه البیان به نام "بیان مبتنی بر انفتاح" داریم؛ در آنجا بحث کرده‌ایم که شارع محترم بعد از این که تعریف، تصویر و تصمیم^{۳۱} خودش را در مورد یک مسئله بیان کرد؛ یعنی: بعد از اینکه ساختار مُکث^{۳۲} را بر تبویب

۳۱. **ارجاع پرورشی:** سه نکته درباره الگوی ساخت: اولاً: الگوی ساخت یا الگوی نظام سازی اسلامی، ابزار مفهومی مدیرانی است که می خواهند بر اساس مفهوم هدایت به مدیریت تحولات جامعه خود بپردازند و در واقع جایگزینی برای اشکال مختلف مدیریت راهبری مانند: ماتریس Swot و مدل های مختلف آینده پژوهی است. ثانیاً: این الگو، ساختار تدبیر هر مجموعه را به سه رکن تعریف، تصویر و تصمیم تقسیم می کند و در واقع در قالب یک نظریه این سه رکن را در میان اعضای یک مجموعه بهینه می کند. ثالثاً: نظریه حاکم بر ساختار تدبیر یک مجموعه را (نظریات بخشی الگوی پیشرفت اسلامی) بر اساس قواعد فقه البیان و به صورت استظهاری و فقهی تولید و استنباط می کنیم. به عبارت ساده تر اصلاح ارکان سه گانه هر مجموعه انسانی وابسته به استنباط یک نظریه فقهی است و بدون آن نمی توان نظام سازی کرد.

حجت الاسلام علی کشوری - ۱۴ فروردین ۱۳۹۸ قم

منبع: پایگاه اطلاع رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیامرسان ایتا

<https://eitaa.com/olgou/۱۲۹۲>

۳۲. **ارجاع پرورشی:** ساخت اجمالی (بیان مبتنی بر مُکث) و ساخت تفصیلی: قبلاً عرض کرده ایم؛ که الگوی فقهی ساخت، روش تبویب راهبردی مباحث را - برای دستیابی به نظم اختیاری - در اختیار یک مدیر قرار می دهد! (هدف الگوی ساخت) تبویب مباحث در الگوی ساخت دارای سه مرحله تعریف (تحلیل موضوع)، تصویر (ثبت موضوع) و تصمیم (پردازش موضوع) است و این نوع از تبویب به تحریک فکر و ساخت اندیشه در محیط انسانی پیرامون یک مدیر کمک می کند. بعد از تبویب تفکر راهبردی یک مدیر در مرحله مُکث (مرحله ساخت اجمالی)، مدیر می تواند ساخت تکمیلی تفکر خود را آغاز نماید. به عنوان مثال در تدوین راهبردهای مدیریتی تأکید بر منزلت یابی صحیح در امور، یک راهبرد تکمیلی در الگوی ساخت محسوب می شود. تتبع در آیات و روایات، ما را به ۸ گونه ساخت فکری در مرحله ساخت تکمیلی رهنمون نموده است. حوزه های تکمیلی ساخت، توجه به ظرفیت، تأمل، منزلت، انفتاح، سیاق، کم، مقایسه و ساختار رفق، در مجموعه های مدیریتی است.

حجت الاسلام علی کشوری - تبیین الگوی فقهی ساخت در مقایسه با ماتریس Swot - ۱۸ فروردین ۱۴۰۰ هجری شمسی - قم مبارک

منبع: پایگاه اطلاع رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیامرسان ایتا

<https://eitaa.com/olgou/۳۰۸۹>

ادله^{۳۳} حاکم کرد؛ در یکی از گام‌های تکمیلی، "انفتاح" و "اختتام" یک مسئله (یعنی: نقطه شروع و نقطه ختم) را بحث می‌کند.^{۳۴}

۳۳. **ارجاع پرورشی:** یکی از نظریات فقهی نقشه الگوی پیشرفت اسلامی، "نظریه فقهی تبویب" نام دارد. موضوع این نظریه تبیین قواعد تفکیک دانش‌ها و اصول فقهی تبویب دانش است و در زمره علوم مرتبط با "فقه العلم" طبقه‌بندی می‌شود. در فصل اول: به بررسی و نقد تعریف موضوع علم به "کلی جامع" (تتویزه شده در کفایة الاصول آخوند خراسانی) و نقد اصول ۶ بخشی طبقه بندی علم فرانسویس بیکن و نقد طبقه بندی های کتابخانه‌ای دیوئی و کتابخانه کنگره آمریکا؛ پرداخته می‌شود. در فصل دوم: به بررسی پرسش ارتباط علم و هدایت می‌پردازیم. به دلیل فضیلت هدایت انسان و قباحت شدید مسئله ضلالت انسان، در گام دوم به بررسی نقش علم در هدایت یا ضلالت انسان و تفاوت های علم غلط و علم ناقص می‌پردازیم. (در فقه هدایت نسبت همه امور با هدایت و ضلالت انسان سنجیده می‌شود.)

در فصل سوم: اصل تمایز علوم بر اساس اصل هدایت انسان به صورت استظهاری مورد بازخوانی و تعمیق واقع می‌شود و ایده جدیدی برای تعریف و بالتبع تمایز علوم تعریف می‌شود. در فصل چهارم: به تبیین چگونگی تبویب و طبقه بندی علم (مبتنی بر اصل بنیادین هدایت انسان) می‌پردازیم. فصل پنجم: به تبیین "درختواره دانشی مدرسه تمدنی هدایت" (که براساس نظریه فقهی تبویب، تدوین شده است) در سه بخش ۱- معرفی دانش های پایه (شامل: الف- جدول روابط انسانی، ب- جدول تسخیر شیء پایه و ج- جدول اسماء الهی) ۲- معرفی علوم کاربردی (شامل: الف: علوم مرتبط با فقه نظام، ب: علوم مرتبط با فقه الخلق و ج- علوم مرتبط با فقه علوم غریبه) و ۳- معرفی علوم استنباطی (الف: قواعد فقهی احراز صدور، ب: قواعد اصولی فقه البیان ج: قواعد فقهی الفاظ) می‌پردازد.

حجت الاسلام علی کشوری - تبیین اجمالی نظریه فقهی تبویب - عید مبعث ۱۴۴۳ (سه شنبه ۱۰ اسفند ۱۴۰۰) قم مبارک
منبع: پایگاه اطلاع رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیامرسان ایتا
<https://eitaa.com/olgou/396>

۳۴. **ارجاع پرورشی:** چند نکته درباره قاعده اصولی بیان مبتنی بر انفتاح: قبلاً عرض کرده بودیم؛ که تخاطب شارع ذیل قواعدی تأسیسی - و البته قابل تفاهم با عرف همه زمانها و مکانها - رقم خورده است. یکی از این قواعد تخاطبی، قاعده اصولی "بیان مبتنی بر انفتاح" است. در قاعده اصولی "بیان مبتنی بر انفتاح" برای تخاطب، لغت انفتاح، لغت مقصد و مسیر دسترسی تعریف می‌شود. برای کشف مسیر انفتاحی کلام، دقت در روایات باب مفتاح (مانند: اما علمت أن لكل شیء مفتاحاً [۱] - هارون ابن عیسی از امام صادق علیه السلام - کافی جلد ۴) و روایات مرتبط و همچنین دقت در روایات حَدِّ راهگشا است. به عنوان مثال در حدیث آمده است که: «ما من شیء إلا وله حدٌّ ینتهی إلیه [۲]» (ابن قدام از امام صادق علیه السلام - کافی جلد ۱). مبتنی بر این حدیث فقیه باید حد انتهایی و مقصد هر مسئله ای را کشف و تبیین کند.

[برای مثال: مبتنی بر "قاعده اصولی بیان مبتنی بر انفتاح" آغاز حمد (لغت انفتاح حمد) ظهور و آشکار شدن نعمت بر انسان است (مَنْ ظَهَرَ عَلَيْهِ النِّعْمَةُ، فَلْيُكْثِرْ ذِكْرَ: الْحَمْدُ لَهُ. - سکونی از امام صادق علیه السلام از پدران از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم - محاسن جلد ۱) و مقصد و انتهای حمد کسب رضایت و محبت الهی است. (الْحَمْدُ لِلَّهِ بِمَحَامِدِهِ كُلِّهَا عَلَى نِعْمِهِ كُلِّهَا، حَتَّى يَنْتَهِيَ الْحَمْدُ إِلَى مَا يُحِبُّ رَبِّي وَيَرْضَى. قرب الإسناد - مسعدة بن صدقة از امام صادق علیه السلام)

حجت الاسلام علی کشوری - در جمع برخی از طلاب مدرسه هدایت - بامداد جمعه انتظار - ۸ اسفند ۱۳۹۹ - قم
منبع: پایگاه اطلاع رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیامرسان ایتا
<https://eitaa.com/olgou/2976>

[۱] **ارجاع پژوهشی:** أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ هُبَّانَ عَنْ عَمِّهِ هَارُونَ بْنِ عَيْسَى قَالَ: قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع لِمُحَمَّدِ ابْنِهِ يَا بُنَيَّ كَمْ فَضْلٌ مَعَكَ مِنْ تِلْكَ التَّقْوَةِ قَالَ أَرْبَعُونَ دِينَارًا قَالَ اخْرُجْ فَتَصَدَّقْ بِهَا قَالَ إِنَّهُ لَمْ يَبْقَ مَعِيَ غَيْرُهَا قَالَ تَصَدَّقْ بِهَا فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُخْلِفُهَا أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ مِفْتَاحًا وَ مِفْتَاحَ الرَّزْقِ الصَّدَقَةُ فَتَصَدَّقْ بِهَا فَفَعَلَ فَمَا لَبِثَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع عَشْرَةَ أَيَّامٍ حَتَّى جَاءَهُ مِنْ مَوْضِعِ أَرْبَعَةِ آلَافِ دِينَارٍ فَقَالَ يَا بُنَيَّ أَعْطَيْنَا لِلَّهِ أَرْبَعِينَ دِينَارًا فَأَعْطَانَا اللَّهُ أَرْبَعَةَ آلَافِ دِينَارٍ.

امام صادق (ع) به فرزندش محمد فرمود: پسرکم از آن خرجی چه مقدار باقی مانده است؟ عرضه داشت چهل دینار فرمود: برو و آن را صدقه بده! عرض کرد جز آن چیزی باقی من نمانده است، فرمود: همان را صدقه بده، زیرا خدای تعالی آن را جایگزین می‌کند. آیا نمی‌دانی که هر چیزی کلیدی دارد و کلید روزی صدقه است پس صدقه‌اش را بده و محمد گفت: پس آن را صدقه دادم بیش از ده روز نگذشته بود که چهار هزار دینار از جایی به آن حضرت رسید.

الکافی، ج ۴، ص ۱۰ / عدة الداعي (ابن فهد حلی، ۸۴۱ ق)، ص ۶۹
وسائل الشیعة، ج ۹، ص ۳۶۹ / بحار الأنوار، ج ۴۷، ص ۳۸ / الوافی، ج ۱۰، ص ۳۹۷

قال رسول الله ص: لكل شيء مفتاح ومفتاح السموات قول «لا إله إلا الله»

رسول خدا (صلی الله علیه و آله): برای هر چیزی کلیدی هست و کلید آسمانها گفتار «لا اله الا الله» است.

نهج الفصاحة، ص ۶۳۳

قال رسول الله ص: لكل شيء مفتاح ومفتاح الجنة حب المساكين والفقراء.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله): برای هر چیزی کلیدی هست و کلید بهشت دوستی مستمندان و فقیران است.

همان

[۲] **ارجاع پژوهشی:** عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنْ يُونُسَ عَنْ حُسَيْنِ بْنِ الْمُنْذِرِ عَنْ عَمْرِو بْنِ قَيْسٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَمْ يَدَعْ شَيْئًا يَخْتَاجُ إِلَيْهِ الْأُمَّةُ إِلَّا أَنْزَلَهُ فِي كِتَابِهِ وَبَيَّنَّهُ لِرُسُولِهِ ص وَجَعَلَ لِكُلِّ شَيْءٍ حَدًّا وَجَعَلَ عَلَيْهِ دَلِيلًا يَدُلُّ عَلَيْهِ وَجَعَلَ عَلَيْهِ مَنْ تَعَدَّى ذَلِكَ الْحَدَّ حَدًّا.

امام باقر (علیه السلام): همانا خداوند تبارک و تعالی هیچ چیزی که امت به آن نیاز دارند را رها نکرده مگر اینکه در کتاب فرو فرستاده و آن را برای رسولش تبیین کرده است و برای هر چیزی حدی قرار داده و برای هر حدی نیز دلیل و راهنمایی قرار داده است و برای هر کسی که از آن حد تعدی کند نیز حدی مشخص نموده است.

الکافی، ج ۱، ص ۵۹ / تفسیر العیاشی، ج ۱، ص ۶

عَنْهُ عَنْ يَعْقُوبَ بْنِ يَزِيدَ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ أَبِي سَلَمَةَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: إِنَّ أَبِي آتَاهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ ع يَسْتَأْذِنُ لِعَمْرٍو بْنِ عَبِيدٍ وَوَاصِلِ مَوْلَى هُبَيْرَةَ وَبَشِيرِ الرَّحَالِ فَأَذِنَ لَهُمْ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَجَلَسُوا فَقَالُوا يَا بَا جَعْفَرٍ إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ حَدًّا يَنْتَهِي إِلَيْهِ فَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ ع نَعَمْ إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ حَدًّا يَنْتَهِي إِلَيْهِ وَ مَا مِنْ شَيْءٍ إِلَّا وَ لَهُ حَدٌّ قَالَ فَأْتِي بِالْخِوَانِ فَوَضِعَ فَقَالُوا فِيمَا بَيْنَهُمْ قَدْ وَ اللَّهُ اسْتَمَكْنَا مِنْ أَبِي جَعْفَرٍ فَقَالُوا يَا بَا جَعْفَرٍ إِنَّ هَذَا الْخِوَانُ مِنَ الشَّيْءِ هُوَ قَالَ نَعَمْ قَالُوا فَمَا حَدُّهُ قَالَ حَدُّهُ إِذَا وَضَعَ الرَّجُلُ يَدَهُ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ وَ إِذَا رَفَعَهَا قَالَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ يَأْكُلُ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَ لَا يَتَأَوَّلُ مِنْ قُدَامِ الْآخِرِ قَالَ وَ دَعَا أَبُو جَعْفَرٍ ع بِمَاءٍ يَشْرَبُونَ فَقَالُوا يَا بَا جَعْفَرٍ هَذَا الْكُوْزُ مِنَ الشَّيْءِ قَالَ نَعَمْ قَالُوا فَمَا حَدُّهُ قَالَ حَدُّهُ أَنْ يُشْرَبَ مِنْ شَفْتِهِ الْوُسْطَى وَ يُذَكَّرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَ لَا يُشْرَبَ مِنْ أُذُنِ الْكُوْزِ فَإِنَّهُ مَشْرَبُ الشَّيْطَانِ وَ يَقُولُ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَقَانِي عَذْبًا فُرَاتًا وَ لَمْ يَجْعَلْهُ مِلْحًا أَجَا جًا بِدُنُوبِي.

المحاسن، ج ۲، ص ۴۴۸ / وسائل الشیعة، ج ۲۴، ص ۳۷۰

۲/۱/۱. بحث از نقطه آغاز حج (احرام مع التلبیه) و نقطه ختم حج (لقاء و زیارت امام)؛ مثالی برای بیان

مبتنی بر افتتاح

مثلاً الان [که] در ایام حج هستیم؛ شارع یک بحث تفصیلی دارد راجع به این که حج چیست؟ چه فوایدی دارد؟^{۳۵} و مجموعه اقدامات آن چیست؟^{۳۶} در بیان امام (علیه السلام) که نگاه می‌کنیم، می‌فرماید: آغاز حج، احرام (مع التلبیه و با آن ذکر خاص) است. در کجا؟ مثلاً در مسجد شجره. برای کسانی که مسیرشان مسجد شجره است. دقیقاً نقطه آغاز را بحث می‌کند. می‌گوید حالا که فهمیدی حج چیست، حج را از اینجا شروع کن.

این بحث اختصاصی به مسئله حج ندارد؛ شارع همیشه نقطه شروع مسئله و همچنین نقطه ختم آن را بحث می‌کند. در همین مسئله حج در روایتی امام رضا (علیه السلام) حضرت فرمود: بعد از حج، به

۳۵. **ارجاع پژوهشی:** عَلِيُّ بْنُ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَمْرِو بْنِ عُمَرَ بْنِ عُمَانَ الْخَزَّازِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِيِّ عَنْ خَالِدِ الْقَلَانِسِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ قَالَ عَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ: حُجُّوا وَإِعْتَمِرُوا تَصِحَّ أَبْدَانُكُمْ وَتَتَّسِعَ أَرْزَاقُكُمْ وَتُكْفَمُونَ مَثُونَاتٍ عِيَالِكُمْ وَقَالَ الْحَاجُّ مَغْفُورٌ لَهُ وَمَوْجُوبٌ لَهُ الْجَنَّةُ وَمُسْتَأْتَفٌ لَهُ الْعَمَلُ وَمَحْفُوظٌ فِي أَهْلِهِ وَمَالِهِ.

خالد قلانسی گوید: امام صادق علیه السلام می‌فرماید: امام سجاد علیه السلام فرمود: حج و عمره انجام دهید تا بدن‌های شما سالم و تندرست بماند، روزی شما فراوان شود و نسبت به هزینه اهل و عیال خود بی‌نیاز شوید. هم‌چنین حضرتش فرمود: شخصی که حاجی می‌گردد، آرزویده می‌شود، بهشت بر او واجب می‌گردد، عمل او از سرگرفته می‌شود و خانواده و ثروت و مالش محفوظ می‌گردد.

الکافی ج ۴ ص ۲۵۲ / ثواب الأعمال و عقاب الأعمال ج ۱ ص ۴۷

الوافی ج ۱۲ ص ۲۱۱ / وسائل الشیعة ج ۱۱ ص ۹ / مکارم الأخلاق ج ۱ ص ۲۴۲

۳۶. **ارجاع پژوهشی:** برای نمونه: سوره بقره آیه ۱۹۶: وَ اتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِفُوا زُءًا وَسُكْمًا حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامًا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَعَةً إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ.

حج و عمره را برای خدا به پایان برید، و اگر [به علتی] از انجام آن ممنوع شدید، آنچه را از قربانی برای شما میسر است [قربانی کنید و از احرام در آید]؛ و سر خود را نترشید تا قربانی به محلش برسد؛ و از شما اگر کسی بیمار بود یا در سرش ناراحتی و آسیب داشت [و ناچار بود سر بتراشد، جایز است سر بتراشد و] کفاره ای چون روزه، یا صدقه یا قربانی بر عهده اوست. و هنگامی که [از علل ممنوعیت] در امان بودید، پس هر که با پایان بردن عمره تمتع به سوی حج تمتع رود، آنچه از قربانی میسر است [قربانی کند]. و کسی که قربانی نیابد، سه روز روزه، در همان سفر حج و هفت روز روزه، هنگامی که بازگشتید بر عهده اوست؛ این ده روز کامل است [و قابل کم و زیاد شدن نیست]. این وظیفه کسی است که [خود و] خانواده اش ساکن و مقیم [منطقه] مسجد الحرام نباشد. و از خدا پروا کنید و بدانید که خدا سخت کیفر است.

زیارت ما هم بیاید. و سپس فرمودند: «تمام الحجِّ لقاءً الامام»؛^{۳۷} اتمام حج این است که به زیارت امام برویم. آخر حج این نیست که نماز طواف نساء و سایر احکام را انجام بدهید؛ [بلکه] اتمام حج به این است که حتماً به زیارت امام معصوم (علیه‌السلام) بروید. چون امام رضا (علیه‌السلام) فرموده‌اند: به زیارت من بیاید. من این را تاکید کردم؛ چون معمولاً این مطالب گفته نمی‌شود. اگر سازمان حج بخواهد تمام الحج را رعایت کند، حتماً باید ترتیبی بدهد که همه حاجیان، [بعد از اتمام

۳۷. **ارجاع پژوهشی:** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ سِنَانٍ عَنْ عَمَّارِ بْنِ مَرْوَانَ عَنْ جَابِرٍ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع قَالَ: تَمَامُ الْحَجِّ لِقَاءُ الْإِمَامِ.

الكافي، ج ۴، ص ۵۴۹

من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۷۸ / علل الشرائع، ج ۲، ص ۴۵۹ / عيون أخبار الرضا عليه السلام، ج ۲، ص ۲۶۲

وسائل الشيعة، ج ۱۴، ص ۳۲۴ / الوافي، ج ۲، ص ۱۱۶

عليه بن إبراهيم عن أبيه عن ابن أبي عمير عن هشام بن المثنى عن سدير عن أبي جعفر ع قال: ابدؤوا بمكة و اختلفوا بنا. امام باقر (عليه السلام): با مکه آغاز کنید و با ما ختم کنید.

الكافي، ج ۴، ص ۵۵۰ / من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۵۸

الوافي، ج ۱۴، ص ۱۳۲۴ / وسائل الشيعة، ج ۱۴، ص ۳۲۱ / مستدرک الوسائل، ج ۱۰، ص ۱۸۱

و زوي عن عبد الله بن سنان قال أتيت أبا عبد الله ع فقلت له جعلني الله فداك ما معنى قول الله عز وجل ثم ليقتضوا تفئتهم قال أخذ الشارب و قص الأظفار و ما أشبه ذلك قال قلت جعلت فداك فإن ذريحاً محاربياً حدثني عنك أنك قلت ليقتضوا تفئتهم لقاء الإمام و ليؤفوا نذورهم تلك المناسك قال صدق ذريح و صدقت إن للفران ظاهراً و باطناً و من يَحْتَمِلُ مَا يَحْتَمِلُ ذَرِيحٌ.

از عبد الله بن سنان روایت شده است که گفت: بنزد امام صادق علیه السلام شدم، و عرضه داشتم: خدا مرا فدایت کناد! معنی قول خدای عز و جل: ثُمَّ لِيَقْتَضُوا تَفْتَهُمْ چیست؟ فرمود: گرفتن شارب و چیدن ناخنها و مانند اینها است. گفت: معروض داشتم: فدایت شوم، پس چگونه است که ذریح محاربی برای من حکایت کرد که شما فرموده‌ای: «لِيَقْتَضُوا تَفْتَهُمْ» دیدار امام است. و «لِيُؤْفُوا نُذُورَهُمْ» آن مناسک است. فرمود: ذریح راست گفته است، و تو نیز راست گفتی. قرآن ظاهری دارد و باطنی، و چه کسی بمانند ذریح باری از اسرار را تحمل میکند؟! و اما قول خدای عز و جل: «و لِيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ» روایت شده است که مقصود طواف نساء است. من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۴۸۵ / وسائل الشيعة، ج ۱۴، ص ۳۲۱

عليه بن إبراهيم عن أبيه عن ابن أبي عمير عن عمر بن أذينة عن زرارة عن أبي جعفر ع قال: إنما أمر الناس أن يأتوا هذه الأحجار فيطوفوا بها ثم يأتونا فيخبرونا بولايتهم ويعرضوا علينا نصرهم.

امام باقر (عليه السلام): مردم مأمور شدند که نزد این سنگ‌ها بیایند و طوافشان کنند، سپس نزد ما آمده و ما را به ولايتشان خود خبر دهند و کمک و نصرتشان را بر ما عرضه بدارند.

الكافي، ج ۴، ص ۵۴۹ / من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۵۵۸ / علل الشرائع، ج ۲، ص ۴۵۹

الوافي، ج ۱۴، ص ۱۳۲۰ / وسائل الشيعة، ج ۱۴، ص ۳۲۱

حج، [به مشهد هم بیایند. خیلی مهم است که انسان بفهمد اتمام حج، به زیارت امام است: «تمام الحج لقاء الامام». این مطلب، یک تفصیلی دارد که بعدا باید راجع به آن بحث کنیم. در امورات دیگر هم، نقطه اتمام [و ختم] وجود دارد. بنابراین ما در "بیان مبتنی بر انفتاح"، نقطه آغاز و نقطه ختم" را بحث می‌کنیم.

۲/۲. تحول در قوه ارزیابی کشور؛ نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی

۲/۲/۱. محوریت «نظم اختیاری» در دولت اسلامی و محوریت «تبيين» (متوجه کردن انسان‌ها نسبت به درست یا غلط بودن کارها) در ایجاد نظم اختیاری؛ دلیل انتخاب «تحول در قوه ارزیابی کشور» به عنوان نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی

طبق این قاعده اصولی، نقطه شروع ساخت دولت اسلامی، تغییر و تحول در قوه ارزیابی و فرقان کشور می‌باشد. چرا؟ خواهش می‌کنم به دلیل آن توجه کنید: چون شارع محترم به دنبال «نظم اختیاری» است نه «نظم جبری».^{۳۸} پایه اول نظم اختیاری هم توجیه و تبیین کردن [مسائل] برای آدم‌هاست. چون شما می‌خواهید آدم‌ها با تصمیم خودشان کاری را انجام دهند؛ بنابراین باید جهاد تبیین راه اندازی کنید که متوجه شوند چه اقدامی غلط و چه اقدامی درست است. ما هم چون [در دولت اسلامی] می‌خواهیم بر اساس «نظم اختیاری» حرکت کنیم، نقطه شروع را «هدایت نظامات ذهنی» قرار می‌دهیم.^{۳۹} یعنی باید ابتدا افراد توجیه شوند که چه کاری درست و چه کاری غلط است.

۳۸. به پیوست ۳ مراجعه فرمایید.

۳۹. **ارجاع پرورشی:** به دلیل شکل‌گیری خلقت انسانها بر اساس "قدرت اختیار و انتخاب" اسلام پایه الگوی اداره جامعه را "مفهوم هدایت نظامات ذهنی" می‌داند و در "نظریه پردازش موضوعات جهت‌ساز" آثار اجتماعی هدایت انسان‌ها در کنار آثار روانشناختی و آخرتی هدایت مورد تحلیل و بررسی قرار می‌گیرد.

برای تبیین اجمالی "نظریه مادر الگوی پیشرفت اسلامی" بیان مقدماتی لازم است: مقدمه اول آنکه: محور مدیریت در بخش‌های مختلف جامعه، انسان است. به عنوان مثال: محور در بخش اقتصاد، کار آفرین، مصرف‌کننده، سرمایه‌گذار و مدیران و کارگران هستند. در بخش فرهنگ محور هنرمندان، دانشمندان، شاعران، نویسندگان و... هستند و یا در بخش آموزش محور خانواده‌ها،

فرض کنید اگر یک رئیس جمهوری عرائض ما را گوش کند، این کار به اصلاح ذهنیت او کمک خواهد کرد؛ زیرا او هم یک انسان است. چرا شما فکر می‌کنید برای تغییر رفتار رئیس جمهور حتماً

معلمان مدیران مدارس، دانش آموزان و... می‌باشند. به صورت کلی در هر یک از بخش‌های جامعه بازیگران اصلی انسان‌های فعال در آن بخش از جامعه می‌باشند.

مقدمه دوم آنکه: در همه این بخش‌ها انسان‌ها متأثر از نظام نگرش‌های خود تصمیم می‌گیرند و بدیهی است که ایجاد تغییر در هر جامعه‌ای از مسیر ایجاد تغییر در نگرش‌های افراد آن جامعه آغاز می‌شود. به عنوان مثال: پیدایش انقلاب با عظمت اسلامی و استقرار نظام حکومتی اسلامی از تغییر نگرش در ملت ایران نسبت به حکومت‌های دیکتاتوری و دموکراسی آغاز شده است. و همچنین پذیرش تاکتیک نرمش قهرمانانه و مذاکره موردی با آمریکا با فلسفه تصحیح نگرش‌های خوش بینانه به استکبار و بالتبع ادامه تفکر مرگ بر آمریکا انتخاب شده است. البته در شکل‌گیری و غلبه یک نگرش خاص در جامعه افراد به نحو مساوی شریک نیستند و سهم نخبگان و مدیران بیش از سهم افراد عادی یک جامعه است.

مقدمه سوم آنکه: شکل‌گیری نگرش در انسان‌ها امری دفعی نیست و تغییر نگرش به سرعت در میان انسان‌ها به وجود نمی‌آید. معمولاً نگرش‌ها بر اساس مقدمات و تجربیاتی - که به عنوان پشتیبان برای آن نگرش عمل می‌کنند - به وجود می‌آیند. به عبارت ساده‌تر: برای ایجاد نگرش در بخش‌های مختلف نیازمند ظرفیت‌سازی برای ایجاد آن نگرش هستیم. بدون توجه به ظرفیت‌های پایه، نمی‌توانیم نگرش‌های جامعه را در مسیر صحیح ایجاد و تثبیت نماییم.

* به عنوان مثال: دوران تربیت انسان در حکم ظرفیت و پشتیبان برای نگرش‌های انسان در دوران بلوغ هستند و معمولاً نگرش‌های انسان در سن اختیار و انتخاب متأثر از ویژگی‌های دوران تربیت است.

همچنین نگرش انسان‌ها در جامعه بیش از همه چیز به رفتار دولتمردان و امراء وابسته است و اگر مدیران و رهبران مملکتی به اجنبی و دشمن وابسته باشند؛ مسیر نگرش‌های افراد یک جامعه با نگرش‌های استکباری هماهنگ‌تر خواهد شد.

بنابراین دوران تربیت، تصحیح رفتار مدیران یک جامعه و عدم وابستگی به استکبار (نفی سبیل) از موضوعات ظرفیت‌ساز برای ایجاد نگرش صحیح محسوب می‌شوند.

مقدمه چهارم اینک: در اولین نقشه راه تولید الگوی پیشرفت اسلامی از موضوعاتی که به نوعی در حکم زیرساخت و ظرفیت‌سازی برای تغییر نگرش‌ها - در بخش‌های مختلف جامعه - محسوب می‌شوند؛ تحت عنوان «موضوعات جهت‌ساز» یاد شده است.

علت این نامگذاری به جایگاه نگرش‌های انسان در انتخاب جهت و سبک زندگی و اثر این موضوعات در تغییر نگرش بازگشت دارد. * با توجه به مقدمات چهارگانه فوق، می‌توانیم روح الگوی پیشرفت اسلامی را «هدایت نظامات ذهنی» بدانیم. در الگوی پیشرفت اسلامی پایه همه مسائل - به دلیل محوریت انسان‌ها در اداره جامعه - به مفهوم «هدایت نظامات ذهنی» بازگشت دارد و همانطور که گفته شد راه تغییر در نگرش‌ها هم ظرفیت‌سازی برای نگرش‌سازی است؛ که این موضوع هم به پردازش موضوعات جهت‌ساز وابسته است!

لازم به ذکر است که: برای پردازش هر موضوع جهت‌ساز - بعد از شناسایی و اثبات جهت‌ساز بودن - نیازمند یک نظریه بخشی هستیم؛ که در این نظریه بخشی مسیر تحقق هدایت نظامات ذهنی از مجرای آن موضوع جهت‌ساز تبیین می‌شود. در نشست‌های گفتگومانی الگوی پیشرفت اسلامی این نظریه مادر و برخی از نظریات بخشی مطرح در «اولین نقشه راه تولید الگوی پیشرفت اسلامی» با تفصیل بیشتر و از مسیرهای استدلالی متفاوت (شرح سؤال) به تضارب نیروهای انقلاب گذاشته می‌شود. بعون الله تعالی.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی نقشه راه (فقه نظام / مدرسه فقهی هدایت) / پنجشنبه، ۹ مرداد ۱۳۹۳

<http://nro-di.blog.ir/۰۹/۰۵/۱۳۹۳>

باید یک قانونی وضع کنید و او را مجبور کنید؟! ^{۴۰} بنده این مطالب را در خصوص برنامه ششم توسعه ^{۴۱} با نمایندگان مجلس شورای اسلامی هم مطرح کردم و سخنان من به صورت مکتوب و ضبط شده موجود است. در زمان برنامه ششم، به آقای حاجی‌بابایی ^{۴۲} گفتم: «جناب آقای حاجی‌بابایی، این برنامه اجرایی نخواهد شد!» ایشان در پاسخ گفتند: «ما در آخر برنامه ششم، قانونی را وضع کرده‌ایم که اگر کسی این برنامه را اجرا نکند، او را به زندان می‌بریم و مجازات می‌کنیم!» من گفتم: «شما می‌توانید این کار را انجام بدهید، اما این برنامه اجرایی نخواهد آمد.» همان شب در مناظره تلویزیونی نیز به آقای تاجگردون ^{۴۳} (که مجدداً به مجلس راه یافته‌اند)، گفتم: «شب دراز است و قلندر بیدار! این برنامه عملی نخواهد شد!» ^{۴۴} و همینطور هم شد؛ زمانی که

۴۰. انتقال از متن: حالا قانون وضع می‌کنید [نمره اش چیست؟] مردی به پسرش گفت: «پسرم این کار را انجام نده». گفت: «بابا! می‌خواهم انجام دهم». گفت: «باشه برو انجام بده». [یعنی: نمی‌توان با زور و جبر جلوی کسی را که قانع نشده را گرفت!]

۴۱. **ارجاع پردازشی:** برنامه ششم: برنامه پنجساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۰-۱۳۹۶) که در زمان ریاست جمهوری حسن روحانی و ریاست مجلس علی‌لاریجانی در تاریخ ۱۳۹۶/۱/۶ تصویب و در تاریخ ۱۳۹۶/۱/۱۶ هم ابلاغ شد.

متن کامل برنامه ششم توسعه به نشانی پایگاه اطلاع رسانی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی:

<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/۸۰۶۵۴۷>

۴۲. **ارجاع پردازشی:** حمیدرضا حاجی‌بابایی نماینده حوزه انتخابیه همدان و عضو کمیسیون برنامه و بودجه و محاسبات وقت.

منبع: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

https://rc.majlis.ir/fa/parliament_member/show/۷۰۹۹۸

۴۳. **ارجاع پردازشی:** غلامرضا تاجگردون، دکترای اقتصاد و نماینده دوره دهم مجلس شورای اسلامی از حوزه انتخابیه کهگیلویه و بویر احمد (گچساران) و رئیس کمیسیون برنامه و بودجه وقت.

منبع: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

https://rc.majlis.ir/fa/parliament_member/show/۸۱۳۷۳۶

۴۴. **ارجاع پرورشی:** به گزارش پایگاه اطلاع رسانی شبکه خبر، علی‌کشوری در برنامه تیتراژ شبکه خبر با بیان اینکه توسعه هر جامعه باید توسط مردم آن جامعه محقق شود افزود: اگر مشارکت و همفکری میان مردم و برنامه‌نویسان برنامه ششم توسعه وجود نداشته باشد اختلافات بسیاری در روند اجرای برنامه یک کشور پیش خواهد آمد. علی‌کشوری ادامه داد: در لایحه‌ای که به عنوان برنامه ششم توسعه به مجلس ارائه شده بحران صندوق بازنشستگی لحاظ شده اما رسیدگی به فاجعه طلاق از قلم افتاده است. در سوی دیگر این گفتگو غلامرضا تاجگردون از نمایندگان مجلس گفت: کشور ما از حیث اسناد بالا دستی نیاز به شفاف‌سازی داشت که در این دوره با بیان ضرورت‌های لازم از سوی مقام رهبری این مهم همت‌گمارده شده و سعی بر این است تا با ایجاد ساختاری منسجم و متقن در نظام اجرایی، به روند اجرایی برنامه ششم توسعه سروسامانی داده شود. کشوری ادامه داد: اگر برنامه ششم توسعه همانند برنامه‌های قبلی در حد آمال و آرزو باشد هرگز محقق نخواهد شد. او افزود: نگاه منطقی به

گزارش عملکرد برنامه ششم ارائه شد، مشخص شد که این برنامه از نظر اجرایی، ضعیف‌ترین برنامه در بین برنامه‌های توسعه کشور بوده است.^{۴۵}

واقعیت‌های اجتماعی از الزامات برنامه ششم است، برای مثال باید به کاهش امر ازدواج و رشد بی رویه طلاق رسیدگی شود چراکه اگر در جامعه ای آمار طلاق بالا برود با کاهش رشد جمعیت و نیروی کار مواجه خواهیم شد.

منبع: خبرگزاری تسنیم / ۲۳ خرداد ۱۳۹۵

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/۱۳۹۵/۰۳/۲۳/۱۱-۲۳۳۳>

مشاهده فیلم مناظره از آپارات:

مناظره تاجگردون و کشوری: تاج گردون: نظام برنامه ریزی دچار انحراف جدی شده است/ کشوری: علت انحراف استفاده از مکاتب توسعه غربی است. برنامه تیتراژ شبکه خبر دیشب (۲۲-۳-۱۳۹۵) با موضوع آسیب شناسی نظام برنامه ریزی در ایران از ساعت ۲۲ : ۱۵ دقیقه با حضور دکتر غلامرضا تاج گردون نماینده مجلس شورای اسلامی و حجت الاسلام علی کشوری دبیر شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی به روی آنتن رفت.

<https://www.aparat.com/v/uV93cwq>

۴۵. **ارجاع پردازشی:** گزارش دیوان محاسبات از عملکرد قانون برنامه ششم توسعه کشور: تنها ۳۵ درصد از احکام قانون

برنامه ششم توسعه محقق شده است: به گزارش دفتر روابط عمومی و امور بین الملل دیوان محاسبات کشور، گزارش عملکرد قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور در بازه زمانی ۱۳۹۶ تا پایان شهریور ۱۳۹۹ توسط دیوان محاسبات کشور ارائه شد. بررسی نمونه ۷۷ درصد احکام برنامه ششم توسعه با توجه به پاسخگویی دستگاه ها و آمار در دسترس، از اول سال ۱۳۹۶ لغایت پایان شهریور ماه ۱۳۹۹ حاکی از آن است که تنها ۳۵ درصد احکام این برنامه کامل تحقق پیدا کرده است و در ۶۵ درصد احکام، اهداف قانون گذار بصورت ۱۰۰ درصد محقق نشده است. ... در این گزارش آمده است که متوسط سالانه رشد نقدینگی در عمل حدود ۱۷ درصد انحراف نسبت به هدف گذاری انجام شده در برنامه) به میزان ۱۷ درصد رشد نقدینگی هدف گذاری شده در برنامه) وجود دارد. نرخ تورم از ۶.۹ درصد در سال ۱۳۹۵ (سال پایه) به ۳۴.۸ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است، در حالی که حسب پیش بینی های انجام شده در قانون برنامه ششم توسعه، متوسط نرخ تورم در طول سال های برنامه ۸.۸ درصد تعیین شده است...

آدرس مطلب: سایت دیوان محاسبات کشور- تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۱۱/۳

<https://b2n.ir/a91149>

عدم تحقق ۷۰ درصد اهداف برنامه ششم توسعه: نماینده تهران در مجلس اظهار داشت: در بررسی عملکرد قانون برنامه ششم توسعه اهداف قانونگذار در ۳۰ درصد احکام محقق، در ۴۸ درصد احکام بخشی از اهداف محقق شده و در ۲۲ درصد احکام اهداف قانونگذار محقق نشده است.

به گزارش گروه سیاسی خبرگزاری فارس، محسن پیرهادی نماینده مردم تهران در مجلس با اشاره به ارزیابی ۵۲۰ ماده، جز و بند قانون برنامه ششم توسعه، اظهار داشت: متأسفانه به جای رویکرد مسئله محور و توسعه ای، نام مجموعه ای از آمار و آرزوهای همه پسند را برنامه ریزی جامع گذاشته ایم. نبود مطالعات آماری متنقن و به روز، عدم برنامه ریزی درست، فقدان منابع مالی لازم و متناسب، عدم هماهنگی بین بخشی و عدم تصویب آیین نامه ها، دستورالعمل ها و سایر مقررات قانونی مرتبط با احکام یادشده، نگاه سیاستی کلی به موضوع به جای تدوین مواد عمل گرایانه، وجود یک نگاه آرمانی به برنامه و در نهایت تحریم های بین المللی و عدم توجه به ظرفیت های مشارکتی مردم و سازمان های مردم نهاد از جمله دلایل این عدم توفیق در تحقق برنامه ششم توسعه و فاصله قابل توجه با اهداف تعیین شده است.

۲/۲/۱/۱. جهت‌دهی و تغییر ذهنیت و تفکرات انسان‌ها (خصوصاً مسئولین و رئیس‌جمهور) و در نتیجه: تغییر رفتار؛ فائده مهم گزارش‌های ارزیابی

دلیل این امر هم آن است که: شما نمی‌توانید رئیس‌جمهور و وزرا را با قانون و اجبار به انجام کاری وادار کنید. چرا؟ زیرا وزیر و رئیس‌جمهور نیز انسان هستند و اختیار دارند؛ بنابراین آیا بهتر نیست شما یک برنامه‌ریزی برای "تغییر ذهنیت مسئولین" داشته باشید؟! ما در سال‌های گذشته ایده «تبلیغ برای مسئولین» را به دفتر تبلیغات اسلامی قم پیشنهاد دادیم که چرا شما در کنار تبلیغ برای "تغییر ذهن مردم"، "تبلیغ برای مسئولین" انجام نمی‌دهید؟! فرض کنید اگر شما می‌خواهید در یک رئیس‌جمهور، "تغییر رفتار" ایجاد کنید، ابتدا باید ذهنیت رئیس‌جمهور را اصلاح کنید. [برای تغییر رفتار یک شخص] فرقی نمی‌کند (چه آن شخص پسر شما باشد چه رئیس‌جمهور مملکت)، باید ابتدا تغییر ذهنیت ایجاد کنید. چون که نقطه شروع تغییر رفتار در همه آدم‌ها، "تغییر در ذهنیت" و تفکرات آنهاست،^{۴۶} بنابراین نقطه شروع دولت‌سازی و نظام‌سازی، "فقه ارزیابی" و تغییر در قوه ارزیابی کشور است.

نماینده مردم تهران در مجلس تصریح کرد: به رغم این مهم اما بررسی‌ها و گزارش‌های نظارتی بیانگر دستیابی حداقلی به اهداف تعیین شده در برنامه ششم توسعه است. بر اساس گزارش‌های نظارتی انجام شده از روند اجرای قانون برنامه ششم توسعه در بررسی عملکرد ۵۲۰ ماده، جز، تبصره و بند قانون برنامه ششم توسعه اهداف قانونگذار در ۳۰ درصد احکام محقق، در ۴۸ درصد احکام بخشی از اهداف محقق شده و در ۲۲ درصد احکام اهداف قانونگذار محقق نشده است. متأسفانه در بحث اقتصاد کلان تمام شاخص‌های تعیین شده انحراف نامطلوب از مقدار هدف گذاری شده در برنامه دارند، به تعبیری دیگری رشد سالانه ارزش افزوده بخش کشاورزی، رشد سالانه ارزش افزوده بخش‌های نفت، صنعت، معدن، آب، برق و گاز، ساختمان، حمل و نقل و انبارداری، ارتباطات، رشد تشکیل سرمایه ثابت ناخالص، نقدینگی، تورم و بیکاری نه تنها میسر نشده اند بلکه فاصله زیادی تا اهداف تعیین شده دارند.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی خبرگزاری فارس

<https://farsnews.ir/news/۱۴۰۱۰۵۲۴۰۰۰۷۹۱>

۴۶. **ارجاع پژوهشی:** مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ سَهْلٍ عَنْ حَمَادٍ عَنْ رَبِيعٍ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ: إِنَّ التَّفَكُّرَ يَدْعُو إِلَى الْبِرِّ وَالْأَعْمَلِ بِهِ. امیرالمؤمنین (صلوات الله علیه): اندیشیدن انسان را به نیکی و انجام آن میکشاند.

الكافي ج ۲ ص ۵۵ / مجموعة ورام ج ۲ ص ۱۸۴

الوافي ج ۴ ص ۳۸۴ / وسائل الشيعة ج ۱۵ ص ۱۹۶ / بحار الأنوار ج ۶۸ ص ۳۲۲

۲/۲/۱/۱/۱. شاخصه‌هایی مانند: نرخ تورم، تولید ناخالص داخلی، میزان پرداخت مالیات توسط مردم و...؛ نمونه‌هایی از شاخصه‌های ارزیابی در برنامه‌ریزی دولت مدرن و تأثیرگذار بر ذهنیت مسئولین

می‌دانید گزارش‌های ارزیابی چه کاری انجام می‌دهند؟ هرکس که این گزارش‌های را مطالعه می‌کند، ذهنش [نسبت به موضوع مورد بحث] تغییر می‌کند. اصلاً خاصیت گزارش‌های ارزیابی که توسط مراکز ارزیابی نوشته می‌شوند، همین است. به عنوان مثال: فرض کنید رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور،^{۴۷} از رئیس جمهور وقت تقاضای ملاقات می‌کند. رئیس جمهور نیز یک ساعت وقت به او اختصاص می‌دهد و به صحبت‌هایش گوش می‌دهد. رئیس سازمان در این ملاقات چه می‌گوید؟ او مجموعه‌ای از شاخص‌ها را ارائه می‌کند و سپس اعداد و آمار مربوط به هر شاخص را شرح می‌دهد. شاخصه‌هایی مانند: نرخ تورم،^{۴۸} تولید ناخالص داخلی،^{۴۹} میزان پرداخت مالیات

۴۷. **ارجاع پرورشی:** از مهم‌ترین وظایف سازمان برنامه و بودجه عبارت است از: راهبري و رصد توسعه کشور / انجام مطالعات و بررسی‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور / انجام مطالعات و بررسی‌های علمی برای بهبود نظام‌های برنامه‌ریزی و بودجه‌ریزی / تهیه و تنظیم راهبردهای توسعه و برنامه‌های کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت / ارائه پیشنهاد خط‌مشی‌ها و سیاست‌های مربوط به بودجه کل کشور به مراجع ذیربط / تهیه و تنظیم بودجه سنواتی و ارائه آن به مراجع ذیربط / نظارت مستمر بر اجرای برنامه‌ها و بودجه و پیشرفت دوره‌ای سالانه آنها و ارائه گزارش‌های لازم / تهیه و تدوین طرح آمایش سرزمینی / ارزیابی عملکرد مدیریت / مدیریت، هدایت و راهبري نظام فنی و اجرایی کشور و تشخیص صلاحیت، رتبه‌بندی و ارزشیابی مهندسين مشاور و پیمانکاران در سطح کشور / هماهنگی و راهبري روش‌ها و برنامه‌های آماری در چارچوب نظام آماری کشور / تهیه نقشه و ارائه اطلاعات مکانی کشور.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان برنامه و بودجه

<https://www.mporg.ir/tasks>

۴۸. **ارجاع پرورشی:** نرخ تورم: شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی (CPI) معیار سنجش تغییرات قیمت کالاها و خدماتی است که توسط خانوارهای شهرنشین ایرانی به مصرف می‌رسد. این شاخص به عنوان وسیله‌ای برای اندازه‌گیری سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات مورد مصرف خانوارها، یکی از بهترین معیارهای سنجش تغییر قدرت خرید پول داخل کشور، به شمار می‌رود. نرخ تورم منتهی به هر ماه از محاسبه درصد تغییر متوسط شاخص CPI در دوازده ماه منتهی به ماه مورد نظر نسبت به دوره مشابه قبل به دست می‌آید. بدیهی است چنانچه ماه مورد نظر اسفندماه باشد، به آن نرخ تورم سال مورد نظر می‌گویند.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی بانک مرکزی

https://www.cbi.ir/Inflation/Inflation_FA.aspx

۴۹. **ارجاع پرورشی:** تولید ناخالص داخلی - Gross Domestic Product - GDP: در میان شاخص‌های اقتصاد کلان، تولید ناخالص داخلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا نه تنها به‌عنوان مهم‌ترین شاخص عملکرد اقتصادی در تجزیه و تحلیل‌ها و ارزیابی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، بلکه بسیاری از دیگر اقلام کلان اقتصاد محصولات جنبی محاسبه و برآورد آن محسوب می‌گردند. کل ارزش ریالی محصولات نهایی تولیدشده توسط واحدهای اقتصادی مقیم کشور در دوره زمانی معین (سالانه

توسط مردم^{۵۰} و... سپس یکسری اعداد و آمار حول این شاخصه‌ها ارائه می‌کند. رئیس جمهور پس از مشاهده آماری مانند تورم بالا، تولید ناخالص ملی پایین‌تر از هشت درصد، عدم پرداخت مالیات توسط تلافروشان و عدم وصول مالیات بر خانه‌های خالی،^{۵۱} به این نتیجه می‌رسد که اوضاع کشور مطلوب نیست. سپس کارشناسان را جمع می‌کند و از آنها می‌پرسد: «تیم الف! چگونه می‌توان تورم را مهار کرد؟» «تیم ب! چگونه می‌توان تولید ناخالص ملی را افزایش داد؟» «تیم ج! چگونه می‌توان از

یا فصلی) را تولید ناخالص داخلی می‌نامند. هر یک از محصولات تولید شده در اقتصاد به منظور تبدیل به محصول نهایی چندین مرحله را طی می‌کنند. مثلاً نان، به عنوان یک محصول نهایی که مستقیماً به مصرف می‌رسد، از مراحل تولید گندم و آرد می‌گذرد. روشن است که در محصولات پیچیده صنعتی تعداد مراحل تبدیل یا فرآوری بیشتر است. به‌رحال در برآورد تولید ناخالص داخلی باید ارزش محصول نهایی (نان) را مورد استفاده قرار داد، زیرا ارزش آرد در آن مستتر است، چنانکه ارزش گندم بطور ضمنی در آرد وجود دارد. اگر ارزش هر یک از این مراحل را جداگانه در تولید ناخالص داخلی منظور کنیم در واقع ارزش محصولات تولید شده در اقتصاد را بیشتر از میزان واقعی برآورد کرده‌ایم. به همین دلیل در تعریف بالا بر کلمه نهایی تاکید شده است.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی بانک مرکزی

<https://www.cbi.ir/simplelist/4507.aspx>

۵۰. **ارجاع پردازشی:** به گزارش خبرگزاری فارس به نقل از صدا و سیما، داوود منظور رئیس سازمان امور مالیاتی در ۲۰ اسفند (۱۴۰۱) برای توضیح عملکرد مالیاتی در سال جاری مهمان برنامه صف اول بود که در ادامه مشروح گفتگو را می‌خوانید: از ابتدای امسال تا امروز درآمدهای مالیاتی چقدر بود؟ داوود منظور معاون وزیر اقتصاد و دارایی و رئیس سازمان امور مالیاتی: ما در مالیات واسطه مردم برای مردم هستیم، یعنی مالیاتی که ما دریافت می‌کنیم مستقیم صرف مصارفی می‌شود که خدمات عمومی را به جامعه ارائه می‌کند، در ارتباط با آمار وصول باید عرض کنم که ما در ۱۱ ماهه اول امسال (۱۴۰۱) توانستیم ۴۳۰ هزار میلیارد تومان از مردم مالیات دریافت کنیم، حدود ۱۰۰ هزار میلیارد تومان عوارض ارزش افزوده که این را به شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و روستاها مستقیماً پرداخت می‌کنیم، بنابراین جمع وصولی ما امسال در ۱۱ ماه ۵۳۰ هزار میلیارد تومان بوده است.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی خبرگزاری فارس

<https://farsnews.ir/news/401122100442>

۵۱. **ارجاع پردازشی:** مدیرکل دفتر اقتصاد مسکن با بیان اینکه همواره بخش عرضه مسکن مورد توجه دولت‌ها بوده، ادامه داد: عرضه و تقاضا به عنوان دو کفه ترازوی بازار مسکن در کنار هم می‌توانند مشکل بازار مسکن را برطرف کنند اما این در حالی است که در تمام این سال‌ها صرفاً به عرضه مسکن توجه شد و موضوع مهم تقاضای مسکن مغفول مانده بود. وی آمار کلی خانه‌های خالی را در کل کشور ۵۶۰ هزار خانه اعلام کرد و افزود: این خانه‌های خالی شناسایی شده و هشدارهای لازم به صاحبان آنها داده شد و در راستای همین پیگیری‌ها بیش از ۱۸۲ هزار مورد از این واحدهای خالی به بازار مسکن عرضه و بیش از ۱۲۰ واحد نیز بر اساس اولویت دانه درشت‌ها برای نخستین بار به سازمان امور مالیاتی معرفی شدند.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی خبرگزاری مهر

<https://www.mehrnews.com/news/6113567>

مردم مالیات بیشتری دریافت کرد؟» ببینید از کجا شروع شد و نقطه شروع کجا بود؟ ارزیاب؛ کسی که کشور را ارزیابی می‌کند، [نقطه شروع تصمیمات است].

۲/۲/۱/۱/۲. شاخصه‌هایی مانند: میزان خانه‌های حیاط‌دار، آمار طلاق و ازدواج، میزان تولید غذای سالم و...؛ نمونه‌هایی از شاخصه‌های ارزیابی در برنامه‌ریزی دولت اسلامی

حالا در دولت اسلامی می‌گوییم: «ارزیابی کشور باید براساس شاخصه‌های دیگری انجام شود.» فرض کنید یک جلسه‌ای بین شما (به عنوان کارشناس الگوی پیشرفت اسلامی)، با یکی از نمایندگان مجلس برگزار شده است. در این جلسه، شما [خطاب به نماینده محترم] می‌گویید: «بسم الله الرحمن الرحيم. از اینکه وقت خود را به ما اختصاص دادید، سپاسگزاریم. جناب آقای الف! طبق آمار موجود، از هر صد خانه در کشور، هشتاد خانه حیاط ندارند.» یعنی از جای دیگری شروع می‌کنید و به سراغ شاخص دیگری می‌روید و می‌گویید: «جناب آقای رئیس جمهور! من توجه شما را جلب می‌کنم که از هر ده ازدواج در کشور، پنج مورد به طلاق منجر می‌شود!»^{۵۲} شما هم آمار و ارقام می‌دهید ولی حول یک شاخصه‌های دیگر [این کار را انجام دادید].

[ادامه می‌دهید:] «جناب آقای رئیس جمهور! آیا می‌دانید متأسفانه غذای بسیاری از مردم ایران به آلاینده‌های شیمیایی و سموم آلوده است و غذای سالمی نیست؟!»^{۵۳} درست است که سازمان

۵۲. **ارجاع پردازشی:** خبرگزاری فارس: تعداد طلاق ثبت شده در سال ۱۳۸۸، ۱۲۵ هزار و ۷۴۷ مورد بوده است و نسبت طلاق به ازدواج در این سال ۱۴/۱۲۵ درصد است به طوری که می‌توان گفت از هر ۷ ازدواج یک ازدواج به طلاق انجامیده است، بررسی نمودار نسبت طلاق به ازدواج طی سه دهه گذشته نشان می‌دهد که این نسبت طی سه دهه گذشته ۲۸ درصد افزایش داشته است.

منبع: خبرگزاری فارس / ۲۳ خرداد ۱۳۸۹

<https://farsnews.ir/news/۲۰٪۲۰٪۲۰٪۲۰٪۸۹۰۳۲۳۰۱۱۲>

وحید یامین پور (معاون امور جوانان وزارت ورزش و جوانان) در صفحه شخصی خود در توئیتر درباره آمار ازدواج و طلاق اظهارداشت: براساس شاخص عمومی طلاق و طلاق متاهلان، باوجود افزایش تعداد طلاق‌ها، میزان شیوع طلاق در ۱۰ سال گذشته در ایران تقریباً ثابت بوده است. وی ادامه داد: بر اساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس نرخ طلاق متاهلان به ازای هر هزار زن از سال ۹۲ تا ۱۴۰۰، بین ۸ تا ۹ متغیر بوده است.

منبع: خبرگزاری مهر / ۱۰ تیر ۱۴۰۲

<https://www.mehrnews.com/news/۵۸۲۴۰۰۴>

۵۳. **ارجاع پردازشی:** به گزارش خبرگزاری خانه ملت، محمد دهقان در نشست علنی امروز (یکشنبه ۳ دی ماه) مجلس شورای اسلامی به عنوان طرح سؤال از وزیر جهاد کشاورزی در پاسخ به توضیحات صادق خلیلیان اظهار داشت: آنچه که توسط وزارت جهاد

غذا و دارو^{۵۴} و سیب سلامت و... وجود دارند، اما بخاطر همین، نباید از آنها استفاده کرد! در واقع، [همین نشان‌ها] دلیل اصلی ناسالم بودن غذا است! سپس رئیس‌جمهور به شما می‌گوید:

کشاورزی و وزارت بهداشت و درمان انجام می‌شود بسیار کندتر و عقب‌تر از خطرات باقیمانده سموم در محصولات کشاورزی است. نماینده مردم چناران و طبقه در ادامه افزود: برای روشن شدن وضعیت به اسناد وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و همایش‌هایی که در خصوص بیماری‌ها برگزار شده رجوع کنیم متوجه می‌شویم که متأسفانه در کشور ما به اندازه تلاش‌هایی که برای تولید محصولات کشاورزی انجام می‌شود برای امنیت غذایی برنامه ریزی و اهتمام وجود ندارد. وی با بیان اینکه باقیمانده سموم و کودهای شیمیایی و فلزات سنگین در محصولات کشاورزی بیش از حد مجاز است، تصریح کرد: آزمایشاتی که انجام شده و همچنین تعداد مبتلایان به سرطان طبق آمار رسمی وزارت بهداشت بیانگر این است که یک سوم عامل سرطان‌ها مربوط به باقیمانده سموم و کودهای شیمیایی در محصولات کشاورزی است و این یک هشدار برای دولت و مسئولان است زیرا دولت مسئول سلامت مردم است.

دهقان اضافه کرد: یک متولی مسلط که تمام اختیارات لازم را داشته و اهتمام لازم را نیز داشته باشد برای تأمین امنیت غذایی وجود دارد البته طبق قانون ۱۳۴۶ هم وزارت جهاد کشاورزی و هم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مسئول این کار هستند اما متفرق هستند و هر یک از این وزارتخانه‌ها بخشی از وظایف را بر دوش دیگری قرار می‌دهد.

عضو هیأت رئیسه مجلس تأکید کرد: نظر رسمی کارشناسان این است که وضعیت محصولات کشاورزی از نظر میزان باقیمانده سموم، کودهای شیمیایی و فلزات سنگین نگران‌کننده است و متأسفانه کشورمان رتبه اول سرطان معده را در دنیا دارد و وزارت بهداشت رسماً اعلام کرده است که در آینده تعداد مبتلایان به سرطان دو برابر خواهد شد که یک سوم آن مربوط به محصولات کشاورزی است.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

<https://rc.majlis.ir/fa/news/show/۸۲۵۵۴۱>

۵۴. **ارجاع پرورشی:** شرح وظایف سازمان: ۱. تدوین، ارائه و ابلاغ سیاست‌ها، برنامه‌ها و خط‌مشی‌های مواد و فرآورده‌های دارویی، غذایی، طبیعی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی، بیولوژیک، مکملها، فرآورده‌های مرتبط حاصل از فناوریهای نوین، مواد و داروهای تحت کنترل، شیرخشک، اقلام، تجهیزات و ملزومات پزشکی و دندانپزشکی مصرفی و غیر مصرفی، اقلام بسته‌بندی، لوازم و اسباب بازی کودک.

۲. سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی و اجرای پژوهش‌های مرتبط با نظارت، آزمایش، کنترل کیفی، ایمنی، سلامت و ارتقای کیفیت مواد و فرآورده‌های دارویی، غذایی، طبیعی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی، بیولوژیک، مکملها، فرآورده‌های مرتبط حاصل از فناوریهای نوین، مواد و داروهای تحت کنترل، شیرخشک، اقلام، تجهیزات و ملزومات پزشکی و دندانپزشکی مصرفی و غیر مصرفی، اقلام بسته‌بندی، لوازم و اسباب بازی کودک.

۳. تعیین، تدوین و اعلام استانداردها، ضوابط، ویژگی‌ها و مقررات مربوط به واردات، صادرات، تهیه، تولید، کنترل، آزمایش، نگهداری، انبارش، حمل و نقل، توزیع، عرضه، مصرف و انهدام مواد و محصولات و فرآورده‌های دارویی، غذایی، طبیعی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی، بیولوژیک، مکملها، فرآورده‌های مرتبط حاصل از فناوریهای نوین، مواد و داروهای تحت کنترل، شیرخشک، اقلام، تجهیزات و ملزومات پزشکی و دندانپزشکی مصرفی و غیر مصرفی، اقلام بسته‌بندی، لوازم و اسباب بازی کودک...

۹. شرکت در مجامع علمی و بین‌المللی به منظور ارتقاء و تبادل دانش و بازنگرایی و اصلاح ضوابط و دفاع از حقوق جمهوری اسلامی ایران در خصوص مواد و فرآورده‌های دارویی، خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی، بیولوژیک، مکملها، فرآورده‌های

ارائه می‌کند، همان را رئیس جمهور از طریق تلویزیون به مردم اعلام می‌کند و ذهنیت مردم را با همان دیدگاه جهت می‌دهد.

۲/۲/۱/۳. محوریت «فُرقان (قوه ارزیابی خیر و شر)» در دستگاه پیامبران و دستگاه شیطان!؛ دلیلی بر اهمیت فراوان فُرقان (قوه ارزیابی)

۲/۲/۱/۳/۱. معرفی «حرص» به عنوان امری ممدوح در تولید ثروت توسط کینز (Keynes)!!؛ نمونه‌ای از استفاده دستگاه شیطان در معرفی ویژگی شر «حرص» به عنوان امری ممدوح (خیر)؛ (ابجد اختلال در قوه ارزیابی انسان)

دستگاه پیامبران و دستگاه طاغوت، هر دو از "فرقان (فرق گذاشتن)" شروع می‌شود. دستگاه طاغوت "شر" را به عنوان امری مطلوب معرفی کند! ^{۵۵} حتماً کتاب کینز یا کتاب آدام اسمیت را خوانده‌اید؛ کتاب ثروت ملل ^{۵۶} یا برخی دیگر از کتاب‌ها را مشاهده کنید که به صراحت در آن کتاب

۵۵. ارجاع پرورشی: قرآن کریم سوره نحل آیه ۶۳: تَاللّٰهُ لَقَدْ اَرْسَلْنَا اِلٰى اُمَمٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَرَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطٰنَ اَعْمٰلَهُمْ فَهَوَوْ وَلِيَهُمُ الْيَوْمَ وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ .

به خدا سوگند پیامبرانی به سوی امت‌های پیش از تو فرستادیم، پس شیطان کارهای [زشت] شان را در نظرشان آراست [تا انجامش برای آنان آسان گردد]، او امروز ولی و سرپرست اینان است [که در عقاید و رفتار پیرو مشرکان پیش اند] و برای آنان [در قیامت] عذابی دردناک است.

قرآن کریم سوره نمل آیه ۴: اِنَّ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ اَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُوْنَ .

به راستی کسانی که به آخرت ایمان ندارند، اعمال [زشتشان] را در نظرشان آراستیم، پس همواره در حیرت و سرگردانی اند.

اللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمٰتِ اِلَى النُّوْرِ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا اَوْلِيَآؤُهُمُ الطَّاغُوْتُ يُخْرِجُوْنَهُمْ مِنَ النُّوْرِ اِلَى الظُّلُمٰتِ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ .

خدا سرپرست و یار کسانی است که ایمان آورده‌اند؛ آنان را از تاریکی‌ها [ی جهل، شرک، فسق و فجور] به سوی نور [ایمان، اخلاق حسنه و تقوا] بیرون می‌برد. و کسانی که کافر شدند، سرپرستان آنان طغیان‌گراند که آنان را از نور به سوی تاریکی‌ها بیرون می‌برند؛ آنان اهل آتش اند و قطعاً در آنجا جاودانه‌اند.

۵۶. ارجاع پرورشی: The Wealth of Nations, work by the Scottish economist and philosopher Adam Smith, first published in ۱۷۷۶, that became a foundational study in the history of economics and the first formulation of a comprehensive system of political economy. Despite its renown as the first great work of political economy, The Wealth of Nations is in fact a continuation of a philosophical theme begun in an earlier work by Smith, The Theory of Moral Sentiments (۱۷۵۹).

ثروت ملل، اثری از اقتصاددان و فیلسوف اسکاتلندی آدام اسمیت، که برای اولین بار در سال ۱۷۷۶ منتشر شد. این کتاب به یک مطالعه اساسی در تاریخ اقتصاد و اولین فرمول‌بندی سیستم جامع اقتصاد سیاسی تبدیل شده. با وجود شهرتش به عنوان اولین اثر بزرگ اقتصاد سیاسی، ثروت ملل در واقع ادامه یک موضوع فلسفی است که در اثر قبلی اسمیت، نظریه احساسات اخلاقی (۱۷۵۹) آغاز شد.

منبع: دانشنامه رسمی بریتانیکا

<https://www.britannica.com/topic/the-Wealth-of-Nations>

نوشته شده است.^{۵۷} آقای کینز می‌گوید: «برای سال‌ها، حرص باید برای ما محترم باشد؛ زیرا با حرص می‌توانیم ثروت تولید کنیم!»^{۵۸} از کجا شروع می‌کند؟ از اینجا که به ذهن شما نفوذ می‌کند و بین "خیر" و "شر" فرق گذاشته و سعی می‌کند "شر" را ویرایش کند و آن را مثبت جلوه دهد. دستگاه انبیاء (علیهم‌السلام) نیز به همین صورت عمل می‌کند؛ مثلاً اگر به محضر حضرت رضا (علیه‌السلام) مشرف شوید، نخست ایشان به شما می‌فرمایند: «الْعَقَّةُ رَأْسُ كُلِّ خَيْرٍ»^{۵۹} شروع به فرق گذاشتن می‌کنند و می‌فرمایند: «ای مؤمن! ای بنده خدا! بدان که خیر و شر با هم مساوی و برابر نیستند؛^{۶۰} برخی امور، "خیر" و برخی دیگر "شر" هستند.» ارزیابی و فرقان یعنی همین که انسان باید در ذهن خود توانایی تفکیک "خیر" از "شر" را داشته باشد.^{۶۱}

---

۵۷. **ارجاع پرورشی:** آدام اسمیت (۱۷۲۳-۱۷۹۰): منافع شخصی بدون آنکه عیب باشد، محرک فعالیت انسان و موجب رفاه جامعه خواهد بود.

آدام اسمیت و ثروت ملل، محمدعلی کاتوزیان، ص ۱۷۶

۵۸. **ارجاع پرورشی:** For at least another hundred years we must pretend to ourselves and to everyone that fair is foul and foul is fair; for foul is useful and fair is not. Avarice and usury and precaution must be our gods for a little longer still. For only they can lead us out of the tunnel of economic necessity into daylight little longer still. مینارد کینز: دست کم باید برای صد سال دیگر برای خود و هرکس دیگر تظاهر کنیم که بدی، نیکی است و نیکی بدی است؛ زیرا بدی مفید است و نیکی نیست. حرص و طمع و ربا و محافظه‌کاری؛ باید هم چنان برای یک مدت کوتاه دیگر؛ خدایان ما باشند. زیرا فقط آن‌ها می‌توانند ما را از گذرگاه تاریک اقتصادی به روشنایی روز؛ رهنما شوند.

مقاله جان مینارد کینز با نام «Economic Possibilities for our Grandchildren» منتشر شده در سال ۱۹۳۰

۵۹. **ارجاع پژوهشی:** امیرالمؤمنین (علیه‌السلام): الْعَقَّةُ رَأْسُ كُلِّ خَيْرٍ. عفت و حیا راس همه خوبی هاست عیون الحکم ج ۱ ص ۴۵ / غرر الحکم ج ۱ ص ۶۲

۶۰. **ارجاع پژوهشی:** قرآن کریم سوره فاطر آیات ۱۹ تا ۲۱: وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ وَلَا الظُّلُّ وَلَا الْحُرُورُ وَمَا يَسْتَوِي الْأَخْيَاءُ وَلَا الْأَمْوَاتُ إِنَّ اللَّهَ يُسْمِعُ مَنْ يَشَاءُ وَمَا أَنْتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي الْقُبُورِ. و نابینا و بینا یکسان نیستند، و نه تیرگیها و روشنایی، و نه سایه و گرمای آفتاب. و زندگان و مردگان یکسان نیستند. خداست که هر که را بخواهد شنوا می‌گرداند؛ و تو کسانی را که در گورهایند نمی‌توانی شنوا سازی.

۶۱. **ارجاع پژوهشی:** قرآن کریم سوره انفال آیه ۲۹: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ

در اینجا در مورد "منزلت فرد" سخن می‌گوییم؛ در مورد "منزلت حاکمیت" نیز همین طور است. دولت اسلامی باید بداند که ارزیابی امور کشور باید بر اساس شاخصه‌های دیگری انجام شود.

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، اگر از خدا پروا دارید، برای شما [نیروی] تشخیص [حق از باطل] قرار می‌دهد؛ و گناها را از شما می‌زداید؛ و شما را می‌آموزد؛ و خدا دارای بخشش بزرگ است.

۳. سوال سوم: چگونه دستگاه ارزیابی کشور را متحول کنیم؟ (تصمیم کمی)

در این جلسه اجمالاً پنج دسته شاخصه جدید را معرفی می‌کنم و اگر عمری باقی باشد، در آینده در مکان‌های دیگر به تفصیل در مورد این شاخصه‌ها توضیح خواهم داد.

۳/۱. شاخص اول: تحول در نظام ارزیابی غذا در کشور

۳/۱/۱. مبنای ارزیابی غذا بر اساس مفاهیم دولت مدرن: ارزیابی بر اساس مفهوم "کالری" و "مولکول‌های زیستی"

اولین شاخص: در کشور ایران، ارزیابی غذا بر اساس مفهوم "کالری"^{۶۲} و "مولکول‌های زیستی"^{۶۳} صورت می‌گیرد؛ این امر باید تغییر کند.^{۶۴}

۶۲. به ارجاع ۶۷ مراجعه بفرمایید.

۶۳. **ارجاع پرورشی:** Biomolecule, also called biological molecule, any of numerous substances that are produced by cells and living organisms. Biomolecules have a wide range of sizes and structures and perform a vast array of functions. The four major types of biomolecules are carbohydrates, lipids, nucleic acids, and proteins.

مولکول‌های زیستی که مولکول‌های بیولوژیکی هم نامیده می‌شوند، هر یک از مواد متعددی است که توسط سلول‌ها و موجودات زنده تولید می‌شود. مولکول‌های زیستی طیف وسیعی از اندازه‌ها و ساختارها را دارند و عملکرد وسیعی را انجام می‌دهند. چهار نوع اصلی مولکول‌های زیستی کربوهیدرات‌ها، لیپیدها، اسیدهای نوکلئیک و پروتئین‌ها هستند.

منبع: دانشنامه رسمی بریتانیکا

britannica.com/science/biomolecule

۶۴. **ارجاع پرورشی:** سند ملی دانش بنیان امنیت غذایی دارای اشکالات متعددی است!

امروز (۱۹ آذر ۱۴۰۲) سند ملی امنیت غذایی - که مشتمل بر ۲۰۰ برنامه ملی در حوزه غذا است! - در شورای عالی انقلاب فرهنگی رونمایی شد. این سند که رئیس جمهور آن را ابلاغ کرده بودند؛ دارای مجموعه‌ای از اشکالات غیرقابل اغماض است. به برخی از این اشکالات اشاره می‌کنم:

اشکال اول (فقدان تعریف روشن از مفهوم طیبات): با اینکه در این سند کلمه غذای طیب استعمال شده است؛ ولی در این سند متأسفانه تعریف مشخصی از غذای طیب ارائه نشده است. تأکید بر مفهوم غذای طیب و ارایه تعریف روشن از آن، اولین اقدام لازم در حوزه غذا است. (در الگوی فقهی ارزیابی غذا، طیبات را به اقلام برتر همه گروه‌ها ی خوراکی تعریف کرده ایم. اقلام برتر گروه ۱- حبوبات، سبزیجات، میوه‌ها، گوشت‌ها، روغن‌ها، شیرینی‌ها، آشامیدنی‌ها و.. را غذای طیب می‌خوانیم / رجوع شود به الگوی فقهی ارزیابی غذا)

اشکال دوم: (عدم تأکید بر تولید غیرمتمرکز غذا): راهکار اصلی، برای تأمین کافی غذای طیب در همه گروه‌های خوراکی، احیای روستاها و تأکید بر تولید غیر متمرکز غذای طیب است. تولید کارخانه‌ای و متمرکز غذا به معنای قبول فاصله طبقاتی، غذای آغشته با

۳/۱/۱/۱. تأکید سند ۲۰۳۰ توسعه پایدار بر «پایان دادن به سوء تغذیه تا سال ۲۰۳۰» بر مبنای ارزیابی غذا بر اساس مفهوم "کالری" و "مولکول‌های زیستی"

سند ۲۰۳۰ در بخش دوم خود ایده‌ای را مطرح می‌کند که: «مردم نباید سوء تغذیه داشته باشند»؛ متن عبارت سند به این صورت است: «پایان دادن به گرسنگی، تحقق امنیت غذایی و تغذیه بهتر، و توسعه کشاورزی پایدار»^{۶۵} سپس در ادامه این سند، عبارتی آمده است که می‌گوید: «پایان دادن به تمامی اشکال سوء تغذیه تا پایان سال ۲۰۳۰»^{۶۶} این عبارت در ظاهر خیلی حرف خوبی است.

مواد نگهدارنده و سایر آلودگی‌ها و آلودگی گسترده محیط زیست است. (بسته بندی ناشی از تولید صنعتی غذا، علت اصلی تولید زباله های خشک در جهان است)

اشکال سوم: (عدم تأکید بر آفت کشی طبیعی و به گزینی در حوزه بذر): تأمین بذر و آفت کش ها و تقویت کننده ها، تلقیح و... همگی باید به صورت طبیعی و با استفاده از "ایده‌های شیء پایه" باشد. آلودگی‌های مواد غذایی در اقلامی مانند برنج، پرتغال، هندوانه، گوجه و... امری مسلم است و راه مقابله با آن آموزش ایده‌های شیء پایه در حوزه نهاده های مرتبط با غذا است.

اشکال چهارم: (عدم توجه به محتوای آموزشی مرتبط با غذا بر اساس آموزش های امام صادق علیه السلام): یکی از الزامات تولید گسترده و با برکت غذا، آموزش مفاهیم و حیاتی مرتبط با غذا در حوزه تولید، توزیع و مصرف غذا است. یکی از مصادیق مهم آموزش های جدید در حوزه غذا، تبیین الگوی فقهی ارزیابی غذا و نقد و حذف کُدکس معیوب آلیمنتاریوس از حوزه ارزیابی غذا است.

اشکال پنجم: (عدم پیش بینی اقدامات زیرساختی مرتبط با غذا در سند امنیت غذایی): برای دستیابی به تولید مردمی و غیر متمرکز غذای طیب، علاوه بر ارائه آموزش های جدید به مردم و مسئولین، نیازمند اقدامات زیرساختی دیگری مانند: اجرای قانون مترقی احیای موات و واگذاری زمین رایگان به مردم به شرط احیاء، ترویج اساسی قانون برکت آفرین زکات در اقلام نه گانه، ساخت بازارهای رایگان برای عرضه غذا و... می باشیم.

حجت الاسلام علی کشوری - نقد و ارزیابی سند ملی دانش بنیان امنیت غذایی - یکشنبه ۱۹ آذر ۱۴۰۲ - قم

منبع: پایگاه اطلاع رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیامرسان ایتا

<https://eitaa.com/olgou/5965>

۶۵. **ارجاع پرورشی:** The ideal of sustainable development ۲: Reducing hunger to zero ending hunger, achieving food security and better nutrition, and promoting sustainable agriculture

آرمان ۲ توسعه پایدار: به صفر رساندن گرسنگی

پایان بخشیدن به گرسنگی، دستیابی به امنیت غذایی و تغذیه بهتر، و ترویج کشاورزی پایدار

منبع: پایگاه اطلاع رسانی سازمان ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران / هدف دوم سند ۲۰۳۰ توسعه پایدار

United Nations Islamic Republic of Iran

<https://iran.un.org/fa/sdgs/۲>

۶۶. **ارجاع پرورشی:**

۲-۱. Ending hunger and ensuring access to healthy, nutritious and sufficient food for all people, especially the needy and vulnerable, including infants, all year round, by ۲۰۳۰.

به یاد دارید آن آخوندی که همیشه به او اشاره می‌کنم، ولی اسمش را نمی‌آورم تا آبروی او در تاریخ حفظ شود. او پس از مطالعه سند ۲۰۳۰ گفته بود: «چرا با ۲۰۳۰ مخالفت می‌کنید؟! [با اینکه] تمام شعارهای این سند، شعارهای دولت امام زمان (عج) است!» بعداً من با خودم فکر کردم دیدم این شیخ [فقط] تیتراهای سند ۲۰۳۰ را خوانده است؛ [مثلاً تیترا]: «پایان دادن به گرسنگی!» [این عبارت] واقعاً هدف دولت امام‌زمان است^{۶۷}؛ [این شیخ] راست می‌گوید. اما مسئله اینجا ختم نمی‌شود؛ بحث بر سر این است که چگونه می‌خواهد به گرسنگی پایان بدهد؟ این مهم است.

۲-۲. **Ending all forms of malnutrition** by ۲۰۳۰ and achieving internationally agreed goals regarding children under ۵ years of age missing normal growth in terms of height and weight (proportionate for age) as well as addressing the nutritional needs of adolescent girls, pregnant or lactating women and Seniors until ۲۰۲۵

۳-۲. Double the agricultural productivity and income of small producers of food products, especially women, indigenous peoples, livestock farmers, fishermen and farming families through various methods including secure and equal access to land, other resources and production facilities, knowledge, financial services, markets and opportunities. Creating added value and employment in non-agricultural sectors until ۲۰۳۰ ...

۲-۱. پایان بخشیدن به گرسنگی و تضمین دسترسی همه مردم به ویژه افراد نیازمند و آسیب‌پذیر از جمله نوزادان به غذای سالم، مغذی و کافی در تمام طول سال، تا ۲۰۳۰.

۲-۲. پایان بخشیدن به همه اشکال سوء تغذیه تا ۲۰۳۰ و دستیابی به اهداف توافق شده بین‌المللی در ارتباط با کودکان زیر ۵ سال بازمانده از رشد طبیعی از نظر قد و وزن (به نسبت سن) همچنین رسیدگی به نیازهای تغذیه‌ای دختران نوجوان، زنان باردار یا شیرده و سالمندان تا ۲۰۲۵.

۲-۳. افزایش دو برابری بهره‌وری کشاورزی و درآمد تولیدکنندگان خرد محصولات غذایی، به ویژه زنان، مردم بومی، دامداران، ماهیگیران و خانواده‌های کشاورز از روش‌های مختلف شامل دسترسی مطمئن و برابر به زمین، سایر منابع و امکانات تولیدی، دانش، خدمات مالی، بازارها و فرصت‌های ایجاد ارزش افزوده و اشتغال در بخش‌های غیرکشاورزی تا ۲۰۳۰.

منبع: پایگاه اطلاع رسانی سازمان ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران / هدف دوم سند ۲۰۳۰ توسعه پایدار

United Nations Islamic Republic of Iran

<https://iran.un.org/fa/sdgs/۲>

۶۷. **ارجاع پژوهشی:** وَ رَوَى الْمُمْضِلُ بْنُ عُمَرَ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: «إِنَّ قَاتِمَنَا إِذَا قَامَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا، وَ اسْتَعْنَى الْعِبَادُ عَنِ ضَوْءِ الشَّمْسِ وَ دَهَبَ الظُّلْمَةُ، وَ يُعَمَّرُ الرَّجُلُ فِي مَلِكِهِ حَتَّى يُولَدَ لَهُ الْفُ وَ لَدِ ذَكَرٍ لَا يُولَدُ لَهُ فِيهِمْ أَنْتَى، وَ تُظْهِرُ الْأَرْضُ مِنْ كُنُوزِهَا حَتَّى يَرَاهَا النَّاسُ عَلَى وَجْهِهَا، وَ يَطْلُبُ الرَّجُلُ مِنْكُمْ مَنْ يَصِلُهُ بِمَالِهِ وَ يَأْخُذُ مِنْهُ زَكَاتَهُ فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُ مِنْهُ ذَلِكَ، وَ اسْتَعْنَى النَّاسُ بِمَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ».

امام صادق (علیه السلام): در عصر ظهور قائم علیه السلام زمین گنج های خود را ظاهر می‌کند به نوعی که مردم آنها را در روی زمین می‌بینند. بتا جاییکه افراد از دیگران می‌خواهند تا زکات مالشان را بگیرند ولی به دلیل غنای همه مردم، فقیری پیدا نمی‌کنند که به آنها زکاتشان را بپردازند...

الإرشاد ج ۲ ص ۳۸۱ / إعلام الوری ج ۲ ص ۲۹۳

كشف الغمة ج ۲ ص ۴۶۴ / الوافي ج ۲ ص ۴۶۹ / نوادر الأخبار ج ۱ ص ۲۷۸ / بحار الأنوار ج ۵۲ ص ۳۳۷

همیشه عرض کرده‌ایم که مهم‌ترین توصیه سند ۲۰۳۰ [در هدف سوم (یعنی: پایان‌دادن به گرسنگی)]، کشت محصولات تراریخته است.^{۶۸} وقتی روی چگونگی اش دقت می‌کنید، خیانت سازمان ملل واضح می‌شود. عنوان‌ها را هم خیلی شیک و مجلسی تبویب کرده است تا بتواند با مراجع تقلید هم تفاهم کند! خدا نکند یک فقیهی این عناوین را بخواند ولی خیلی در مورد آن تحقیق انجام ندهد و آنها را امضا کند و بگوید: اینها اهداف بدی نیستند. این عنوان‌ها همان‌طور که اشاره کردم عنوان‌های زیبایی هستند. [مثلاً:] سند ۲۰۳۰ می‌گوید: «سوء تغذیه را از بین ببرید»؛

۳/۱/۱/۱/۱. تعریف «سوء تغذیه» در علوم تغذیه مدرن به «کمبود پروتئین و کمبود میزان مصرف کالری در وعده‌های غذایی»؛ مبنای شروع انحراف در سند ۲۰۳۰ در مورد ارزیابی غذا!

اما بحث بر سر این است که «اصلاً آن سوء تغذیه‌ای که قرار است آن را از بین ببریم، چیست؟» از همین جاست که انحراف شروع می‌شود! یک تقسیماتی برای سوء تغذیه در علوم تغذیه وجود دارد:

۶۸. ارجاع پرورشی:

۲-۴. Ensuring the existence of sustainable food production systems and the implementation of flexible agricultural methods that will increase productivity and production by ۲۰۳۰, help preserve ecosystems, and strengthen the capacity to adapt to climate changes, harsh weather conditions, drought, floods, and other natural disasters. and gradually improve the quality of land and soil.

۲-۵. Preserving the genetic diversity of seeds, crops, farmed and domesticated animals and other wild species related to them through various methods, including the efficient management of diverse seed and plant banks at the national, regional and international levels and promoting access and fair participation in the benefits of using resources Genetics and related traditional knowledge according to international agreements until ۲۰۲۰.

۲A - Increasing investment in various ways, including increasing international cooperation in rural infrastructure, agricultural research and extension services, technology development and plant and animal gene banks with the aim of increasing agricultural production capacity in developing countries, especially less developed countries. ...

۲-۴. اطمینان از وجود نظام‌های پایدار تولید غذا و اجرای روش‌های کشاورزی انعطاف‌پذیر که تا ۲۰۳۰ باعث افزایش بهره‌وری و تولید شود، به حفظ زیست‌بوم‌ها کمک نماید و ظرفیت سازگاری با تغییرات اقلیمی، شرایط آب و هوایی سخت، خشکسالی، سیل و سایر بلاهای طبیعی را تقویت کرده و به تدریج کیفیت زمین و خاک را بهبود بخشد.

۲-۵. حفظ تنوع ژنتیکی بذرها، گیاهان زراعی، حیوانات پرورشی و اهلی و سایر گونه‌های وحشی وابسته به آن‌ها از روش‌های گوناگون شامل مدیریت کارآمد بانک‌های متنوع بذر و گیاه در سطوح ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی و ارتقای دسترسی و مشارکت عادلانه در منافع حاصل از بهره‌داری از منابع ژنتیکی و دانش سنتی مرتبط با آن طبق توافقات بین‌المللی تا ۲۰۲۰.

۲-الف. افزایش سرمایه‌گذاری به شیوه‌های گوناگون از جمله افزایش همکاری‌های بین‌المللی در زیرساخت‌های روستایی، پژوهش کشاورزی و خدمات ترویجی، توسعه فناوری و بانک‌های ژن گیاهی و دامی با هدف افزایش ظرفیت تولید کشاورزی در کشورهای در حال توسعه، به ویژه کشورهای کمتر توسعه یافته.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی سازمان ملل متحد در جمهوری اسلامی ایران / هدف دوم سند ۲۰۳۰ توسعه پایدار

United Nations Islamic Republic of Iran

<https://iran.un.org/fa/sdgs/۲>

یکی این است که شخص اصلاً تغذیه ناقص دارد و تغذیه‌اش از بنیاد ویران است. بعد می‌پرسیم: «چه کسی اینطور است؟» می‌گوید: «کسی است که پروتئین دریافت نمی‌کند.» یا مثلاً «کسی است که غذایی را که روزانه می‌خورد، ۲۰۰ کیلوکالری برایش انرژی تولید نمی‌کند.»^{۶۹} [سند ۲۰۳۰ در تعریف سوء تغذیه] به این صورت [بر مبنای کالری و مولکول‌های زیستی] با شما حرف می‌زند.

۶۹. ارجاع پرورشی: one calorie, as this term is used in nutrition, is the amount of heat necessary to raise the [F]; in other contexts this amount of heat is called [۱۶ to ۱۵ grams of water from ۱,۰۰۰ temperature of the kilocalorie. Carbohydrate that can be used by humans produces four calories per gram as opposed to nine calories per gram of fat and four per gram of protein. In areas of the world where nutrition is marginal, a high proportion (approximately one to two pounds) of an individual's daily energy requirement may be supplied by carbohydrate, with most of the remainder coming from a variety of fat sources.

Although carbohydrates may compose as much as ۸۰ percent of the total caloric intake in the human diet, for a given diet, the proportion of starch to total carbohydrate is quite variable, depending upon the prevailing customs. In East Asia and in areas of Africa, for example, where rice or tubers such as manioc provide a major food source, starch may account for as much as ۸۰ percent of the total carbohydrate intake. In a typical Western diet, ۳۳ to ۵۰ percent of the caloric intake is in the form of carbohydrate. Approximately half (i.e., ۱۷ to ۲۵ percent) is represented by starch; another third by table sugar (sucrose) and milk sugar (lactose); and smaller percentages by monosaccharides such as glucose and fructose, which are common in fruits, honey, syrups, and certain vegetables such as artichokes, onions, and sugar beets. The small remainder consists of bulk, or indigestible carbohydrate, which comprises primarily the cellulosic outer covering of seeds and the stalks and leaves of vegetables.

یک کالری، همانطور که از این اصطلاح در تغذیه استفاده می‌شود، مقدار حرارت لازم برای افزایش دمای ۱۰۰۰ گرم آب از ۱۵ به ۱۶ درجه سانتیگراد [۵۹ تا ۶۱ درجه فارنهایت] است؛ در شرایط دیگر این مقدار گرما نامیده می‌شود. کیلو کالری. کربوهیدراتی که انسان می‌تواند از آن استفاده کند، چهار کالری در هر گرم تولید می‌کند، در مقابل نه کالری در هر گرم چربی و چهار کالری در هر گرم پروتئین. در مناطقی از جهان که تغذیه در آنها حاشیه‌ای است، بخش بالایی (تقریباً یک تا دو پوند) از انرژی مورد نیاز روزانه یک فرد ممکن است توسط کربوهیدرات تامین شود و بیشتر باقیمانده از منابع مختلف چربی تامین شود. اگرچه کربوهیدرات‌ها ممکن است تا ۸۰ درصد از کل کالری دریافتی در رژیم غذایی انسان را تشکیل دهند، برای یک رژیم غذایی خاص، نسبت نشاسته به کل کربوهیدرات بسته به آداب و رسوم رایج کاملاً متغیر است. به عنوان مثال، در آسیای شرقی و در مناطقی از آفریقا، جایی که برنج یا غده‌هایی مانند مانیوک منبع غذایی اصلی هستند، نشاسته ممکن است تا ۸۰ درصد از کل کربوهیدرات دریافتی را تشکیل دهد. در یک رژیم معمولی غربی، ۳۳ تا ۵۰ درصد کالری دریافتی به شکل کربوهیدرات است. تقریباً نیمی (یعنی ۱۷ تا ۲۵ درصد) توسط نشاسته نشان داده می‌شود. یک سوم دیگر شکر سفید (ساکارز) و شکر شیر (لاکتوز). و درصد کمتری توسط مونوساکاریدها مانند گلوکز و فروکتوز که در میوه‌ها، عسل، شربت‌ها و برخی سبزیجات مانند کنگر فرنگی، پیاز و چغندر قند رایج است. باقیمانده کوچک شامل کربوهیدرات‌های توده‌ای یا غیرقابل هضم است که عمدتاً از پوشش بیرونی سلولزی دانه‌ها و ساقه‌ها و برگ‌های سبزیجات تشکیل شده است.

منبع: دانشنامه رسمی بریتانیکا

<https://www.britannica.com/science/carbohydrate/Role-in-human-nutrition#ref0۹۳۹۰۴>

حالا این [تعریف از سوء تغذیه] چه اشکالی دارد؟ [سند ۳۰۳۰ می‌گوید]: ما برای اینکه سوء تغذیه را برطرف کنیم کاری می‌کنیم که در سبد غذایی آدم‌ها هم پروتئین، هم ریزمغذی‌ها،^{۷۰} و هم درشت مغذی‌ها^{۷۱} وجود داشته باشد. و همچنین یک عدد کمی هم برای شما معین می‌کنیم که: مثلاً ۲۰۰ کیلوکالری هم برای شما انرژی تولید کند.^{۷۲}

۷۰. ارجاع پرورشی:

trace element / biology / Also known as: micromineral, micronutrient, trace mineral. Trace element, in biology, any chemical element required by living organisms in minute amounts (that is less than .۱ percent by volume [۱,۰۰۰ parts per million]), usually as part of a vital enzyme (a cell-produced catalytic protein).

Exact needs vary among species, but commonly required plant trace elements include copper, boron, zinc, manganese, and molybdenum. Animals also require manganese, iodine, and cobalt. Lack of a necessary plant trace element in the soil causes deficiency diseases; lack of animal trace elements in the soil may not harm plants, but, without them, animals feeding solely on those plants develop their own deficiency diseases.

عنصر کمیاب / زیست شناسی / همچنین به عنوان: ریزمعدنی، ریز مغذی معدنی کمیاب شناخته می‌شود. عنصر کمیاب، در زیست شناسی، هر عنصر شیمیایی مورد نیاز موجودات زنده در مقادیر جزئی (که کمتر از ۰.۱ درصد حجمی [۱۰۰۰ قسمت در میلیون] است)، معمولاً به عنوان بخشی از یک آنزیم حیاتی (یک پروتئین کاتالیزوری تولید شده در سلول).

نیازهای دقیق در بین گونه‌ها متفاوت است، اما عناصر کمیاب گیاهی معمولاً مورد نیاز شامل مس، بور، روی، منگنز و مولیبدن هستند. حیوانات همچنین به منگنز، ید و کبالت نیاز دارند. فقدان عنصر کمیاب گیاهی لازم در خاک باعث بیماری‌های ناشی از کمبود می‌شود. فقدان عناصر کمیاب حیوانی در خاک ممکن است به گیاهان آسیب نرساند، اما بدون آنها، حیواناتی که فقط از آن گیاهان تغذیه می‌کنند، به بیماری‌های ناشی از کمبود خود مبتلا می‌شوند.

منبع: دانشنامه رسمی بریتانیکا

<https://www.britannica.com/science/trace-element>

macronutrient / biology: ...The dietary intake of energy-containing macronutrients, **ارجاع پرورشی:** including carbohydrates, cholesterol, fat, fibre, saturated fatty acids, potassium, protein, and sodium. In the ۱۵ calories per day, are ۲,۰۰۰ United States the DRVs for adults and children over age four, based on a diet of percent of ۳۰ grams of fat (or about

درشت مغذی / زیست شناسی: ... دریافت درشت مغذی‌های حاوی انرژی از جمله کربوهیدرات‌ها، کلسترول، چربی، فیبر، اسیدهای چرب اشباع، پتاسیم، پروتئین و سدیم. در ایالات متحده، DRV برای بزرگسالان و کودکان بالای چهار سال، بر اساس رژیم غذایی ۲۰۰۰ کالری در روز، ۶۵ گرم چربی (یا حدود ۳۰ درصد از چربی) است.

منبع: دانشنامه بریتانیکا

<https://www.britannica.com/science/macronutrient>

۷۲. انتقال از متن: خب حالا این [تعریف] چه اشکالی دارد؟ اگر همان آخوند [این سخنان را] بشنود، [این‌گونه توجیه می‌کند که این] بنای عقلا است و اشکالی ندارد؛ اصل این است که مردم غذا داشته باشند!

۳/۱/۱/۱/۱/۱. توصیه به مصرف حشرات (مانند سوسک!) بخاطر وجود پروتئین در حشرات!؛ یک مثال از انحرافات ارزیابی غذا بر مبنای کالری و مولکول‌های زیستی

می‌دانید اشکالات از کجا شروع می‌شود؟ اشکالات از اینجا شروع می‌شود که مثلاً شخص برای مبارزه با سوء تغذیه می‌خواهد پروتئین [غذای] مردم را افزایش دهد؛ [لذا] می‌گوید: برای افزایش پروتئین، فقط گوشت [حیوانات] نیست که پروتئین دارد، بلکه حشرات هم پروتئین دارند. بعد در خبرگزاری صداوسیما جمهوری اسلامی می‌بینید از زبان یک کارشناس می‌گوید: «در آینده همه مردم جهان باید حشره هم بخورند!»^{۷۳} [برای رفع سوء تغذیه،] از پروتئین به تجویز حشره می‌رسد!

۷۳. **ارجاع پرورشی:** این خبر که با کد ۳۵۵۹۱۹۵ در تاریخ ۸ شهریور ۱۴۰۱ با تیتراژ «حشرات خوراکی جایگزینی سالم برای منابع پروتئینی» بر روی خروجی صداوسیما قرار گرفت، پس از اعتراضات گسترده مردم حذف شد. در حال حاضر تنها عکس این خبر در فضای مجازی موجود است:

خبرگزاری صدا و سیما: «حشرات خوراکی جایگزینی مناسب برای منابع پروتئینی» حشرات یک منبع غذایی مغذی و سالم با مقادیر زیادی اسیدهای چرب، ویتامین، مواد مغذی، فیبر و پروتئین با کیفیت بالا هستند. ... به گزارش خبرگزاری صدا و سیما و به نقل از اس تی دی، اکثر مردم لاروهای سوسک مانند میل ورم ها (mealworms) را خزنده‌هایی مزاحم و چندش‌آورد می‌دانند. با این حال، این حشرات خوراکی هستند و می‌توانند جایگزینی سالم برای منابع پروتئینی سنتی مانند گوشت باشند. اخیراً گروهی از محققان میل ورم‌ها را با شکر پخته‌اند و طعمی شبیه به گوشت ایجاد کرده‌اند. به گفته محققان میتوان روزی از آن‌ها در غذاهای معمولی به عنوان یک منبع پروتئین (Protein) اضافی طعم دار استفاده کرد.

منبع: سایت تحلیلی خبری عصر ایران

<https://www.asriran.com/fa/news/۸۵۶۲۸۹>

* ولی در رابطه با این موضوع؛ اخبار زیادی در خبرگزاری‌های مختلف کشور وجود دارد؛ برای نمونه:

حشرات، منبعی سرشار از پروتئین در سبد غذایی آینده انسان‌ها: افزایش بی‌رویه جمعیت کره زمین و فقر در برخی کشورها باعث شده تا دانشمندان به فکر استفاده از منابع‌های جدیدی برای تغذیه انسان‌ها باشند که یکی از آن‌ها استفاده از حشرات است. به گزارش خبرنگار حوزه کلینیک گروه علمی پزشکی باشگاه خبرنگاران جوان؛ براساس پژوهش‌ها برخی از حشره‌ها دارای ارزش پروتئینی به میزان ۲ برابر گوشت و ماهی هستند و می‌توانند یک منبع بسیار مفید برای تغذیه انسان‌ها باشند. کارشناسان دریافته‌اند میزان پروتئین موجود در بدن زنبور و مورچه حدود ۷۷ گرم در هر ۱۰۰ گرم از حجم بدن این حشره‌ها است، همچنین سوسک‌های کریکت، دارای ۶۵ گرم پروتئین هستند. شته‌ها، بندپایان و برخی از گونه‌های آب‌پیمایان نیز دارای ذخیره پروتئینی بین ۴۸ الی ۷۴ گرم هستند و می‌توانند یک منبع غذایی مفید برای انسان‌ها باشند. این حشره‌ها زنجیره پروتئینی غذای آینده انسان‌ها می‌شوند.

این حشره‌ها زنجیره پروتئینی غذای آینده انسان‌ها می‌شوند: با وجود مفید بودن مصرف برخی حشره‌ها برای سلامت بدن، اما عده زیادی از افراد در کشورهای مختلف جهان تمایلی به خوردن این گونه‌های غذایی ندارند به همین دلیل دانشمندان با استفاده از شیوه‌های مختلف از جمله پودر حشره، تهیه نان و شیرینی با ترکیب پودر حشره و آرد سعی در تغییر سبک غذایی

انسان‌ها دارند. حشره‌ها به سبک‌های مختلفی در کشورهای جنوب شرق آسیا مصرف می‌شوند از جمله به شکل سرخ شده و کبابی و در این کشورها بسیار محبوب هستند. کارشناسان علت انتخاب حشره‌ها در زنجیره غذایی انسان‌ها را، کم بودن فضای مورد نیاز برای رشد آن‌ها می‌دانند، گاو و گوسفند و چهارپایان مقدار فراوانی دی اکسید کربن وارد اتمسفر کره زمین می‌کنند که سبب بالا رفتن دمای هوا و گرم شدن کره زمین می‌شود. پژوهشگران با بررسی بر روی گونه‌های مختلف حشره دریافتند بیش از یک هزار و ۹۰۰ حشره با قابلیت مصرف خوراکی توسط انسان وجود دارد که در آینده کره زمین و به ویژه در مناطق محروم و دورافتاده یک منبع ارزشمند خوراکی هستند.

منبع: باشگاه خبرنگاران جوان / ۱۸ شهریور ۱۳۹۶
<https://www.yjc.ir/fa/news/۶۲۳۴۹۱۰>

تصور خوردن سوسک، کرم، هزارپا، ملخ یا مورچه شاید چندان خوشایند به نظر نرسد اما با این حال طبق گزارشی که به تازگی از سوی سازمان ملل منتشر شده، حشرات سرشار از خواص غذایی هستند و مصرف آنها به درمان چاقی کمک می‌کند. به گزارش سرویس «سلامت» ایسنا، بر اساس این گزارش که در رم پایتخت ایتالیا ارائه شده، سازمان جهانی خواربار و کشاورزی FAO برنامه‌ای برای تشویق پرورش حشرات در نظر دارد زیرا حشرات غذایی ارزان هستند و خوردن آنها سازگار با محیط زیست است. «اوا اورسولا مولر»، مدیر بخش سیاستگذاری اقتصادی جنگل‌ها در این باره خاطر نشان ساخت: حشرات بسیار مغذی هستند. آنها منبع پروتئین، مواد معدنی و چربی هستند و به همین دلیل است که برای شمار زیادی از مردم کشورهای در حال توسعه در آسیا، آفریقا و آمریکای لاتین یک منبع غذایی مهم محسوب می‌شوند و تا به حال نقش اصلی در تامین غذای این مردم ایفا کرده‌اند. وی افزود: حشرات غذای حدود ۲ میلیارد نفر را در سراسر جهان تشکیل می‌دهند. به گزارش ایسنا به نقل از پایگاه اطلاع رسانی سازمان ملل، در این گزارش همچنین آمده است که تا سال ۲۰۳۰ میلادی، بیش از ۹ میلیارد نفر در سراسر جهان از حشرات تغذیه خواهند شد. کارشناسان تغذیه می‌گویند: پروتئین موجود در هر گرم از حشرات، معادل پروتئین موجود در گوشت قرمز یا ماهی است.

منبع: خبرگزاری ایسنا / ۲۴ اردیبهشت ۱۳۹۲
<https://www.isna.ir/news/۹۲۰۲۲۴۱۶۳۴۴>

تولید غذای دام با استفاده از پروتئین حشرات: به گزارش گروه علم و پیشرفت خبرگزاری فارس به نقل از معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش‌بنیان ریاست جمهوری، یک شرکت دانش‌بنیان موفق به تولید غذا بر پایه تامین پروتئین از حشرات شده که می‌تواند جایگزین سویا دامی شده و با توجه به وارداتی بودن سویا در کشور، صرفه جویی ارزی قابل توجهی را به همراه داشته باشد. این شرکت در سال ۱۳۹۴ در شهر زنجان ثبت و تأسیس شد و پس از ثبت اختراع، عنوان فناور برتر را در جشنواره ملی فناوری‌های آب، خاک و محیط زیست را نیز دریافت کرد و هم‌اکنون در پارک علم و فناوری دانشگاه علوم پایه زنجان مستقر است. موضوع تولید خوراک دام بر پایه تامین پروتئین از حشرات یکی مهم‌ترین اقداماتی است این شرکت دانش‌بنیان دنبال می‌کند. این محصول که از سطح بالایی از پروتئین، چربی و اسیدهای چرب ضروری برخوردار است در تولید مکمل‌های غذایی، خوراک دام و خوراک آبزیان، به کار می‌رود.

منبع: خبرگزاری فارس / ۱۷ مهر ۱۴۰۲
<https://farsnews.ir/news/۸۴۰۲۰۷۱۷۰۰۰۷۷۳>

محققان می‌گویند شیر نوعی سوسک این قابلیت را دارد که به عنوان ماده مغذی مردم جهان در آینده به کار گرفته شود. به گزارش خبرگزاری مهر، تیمی از دانشمندان پروژه‌ای را آغاز کرده‌اند که طی آن نوعی کریستال پروتئینی موجود در سیستم روده

سوسکهای حمام توالی سازی می شود. اما هدف از این پروژه چیست؟ تحقیقات نشان میدهد شیر نوعی سوسک حمام تا چهار برابر مغذی تر از شیر گاو است و به همین دلیل دانشمندان تصور می کنند که می توان از آن به عنوان منبع غذایی نسل آینده استفاده کرد. اگرچه اکثر انواع سوسکهای حمام شیری از خود تولید نمی کنند اما گونه ای موسوم به *Diploptera punctuate* وجود دارد که به دلیل آنکه تنها گونه زنده را در میان سوسکهای حمام محسوب می شود از سایر انواع سوسکها متمایز است. تحقیقات نشان داده که این سوسک نوعی شیر حاوی کریستالهای پروتئینی برای تغذیه بچه سوسکهایش تولید می کند.

منبع: خبرگزاری مهر / ۵ مرداد ۱۳۹۵

<https://www.mehrnews.com/news/۳۷۲۳۸۳۵>

سوسک ها و جیرجیرک ها جزو پرمغذی ترین غذاها برای بدن هستند! تکنولوژی صنایع غذایی و گسترش مواد غذایی در سال های آینده به قدری است که ورود برخی از غذاها باورنکردنی خواهد شد. به گزارش خبرنگار کلینیک باشگاه خبرنگاران، پروتئین در رژیم غذایی ضروری است. در حالی پروتئین برای عضله سازی، منبع سوخت و انرژی است و مصرف مجموعه ای از خوراکی ها مانند نیمرو، سبزیجات و ... میزان پروتئین لازم برای بدنتان را فراهم می کند. گزارش ۲۰۱۳ سازمان ملل متحد نشان داد که بیش از ۲ میلیارد نفر در سراسر جهان در حال حاضر از حشرات برای مواد غذایی خود استفاده می کنند. بیش از ۲۰۰۰ گونه از کریکت به تنهایی می توانند تمام نیازهای بدن به پروتئین را برطرف کنند. ... هم اکنون در بسیاری از نقاط جهان جیرجیرک و سوسک ها را به علت داشتن مواد معدنی و پروتئینی زیاد جایگزین گوشت مرغ و گوسفند کرده اند و از آن ها در وعده های غذایی خود استفاده می کنند.

منبع: باشگاه خبرنگاران جوان / ۲۲ تیر ۱۳۹۳

<https://www.yjc.ir/fa/news/۴۹۰۹۲۹۷>

در یک شرکت دانش بنیان محقق شد: تولید نهاده های دامی از نوعی حشره / غنی از پروتئین و اسید آمینه. محققان یک شرکت دانش بنیان موفق شدند با پرورش نوعی حشره بومی ایران، نقشی در تامین نهاده های دامی ایفا کنند؛ این حشره تا ۶۰ درصد پروتئین دام را تامین می کند. معصومه چخماقی مدیر تحقیق و توسعه یک شرکت فناور مستقر در دانشگاه علوم کشاورزی منابع طبیعی گرگان در گفتگو با خبرنگار مهر گفت: از سال ۹۷ به دلیل تغییر اقلیم، خشکسالی، کمبود آب و انتشار گازهای گلخانه ای روی پرورش حشره های مفید کار کردیم. وی با بیان اینکه هدف از پرورش این حشرات تامین نهاده های دامی است، گفت: توانستیم حشره ای را که بومی ایران است انتخاب کنیم که با مطالعاتی مشخص شده بود غنی از پروتئین، اسید آمینه و ویتامین های مختلف است. به گفته وی سوسک زرد که حشره مفید و بومی ایران است را در این شرکت پرورش دادیم تا بتوانیم در تامین نهاده های دامی نقشی ایفا کنیم. چخماقی با بیان اینکه لارو سوسک زرد خاصیت غذایی بالایی دارد، گفت: لاروهای این سوسک، حاوی پروتئین، چربی و اسید آمینه است؛ بر اساس مطالعات انجام شده میزان جذب پروتئین آن تا ۶۰ درصد برآورد شده زیرا یک پروتئین حیوانی است؛ اما جذب پروتئین های گیاهی ۲۰ درصد است. مدیر تحقیق و توسعه یک شرکت فناور اضافه کرد: لارو این سوسک ها بعد از فرآوری به نهاده دامی تبدیل می شود و برای خوراک طیور و آبزیان هم استفاده می شود.

منبع: خبرگزاری مهر / ۲۴ تیر ۱۴۰۱

<https://www.mehrnews.com/news/۵۵۳۶۰۹۲>

راست می‌گویند، سوسک هم پروتئین دارد. [اگر هم اعتراض کنید می‌گویند]: «این اخلاق‌ها چیست که شما دارید و از اینها بدتان می‌آید؟! چشم‌هایتان را ببندید و بخورید! بدن شما پروتئین نیاز دارد، این [حشره هم پروتئین بدن شما را] تأمین می‌کند!» خواهش می‌کنم به این مثال‌ها دقت کنید!

۳/۱/۱/۱/۱/۲. توصیه به مصرف زیاد «لبنیات» برای زنان باردار بخاطر تأمین «کلسیم» و پیشگیری از «پوکی استخوان»؛ مثالی دیگر از انحرافات ارزیابی غذا بر مبنای کالری و مولکول‌های زیستی

مثال دیگر: می‌گویند: یکی از مشکلاتی که خانم‌های باردار پیدا می‌کنند، "پوکی استخوان" است. لذا باید "کلسیم"^{۷۴} استخوان این خانم‌ها را تأمین کنیم. [می‌پرسیم]: «کلسیم در چه چیزی وجود دارد؟» [پاسخ می‌دهند]: «عمدتاً در لبنیات است.»^{۷۵} خانم‌ها هم برای اینکه این نوع از سوء تغذیه برایشان به وجود نیاید، حرف‌های پزشکان را گوش می‌کنند و شروع به مصرف زیاد لبنیات می‌کنند.

۳/۱/۱/۱/۲/۱. ایجاد «غلبه سردی» در بدن بدلیل مصرف زیاد لبنیات (و در نتیجه: کمک به تشدید درد در بدن)؛ علت انحراف مصرف زیاد لبنیات بر مبنای مولکول‌های زیستی (کلسیم) برای زنان باردار

۷۴. ارجاع پرورشی:

Calcium (Ca), chemical element, one of the alkaline-earth metals of Group ۲ (IIa) of the periodic table. It is the most abundant metallic element in the human body and the fifth most abundant element in Earth's crust.

کلسیم (Ca) عنصر شیمیایی، یکی از فلزات قلیایی خاکی گروه ۲ (IIa جدول تناوبی). این عنصر فراوان‌ترین عنصر فلزی در بدن انسان و پنجمین عنصر فراوان در پوسته زمین است.

منبع: دانشنامه رسمی بریتانیکا

<https://www.britannica.com/science/calcium>

۷۵. ارجاع پرورشی: The milk of each species of animal is a complete food for its young. Moreover, one pint of percent of the ۳۰ to ۲۵ percent of the riboflavin, ۴۰ to ۳۰ percent of the calcium, ۹۰ cow's milk contributes about percent of the iron and vitamin D ۱۰ percent of the calories and vitamins A and B, and up to ۲۰ to ۱۰ protein, needed by a human adult.

شیر هر گونه جانوری یک غذای کامل برای بچه‌های آن است. علاوه بر این، یک پیمانه شیر گاو حدود ۹۰ درصد از کلسیم، ۳۰ تا ۴۰ درصد از ریوفلاوین، ۲۵ تا ۳۰ درصد پروتئین، ۱۰ تا ۲۰ درصد از کالری و ویتامین‌های A و B و تا ۱۰ درصد از کلسیم را تأمین می‌کند. آهن و ویتامین D مورد نیاز یک انسان بالغ.

منبع: دانشنامه رسمی بریتانیکا

<https://www.britannica.com/science/human-nutrition/Milk-and-milk-products>

مصرف لبنیات زیاد هم [مشکلاتی از جمله] "غلبه سردی"^{۷۶} ایجاد می‌کند. خانم می‌گوید: دکتر به من گفته است برای "پیشگیری از پوکی استخوان" هر روز اینقدر "لبنیات" مصرف کنم؛ ولی نمی‌دانم چرا به جای اینکه استخوان‌هایم محکم شود؛ برعکس، دست و پایم خیلی درد می‌کند! می‌گویم: [این عوارض] دقیقاً از همان لبنیات است؛ زیرا مصرف زیاد لبنیات، "غلبه سردی" ایجاد می‌کند و عمده علت درد در بدن هم غلبه سردی است.^{۷۷} [اصولاً] دردهای ناشی از گرما خیلی کمتر از دردهای ناشی از سرما است. لذا این مشکلات به وجود می‌آید.

۷۶. **ارجاع پژوهشی:** أَبُو الْحَسَنِ الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اغْتَصَمْتُ بِاللَّهِ أَمَّا بَعْدُ... إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بَتَى الْأَجْسَامِ عَلَى أَرْبَعِ طَبَائِعٍ وَ هِيَ الْمِرَّتَانِ وَ الدَّمُ وَ الْبَلْغَمُ وَ بِالْجُمْلَةِ حَارَّانِ وَ بَارِدَانِ قَدْ خُولِفَ بَيْنَهُمَا فَجَعَلَ الْحَارَّانِ لَيْسَاءً وَ يَابَسَاءً وَ كَذَلِكَ الْبَارِدَانِ رَطْبَاءً وَ يَابَسَاءً ثُمَّ فَرَّقَ ذَلِكَ عَلَى أَرْبَعَةِ أَجْزَاءٍ مِنَ الْجَسَدِ وَ عَلَى الرَّأْسِ وَ الصَّدْرِ وَ الشَّرَاسِيفِ وَ أَسْفَلِ الْبُطْنِ. وَ اعْلَمْ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّ الرَّأْسَ وَ الْأَذْنَيْنِ وَ الْعَيْنَيْنِ وَ الْمَنْخَرَيْنِ وَ الْفَمَ وَ الْأَنْفَ مِنَ الدَّمِ وَ أَنَّ الصَّدْرَ مِنَ الْبَلْغَمِ وَ الرَّيْحَ وَ الشَّرَاسِيفَ مِنَ الْمِرَّةِ الصَّفْرَاءِ وَ أَنَّ أَسْفَلَ الْبُطْنِ مِنَ الْمِرَّةِ السُّودَاءِ...»

«بسم الله الرحمن الرحيم... خداوند متعال بدن‌ها را بر چهار طبع بنا کرده است: دو تلخه (صفراء و سوداء)، دم (خون) و بلغم. و خلاصه [مطلب این است که: این چهار طبع تشکیل شده اند از] دو گرم و دو سرد که میان هر دو تا نشان تفاوتی قرار داده است؛ [به این بیان که] آن دو گرم را یا نرم و مرطوب قرار داده و یا خشک. و همینطور آن دو سرد را یا نرم و مرطوب قرار داده و یا خشک. پس از آن طبایع را بر چهار جزء بدن تقسیم کرد: بر سر، سینه، پهلو و شکم. خون را بر سر و صورت و چشمها و گوشها و بینی و دهان و دماغ مسلط کرد. بلغم را بر سینه با نیروی باد استیلا داد. صفرا را بر دنده‌های پهلو غالب کرد. سودا را بر شکم و احشاء و امعاء سیطره داد...»

طب الرضا عليه السلام (الرساله الذهبية) ج ۱ ص ۳ / بحار الأنوار ج ۵۹ ص ۳۰۶

قال علي بن موسى الرضا (عليه السلام): أَنَّ أَحْوَالَ الْإِنْسَانِ الَّتِي بَنَاهُ اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهَا وَ جَعَلَهُ مُتَصَرِّفًا بِهَا، أَرْبَعَةٌ أَحْوَالٍ: ... ثُمَّ يَدْخُلُ فِي الْحَالَةِ الرَّابِعَةِ: وَ هِيَ سُلْطَانُ الْبَلْغَمِ ... وَ يَقِلُّ نَبَاتُ أَظْفَارِهِ وَ شَعْرِهِ، وَ لَا يَزَالُ جِسْمُهُ فِي إِدْبَارٍ وَ انْعِكَاسٍ مَا عَاشَ؛ لِأَنَّهُ فِي سُلْطَانِ الْبَلْغَمِ.

امام رضا (عليه السلام): بدان خداوند عالم حالات آدمی را که بر آنها ساخته شده و بآن احوال متصرف در حیات و زندگانی است چهار بخش قرار داده است: ... چون وارد مرحله چهارم حیات بشویم "بلغم (سردی و تری)" بر سایر اخلاط غلبه پیدا می‌کند... رویش مو و ناخن او کم می‌گردد، همواره جسمش رو به انعکاس و ادبار می‌رود؛ زیرا مزاج او تحت استیلا بلغم (سردی و تری) قرار گرفته است.

طب الإمام الرضا عليه السلام (الرسالة الذهبية)، ص ۵۲

بحار الأنوار، ج ۵۹، ص ۳۱۷ / مكاتيب الأئمة عليهم السلام، ج ۵، ص ۲۱۵

۷۷. **ارجاع پرورشی:** أَبُو الْعَبَّاسِ الْمُسْتَعْفِرِيُّ فِي طِبِّ النَّبِيِّ ص قَالَ قَالَ ص: أَضَلُّ كُلِّ دَاءٍ الْبُرُودَةُ.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله): ریشه تمام بیماری‌ها از [غلبه] سردی است.

صد مثال دیگر هم وجود دارد که به این شکل انسان را دچار چالش می‌کنند.

۳/۱/۱/۱/۱/۳. توصیه به مصرف زیاد پاستیل و ژله جهت استخوان‌بندی بدن و دندان و غفلت از «حرمت» و «نجاست» برخی مواد تشکیل‌دهنده آن؛ مثالی دیگر از انحرافات ارزیابی غذا بر مبنای کالری و مولکول‌های زیستی

مثال دیگر: برای اینکه "استخوان‌بندی" بدن و دندان‌هایتان خوب شود، شما را توصیه می‌کنند به اینکه "پاستیل" و "ژله" زیاد مصرف کنید. از آنها سوال می‌کنیم که: «معیار شما چیست؟» می‌گویند: «معیار مولکول‌های زیستی است.»

آقای رئیس‌جمهور آینده! اگر شما معیار [ارزیابی غذا] را "مولکول‌های زیستی" یا "کیلوکالری" قراردادید، باید بدانید که در خیلی از مسائل دیگری هم که شارع محترم حرام کرده است، "پروتئین" و "کلسیم" وجود دارد که برای بدن انرژی می‌سازند. در نتیجه آرام‌آرام خواهید دید که جامعه، مفهوم غذا را بر اساس شاخصه‌های دیگری ارزیابی می‌کند! در چنین حالتی ابتدا بیماری‌ها افزایش پیدا می‌کنند و سپس "حرام‌خواری" و "نجاست‌خواری" و... در جامعه شما راه می‌افتد! همان‌طور که در اروپا راه افتاده است.^{۷۸}

طب النبوی صلی الله علیه و آله و سلم، ص ۱۹
مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۲۲۴؛ بحار الأنوار، ج ۵۹، ص ۲۹۰

۷۸. ارجاع پردازشی:

Pork: Pork is the most consumed of all red meats in the EU, at ۳۲.۵kg per capita. Pork consumption is expected to reduce by ۶۵۰,۰۰۰tonnes by ۲۰۲۹(source: OECD). EU pork production is high at ۲۲.۵m tonnes, with Spain, Germany, Denmark and the Netherlands the main producers. The EU is producing more pork than it consumes, but there are limited levels of imports and exports. Production is expected to fall by ۷۵۰,۰۰۰tonnes. However, this should not cause too much of an impact due to the similar decrease in consumption levels. The majority of imported pork comes from the UK, and as imports are expected to rise by ۱۱,۰۰۰tonnes over the next decade this presents a slight opportunity for UK exporters (source: OECD). While the UK's main exports to the EU are fresh carcasses and loins, the EU provides a market for cuts of pork less popular with UK consumers, important for ensuring carcass balance.

گوشت خوک: گوشت خوک با ۳۲.۵ کیلوگرم سرانه بیشترین مصرف را در بین تمام گوشت‌های قرمز در اتحادیه اروپا دارد. انتظار می‌رود مصرف گوشت خوک تا سال ۲۰۲۹ به میزان ۶۵۰۰۰۰ تن کاهش یابد (منبع: OECD). تولید گوشت خوک اتحادیه اروپا با ۲۲.۵ میلیون تن بالا است و اسپانیا، آلمان، دانمارک و هلند تولیدکنندگان اصلی آن هستند. اتحادیه اروپا بیش از میزان مصرف گوشت خوک تولید می‌کند، اما واردات و صادرات محدود است. انتظار می‌رود تولید ۷۵۰۰۰۰ تن کاهش یابد. با این حال، این نباید به دلیل کاهش مشابه در سطوح مصرف، تأثیر زیادی داشته باشد. اکثر گوشت خوک وارداتی از بریتانیا می‌آید، و از آنجایی که انتظار می‌

رود واردات طی دهه آینده ۱۱۰۰۰ تن افزایش یابد، این فرصت کمی برای صادرکنندگان بریتانیا ایجاد می‌کند (منبع: OECD) در حالی که صادرات اصلی بریتانیا به اتحادیه اروپا لاشه و کمر تازه است، اتحادیه اروپا بازاری را برای برش‌های گوشت خوک فراهم می‌کند که در بین مصرف‌کنندگان بریتانیایی محبوبیت کمتری دارد و برای اطمینان از تعادل لاشه مهم است.

منبع: هیئت توسعه کشاورزی و باغبانی (AHDB)

<https://ahdb.org.uk/trade-and-policy/export-ops/regions/europe/consumption#:~:text=Pork%is%the%most%consumed,the%Netherlands%the%main%producers.>

Per capita consumption of meat in the EU: Between ۲۰۰۰ and ۲۰۲۲, the per capita consumption of pork and poultry was consistently higher than the amount of mutton and beef consumed in the European Union. Between ۲۰۲۰ to ۲۰۲۲, Europeans consumed ۳۲.۴ kilos of pork, while the per capita consumption of beef was significantly lower, at ۱۰.۳ kilos in total. The per capita consumption of both pork and beef were forecast to decrease over the following years, while the amount of poultry consumed was expected to grow.

مصرف سرانه گوشت در اتحادیه اروپا: بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۲۲، مصرف سرانه گوشت خوک و طیور به طور مداوم بالاتر از میزان مصرف گوشت گوسفند و گاو در اتحادیه اروپا بود. بین سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲، اروپایی‌ها ۳۲.۴ کیلوگرم گوشت خوک مصرف کردند، در حالی که مصرف سرانه گوشت گاو به میزان قابل توجهی کمتر بود و در کل ۱۰.۳ کیلوگرم بود. پیش‌بینی می‌شد مصرف سرانه گوشت خوک و گاو طی سال‌های بعد کاهش یابد، در حالی که انتظار می‌رفت میزان مصرف طیور افزایش یابد.

منبع: پلتفرم جهانی Statista

<https://www.statista.com/statistics/۱۰۴۵۰۲۳/per-capita-consumption-of-meat-in-europe-by-type/>

Edible creams on the way to European supermarkets

On Tuesday, May ۱۴th (May ۱۴th), the European Commission issued a license to supply insect worms as a "new food" to the European markets.

On Tuesday, May ۱۴, the European Commission issued a license to supply insect larvae as a "new food" to European markets.

With the green light from the highest European executive body, supermarkets and restaurants in ۲۷ European countries will be able to offer dried yellow creams to their customers.

The new move comes after the European Union's Food Safety Agency (EFSA) declared feeding on flour weevil larvae, known as mealworms, harmless, citing a scientific report published in mid-January.

The researchers in this research said that eating worms separately and completely as a snack or in the form of powder as a main ingredient in the preparation of food products can be considered a snack rich in protein.

Edible creams, the hope of humanity, to remove plastic pollution

The European Commission has announced that semolina can be used in the production of protein products such as cookies or pasta. Meanwhile, this body has warned that allergic reactions can occur in sensitive people.

The edible insect industry makes up a very small part of the European food market, yet EU officials say that growing more insects could have environmental benefits in addition to meeting food needs.

At present, the products of insect farms in Europe, which have several thousand tons of production annually, are mainly used to feed farm animals as well as fish. The World Food Organization, affiliated to the United Nations, considers insects to be "a healthy and nutritious source with a high content of fat, vitamins, fiber and minerals."

With the European Commission's green light on Tuesday, the European Union's regulatory body that approves the consumption of dried yellow worms is expected to approve the product's final marketing authorization in the coming weeks

کرم‌های خوراکی در راه سوپرمارکت‌های اروپایی

کمیسیون اروپا روز سه‌شنبه ۱۴ اردیبهشت (۴ مه ۲۰۲۱) مجوز عرضه کرم حشره را به عنوان «غذای جدید» به بازارهای اروپایی صادر کرد.

کمیسیون اروپا روز سه‌شنبه ۱۴ اردیبهشت (۴ مه) مجوز عرضه لارو حشره را به عنوان «غذای جدید» به بازارهای اروپایی صادر کرد. با چراغ سبز بالاترین نهاد اجرایی اروپا، سوپرمارکت‌ها و رستوران‌های ۲۷ کشور اروپایی خواهند توانست کرم‌های زرد خشک‌شده را به مشتریان خود عرضه کنند.

اقدام تازه پس از آن صورت گرفت که آژانس سلامت غذایی اتحادیه اروپا (EFSA) با استناد به گزارشی علمی که در اواسط ماه ژانویه منتشر شده بود، تغذیه از لارو شپشک آرد، موسوم به «کرم کنجاله»، را بی‌ضرر اعلام کرد.

محققان در این پژوهش گفته بودند که خوردن کرم‌ها به طور مجزا و کامل به عنوان یک میان‌وعده و یا در شکل پودر به عنوان یک ماده اصلی در تهیه محصولات غذایی، می‌تواند یک میان‌وعده سرشار از پروتئین محسوب شود.

کرم‌های خوراکی امید آینده بشر برای زدودن آلودگی‌های پلاستیکی

کمیسیون اروپا اعلام کرده است از کرم‌های کنجاله می‌توان در تولید محصولات پروتئینی نظیر کلوچه‌ها یا ماکارونی استفاده کرد. این نهاد در همین حال هشدار داده است که واکنش‌های آلرژیک در افراد حساس می‌تواند رخ دهد.

صنعت حشرات خوراکی بخش بسیار کوچکی از بازار غذایی اروپا را تشکیل می‌دهد، با این حال مقامات اتحادیه اروپا می‌گویند پرورش بیشتر حشرات علاوه بر پاسخگویی به مصارف غذایی، می‌تواند فواید محیط زیستی نیز در بر داشته باشد.

در حال حاضر محصولات مزارع حشرات در اروپا، که سالانه چندین هزار تن تولید دارند، عمدتاً برای تغذیه حیوانات مزارع و همینطور ماهی‌ها استفاده می‌شوند. سازمان جهانی غذا، وابسته به سازمان ملل، حشرات را «منبعی سالم و مغذی با محتوای بالای چربی، ویتامین، فیبر و مواد معدنی» می‌داند.

انتظار می‌رود با چراغ سبز کمیسیون اروپا در روز سه‌شنبه، سازمان مقررات اتحادیه اروپا که مصرف کرم‌های زرد خشک‌شده را مجاز برمی‌شمارد طی هفته‌های آینده مجوز نهایی عرضه این محصول را تصویب کند.

منبع: خبرگزاری بین‌المللی یورونیوز

<https://parsi.euronews.com/۰۴/۰۵/۲۰۲۱/eu-nations-put-tenebrio-molitor-beetle-s-larvae-on-the-menu>

۳/۱/۲. مبنای ارزیابی غذا بر اساس مفاهیم دولت اسلامی: ارزیابی بر اساس چهار مفهوم: «حلال»، «طیب»، «تائیر بر مزاج و اخلاق»

۳/۱/۲/۱. «حلال» و «طیب» بودن؛ اولین و دومین مفهوم برای ارزیابی غذا در دولت اسلامی

همیشه در ایران یک طایفه نورانی به اسم طلبه‌ها بودند که با معیارهای دیگری در منبر به مردم گفتند: بسم الله الرحمن الرحيم: مردم بدانید که خداوند گفته است: «كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ».^{۷۹} یعنی اولین وصف غذا این است که «طیب» باشد. غذای خبیث^{۸۰} و نجس نخورید.

۷۹. ارجاع پژوهشی: المؤمنون: ۵۱ يا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحاً إِنِّي بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ
ای پیامبران! از خوردنی‌های پاکیزه بخورید و کار شایسته انجام دهید مسلماً من به آنچه انجام می‌دهید، دانایم.

البقره آیه ۱۷۲: يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ.
ای کسانی که ایمان آورده‌اید، از نعمتهای پاکیزه‌ای که روزی شما کرده‌ام، بخورید و اگر تنها او را می‌پرستید خدا را شکر کنید

اعراف آیه ۳۲: قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَ الطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ
كَذَلِكَ نَفُصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ.
[ای پیامبر] بگو: «زیورهایی را که خدا برای بندگانش پدید آورده، و [نیز] رویهای پاکیزه را چه کسی حرام گردانیده؟» بگو: «این [نعمتها] در زندگی دنیا برای کسانی است که ایمان آورده‌اند و روز قیامت [نیز] خاص آنان می‌باشد.» این گونه آیات [خود] را برای گروهی که می‌دانند به روشنی بیان می‌کنیم.

البقره: ۱۶۸ يا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلالاً طَيِّباً وَ لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ
ای مردم! از آنچه [از انواع میوه‌ها و خوردنی‌ها] در زمین حلال و پاکیزه است بخورید، و از گام‌های شیطان پیروی نکنید زیرا او نسبت به شما دشمنی آشکار است

المائدة: ۸۸ وَ كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلالاً طَيِّباً وَ اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ
و از نعمت‌های حلال و پاکیزه‌ای که خدا روزی شما فرموده بخورید و از خدایی که به او ایمان دارید، پروا کنید

الأنفال: ۶۹ فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلالاً طَيِّباً وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
آنچه از غنیمت [در میدان جنگ] گرفته‌اید، حلال و پاکیزه بخورید و از خدا پروا کنید یقیناً خدا بسیار آمرزنده و مهربان است.

النحل: ۱۱۴ فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلالاً طَيِّباً وَ اشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ
از نعمت‌هایی که خدا روزی شما کرده است، حلال و پاکیزه بخورید، و نعمت خدا را سپاس گزیرید، اگر تنها خدا را می‌پرستید

۳/۱/۲. «سازگاری غذا با مزاج»؛ سومین مفهوم برای ارزیابی غذا در دولت اسلامی

سپس گفتند: غذایی که غلبه سردی و گرمی و تری و خشکی شما را جابه‌جا می‌کند را با ملاحظه مصرف کنید.^{۸۱} در کشورهای دیگر که این طایفه وجود ندارد، شما می‌بینید که همه مردم دنیا سمت

۸۰. **ارجاع پژوهشی:** قرآن کریم سوره اعراف آیه ۱۵۷: الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ.

همانان که از این فرستاده، پیامبر درس نخوانده - که [نام] او را نزد خود، در تورات و انجیل نوشته می‌یابند - پیروی می‌کنند؛ [همان پیامبری که] آنان را به کار پسندیده فرمان می‌دهد، و از کار ناپسند باز می‌دارد، و برای آنان چیزهای پاکیزه را حلال و چیزهای ناپاک را بر ایشان حرام می‌گرداند، و از [دوش] آنان قید و بندهایی را که بر ایشان بوده است برمی‌دارد. پس کسانی که به او ایمان آوردند و بزرگش داشتند و یاریش کردند و نوری را که با او نازل شده است پیروی کردند، آنان همان رستگارانند.

۸۱. **ارجاع پژوهشی:** أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ شَادَانَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ الْبِرَاذِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ سُفْيَانَ السَّمَرْقَنْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ سَعِيدِ التَّرْمِذِيُّ عَنْ عَبْدِ الْمُنْعَمِ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنْبَهٍ: أَنَّهُ وَجَدَ فِي التَّوْرَةِ صِفَةَ خَلْقِ آدَمَ ع حِينَ خَلَقَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَابْتَدَعَهُ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: إِنِّي خَلَقْتُ آدَمَ وَرَكَّبْتُ جَسَدَهُ مِنْ أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ ثُمَّ جَعَلْتُهَا وَرَاقَةً فِي وُلْدِهِ تَمْتَلِي فِي أَجْسَادِهِمْ وَتَنُمُوْنَ عَلَيْهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَرَكَّبْتُ جَسَدَهُ حِينَ خَلَقْتُهُ مِنْ رُطْبٍ وَيَابِسٍ وَسُخْنٍ وَ بَارِدٍ؛ وَ ذَلِكَ أَنِّي خَلَقْتُهُ مِنْ تُرَابٍ وَمَاءٍ، ثُمَّ جَعَلْتُ فِيهِ نَفْسًا وَرُوحًا. فَيُبُوسَةُ كُلِّ جَسَدٍ مِنْ قِبَلِ التُّرَابِ، وَ رُطُوبَتُهُ مِنْ قِبَلِ الْمَاءِ، وَ حَرَارَتُهُ مِنْ قِبَلِ النَّفْسِ، وَ بُرُودَتُهُ مِنْ قِبَلِ الرُّوحِ. ثُمَّ خَلَقْتُ فِي الْجَسَدِ بَعْدَ هَذِهِ الْخَلْقِ الْأَوَّلِ أَرْبَعَةَ أَنْوَاعٍ وَ هُنَّ مَلَائِكَةُ الْجَسَدِ وَ قِيَامَتُهُمْ يَأْتِي، لَا يَقُومُ الْجَسَدُ إِلَّا بِهِنَّ وَ لَا يَقُومُ مِنْهُنَّ وَاحِدَةً إِلَّا بِالْأُخْرَى مِنْهَا: الْمِرَّةُ السُّودَاءُ وَ الْمِرَّةُ الصُّفْرَاءُ وَ الدَّمُّ وَ الْبَلْغَمُ. ثُمَّ أَسْكَنْ بَعْضَ هَذَا الْخَلْقِ فِي بَعْضٍ: فَجَعَلَ مَسْكَنَ الْبُيُوسَةِ فِي الْمِرَّةِ السُّودَاءِ، وَ مَسْكَنَ الرُّطُوبَةِ فِي الْمِرَّةِ الصُّفْرَاءِ، وَ مَسْكَنَ الْحَرَارَةِ فِي الدَّمِّ، وَ مَسْكَنَ الْبُرُودَةِ فِي الْبَلْغَمِ. فَأَيُّمَا جَسَدٍ اعْتَدَلَتْ بِهِ هَذِهِ الْأَنْوَاعُ الْأَرْبَعُ الَّتِي جَعَلْتُهَا مَلَائِكَةً وَ قِيَامَتَهُ وَ كَانَتْ كُلُّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ أَرْبَعًا لَا تَرِيدُ وَ لَا تَنْقُصُ كَمَلَتْ صِحَّتُهُ وَ اعْتَدَلَتْ بُنْيَانُهُ. فَإِنْ زَادَ مِنْهُنَّ وَاحِدَةً عَلَيْهِنَّ فَفَقِهَرْتُهُنَّ وَ مَالَتْ بِهِنَّ، دَخَلَ عَلَى الْبَدَنِ السُّقْمُ مِنْ نَاحِيَّتِهَا بِقَدْرِ مَا زَادَتْ، وَ إِذَا كَانَتْ نَاقِصَةً ثَقُلَ عَنْهُنَّ حَتَّى تَضَعُفَ عَنْ طَاقَتِهِنَّ وَ تَعْجِزَ عَنْ مُقَارَنَتِهِنَّ. ... قَالَ وَهْبٌ: فَالطَّبِيبُ الْعَالِمُ بِالذَّاءِ وَ الدَّوَاءِ، يَعْلَمُ مِنْ حَيْثُ يَأْتِي السُّقْمُ؛ مِنْ قِبَلِ زِيَادَةِ تَكُونٍ فِي إِحْدَى هَذِهِ الْفِطْرَةِ الْأَرْبَعِ أَوْ نَقْصَانِ مِنْهَا. وَ يَعْلَمُ الدَّوَاءَ الَّذِي بِهِ يَعَالِجُهُنَّ؛ فَيَزِيدُ فِي النَّاقِصَةِ مِنْهُنَّ، أَوْ يَنْقُصُ مِنَ الزَّائِدِ حَتَّى يَسْتَقِيمَ الْجَسَدُ عَلَى فِطْرَتِهِ وَ يَعْتَدِلَ الشَّيْءُ بِأَقْرَانِهِ. ...

ابو عبد الله محمد بن شاذان بن احمد بن عثمان پروازی می‌گوید: ابو علی محمد بن محمد بن حارث بن سفیان سمرقندی از صالح بن سعید ترمذی، از عبد المنعم بن ادریس، از پدرش، از وهب بن منبه نقل کرده که وی گفت: صفت آفرینش آدم علیه السلام را در وقتی که حق عز و جل او را ایجاد کرد در تورات به این شرح یافتم: خداوند تبارک و تعالی فرموده: آدم را آفریدم و جسدش را از چهار چیز ترکیب نموده و سپس این چهار چیز را به ارث در فرزندانش نهادم، اینها در اجساد بنی آدم نمو نموده و بنی آدم نیز بر آنها تا روز قیامت رشد می‌کنند. سپس این چهار چیز را این طور معرفی می‌نماید: جسد انسان را در هنگام آفرینش از تر و خشک، گرم و سرد ترکیب نمودم. و توضیح این گفتار آن است که: آدم را از خاک و آب آفریدم سپس در او نفس و روح قرار دادم، بیوست هر جسدی مستند به خاک و رطوبتش از جانب آب بوده چنانچه حرارتش معلول نفس و برودتش مسبب از روح می‌باشد. سپس بعد از

یک الگوی تغذیه دیگری رفته‌اند و زندگی می‌کنند؛ بنابراین ما نیاز داریم که معیارهای ارزیابی غذا را عوض کنیم. حتی وقتی راجع به ارزیابی غذاهای حلال صحبت می‌کنیم؛ باید بحث را توضیح بدهیم که ما کلی غذای حلال داریم؛ ولی [خیلی از] همین غذاهای حلال، [دارای طبیعت] "سرد" هستند و "غلبه سردی" ایجاد می‌کنند.

برای مثال: ما به کسانی که بیماری‌های سخت دارند توصیه می‌کنیم آلو سیاه مصرف کنند.^{۸۲} سپس به آنان تأکید می‌کنیم که روزی چهار یا پنج عدد مصرف کنند و زیاده‌روی نکنند. چرا این تأکید را می‌کنیم؟ چون می‌دانیم آلو خاصیت پاک‌سازی بدن را دارد؛ ولی طبع آن هم سرد است. زیاده‌روی در

۳/۱/۲/۲/۱. توصیه به مصرف آلو سیاه برای بیماری‌های سخت و پرهیز از مصرف زیاد آن بدلیل ایجاد «غلبه سردی»؛ مثالی از ارزیابی غذا بر اساس مزاج

خلقت اول در جسد چهار نوع خلق کردم که به اذن من فقط قوام و ملاک جسد آنها بوده و قوام هر یک از آنها نیز به دیگری می‌باشد، این چهار نوع عبارتند از: سوداء، صفراء، خون و بلغم. سپس برخی از آن چهار چیز را در این چهار نوع اسکان داد: پس مسکن بیوست را در سوداء، و مسکن رطوبت را در صفراء، و مسکن حرارت را در خون، و مسکن پروت را در بلغم قرار داد. پس هر جسد و جسمی که این انواع چهارگانه در آن معتدل باشند یعنی نه زیاد بوده و نه کم از صحت کامل برخوردار بوده و اساس و بقایش معتدل خواهد بود. اما اگر یکی از آنها زائد بر باقی و غالب بر آنها باشد به مقدار زیادی که دارد از ناحیه آن بر بدن بیماری عارض می‌شود، چنانچه اگر یکی از حد اعتدال کمتر باشد در جنب آنها ضعیف محسوب شده و از مقاربت با انواع دیگر ناتوان می‌گردد. ... وهب می‌گوید: طبیعی که به درد و دواء واقف و آگاه باشد، می‌داند بیماری پیدا شده در بدن از کجا منشأ گرفته؛ آیا از ناحیه زیادی یکی از انواع بر دیگران بوده یا مستند به نقصان یکی از آنها می‌باشد. و نیز او می‌داند با چه دوايي باید بیماری را معالجه کرد؛ لذا در صورت ناقص بودن یکی از انواع آن را زیاد کرده، و به فرض زائد بودنش آن را ناقص و کم می‌کند به اندازه‌ای که جسد به مرحله فطرت و خلقت صحیح خود برگشته و نوع مزبور نیز در حد اعتدال و مقارنه با سایر انواع قرار گیرد. ...

علل الشرائع، ج ۱، ص ۱۱۰

بحار الأنوار، ج ۵۸، ص ۲۸۶ / الجواهر السنیه فی الأحادیث القدسیه (کلیات حدیث قدسی)، ص ۱۳۲

۸۲. **ارجاع پژوهشی:** مُحَمَّدُ بْنُ یَحْیَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ یَعْقُوبَ بْنِ یَزِيدَ عَنْ زِيَادِ الْقَنْدِيِّ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الْأَوَّلِ ع وَ بَيْنَ يَدَيْهِ تَوْزُ مَاءٍ فِيهِ إِجَاصٌ أَسْوَدٌ فِي إِتَانِهِ فَقَالَ إِنَّهُ هَاجَتْ بِي حَرَارَةٌ وَ إِنَّ الْإِجَاصَ الطَّرِيَّ يُطْفِئُ الْحَرَارَةَ وَ يُسَكِّنُ الصَّفْرَاءَ وَ إِنَّ الْيَابِسَ مِنْهُ يُسَكِّنُ الدَّمَ وَ يَسْلُ الدَّاءَ الدَّوِيِّ.

زیاد قندی: به حضرت رضا (علیه السلام) وارد شدم، در برابر امام (ع): ظرفی از آلوی سیاه نوبرانه قرار داشت، امام (ع) فرمود: حرارت مزاج بر من غالب گشته و آلو حرارت را فرو می‌نشانند، و صفراء را تسکین می‌دهد، و خشک آن خون را آرام می‌کند و [به اذن خداوند] بیماری سخت را از بین می‌برد.

الكافي، ج ۶، ص ۳۵۹ / مکارم الأخلاق، ص: ۱۷۵ (فیه اضافه: «وَ هُوَ لِلدَّاءِ دَوَاءٌ بِإِذْنِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ»)

وسائل الشیعه، ج ۲۵، ص ۱۷۱ / مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۴۰۶ / بحار الأنوار، ج ۶۳، ص ۱۸۹

مصرف آن، "غلبه سردی" ایجاد می‌کند و برای شما چالش‌ساز می‌شود.^{۸۳} پس معیار ارزیابی غذا، نمی‌تواند "مولکول‌های زیستی" باشد.

معیار اول [در ارزیابی غذا]، "طبیبات" است و معیار در خودِ طبیبات هم، "مزاج" است؛ [مثلاً] وقتی شخصی "غلبه سودا" یا "غلبه دم" یا "غلبه صفرا" دارد، شما نمی‌توانید غذاهایی که تهییج [و غلبه] سودا یا غلبه دم یا غلبه بلغم ایجاد می‌کنند به او توصیه کنید؛ زیرا اختلالات جسمی و روحی برای او ایجاد می‌کنید.

یک گروه از دخترانی که از خانه فرار کرده بودند - که این جزو آسیب‌های اجتماعی است^{۸۴} - را مورد مطالعه قرار دادیم؛ به کسانی که این دختران را آورده بودند تا به دامن خانواده‌شان برگردانند، گفتم: این

---

۸۳. **ارجاع پژوهشی:** وَ عَنِ الْأَزْرَقِ بْنِ سُلَيْمَانَ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الْإِجَاصِ فَقَالَ نَافِعٌ لِلْمِرَارِ وَ يُلَيِّنُ الْمَفَاصِلَ فَلَا تُكْثِرُ مِنْهُ فَيُعَقِّبَكَ رِيحًا فِي مَفَاصِلِكَ وَ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ الْإِجَاصُ عَلَى الرَّبِيقِ يُسَكِّنُ الْمِرَارَ إِلَّا أَنَّهُ يُهَيِّجُ الرَّيَّاحَ.

از امام صادق (ع) در مورد آلو پرسیدم فرمود برای تمام مره‌ها نافع است و مفاصل را نرم می‌کند و زیاد آلو مصرف نکن زیرا موجب التهاب مفاصل می‌شود و از امام صادق (ع) نقل شده است که در مورد آلو فرمود ناشتا خوردن آلو مره‌ها را تسکین می‌دهد مگر اینکه موجب هیجان ریح (التهابات) می‌شود.

طب الأئمة عليهم السلام (ابن‌اسطام)، ج ۱، ص ۱۳۶

۸۴. **ارجاع پردازشی:** امروزه مسئله فرار دختران و زنان از خانه، جنبه فوق‌العاده‌ای پیدا کرده و آمار آنان به طرز نگران‌کننده‌ای در حال افزایش است و بر اساس گزارش معاونت عملیات پلیس تهران، آمار دختران و زنان فراری هر سال افزایش می‌یابد که بیشتر دختران در سنین ۱۴ تا ۱۸ سال هستند.

منبع: دفتر مطالعات فرهنگی جهاد دانشگاهی / ۲۱ شهریور ۱۴۰۰

<https://motaleat.acecr.ac.ir/fa/news/۳۵۷۰۸>

حسین اسدیگی (رئیس اورژانس اجتماعی سازمان بهزیستی) با اشاره به آمار پذیرش فرار دختران از منزل در سال ۹۵، گفت: با مقایسه این آمار در نیمه نخست سال جاری مشخص می‌شود آمار فرار دختران افزایش یافته است به طوری که در این زمان بالغ بر ۳ هزار دختر از منزل فرار کرده‌اند. ... وی با اشاره به آمار تماس‌های برقرار شده در خصوص آسیب‌های اجتماعی، بیان کرد: بخشی از این آسیب‌ها به فرار دختران از منزل برمی‌گردد به طوری که در سال ۹۵، ۵ هزار و ۳۸ مورد در این زمینه به اورژانس اجتماعی اطلاع داده شده بود.

اسدیگی ادامه داد: آمار اشاره شده در ۴ بخش ثبت شده که یک هزار و ۱۱۸ مورد از طریق مراکز مداخله در بحران، یک هزار و ۱۴ مورد از طریق خدمات سیار، دو هزار و ۵۷۹ مورد از طریق برقرار تماس با خط ۱۲۳ و ۲۵۹ مورد نیز از طریق پایگاه‌های خدمات اجتماعی پذیرش شده‌اند. رئیس اورژانس اجتماعی سازمان بهزیستی کشور در ادامه به آمار دختران فراری در ۶ ماه ابتدایی ۹۶ اشاره

سؤالات و بحث‌های [مزاجی] را بررسی کنید. با بررسی گزارش‌های آنان، فهمیدند دو سوم این دخترانی که فرار کرده بودند، صفاوی بودند! وقتی از الگو تغذیه‌شان پرسیده شد، فهمیدیم پدر و مادر این دختران، صبح‌ها عسل یا ارده و شیر به فرزند خود می‌دهند. یعنی خود فرد صفاوی است و مجموعه [وعده] غذایی او نیز طبع گرم دارد!

یکی از ویژگی‌هایی که انسان صفاوی دارد، دم‌دمی مزاج بودن است. فرد صفاوی سریع تصمیم می‌گیرد و اصلاً [به عواقب آن تصمیم] فکر نمی‌کند. مثلاً امشب یک شخص صفاوی نشسته است و می‌گوید: «فردا از خانه می‌روم [و فرار می‌کنم]!» در [حالت] غلبه صفا، از عقلانیت فرد کاسته می‌شود. او نمی‌تواند فکر کند؛ چون غلبه صفا مانع فکرکردن است!^{۸۵}

کرد و گفت: طی زمان اشاره شده از طریق مرکز مداخله در بحران ۶۴۴ مورد، خط ۱۲۳، یک هزار و ۷۲۷ مورد، خدمات سیار ۵۱۵ مورد و در نهایت از طریق مرکز مداخله در بحران نیز ۱۴۴ مورد پذیرش شده‌اند.

منبع: خبرگزاری تسنیم / ۲۰ دی ۱۳۹۶

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/10/20/1618149>

۸۵. **ارجاع پژوهشی:** حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكَّلِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ الْجَمِيرِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا يَرْفَعُهُ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع: عَوْفَانُ الْمَرْءِ نَفْسُهُ أَنْ يَرْفَعَهَا بِأَرْبَعِ طَبَائِعٍ وَ أَرْبَعِ دَعَائِمٍ وَ أَرْبَعَةِ أَرْكَانٍ. وَ طَبَائِعُهُ: الدَّمُ وَ الْمَرْءُ وَ الرِّيحُ وَ الْبَلْعُ. وَ دَعَائِمُهُ الْأَرْبَعُ: الْعَقْلُ (وَ مِنَ الْعَقْلِ الْفِطْنَةُ) وَ الْقَهْمُ وَ الْحِفْظُ وَ الْعِلْمُ. وَ أَرْكَانُهُ: التَّوَرُّ وَ النَّارُ وَ الرُّوحُ وَ الْمَاءُ. فَأَبْصَرَ وَ سَمِعَ وَ عَقَلَ وَ التَّوَرُّ، وَ أَكَلَ وَ شَرِبَ وَ النَّارُ، وَ جَامَعَ وَ تَحَرَّكَ بِالرُّوحِ، وَ وَجَدَ طَعْمَ الدَّوْقِ وَ الطَّعْمَ بِالْمَاءِ. فَهَذَا تَأْسِيسُ صُورَتِهِ... وَ قَدْ جَرَى فِيهِ النَّفْسُ وَ هِيَ حَارَّةٌ وَ تَجْرِي فِيهِ وَ هِيَ بَارِدَةٌ؛ فَإِذَا حَلَّتْ بِهِ الْحَرَارَةُ: أَشِيرَ وَ بَطِرَ وَ اِزْتَاخَ وَ قَتَلَ وَ سَرَقَ وَ بَهَجَ وَ اسْتَبَشَرَ وَ فَجَرَ وَ زَنَى وَ اهْتَزَّ وَ بَدَخَ.

امام صادق (علیه السلام): شناختن انسان نفسش را به این است که: الف: بدانند نفسش چهار طبیعت دارد. ب: بدانند که نفسش چهار ستون داشته. ج: بدانند که نفسش دارای چهار پایه می‌باشد. چهار طبیعت عبارتند از: خون، صفراء، باد (سوداء) و بلغم. و چهار ستون نفس عبارتند از: عقل (که زیرکی ناشی از همین است) فهم، حفظ و علم. و چهار پایه نفس عبارتند از: نور، نار، روح، آب. انسان به واسطه نور می‌بیند و می‌شنود و تعقل می‌کند و به توسط نار تناول کرده و می‌آشامد و به کمک روح مجامعت نموده و حرکت می‌کند و به برکت آب طعم چشیدنی‌ها را می‌یابد. آنچه گفته شد مربوط به تأسیس نفس انسانی است... سپس امام علیه السلام فرمودند: نفس در انسان جاری بوده گاه حار (گرم) و زمانی بارد و سرد است؛ هنگامی که حار است (گرمی بر او غلبه کند): انسان تکبر و نخوت داشته، با نشاط بوده، مرتکب قتل و سرقت شده، خوشحال و مسرور بوده، دست به فجور و زنا زده، جنبش و جهش داشته و کبر و بزرگی به دیگران می‌فروشد.

علل الشرائع، ج ۱، ص ۱۰۹ / تحف العقول، ص ۳۵۴ (با اندکی تفاوت)

بحار الأنوار، ج ۵۸، ص ۳۰۲ / الفصول المهمة (تكملة الوسائل)، ج ۳، ص ۲۴۳ / طب الأئمة عليهم السلام (للشبر)، ص ۴۷

چه راه‌حلی برای غلبه صفرها وجود دارد؟ راهکاری که روان‌شناس‌ها انجام می‌دهند، "فلج‌کردن سیستم عصبی" او و در نتیجه "کاهش تحرک" اوست! علاج آنها این‌گونه است! در صورتی که اگر شما صفرای او را معتدل کنید،^{۸۶} "قوه عاقله" در او احیا می‌شود و تازه می‌توانید با آن صحبت کنید و

أَخْبَرَنَا أَبُو عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدُ بْنُ شَاذَانَ بْنِ أَحْمَدَ بْنِ عُثْمَانَ الْبُرَاوِزِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَلِيٍّ مُحَمَّدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَارِثِ بْنِ سُفْيَانَ السَّمَرَقَنْدِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا صَالِحُ بْنُ سَعِيدِ التَّرْمِذِيِّ عَنْ عَبْدِ الْمُنْعِمِ بْنِ إِدْرِيسَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ وَهْبِ بْنِ مُنْبَهٍ: أَنَّهُ وَجَدَ فِي التَّوْرَةِ صِفَةَ خَلْقِ آدَمَ عَ حِينَ خَلَقَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَابْتَدَعَهُ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: إِنِّي خَلَقْتُ آدَمَ وَرَكَّبْتُ جَسَدَهُ مِنْ أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ ثُمَّ جَعَلْتُهَا وَرَاقَةً فِي وُلْدِهِ تَمُنِّي فِي أَجْسَادِهِمْ وَبَثُّوْنَ عَلَيْهَا إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَرَكَّبْتُ جَسَدَهُ حِينَ خَلَقْتُهُ مِنْ رَطْبٍ وَ يَابِسٍ وَ سُخْنٍ وَ بَارِدٍ؛ وَ ذَلِكَ أَنِّي خَلَقْتُهُ مِنْ ثَرَابٍ وَ مَاءٍ، ثُمَّ جَعَلْتُ فِيهِ نَفْسًا وَ رُوحًا. فَيُبَوِّسُهُ كُلَّ جَسَدٍ مِنْ قِبَلِ الثَّرَابِ، وَ رُطُوبَتُهُ مِنْ قِبَلِ الْمَاءِ، وَ حَرَارَتُهُ مِنْ قِبَلِ النَّفْسِ، وَ بُرُودَتُهُ مِنْ قِبَلِ الرُّوحِ. ثُمَّ خَلَقْتُ فِي الْجَسَدِ بَعْدَ هَذِهِ الْخَلْقِ الْأَوَّلِ أَرْبَعَةَ أَنْوَاعٍ وَ هُنَّ مَلَائِكَةُ الْجَسَدِ وَ قَوَامُهُ يَأْذِنِي، لَا يَقُومُ الْجَسَدُ إِلَّا بِهِنَّ وَ لَا تَقُومُ مِنْهُنَّ وَاحِدَةٌ إِلَّا بِالْأُخْرَى مِنْهَا: الْمِرَّةُ السَّوْدَاءُ وَ الْمِرَّةُ الصَّفْرَاءُ وَ الدَّمُ وَ الْبَلْغَمُ. ... ثُمَّ تَصِيرُ هَذِهِ الْأَخْلَاقُ الَّتِي رُكِّبَ عَلَيْهَا الْجَسَدُ فِطْرًا عَلَيْهَا تَبْنِي أَخْلَاقَ بَنِي آدَمَ وَ بِهَا تَوْصَفُ: فَمِنْ الثَّرَابِ: الْعُزْمُ، وَ مِنْ الْمَاءِ اللَّيْنُ، وَ مِنْ الْحَرَارَةِ الْحِدَّةُ، وَ مِنْ الْبُرُودَةِ الْأَنَاءَةُ؛ فَإِنْ مَالَتْ بِهِ الْبُيُوسَةُ، كَانَ عَزْمُهُ الْقَسُورَةَ. وَ إِنْ مَالَتْ بِهِ الرُّطُوبَةُ، كَانَتْ لَيْسُهُ مَهَانَةً. وَ إِنْ مَالَتْ بِهِ الْحَرَارَةُ، كَانَتْ حِدَّتُهُ طَيْشًا وَ سَفَهًا. وَ إِنْ مَالَتْ بِهِ الْبُرُودَةُ، كَانَتْ أَنَاءَةً رَيْبًا وَ بَلْدًا. ...

ابو عبد الله محمد بن شاذان بن احمد بن عثمان پروازی می‌گوید: ابو علی محمد بن محمد بن حارث بن سفیان سمرقندی از صالح بن سعید ترمذی، از عبد المنعم بن ادريس، از پدرش، از وهب بن منبه نقل کرده که وی گفت: صفت آفرینش آدم علیه السلام را در وقتی که حق عز و جل او را ایجاد کرد در تورات به این شرح یافتیم: خداوند تبارک و تعالی فرموده: آدم را آفریدم و جسدش را از چهار چیز ترکیب نموده و سپس این چهار چیز را به ارث در فرزندانش نهادم، اینها در اجساد بنی آدم نمو نموده و بنی آدم نیز بر آنها تا روز قیامت رشد می‌کنند. سپس این چهار چیز را این طور معرفی می‌نماید: جسد انسان را در هنگام آفرینش از تر و خشک، گرم و سرد ترکیب نمودم. و توضیح این گفتار آن است که: آدم را از خاک و آب آفریدم سپس در او نفس و روح قرار دادم، بیوست هر جسدی مستند به خاک و رطوبتش از جانب آب بوده چنانچه حرارتش معلول نفس و برودتش مسبب از روح می‌باشد. سپس بعد از خلقت اول در جسد چهار نوع خلق کردم که به اذن من فقط قوام و ملاک جسد آنها بوده و قوام هر یک از آنها نیز به دیگری می‌باشد، این چهار نوع عبارتند از: سوداء، صفراء، خون و بلغم. ... اشیا‌یی که جسد از آنها ترکیب یافته و فطرت (خلقت) بنی آدم محسوب شده که خصوصیات اخلاقی بنی آدم بر آنها مبتنی می‌باشد و شرح ابتناء خصوصیات اخلاقی و ویژگیهای خلقی بنی آدم بر اشیا چهارگانه مزبور چنین می‌باشد: از خاک: عزم، و اراده ناشی شده. و از آب، نرمی. و از حرارت تیزی و تندسوی. و از برودت وقار و سنگینی؛ حال اگر بیوست بر شخص غالب شود، عزم به قسوت تبدیل شده. چنانچه اگر رطوبت غلبه نماید، نرمی به سستی مبدل می‌گردد. و اگر حرارت غلبه کند، تیزی و حدت به سبک عقلی و سفاهت تبدیل می‌شود. و اگر برودت و سردی غلبه کند، وقار به شک و کند ذهنی می‌گراید. ...

علل الشرائع، ج ۱، ص ۱۱۰

بحار الأنوار، ج ۵۸، ص ۲۸۶ / الجواهر السنیه فی الأحادیث القدسیه (کلیات حدیث قدسی)، ص ۱۳۲

۸۶. **ارجاع پژوهشی:** برای نمونه: الرساله الذهبیه: عن الرضا (علیه السلام): حَزِرَانُ ثَلَاثُونَ يَوْمًا يَذْهَبُ فِيهِ سُلْطَانُ الْبَلْغَمِ وَ الدَّمِ وَ يُقْبَلُ زَمَانُ الْمِرَّةِ الصَّفْرَاءِ وَ نُهِيَ فِيهِ عَنِ التَّعَبِ وَ أَكَلَ اللَّحْمَ دَسِمًا وَ الْإِكْتَارَ مِنْهُ وَ سَمَّ الْمُسْكِ وَ الْعُنْبَرِ وَ يَنْفَعُ فِيهِ أَكْلُ الْبُثُولِ الْبَارِدَةِ

بگویند: «دخترم! پناهگاه تو خانواده تو هستند. آنها را رها می‌کنی کجا می‌روی؟ برای تو، غیر از پدر و مادر پناهگاهی متصور نیست. دخترم! شما یک اختلاف با پدر یا مادرت پیدا کردی، چرا خانه را ترک می‌کنی؟» اما همین حرف‌ها را اگر در وقتی که او در حالت "غلبه صفر" است به او بگویند، به شما پرخاش می‌کند! چون کسی که غلبه صفر دارد، قوه دریافت‌اش صفر است!

پس ما در یک جمله عرض می‌کنیم: ارزیابی غذا بر اساس مفهوم "کالری" و "مولکول‌های زیستی"، یک ارزیابی منسوخ است!

آقای لاریجانی گفتند: «می‌خواهیم الگوهای منسوخ را کنار بگذاریم»؛^{۸۷} من از ایشان خواهش می‌کنم که این نوع الگوی منسوخ [در ارزیابی غذا] را کنار بگذارند و از الگوی پیشرفته ارزیابی غذا بر اساس مفهوم "طیبات"، ارزیابی پیشرفته بر اساس "مزاج" و دیگر مدل‌های ارزیابی استفاده کنند؛ چون می‌دانید که ارزیابی غذا از نظر شارع، یک ارزیابی تک مفهومی نیست. اینها را بعداً انشاءالله بحث می‌کنیم. در «الگوی فقهی ارزیابی غذا» هم راجع به آن توضیح داده‌ایم.^{۸۸} این اولین نوع ارزیابی است.

كَالْهَنْدَبَاءِ وَ بَقْلَةَ الْحَمْفَاءِ وَ أَكْلَ الْخُضْرِ كَالْقَنَاءِ وَ الْخَبَارِ وَ الشَّيْرِخَسْتِ وَ الْفَاكِهَةَ الرَّطْبَةَ وَ اسْتِعْمَالَ الْمُحَمَّصَاتِ وَ مِنَ اللَّحْمِ لَحْمَ الْمَعْرِزِ وَ النَّبِيَّ وَ الْجَدَعَ وَ مِنَ الطُّيُورِ الدَّجَاجُ وَ الطُّبُهُوجُ وَ الدَّرَاجُ وَ الْأَبْنَانُ وَ السَّمَكُ الطَّرِي.

امام رضا (علیه السلام): ماه حزیران سی روز است سلطه‌ی بلغم و دم برطرف می‌شود و زمان صفراء رو می‌کند و برای کسی که غلبه‌ی صفراء دارد خسته کردن خود، خوردن گوشت‌های چرب و زیاد خوردن گوشت، بوئیدن مشک و عنبر نهی شده است و در فصل صفراء و تابستان سبزیجات سرد و خنک مانند کاسنی یا خرفه و خوردن سبزه‌ها مانند خیار و خیار چنبر و شیرخشت و میوه‌های مرطوب و خوردن ترشیجات توصیه می‌شود و گوشت‌های سرد مانند گوشت بز دو ساله و سه ساله و از پرندگان مرغ و تیهوج (کبوتر آبی که پاها بلندی دارد و رنگ آن به سبزی می‌خورد) و دراج (شاید بلدرچین باشد) و خوردن لبنیات و ماهی تازه مطلوب است.

بحار الأنوار، ج ۵۹، ص ۳۱۲ / طب الإمام الرضا علیه السلام (الرسالة الذهبية)، ص ۱۸

مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۴۵۶ / مکاتیب الأئمة علیهم السلام، ج ۵، ص ۱۹۷

۸۷. اشاره به توییت کنایه آمیز دکتر علی لاریجانی بعد از شهادت آیه الله رئیسی با این مضمون: برای عبور از موانع باید از روشهای منسوخ ارتفاع بگیریم!

۸۸. **ارجاع پرورشی:** برای مطالعه در این موضوع؛ به دو گزارش مدرسه هدایت با عنوان «الگوی فقهی ارزیابی غذا» مراجعه

بفرمایید:

گزارش اول:

بنابراین رئیس‌جمهور باید مواظب باشد و مفاهیم درست را به کار ببرد. [رئیس‌جمهوری که معیار ارزیابی او در مورد غذا صحیح باشد،] در صحبتش می‌گوید: «مردم عزیز! من یک طرحی برای غذا داده‌ام و آن اینکه، مصرف "طیبات" را در جامعه افزایش می‌دهم.» چقدر این رئیس‌جمهور مغتنم است! دعا کنید روی زمین یک رئیس‌جمهور این‌طوری پیدا بشود! و به جای اینکه بر اساس مفاهیم "کیلوکالری" صحبت کند، بگوید: «البته مردم توجه کنند که غذای "طیبات" هم که دارید مصرف می‌کنید مزاجتان را در نظر بگیرید. آنهایی که مزاج سرد دارند - چه سرد و تر و چه سرد و خشک -

---

اظهارنظر کارشناسی با موضوع: الگوی فقهی ارزیابی غذا / ۱ مرداد ۱۳۹۹ / قم، خبرگزاری حوزه های علمیه / ۴۸ صفحه.
 سوالات مطرح در این گزارش: مدل کنونی ارزیابی غذا در کشور؟ ابعاد الگوی فقهی ارزیابی غذا؟ مفهوم محوری در الگوی فقهی ارزیابی غذا؟ کدکس های سه گانه ی تولید مواد اولیه غذا در الگوی فقهی ارزیابی غذا؟ استانداردهای سه گانه ی مصرف غذا در الگوی فقهی ارزیابی غذا؟
 دریافت متن کامل:

https://eitaa.com/ketab_olgou/۸۴

گزارش دوم:

الگوی فقهی ارزیابی غذا / ۸ مرداد ۱۳۹۹ / مشهد، موسسه کیفیت رضوی / ۷۴ صفحه.
 سوالات مطرح در این گزارش: ارتباط غذا با بقیه بخش های تمدنی؟ مفهوم پایه ارزیابی غذا؟ ارزیابی غذا بر پایه مفهوم "مزج اختیاری"؟ چگونگی تولید غذا؟ چگونگی مصرف غذا؟
 دریافت متن کامل:

https://eitaa.com/ketab_olgou/۸۵

ویرایش دوم الگوی فقهی ارزیابی غذا آماده گردید!

در ویرایش اول الگوی فقهی ارزیابی غذا - که در مقایسه با کدکس معیوب آلیمنتاریوس - تدوین گردیده بود؛ پنج سرفصل شامل: ۱- تبیین ارتباط غذا با سایر بخش های تمدنی مانند مدیریت شهری، آموزش و پرورش، تزکیه، امنیت و... - ۲- نقد مبانی و ساختار کدکس آلیمنتاریوس، ۳- تبیین مبنای جدید ارزیابی غذا، ۴- آئین نامه جدید تولید غذا (در بخش های کشاورزی، دامداری و باغداری) ۵- آئین نامه جدید بخش مصرف غذا تبیین شد. در ویرایش دوم الگوی فقهی ارزیابی غذا علاوه بر بخش های پنج‌گانه فوق، بخش آفت‌کشی طبیعی در مقایسه با آفت‌کشی‌های شیمیایی و ژن پایه و بخش تبیین اصول "تولید و توزیع غیر متمرکز غذا" به بحث‌های این بخش ملحق گردیده است. با توجه به بحران‌های جهانی غذا و با توجه به تدابیر معیوب مطرح در بخش دوم سندی توسعه پایدار با موضوع امنیت غذایی (بخوانید: ترا ریخته کردن غذا) و با توجه به پیش‌بینی روایات درباره بحران‌های غذایی در آخرالزمان؛ نخبگان و مردم را به تبیین و اجرای الگوی فقهی ارزیابی غذا فرا می‌خوانم!

حجت الاسلام علی‌کشوری - تبیین ساختار جدید الگوی فقهی ارزیابی غذا - بامداد شنبه ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۱ - قم مبارک

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیام‌رسان ایتا

<https://eitaa.com/olgou/۴۱۷۸>

غذاهایی که غلبه سردی ایجاد می‌کند را کمتر مصرف کنند. آنهایی که مزاج گرم دارند - چه گرم و تر و چه گرم و خشک - غذاهایی که هیجان و گرما ایجاد می‌کند را کمتر مصرف کنند.»

پس می‌توان برای اداره کشور، هم با ادبیات آدمیزاد حرف زد و هم با ادبیات پوزیتیویست‌ها. [آنچه] مهم است نحوه ارزیابی‌هاست. با شاخص "مولکول‌های زیستی" و "کیلوکالری"، یک جور غذاها در ذهن تصویر می‌شوند و با شاخص "طیبات" و "مزاج"، جور دیگری تصویر می‌شوند.

۳/۱/۲/۳. «تأثیر غذا بر اخلاق»؛ چهارمین مفهوم برای ارزیابی غذا در دولت اسلامی

غیر از شاخص "مزاج" و "طبیّات"، یک شاخص ثالثی هم در روایات وجود دارد [بنام] "شاخص تولید اخلاق" که اهل بیت (علیهم السلام) غذاها را بر اساس آن هم ارزیابی می‌کنند.^{۸۹}

۳/۱/۲/۳/۱. تأثیر مصرف زیاد خیار نارس بر ایجاد صفت «ترس» در انسان؛ نمونه‌ای از تأثیر غذا بر اخلاق

مثلاً اگر شما خیار [نارس] را بخورید ترسو می‌شوید. اما با شاخص "مولکول‌های زیستی"، خیار پر از "ریزمغزی‌ها" و حاوی "ویتامین" هاست. با دو نوع ارزیابی می‌توان خیار را مصرف کرد. نکته‌ای که در مصرف خیار وجود دارد این است که [خیار را بگذارید کاملاً] برسد.^{۹۰} یعنی اگر

۸۹. به پیوست ۴ مراجعه فرمایید.

۹۰. **ارجاع پژوهشی:** سوره مبارکه انعام، آیه ۱۴۱: وَ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَ غَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَ النَّخْلَ وَ الزَّيْتُونَ وَ الرِّمَانَ مُتَشَابِهًا وَ غَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَ آتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ وَ لَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ
و اوست که باغ‌هایی [که درختانش برافراشته] بر داریست و باغ‌هایی [که درختانش] بدون داریست [است]، و درخت خرما، و کشتزار با محصولات گوناگون، و زیتون، و انار شبیه به هم و بی‌شبهت به هم را پدید آورد. از میوه‌های آنها هنگامی که [رسید و] میوه داد خورید، و حقّ [الهی] آن را روز دروکردنش [که به تهیدستان اختصاص داده شده] بپردازید، و از اسراف [در خوردن و خرج کردن] بپرهیزید، که قطعاً خدا اسراف کنندگان را دوست ندارد.

شاید بتوان یکی از دلایل تأثیر خیار نارس بر ترسودن انسان، را طبیعت سرد خیار دانست. به علاوه اینکه نارس بودن نیز به سردی آن می‌افزاید. یکی از تأثیرات غلبه سردی در بدن انسان، هم ایجاد ترس و بزدلی و انفعال است:
حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مُوسَى بْنِ الْمُتَوَكِّلِ قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرِ الْحَمِيرِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَنِ الْحَسَنِ بْنِ مَحْبُوبٍ عَنْ بَعْضِ أَصْحَابِنَا يَرْفَعُهُ قَالَ قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ ع: ... وَ قَدْ جَرَى فِيهِ النَّفْسُ وَ هِيَ حَارَّةٌ وَ تَجْرِي فِيهِ وَ هِيَ بَارِدَةٌ: فَإِذَا حَلَّتْ بِهِ الْحَرَارَةُ: أَسِرَّ وَ بَطَّرَ وَ أَتَّاحَ وَ قَتَلَ وَ سَرَقَ وَ بَهَجَ وَ اسْتَبَشَرَ وَ فَجَرَ وَ زَنَى وَ اهْتَزَّ وَ بَدَخَ. وَ إِذَا كَانَتْ بَارِدَةً: اهْتَمَّ وَ حَزِنَ وَ اسْتَكَانَ وَ ذُبِّلَ وَ نَسِيَ وَ أَيْسَ. ...

امام صادق (علیه السلام): ... نفس در انسان جاری بوده گاه حار (گرم) و زمانی بارد و سرد است؛ هنگامی که حار است (گرمی بر او غلبه کند): انسان تکبر و نخوت داشته، با نشاط بوده، مرتکب قتل و سرقت شده، خوشحال و مسرور بوده، دست به فجور و زنا زده، جنبش و جهش داشته و کبر و بزرگی به دیگران می‌فروشد. و موقعی که بارد و خنک است (سردی بر او غلبه کند): شخص مهموم و محزون و آرام بوده، پژمرده و فراموشکار و مأیوس نشان داده می‌شود. ...

علل الشرائع، ج ۱، ص ۱۰۹ / تحف العقول، ص ۳۵۴ (با اندکی تفاوت)

بحار الأنوار، ج ۵۸، ص ۳۰۲ / الفصول المهمة (تکملة الوسائل)، ج ۳، ص ۲۴۳ / طب الأئمة علیهم السلام (للشیر)، ص ۴۷

بخواهید آثار ترس، در وجود شما با مصرف خیار نیاید، باید بگذارید خیار سالادی شود و بعد استفاده کنید. این خیارهای نارس همه را ترسو می‌کند؛ خصوصاً به بچه‌های خود ندهید.

۳/۱/۲/۳/۲. تاثیر مصرف میوه «به» بر ایجاد صفت «شجاعت» و «سخاوت» در انسان؛ نمونه‌ای از تاثیر غذا بر اخلاق

یا مثلاً شما به‌عنوان پدر خانه - پدر پیشرفته‌ای که در مدرسه هدایت هم درس خوانده است - می‌خواهید برای فرزندتان میوه بخرید؛ می‌گویید: بابا بیا برویم برایت میوه‌ای بخرم که هم شجاع بشوی و هم سخی؛ میوه «به» این‌طور است. میوه «به» را به هر کسی که بدهید، هم "شجاع" می‌شود^{۹۱} و هم "بخل" را در او از بین می‌برد! خیلی صفت بدی است که انسان بخیل باشد،^{۹۲}

۹۱. **ارجاع پژوهشی:** مُحَمَّدُ بْنُ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ فِي الْخِصَالِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ يَحْيَى عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَصْرِيِّ عَنْ فَضَالَةَ بْنِ أَيُّوبَ وَ وَهْبِ بْنِ حَفْصٍ جَمِيعاً عَنْ شَهَابِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي حَدِيثٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ص قَالَ لِلزُّبَيْرِ كُلِّ السَّفَرَجَلِ فَإِنَّ فِيهِ ثَلَاثَ خِصَالٍ يُجَمُّ الْفُؤَادَ وَيُسَخِّي الْبَخِيلَ وَيُشَجِّعُ الْجَبَانَ.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله): به بخورید که سه خاصیت دارد: دل را پر نشاط کند، و بخیل را سخاوت بخشد، و ترسو را شجاعت دهد.

الخصال، ج ۱، ص: ۱۵۷ / المحاسن، ج ۲، ص ۵۵۰
روضة الواعظین، ج ۲، ص ۳۱۰ / مکارم الأخلاق، ص ۱۷۱ / وسائل الشیعة، ج ۲۵، ص ۱۶۵

وَ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: إِنَّ فِي السَّفَرَجَلِ خَصْلَةً لَيْسَتْ فِي سَائِرِ الْفُؤَاكِهِ قُلْتُ وَ مَا ذَلِكَ يَا إِبْنِ رَسُولِ اللَّهِ قَالَ يُشَجِّعُ الْجَبَانَ هَذَا وَ اللَّهُ مِنْ عِلْمِ الْأَنْبِيَاءِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ .

از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمودند: در میوه به یک ویژگی وجود دارد که در سایر میوه‌ها نیست و آن این است که انسان ترسو را شجاع می‌کند. سپس حضرت علیه السلام فرمودند که به خدا سوگند این از علم انبیاء علیهم السلام است.

طب الأئمة عليهم السلام ج ۱ ص ۱۳۶
بحار الأنوار ج ۶۳ ص ۱۷۶ / مستدرک الوسائل ج ۱۶ ص ۴۰۱

۹۲. **ارجاع پژوهشی:** وَقَالَ الصَّادِقُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: جَاهِلٌ سَخِيٌّ أَفْضَلُ مِنْ نَاسِكٍ بَخِيلٍ.

و حضرت صادق علیه السلام فرمود: جاهل سخاوتمند از عابد بخیل بهتر و افضل است.

نزهة الناظر ج ۱ ص ۱۰۸ / الدرّة الباهرة ج ۱ ص ۲۹
بحار الأنوار ج ۶۸ ص ۳۵۷ و ج ۷۵ ص ۲۲۸ / عوالم العلوم ج ۲۰ ص ۶۴

عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ قَالَ: إِنَّ الْجَنَّةَ تَكَلَّمَتْ وَ قَالَتْ إِنِّي حَرَامٌ عَلَى كُلِّ بَخِيلٍ وَ مُرَاءٍ .

از نبی مکرم اسلام نقل شده است که حضرت فرمودند: بهشت به سخن آمد و گفت من بر هر انسان بخیل و مجادله کننده حرامم!

بحار الأنوار ج ۶۹ ص ۳۰۵ / مستدرک الوسائل ج ۱ ص ۱۰۷

خصوصاً وقتی شوهر یک خانه باشد. حضرت می‌فرمایند: یکی از حقوق زن بر مرد این است که مرد بخیل نباشد.^{۹۳}

خانم‌هایی که می‌خواهند شوهرشان را از "بخل" خارج کنند باید چه کار کنند؟ باید میوه «به» جلوی شوهرشان بگذارند. [با مصرف «به»] این صفت [بخل] مقداری مدیریت می‌شود. این [نوع نگاه و ارزیابی] دستگاه فکری دیگری است.

۳/۱/۳. ضرورت آموزش ارزیابی غذا بر اساس مفاهیم اسلامی توسط رئیس جمهور آینده؛ به دلیل پیشگیری از عواقب خطرناک ارزیابی غذا بر اساس مفهوم کالری و مولکول‌های زیستی (مانند: حشره‌خواری، افزایش بیماری‌ها و...)

آقای رئیس‌جمهور! چرا وقت نمی‌گذارید که اینها را یاد بگیرید؟! مگر من یک دهه نیست که به همه شما نامه می‌نویسم؟! یک قدم بیابید حوزه علمیه قم، تا ما حرف‌های جدیدی هم یادتان بدهیم. چرا اصرار دارید سراغ [دانشگاه‌های] ماساچوست و استنفورد بروید؟! اصرار دارید این کارها را انجام دهید؟ مگر تو مسئول جمهوری اسلامی نیستی؟!

من سه شاخص مبنای ارزیابی غذا در اسلام را بیان کردم: (۱) "مفهوم طیبات"، (۲) "مفهوم مزاج" و (۳) "مفهوم اخلاق". غذا را باید بر اساس اینها ارزیابی کرد.

۹۳. **ارجاع پژوهشی:** عَنْهُ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَيْسَى عَمَّنْ حَدَّثَهُ عَنْ شَهَابِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ مَا حَقُّ الْمَرْأَةِ عَلَى زَوْجِهَا قَالَ يَسُدُّ جُوعَ نَفْسِهَا وَيَسْتُرُ عَوْرَتَهَا وَلَا يُفْتِحُ لَهَا وَجْهًا فَإِذَا فَعَلَ ذَلِكَ فَقَدْ وَاللَّهِ أَدَى حَقِّهَا قُلْتُ فَالَّذِي قَالَ غَبَا يَوْمًا وَيَوْمًا لَا قُلْتُ فَاللَّحْمُ قَالَ فِي كُلِّ ثَلَاثَةِ فَيَكُونُ فِي الشَّهْرِ عَشْرَ مَرَّاتٍ لَا أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ قُلْتُ فَالضَّبْعُ قَالَ وَالصَّبْعُ فِي كُلِّ سَنَةِ أَشْهُرٍ وَيَكْسُوها فِي كُلِّ سَنَةٍ أَرْبَعَةَ أَثْوَابٍ تُوَيِّبُ لِلشَّتَاءِ وَتُوَيِّبُ لِلصَّيْفِ وَلَا يُتَبَغَى أَنْ يُفْقَرَ بَيْتَهُ مِنْ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ دُهْنِ الرَّأْسِ وَالْخَلِّ وَالزَّيْتِ وَيَقْوَتُهُنَّ بِالْمُدِّ فَإِنِّي أَقُوْتُ بِهِ نَفْسِي وَعِيَالِي وَلِيُقَدَّرَ لِكُلِّ إِنْسَانٍ مِنْهُمْ قُوَّتُهُ فَإِنْ شَاءَ أَكَلَهُ وَإِنْ شَاءَ وَهَبَهُ وَإِنْ شَاءَ تَصَدَّقَ بِهِ وَلَا تَكُونُ فَاكِهَةٌ عَامَّةٌ إِلَّا أَطْعَمَ عِيَالَهُ مِنْهَا وَلَا يَدْعُ أَنْ يَكُونَ لِلْعَبِيدِ عِنْدَهُمْ فَضْلٌ فِي الطَّعَامِ أَنْ يُسْنَى مِنْ ذَلِكَ شَيْئًا لَا يُسْنَى لَهُمْ فِي سَائِرِ الْأَيَّامِ .

شهاب بن عبد ربّه گوید: از امام صادق علیه السلام پرسیدم: حقوق زن بر شوهرش چیست؟ فرمود: گرسنگی‌اش را برطرف کند و ناموسش را بپوشاند و با او با ترش‌روی رفتار نکند پس اگر شوهر چنین رفتار کرد به خدا سوگند که حق همسرش را ادا کرده است. گفتم: روغن (به چه مقدار کفایت می‌کند؟) فرمود: یک روز آری و یک روز نه (یعنی یک روز در میان). گفتم: گوشت چه؟ فرمود: در هر سه روز (یک بار)، بنابراین در هر ماه ده بار؛ نه بیشتر. گفتم: رنگ (وسایل آرایش)؟ فرمود: رنگ در هر شش ماه یک بار. (یعنی به اندازه شش ماه تهیه کند). بایستی برای همسرش در هر سال چهار دست لباس تهیه کند: دو دست لباس برای زمستان و دو دست لباس برای تابستان. و روا نیست که خانه‌اش از این سه چیز خالی بماند: روغن (موی) سر، سرکه و زیتون.

الکافی ج ۵ ص ۵۱۱

الوافی ج ۲۲ ص ۷۸۴ / وسائل الشیعة ج ۲۱ ص ۵۱۳

فرض کنید من مسئول ارزیابی غذای شهر مشهد شده‌ام؛ از صبح به این رستوران‌دارها و آنهایی که جمع می‌کنم باید برایشان از این حرف‌ها بزنم. قرار هم نیست کسی را تنبیه کنم؛ چون آقا امام رضا (علیه السلام) فرمودند: «لَوْ عَلِمَ النَّاسُ مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَا تَبِعُونَا»^{۹۴} همین محاسن کلام اهل بیت علیهم السلام را بحث می‌کنیم و پیش می‌رویم.

اگر الگوی ارزیابی غذا در ایران تغییر نکند! جمع زیادی از مردم در آینده "حشره‌خوار" خواهند شد! چون در ذهنشان یک [الگوی ارزیابی] دیگری وجود دارد.

یک جمله دیگر اینجا بگویم و بعد شاخص‌های دیگر را بیاورم. چند روز پیش در مغازه‌ای، من به یک جوانی برخورددم که در حال خرید این نوشابه‌های انرژی‌زا بود. (می‌دانید که این نوشابه‌های انرژی‌زا به شدت و با سرعت، غلبه دم ایجاد می‌کند و البته غلبه‌های دیگر هم ایجاد می‌کند.) به او گفتم: پسرم این را نخور. گفت: حاج آقا روی آن را نگاه کردم چربی‌اش صفر است! با همان شاخص‌ها به من جواب داد. به او گفتم: حالا که نگاه کردی پس ایراد ندارد بخور!

با این شخص در مدرسه، دانشگاه و با ابزار رسانه و رئیس‌جمهور و دیگران با مدل ارزیابی دیگری با او صحبت شده لذا مبنای صحیح ارزیابی غذا در ذهنش نیست و آن را می‌خورد. برخی جوان‌ها هر روز از این نوشابه‌ها مصرف می‌کنند و بعد از مدتی مشکلات کبدی، عروقی و عصبی سراغشان می‌آید! در آن صورت چه کسی باید عوارضش را بپردازد؟ همان دولتی که این ادبیات غلط را ترویج داده و همین فردی که این ادبیات غلط را قبول کرده است.

اگر الگوی ارزیابی ما با همین سه محور به پذیرش برسد، مردم می‌توانند بین غذای خوب و بد فرق بگذارند.

۹۴. **ارجاع پژوهشی:** حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ دُوسِ بْنِ النَّبَسَاءِ بُرَيْدُ الْعَطَّارِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ قُتَيْبَةَ النَّبَسَاءِيِّ عَنْ حَمْدَانَ بْنِ سُلَيْمَانَ عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ صَالِحِ الْهَرَوِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرِّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ يُسْأَلُ: رَجِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرًا فَقُلْتُ لَهُ وَكَيْفَ يُحْيِي أَمْرَكُمْ قَالَ: يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ عَلِمُوا مَحَاسِنَ كَلَامِنَا لَا تَبِعُونَا...

امام رضا (علیه السلام): خداوند رحمت کند کسی را که امر ما را زنده بدارد، عرض کردم: چگونه امر شما را زنده بدارد؟ حضرت فرمودند: علوم ما را فرا گیرد و به مردم بیاموزد، زیرا اگر مردم بر زیبایی‌های کلام ما را می‌دانستند، یقیناً از ما پیروی می‌کردند...

عیون الأخبار ج ۱ ص ۳۰۷ / معانی الأخبار ج ۱ ص ۱۸۰

الوافی ج ۱ ص ۲۱۵ / بحار الأنوار ج ۲ ص ۳۰

۳/۲. شاخص دوم: تحول در نظام ارزیابی ساختمان

۳/۲/۱. مبنای ارزیابی ساختمان در دولت مدرن: ارزیابی براساس سیستم‌های رتبه‌بندی (مانند سیستم رتبه‌بندی سبز و...)

الان ارزیابی ساختمان بر اساس «سیستم‌های رتبه‌بندی» آن است. مهندسان، این مطالب را بهتر متوجه می‌شوند. در دنیا یک مجموعه سیستم رتبه‌بندی ساختمان وجود دارد که بهره‌برداری ساختمان را ارزیابی کرده و در اختیار شما قرار می‌دهد. اصطلاحاً «پایداری ساختمان» را توصیف می‌کند.^{۹۵}

۹۵. **ارجاع پرورشی:** انجمن علمی ساختمانهای پایدار ایران با همکاری و همفکری اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی کشور و صنایع فعال در حوزه‌های مواد و مصالح پایدار، طراحی و اجرای ساختمانهای سبز و پایدار تشکیل شده است تا بتواند ضمن ایجاد زمینه‌ی همکاری بین متخصصین امر (معماری، عمران، تأسیسات مکانیکی و الکتریکی، مدیریت، شهرسازی و ...)، همچنین در جهت هم افزایی، بین عوامل فوق اقدام به فراهم نمودن زمینه‌های لازم برای دستیابی به توسعه پایدار در مراحل گوناگون (برنامه ریزی، طراحی، اجرا و نگهداری ساختمانها و شهرها) در سطح کشور و حتی منطقه نماید. یکی از اهداف اصلی انجمن، ارائه خدمات ارزیابی می باشد که با تشکیل مؤسسه پایدار گستر راوین فرتاک و هولدینگ پایدار گستر و نیز استفاده از مؤسسات دارنده ی سیستم ارزیابی از جمله EDGE امکان ارزیابی ساختمانها را برای علاقه مندان در داخل و خارج از کشور فراهم نموده است. در راستای ارزیابی ساختمانها در شرایط اقلیمی مختلف بر اساس معیارهای پایداری، سامانه های مختلفی از جمله: LEED, HQB, DGNB, CASBEE, BREEAM, EDGE و ... وجود دارد که از سال ۱۹۹۰ میلادی اقدام به تدوین سامانه، ارزیابی و ارائه رتبه به ساختمانهای پایدار می نمایند.

برای انتخاب سامانه ملی مناسب، در ابتدا ۶۰ نمونه سامانه ارزیابی معتبر و مورد تأیید انجمن جهانی ساختمان سبز مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت و در نهایت سامانه EDGE به‌عنوان سامانه ای مناسب که مورد تأیید انجمن جهانی ساختمان سبز، سازمان ملل و اتحادیه اروپا میباشد و از نظر معیارها با شرایط موجود در کشور مطابقت دارد (اطلاعات پایه ۱۰ شهر از کشور در سامانه وارد شده است)؛ به منظور ارزیابی پایداری پروژهای موردنظر در کشور و منطقه جهت دریافت Certificate انتخاب شده است. سامانه EDGE که در بیش از ۱۶۰ کشور دنیا به ارائه خدمات می‌پردازد توسط IFC (عضو گروه بانک جهانی) در ژانویه ۲۰۱۴ با حمایت سازمان ملل و بانک جهانی جهت ارائه خدمات به کشورهای درحال توسعه و صدور گواهینامه ساختمان سبز راه‌اندازی شد. بودجه اولیه این سامانه از SECO (دبیرخانه امور اقتصادی سوئیس) و در حال حاضر توسط انگلستان با همکاری کشورهای اتریش، کانادا، دانمارک، ژاپن، مجارستان، فنلاند و اتحادیه اروپا تأمین مالی می‌شود. این سامانه مورد تأیید انجمن جهانی ساختمان سبز، سازمان ملل، اتحادیه اروپا، GEF (تسهیلات جهانی محیط‌زیست) و ... می‌باشد. تاکنون پروژه‌های متعددی از کشورهای آلمان، چین، آرژانتین، برزیل، کلمبیا، هند، اندونزی، لبنان، مکزیک، نیجریه، فیلیپین، پرو، آفریقای جنوبی، تایلند، ترکیه و ... با کاربری‌های مسکونی، درمانی، اداری و ... در این سامانه مورد ارزیابی قرار گرفته و گواهینامه دریافت کردند .

به‌منظور دریافت استاندارد EDGE، یک ساختمان باید حداقل کاهش ۲۰ درصدی در مصرف آب، انرژی و انرژی نهفته در مصالح در مقایسه با ساختمان‌های مرسوم محلی داشته باشد. EDGE تعمداً بر استفاده بهینه از منابع انرژی و کاهش پیامدهای ناشی از تغییرات

مثلاً همین مکانی که در آن قرار داریم، اگر بخواهیم با "سیستم رتبه‌بندی سبز" - هدف اصلی رتبه‌بندی سبز جلوگیری از آلودگی محیط‌زیست است - ارزیابی کنیم؛ می‌گویند: آیا انرژی که در این ساختمان مصرف می‌شود منجر به آلودگی محیط‌زیست می‌شود یا خیر؟ اگر منجر به آلودگی بشود، برای اصلاح آن چند توصیه ارائه می‌دهند.

این یک نمونه از ده‌ها مورد رتبه‌بندی ساختمان است. حال سؤال صحیح این است: آیا این سیستم‌های رتبه‌بندی واقعاً می‌توانند ساختمان را از حیث بهره‌برداری، درست توصیف کنند؟ باز اینجا همان اشکالات وجود دارد.

۳/۲/۲. مبنای ارزیابی ساختمان در دولت اسلامی: ارزیابی براساس مقررات فقهی ساختمان (۹ محور)

۳/۲/۲/۱. ارزیابی ساختمان از حیث مصالح ساختمان با ۴ شاخص: زیست‌پذیری (سازگاری با محیط زیست)، سلامت (سازگاری با مزاج)، ارزان و علوم غریبه

بنابراین، ما ذیل مقررات فقهی ساختمان، نه محور ارزیابی ساختمان پیشنهاد داده‌ایم که باید بر اساس آنها ارزیابی صورت بگیرد:

مثلاً کیفیت مصالح یک ساختمان را با سه یا چهار شاخص زیر ارزیابی می‌کنیم:

۱- شاخص زیست‌پذیری: یعنی مصالح ساختمان باید به گونه‌ای باشد که به سرعت در طبیعت جذب شود تا آلودگی محیط‌زیست ایجاد نشود.^{۹۶}

اقلیمی متمرکز شده است و هدف این سامانه در دسترس قرار دادن ساختمان سبز برای عموم مردم است که پیش از این تنها مختص ساختمان‌های گران‌قیمت در کشورهای توسعه‌یافته بود.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی انجمن علمی ساختمان‌های پایدار ایران

<https://www.irbsa.org>

۹۶. **ارجاع پردازشی:** یکی از اشکالات جدی وارد بر مصالح کنونی ساختمان این است که درصد بالایی از آن تبدیل به زباله می‌شود و قابلیت استفاده مجدد ندارد. از باب مثال معاون پسماندهای ساختمانی و عمرانی شهرداری تهران می‌گوید: در تهران روزانه بین ۳۳ تا ۳۵ هزار تن نخاله ساختمانی تولید می‌شود که ۷۶ درصد آن به گود آبعلی، ۷ درصد به گود آرادکوه و مابقی به گودهای مجاز شن و ماسه و کوره‌های آجرپزی منتقل می‌شود.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی خبرگزاری تسنیم / ۱۵ مهر ۱۳۹۹

<https://www.tasnimnews.com/fa/news/1399/07/15/2363989>

۲- شاخص سلامت: یعنی مصالح ساختمان مثل موزائیک، سرامیک و... باید از حیث سلامت ارزیابی شوند. همانطور که اشاره شد بخشی از شاخص‌های سلامت، همین سردی، گرمی، تری و خشکی هستند. مثلاً اگر کفپوش مکانی سرد است،^{۹۷} در دراز مدت در بدن انسان‌ها "سده (گرفتگی)" ایجاد می‌شود که در پزشکی به آن "توده" یا "سرطان" گفته می‌شود.

۳- مصالح ارزان تر: یعنی نباید قیمت تمام شده خانه آنقدر گران باشد که مردم نتوانند خانه بخرند.

۴- علوم غریبه: برخی مصالح ساختمانی موجب "جذب جن" می‌شوند! هر اندازه آهن^{۹۸} بیشتری مصرف شود، آن ساختمان «مسکون»^{۹۹} (محل سکونت آنها) واقع می‌شود!^{۱۰۰}

۹۷. **ارجاع پرورشی:** أَبُو الْعَبَّاسِ الْمُسْتَعْفِرِيُّ فِي طِبِّ النَّبِيِّ ص قَالَ قَالَ ص: أَضْلُ كُلِّ ذَاةٍ الْبُرُودَةُ.

رسول خدا (صلی الله علیه و آله): ریشه تمام بیماری‌ها از [غلبه] سردی است.

طب النبي صلى الله عليه وآله وسلم، ص ۱۹

مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۲۲۴؛ بحار الأنوار، ج ۵۹، ص ۲۹۰

۹۸. **ارجاع پژوهشی:** مُحَمَّدُ بْنُ أَحْمَدَ بْنِ يَحْيَى عَنْ رَجُلٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ عُقْبَةَ عَنْ مُوسَى بْنِ أَكْبِيلِ التُّمَيْرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ فِي الْحَدِيدِ: أَنَّهُ حَلِيَّةُ أَهْلِ النَّارِ وَ الذَّهَبُ حَلِيَّةُ أَهْلِ الْجَنَّةِ... وَ جَعَلَ اللَّهُ الْحَدِيدَ فِي الدُّنْيَا زِينَةَ الْجِنِّ وَ الشَّيَاطِينِ...

امام صادق Γ فرمود: آهن، زینت اهل آتش است و طلا زینت اهل بهشت است... خداوند آهن را در دنیا زینت جن و شیطان قرار داد.

تهذیب الأحكام ج ۲، ص ۲۲۷

الوافي، ج ۷، ص ۴۲۷ / وسائل الشیعة، ج ۴، ص ۴۱۹

۹۹. **ارجاع پژوهشی:** عَلِيُّ بْنُ إِبرَاهِيمَ وَ عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ وَ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ جَمِيعاً عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنْ أَبِي مُحَمَّدٍ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبَانَ بْنِ عُمَانَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ Γ قَالَ: سَكَا إِلَيْهِ رَجُلٌ عَبَتِ أَهْلَ الْأَرْضِ بِأَهْلِ بَيْتِهِ وَ بَعِيَالِهِ فَقَالَ كَمْ سَقْفُ بَيْتِكَ فَقَالَ عَشْرَةٌ أَدْرَعُ فَقَالَ أَدْرَعُ ثَمَانِيَةَ أَدْرَعُ ثُمَّ اكْتُبْ آيَةَ الْكُرْسِيِّ فِيمَا بَيْنَ الثَّمَانِيَةِ إِلَى الْعَشْرَةِ كَمَا تَدْوُرُ فَإِنَّ كُلَّ بَيْتٍ سَمَّكُهُ أَكْثَرُ مِنْ ثَمَانِيَةِ أَدْرَعٍ فَهُوَ مُحْتَضَرٌ تَحْضَرُهُ الْجِنُّ يَكُونُ فِيهِ مَسْكَنُهُ؛

ابان بن عثمان گوید: مردی به امام صادق Γ شکایت نمود که موجودات زمینی (مانند جن) با اهل بیت و خانواده‌اش بازی می‌کنند، فرمود: سقف خانه‌ات چه اندازه است؟ عرض کرد: ده ذرع. فرمود: هشت ذرع کن، سپس بین ذرع هشتم تا دهم، همان‌طور که گرداگرد منزل دور می‌زنی آیه کرسی بنویس؛ زیرا هر خانه‌ای که سقف آن بیشتر از هشت ذرع باشد، آن اقامت‌گاهی برای جنیان خواهد بود که در آن حاضر می‌شوند و مسکن می‌گزینند.

الكافي، ج ۶، ص ۵۲۹

حالا آیا این شاخص‌ها در "سیستم‌های رتبه‌بندی" در نظر گرفته می‌شوند؟ خیر.

۳/۲/۲/۲. ارزیابی ساختمان از حیث جانمایی: ساخت در قالب محله و رعایت محیط همسایگی

شاخص دیگر، ارزیابی ساختمان از حیث جانمایی است. یعنی ساختمان باید کجا ساخته شود؟ مثلاً فرض کنید ساختمان‌های شهر را با همدیگر مقایسه کنیم ببینیم کدام "محله" بهتر است؛ می‌آییم آن شاخص‌های جانمایی را به کار می‌گیریم. اولین شاخص جانمایی، "محیط همسایگی"^{۱۰۱} است.

أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ التَّرْقِيّ فِي الْمَحَاسِنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَحْمَدَ وَ عَلِيِّ بْنِ الْحَكَمِ جَمِيعاً عَنْ أَبَانَ بْنِ عُثْمَانَ الْأَخْمَرِ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ السَّرِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ Γ قَالَ: سَمَّكَ الْبَيْتِ سَبْعَةُ أَذْرُعٍ أَوْ ثَمَانِيَةَ أَذْرُعٍ فَمَا فَوْقَ ذَلِكَ فَمُحْتَضَرٌ؛

امام صادق Γ : ارتفاع خانه باید هفت یا هشت ذراع باشد که بلندتر از آن جایگاه حضور شیاطین است.

المحاسن، ج ۲، ص ۶۰۹ / مکارم الأخلاق، ص ۲۶
وسائل الشیعة، ج ۵، ص ۳۱۱ / بحار الأنوار ج ۷۳، ص ۱۵۱

۱۰۰. **ارجاع پرورشی:** قانون اساسی زندگی انسان و جن چه می‌گوید؟! بسته فقهی قانون اساسی زندگی انسان و جن یکی از پنج بسته فقهی علوم غریبه در مدرسه هدایت است؛ که در آن مسائل مهم مربوط به عدم اختلاط در زندگی انسان و جن تشریح می‌شود. برخی از سرفصل‌های مهم این بسته فقهی پرکاربرد به شرح زیر است: سرفصل اول: تبیین ویژگی‌های جن از منظر آیات و روایات مانند: تبیین ماده‌ای که جن‌ها از آن خلق شده‌اند و ویژگی عدم اطلاع جن از غیب و... (تعریف تفصیلی ۱۰ ویژگی جن) سرفصل دوم: تبیین ۱۵ عامل اختلاط میان زندگی انسان و جن؛ مانند: عامل غذا، عامل آرایش و زینت، عامل محل زندگی مشترک، عامل زمان‌های اختلاط، عامل مکان‌های اختلاط، عامل نظافت، عامل وسوسه و... (سبک زندگی مدرن در ۱۵ بخش به اختلاط زندگی انسان و جن انجامیده است!) سرفصل سوم: تبیین تفصیلی "حرزهای اسم پایه". برای مواجهه با آسیب‌های احتمالی جن‌ها به انسان؛ خصوصاً برای مواجهه با آسیب‌های بانوان و کودکان از این موضوع: اسماء و اذکار و آیاتی مانند قرائت منظم قرآن، مواظب صبحگاه و شامگاه بر ذکر لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم و... توصیه شده است. (مجموعاً ۲۰ دعا) سرفصل چهارم: معرفی تفصیلی "حرزهای شیء پایه" برای مواجهه با آسیب‌های احتمالی جن‌ها، استفاده از اشیائی مانند: نگهداری از خروس سفید یا کبوتر، مصرف دائمی سرکه انگوری که در خانه تولید می‌شود، مصرف سیب در صبحگاه، سکونت در خانه‌های یک طبقه، عدم نگهداری از سگ در خانه و... توصیه می‌شود. (مجموعاً ۲۵ شیء)

حجت‌الاسلام علی کشوری - تبیین محتوای بسته فقهی قانون اساسی زندگی جن و انسان - چهارشنبه ۲۹ شهریور ۱۴۰۲ - قم

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیام‌رسان ایتا

<https://eitaa.com/olgou/5609>

۱۰۱. **ارجاع پژوهشی:** وَ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ : حُرْمَةُ الْجَارِ عَلَى الْإِنْسَانِ كَحُرْمَةِ أُمِّهِ.

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم: احترام همسایه برای انسان مثل احترام مادرش است.

مکارم الأخلاق ج ۱ ص ۱۲۶ / بحار الأنوار ج ۷۳ ص ۱۵۴

هرچه در محیط ساختمان، معیارهای همسایگی بیشتر رعایت شود، بهتر است از ساختمانی که همسایگان بد دارد [و محیط همسایگی رعایت نمی‌شود]. و [همچنین] شاخص‌های دیگری که راجع به آن بحث می‌کنیم.

۳/۲/۲/۳. ارزیابی ساختمان از حیث حریم خصوصی

شاخص دیگری که در مورد ساختمان بحث می‌کنیم، شاخص "حریم خصوصی" است. می‌خواهید بدانید که یک ساختمان خوب است یا نه؛ ببینید حریم خصوصی آن ساختمان، کم است یا زیاد؟ [حریم خصوصی] مسئله مهمی است؛ چون من همیشه عرض کرده‌ام مهمترین مسئله آدم‌ها این است که خلوت داشته باشند. همانقدر که اسلام توصیه به حضور در جمع کرده است، همانقدر هم توصیه کرده است که خلوت داشته باشید.^{۱۰۲} خب؛ مگر "خلوت" بدون "محیط خلوت"، [تصور] می‌شود؟! معماران و مهندسان ما ساختمان‌هایی که می‌سازند صدای دستشویی و حمام ساختمان

وَ قَالَ فِي وَصِيَّتِهِ لِلْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: سَلِّ عَنِ الرَّفِيقِ قَبْلَ الطَّرِيقِ وَ عَنِ الْجَارِ قَبْلَ الدَّارِ .

و در سفارش به پسرش حسن فرمود: پیش از اینکه براهی روی از رفیق راه جویا شو، و پیش از بدست آوردن خانه از همسایه آن پرسش کن.

بحار الأنوار ج ۷۳ ص ۱۵۵

۱۰۲. **ارجاع پژوهشی:** وَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ وَ كَانَ لِقَمَانُ ع يُطِيبُ الْجُلُوسَ وَ حِدَهُ وَ كَانَ يَمُرُّ بِهِ مَوْلَاهُ فَيَقُولُ يَا لِقَمَانُ إِنَّكَ تُدِيمُ الْجُلُوسَ وَ حِدَكَ فَلَوْ جَلَسْتَ مَعَ النَّاسِ كَانَ آتَسَ لَكَ فَيَقُولُ لِقَمَانُ إِنَّ طَوْلَ الْوَحْدَةِ أَفْهَمُ لِلْفِكْرَةِ وَ طَوْلَ الْفِكْرَةِ دَلِيلٌ عَلَى طَرِيقِ الْجَنَّةِ .

پیامبر صلی الله علیه وآله فرمود: لقمان علیه السلام زیاد با خودش تنها می نشست و خواجه اش بر او می گذشت و می گفت: ای لقمان! تو زیاد تنها می نشینی، میان مردم برو و با آنها دمخور باش. لقمان می گفت: تنهایی زیاد، ذهن را فهیم تر می کند و اندیشه طولانی، راهنمای به سوی بهشت است

مجموعه ورام، ج ۱، ص ۲۵۰ / بحار الأنوار، ج ۱۳، ص ۴۲۲

قال علي عليه السلام: في الإنفِرَادِ لِعِبَادَةِ اللَّهِ كُنُوزُ الْأَرْيَاحِ .

امام علی علیه اسلام فرمود: در خلوت کردن برای عبادت خدا، گنجینه های پر سودی است.

عیون الحکم و المواعظ، ص ۳۵۴ / غرر الحکم و درر الکلم، ص ۴۷۹

قال علي عليه اسلام: مَلَا زَمَةَ الْخَلْوَةِ دَأْبُ الصُّلَحَاءِ .

امام علی علیه السلام: خلوت گزینی، شیوه صالحان است .

غرر الحکم و درر الکلم، ص ۷۰۴ / مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۳۹۳

مجاور در آن استماع می‌شود! اصلاً خلوت پیشکش! حریم خصوصی به شکل حداکثری به چالش کشیده شده است. اینها شاخص ارزیابی ساختمان است. اگر می‌خواهیم به ساختمان رتبه بدهیم که آیا خوب است یا بد؛ [باید به این شاخص‌ها توجه کنیم].

۳/۲/۲/۴. ارزیابی ساختمان از حیث تفریح خانگی

[مثلاً] ما آن ساختمانی که در آن "تفریح خانگی"^{۱۰۳} وجود دارد را ساختمان برتر می‌دانیم. چرا؟ چون انسان‌ها همیشه نیاز به تفریح دارند. خوب؛ وقتی محل ساختمان اجازه تامین تفریح را به ما نمی‌دهد، ساختمان خوبی نیست.

۱۰۳. **ارجاع پرورشی:** مدرنیته یک الگویی به ما داده که "تفریح متمرکز و بیرون از خانه" [را اصل قرار داده است. و این مدل از تفریح] سه عیب را دارد: اولاً: همیشه در دسترس نیست. ثانیاً: هزینه‌بر و گران است. ثالثاً: محدود است. اما اگر ما با "مجمع‌های آپارتمانی" به عنوان "ام‌الفساد مبارزه کنیم و کنار بگذاریم، نتیجه کار این می‌شود که "الگوی تفریح خانگی" احیاء می‌شود و الگوی تفریح خانگی [هم عیوب مجمع‌های آپارتمانی را ندارد و در عوض سه ویژگی خوب دارد: (۱) همیشه در دسترس است، (۲) ارزان و (بلکه در بخش‌های مهم‌اش) رایگان است. و (۳) محدود نیست. مثلاً حضرات [معصومین] می‌فرمایند: ده چیز تفریح است. همه اینها را در حیاط خانه می‌شود تامین کرد.

حجت الاسلام کشوری، متن مقررات فقهی ساختمان

<https://eitaa.com/olgou/۶۱۸۳>

توجه به حیاط خانه ۱۰ فایده بی بدیل برای خانواده به ارمغان می‌آورد / نمایندگان محترم مجلس و کارشناسان ساختمان کشور را به ایفای نقش در فرآیند تغییر هویت مسکن، محله و شهر دعوت می‌کنم! یکی از مهمترین ویژگی‌های مسکن از منظر اسلام مسئله حیاط خانه است. بر اساس پنج دسته از روایات - از جمله احادیث مرتبط با ایده مترقی پخت نان در خانه - برای ضرورت حیاط خانه استظهار کرده ایم!

توجه به مسئله حیاط خانه و منع ساخت ساختمان با الگوی آپارتمان ۱۰ دسته فایده بی بدیل، شامل: ۱- گسترش تفریح خانگی و تقویت صله رحم، ۲- تسهیل مدیریت بازی کودکان، ۳- پیشگیری از بیماری، ۴- مطبوع سازی هوا، ۵- هدایت نزولات آسمانی به حفره‌های زمین از طریق حفر چاه خانگی، ۶- تسهیل معیشت مردم (اقتصاد مقاومتی)، ۷- کاهش سفرهای تفریحی، ۸- کاهش تولید زباله، ۹- تحقق ایده مترقی پخت نان در خانه و ۱۰- زمینه سازی برای تمرکز زدایی جمعیتی و مهاجرت معکوس از مناطق پرجمعیت را برای خانواده‌ها به ارمغان می‌آورد.

محاسبات ما در شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی نشان می‌دهد؛ که رعایت اصول فقهی ده گانه ساخت ساختمان، در مجموع هزینه‌های دولت و مردم را کاهش می‌دهد و به تنظیم صحیح روابط انسانی کمک می‌کند. نمایندگان محترم مجلس و کارشناسان ساختمان کشور را به ایفای نقش در فرآیند تغییر هویت مسکن، محله و شهر دعوت می‌کنم.

حجت الاسلام علی کشوری- تبیین کارکردهای ده گانه حیاط خانه - دوشنبه ۲۷ بهمن ۱۳۹۹ - حوزه علمیه قم

منبع: پایگاه اطلاع رسانی شورای راهبردی الگوی پیشرفت اسلامی در پیامرسان ایتا

<https://eitaa.com/olgou/۲۹۵۶>

پس "سیستم‌های رتبه‌دهی ساختمان" را باید اصلاح کنیم. همین الان در کشور ما، ده‌ها شرکت و صدها موسسه دارند بر اساس سیستم‌های رتبه‌دهی ساختمان گزارش می‌نویسند. خوب؛ همین گزارش‌ها و ارزیابی‌ها، ذهن‌ها را جهت می‌دهند و ۲۰ سال آینده را می‌سازند! فرق هم نمی‌کند که [آن شخص چه کسی باشد؛] رئیس جمهور یا نماینده مجلس یا پدر یک خانواده، هر کدام [از اینها، این] گزارش به گوششان برسد، تصمیمش تغییر پیدا می‌کند. اینها مسئله مهمی هستند.

پس این هم معیار دوم. همانطور که اشاره کردم ما ۹ گروه شاخص^{۱۰۴} برای ارزیابی ساختمان بحث کرده‌ایم و راجع به آنها [در نقاط مختلف کشور] صحبت می‌کنیم. [شاخص‌های ارزیابی] باید تغییر پیدا کند. رئیس جمهور باید به [تحقق] این شاخص‌ها کمک کند. رئیس جمهوری که همین سیستم‌های رتبه‌دهی [موجود] ساختمان را بحث کند، نمی‌تواند "رئیس جمهور تمدنی" باشد.

۳/۳. شاخص سوم: تحول در معیارهای ارزیابی زندگی شهری

۳/۳/۱. مبنای ارزیابی شهری براساس مفاهیم دولت مدرن (ایده‌های نوشهرگرایی): شهر سبز، شهر دوستدار کودک، شهر حامی زنان باردار، هویت کالبدی، منظر شهری، سرزندگی شهری و...

معیار سوم: باید در معیارهای ارزیابی کیفیت زندگی شهری، تحول ایجاد شود. الان در الگوهای موجود [برای ارزیابی کیفیت زندگی شهری] این شاخص‌ها وجود دارد: "شهر سبز"، "شهر دوستدار کودک"، "شهر حامی زنان باردار"، "هویت کالبدی"، "منظر شهری"، "سرزندگی شهری" و...

---

۱۰۴. **ارجاع پرورشی:** "دار و اسعه" ۹ پایه دارد. از نظر ما، "پایه معماری"، ۹ موضوع است. هر کسی به این ۹ موضوع توجه کند، یک "معمار زبردست" خواهد شد؛ معماری که می‌تواند به تمام "مکاتب معماری" دیگر غلبه کند! این ۹ مسئله در "حوزه معماری" و "حوزه ساخت ساختمان و شهرسازی" را از مجموع آیات و روایات استخراج کرده‌ایم. سرفصل اول: جانمایی ساختمان. سرفصل دوم: ویژگی‌های حیاط خانه. سرفصل سوم: نقشه‌کشی ساختمان. سرفصل چهارم: اصول فنی ساختمان. سرفصل پنجم: تزئینات ساختمان. سرفصل ششم: مصالح ساختمان. سرفصل هفتم: بهره‌برداری از ساختمان. سرفصل هشتم: خرید و فروش ساختمان.

جهت مطالعه تفصیلی این ۹ سرفصل، به جزوه مقررات فقهی ساختمان، مراجعه فرمایید:

همه این ایده‌هایی که گفتم، در "نوشهرگرایی (NewUrbanism)" وجود دارد. ^{۱۰} و آنها [شهرها] را اینطور ارزیابی می‌کنند.

۱۰۵. **ارجاع پرورشی:** The New Urban Agenda is an action-oriented document that mobilizes Member States and other key stakeholders to drive sustainable urban development at the local level.

The implementation of the New Urban Agenda contributes to the localization of the ۲۰۳۰ Agenda for Sustainable Development in an integrated manner, and to the achievement of the Sustainable Development Goals and targets, including Goal ۱۱ of making cities and human settlements inclusive, safe, resilient and sustainable.

The New Urban Agenda was adopted at the United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development (Habitat III) in Quito, Ecuador, on ۲۰ October ۲۰۱۶. It was endorsed by the United Nations General Assembly at its sixty-eighth plenary meeting of the seventy-first session on ۲۳ December ۲۰۱۶

دستور کار نوشهرگرایی یک سند اقدام محور است که کشورهای عضو و سایر ذینفعان کلیدی را برای هدایت توسعه شهری پایدار در سطح محلی بسیج می‌کند. اجرای دستور کار جدید شهری به بومی سازی دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار به شیوه ای یکپارچه، و دستیابی به اهداف و اهداف توسعه پایدار، از جمله هدف ۱۱ شامل ساختن شهرها و سکونتگاه‌های انسانی فراگیر، ایمن، تاب آور و پایدار. دستور کار جدید شهری در کنفرانس سازمان ملل متحد در مورد مسکن و توسعه پایدار شهری (Habitat III) در کیتو، اکوادور، در ۲۰ اکتبر ۲۰۱۶ به تصویب رسید. این دستور کار توسط مجمع عمومی سازمان ملل متحد در شصت و هشتمین نشست عمومی هفتاد و یکمین نشست در ۲۳ دسامبر ۲۰۱۶ به تصویب رسید.

منبع: پلتفرم دستور کار شهری سند توسعه پایدار ۲۰۳۰

<https://www.urbanagendaplatform.org/new-urban-agenda-localize>

مطالعه درباره "شهرهای سبز: آینده شهری پایدار در آسیای جنوب شرقی":

منبع: بانک توسعه آسیایی (ADB)

<https://www.adb.org/green-cities/>

مطالعه درباره "شهر دوستدار کودک در نوشهرگرایی ۲۰۳۰":

منابع: ابتکار شهرهای دوستدار کودک، یونیسف

(برخی گزارش‌ها: یادداشت راهنمایی ابتکار شهرهای دوستدار کودک، کتاب شهرها و جوامع دوستدار کودک)

<https://www.childfriendlycities.org/resources>

نوشهرگرایی به عنوان یک رویکرد جدید طراحی و برنامه ریزی شهری درانتقاد به شهرسازی دوران معاصر که دارای الگویی پراکنده، غیر انسانی و ماشینی است، شکل گرفته است. این رهیافت آمیزه ای از سبکهای معماری، رشد هوشمند، مخالفت با توسعه پراکنده و شهرسازی پایدار مبتنی بر حمل و نقل عمومی است. این رویکرد امروزه هدایت و رهبری نسل پست مدرن طراحان و برنامه ریزان را برعهده دارد و یکی از مهمترین رویکرد های برنامه ریزی شهری در این قرن محسوب می شود. اصول اولیه این رویکرد بر مبنای به کار گیری اصول سنتی شهرسازی پایدار در شهرسازی انسانگرای گذشته، بوده است.

منبع: پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)

<https://b2n.ir/x۶۷۲۴۳>

شما فکر می‌کنید که شهرداری مشهد چه طوری تصمیم می‌گیرد؟ [بدین شکل که] یک گروهی می‌آید به شورای شهر یا به شهرداری می‌گوید: «آقا! ما رفتیم از حیث "شاخص سرزندگی" ^{۱۰۶} شهر مشهد را ارزیابی کردیم، بعد دیدیم مشهد از حیث این شاخص، عقب افتاده است؛ آقای شهردار! کمک کنید ما میزان سرزندگی در شهر مشهد را بالا ببریم.» یک گروه دیگری از راه می‌آید و می‌گوید: «شهر مشهد برای زنان باردار مناسب نیست؛ [لذا] ما باید مثلاً در همه محیط شهر، صندلی بگذاریم و یک خدماتی را ارائه کنیم که این [شاخص] مناسب شود.» آن [مسئول] هم یک بودجه‌ای به این کار اختصاص می‌دهد و تصمیماتش را به این سمت می‌برد.

[سوال این است که: این مسئول] کار [و تصمیم] خود را از کجا شروع می‌کند؟ [پاسخ: از ارزیابی شهر بر اساس یک شاخص. [به این صورت که: مسئول با خودش] می‌گوید: من یا محیط زیست شهر را ارزیابی می‌کنم، یا از حیث کودکان ارزیابی می‌کنم، یا از حیث خدمات شهر به زنان باردار ارزیابی می‌کنم، یا [براساس] هر شاخص دیگری که هست. الان فضای بحث اینطور است دیگر.

۳/۳/۲. مبنای ارزیابی شهری براساس مفاهیم دولت اسلامی:

۳/۳/۲/۱. اولین شاخص: کاهش حمل و نقل

حالا شما باید چه کار کنید؟ باید چطور شروع کنید شاخص‌های جدید ارزیابی شهر را ارائه کنید. بنده در همان جلسه‌ای که چند سال پیش در دفتر شهردار محترم [مشهد] برگزار شد و متأسفانه دوستان پیگیری نکردند، عرض کردم: اولین شاخص پیشرفت شهری، "حمل و نقل کم" است. شهری که در آن حمل و نقل کم باشد، هم "ناترازی سوخت" را کاهش می‌دهد، هم "آلودگی صوتی" را کاهش می‌دهد، هم "آلودگی هوا" را کاهش می‌دهد؛ همه این فواید را دارد. وقتی [بخاطر حمل و نقل کم]، "ترافیک" در یک شهری نباشد، "مدیریت تنظیم وقت افراد" ارتقا پیدا می‌کند. پس [چون] خود [کم بودن] حمل و نقل این چهار فایده را دارد، خود [کم بودن] حمل

۳/۳/۲/۱/۱. کاهش
ناترازی سوخت، کاهش
آلودگی صوتی و آلودگی
هوا، کاهش ترافیک،
افزایش قدرت تنظیم وقت
افراد؛ برخی از فوائد
کاهش حمل و نقل در
شهرها

۱۰۶. انتقال از متن: البته من نمی‌دانم که آیا [مدیران شهری] الان مشهد را از حیث شاخص سرزندگی ارزیابی کرده‌اند یا نه.

و نقل "شاخص پیشرفت" است. امام علیه‌السلام فرمودند: «السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ»؛^{۱۰۷} سفر یک قطعه از عذاب است! شما در تمدن مدرنیته کاری کرده‌اید که مردم در هر کاری که می‌خواهند انجام بدهند، یک مجموعه عذاب - به اسم سفر - را باید تحمل کنند! خب؛ معلوم است که [اینچنین شهری] شهر عقب افتاده‌ای است! الان شما در قم و مشهد و تهران و... می‌بینید آقایانی که دارند مدیریت شهری می‌کنند، همیشه دارند پل و اتوبان و... می‌سازند! چرا این کار را انجام می‌دهند؟ چون هر روز حمل و نقل زیاد می‌شود.

من با آن یکی از مسئولین شهری که داشتم صحبت می‌کردم گفتم: «داری چه کار می‌کنی؟» گفت: «دارم شریان‌های شهری را گسترش می‌دهم!» یعنی: آنقدر حمل و نقل زیاد شده است که دیگر با خیابان معمولی و... کار آنها راه نمی‌افتد! لذا شریان شهری راه می‌اندازند. بعد شریان هم که می‌سازند، باز شما می‌بینید که مردم ۳ ساعت در ترافیک هستند! چرا؟ چون همه چیز "پیوست حمل و نقل" خورده است. این عقب افتادگی مدرنیته است!

خب؛ آقا شما بیایید بگویید: ما بین شهرهای ایران ارزیابی می‌کنیم؛ هر شهری که حمل و نقلش را کمتر کرد، بودجه بیشتری به عنوان تشویق به آن می‌دهیم، یا مثلاً شهردار آن شهر را به عنوان یک فرد

۱۰۷. **ارجاع پرورشی:** یَاسَنَادِهِ عَنْ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: السَّفَرُ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ فَلْيُسْرِعْ أَحَدُكُمْ بِالْإِبَابَةِ إِلَى أَهْلِهِ. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: مسافرت کردن بخشی از عذاب (رنج) است و هرگاه فردی از شما سفرش را به پایان رساند، باید زود نزد خانواده خود رود.

الجعفریات، ص ۱۷۰ / من لا يحضره الفقيه، ج ۲، ص ۳۰۰ / مکارم الأخلاق، ص ۲۶۶

وَ فِي حَدِيثِ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: قَالَ: إِنَّ السَّفَرَ قِطْعَةٌ مِنَ الْعَذَابِ يَمْنَعُ أَحَدَكُمْ طَعَامَهُ أَوْ شَرَابَهُ فَإِذَا قَضَى أَحَدُكُمْ نَهْمَتَهُ مِنْ وَجْهِهِ فَلْيَعْجَلْ إِلَى أَهْلِهِ.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: مسافرت بخشی از عذاب است که انسان در آن از غذا و آب و خواب خود می‌افتد، پس هرگاه فردی از شما به هدف خود از مسافرت دست یافت، زود برگردد.

عوالي اللئالی، ج ۱، ص ۱۰۲

خَدوم معرفی می‌کنیم، یا هر مدل تشویقی دیگری که داریم. ولی ببینید [در هر صورت] کار از "ارزیابی" شروع می‌شود. حالا آیا شما گزارش ارزیابی حمل و نقل شهر مشهد را دارید؟ باید ارزیابی ارائه کنید؛ مثلاً شما که دارید تمدن اسلامی می‌سازید، باید بگویید که: الان دقیقاً مردم مشهد در روز چقدر "حمل و نقل و مسافرت درون‌شهری" دارند؟ و به چه دلیل؟ اگر اینها را در بیاورید بعد می‌توانید به آقای شهردار بگویید: «آقای شهردار! باورتان می‌شود که مردم برای خرید سیب زمینی و پیاز هم سفر درون‌شهری می‌روند؟!» آنوقت آرام آرام خداوند متعال [آن مسئول را] هدایت می‌کند [و به او این درک و فهم را می‌دهد که بفهمد] واقعاً لازم نیست مردم برای خرید سیب زمینی و پیاز سفر درون‌شهری بروند! و می‌توان این یک مورد [از سفرهای درون‌شهری را با انجام یک تدابیری] حذف کرد. آرام آرام به این نتیجه می‌رسد که [سفرها دو دسته هستند]: "سفرهای ضروری" و "سفرهای غیر ضروری"; سفرهای ضروری که همیشه هست و شما مجبور هستید انجام بدهید. اما واقعاً مدیریت شهری می‌تواند "مفهوم سفر غیر ضروری" را حذف کند. بنابراین شهر پیشرفته‌تر خواهد شد.

الان وضعیت اینطور است که یک شاخص درست کرده‌اند به اسم «شاخص میزان روزهایی که هوا در یک شهر پاک است»!^{۱۰۸} مثلاً بعضی وقت‌ها می‌بینید در یک شهر بزرگی ۲۰ روز هوای خوب بوده است! بعد [مسئولین] تلاش می‌کنند هوای پاک ۳۰ روز می‌شود! بعد برای همدیگر جلسه تشویق تشکیل می‌دهند [و به خود] «آفرین» [می‌گویند؛ چرا که] توانستیم ۳۰ روز هوای پاک تامین کنیم!! الان وضعیت اینطوری است.

۱۰۸. **ارجاع پرورشی:** داده‌های شرکت کنترل کیفیت هوای تهران نشان می‌دهد که طی سال ۱۴۰۲ تهرانی‌ها ۱۰ روز هوای «پاک» و ۱۲ روز هوای «ناسالم» تنفس کردند. به گزارش ایسنا از ابتدای سال ۱۴۰۲ تا پایان اسفندماه ۱۰ روز هوای پاک، ۲۳۶ روز هوای قابل قبول، ۱۰۷ روز هوای ناسالم برای گروه‌های حساس و ۱۲ هوای ناسالم ثبت شده است. آلوده‌ترین روز ثبت شده طی سال گذشته ۵ شهریور با شاخص ۱۶۵ و پاک‌ترین روز ۱۲ فروردین با شاخص ۴۰ بود. آلاینده شاخص در این مدت ذرات معلق کمتر از ۲.۵ میکرون بود که ۹۸ روز هوای پایتخت را آلوده کرده بود. سال ۱۴۰۱ هوا طی سه روز پاک، ۱۹۲ روز قابل قبول، ۱۳۲ روز ناسالم برای گروه‌های حساس و ۳۴ روز ناسالم و دو روز خطرناک بود. بیشترین شاخص آلودگی ۴ خردادماه با شاخص ۴۳۵ بود. ۱۵ بهمن‌ماه هم با شاخص ۴۷ ثبت شد.

منبع: خبرگزاری ایسنا

<https://www.isna.ir/news/۱۴۰۲۱۲۲۹۲۰۵۹۳>

نمی‌دانم شما روی شاخص‌های ارزیابی تمرکز دارید یا نه؛ گاهی وقت‌ها اخبار پخش می‌کند که: «امسال نسبت به پارسال ۱۰ درصد بیشتر روز و هوای پاک داشته‌ایم» یعنی: دیگر اصل بر این است که همه روزها آلوده باشد و تلاش مسئولین بر این است که از ۲۰ روز را به ۳۰ روز برسانند! خب؛ بردار! این شاخص [کم بودن] حمل و نقل را مبنا قرار بدهید؛ تدابیر ده‌گانه آن را هم که ما نوشته‌ایم^{۱۰۹} را استفاده کنید، تا حمل و نقل کاهش پیدا کند؛ [اگر این کار را انجام بدهی،] خواهی دید که در سال‌های اول لااقل نیمی از سال هوای پاک وجود دارد!

من عرض می‌کنم:^{۱۱۰} «کارشناسان توسعه به لحاظ مغزی علیل هستند!» نمی‌توانند نقطه شروع را درست تشخیص بدهند و [سپس] بروند برنامه‌ریزی کنند. همیشه از وسط کار شروع می‌کنند.^{۱۱۱}

بنابراین "شاخص حمل و نقل" هم بحث شد. شاخص‌های دیگری هم برای ارزیابی شهر وجود دارد که من الان بحث نمی‌کنم؛ فقط خواستم اصل مسئله جا بیفتد.

---

۱۰۹. به ارجاع شماره ۲۵ و ۲۹ مراجعه فرمایید.

۱۱۰. انتقال از متن: [اگرچه کارشناسان توسعه] ناراحت هم می‌شوند.

۱۱۱. انتقال از متن: یکی از برنامه‌های دائمی بنده این است که از کارخانه‌های ماشین‌سازی و... بازدید می‌کنم. [یک روزی] رفته بودم یک کارخانه ماشین‌سازی؛ به آن کارشناس گفتم: «داری چکار می‌کنی؟» گفت: «داریم ماشین سبز می‌سازیم؛ اگر این یکی دو تا قطعه را بزنی، میزان آلاینده‌گی ماشین پایین می‌آید» یعنی: اصلاً هیچکس قرار نیست بر روی کاهش حمل و نقل فکر کند؛ همیشه می‌روند از آنجا کار را شروع می‌کنند. بعد به آن کارشناس گفتم: «چرا کار شما جلو نمی‌رود؟» گفت: «حاج آقا! چون خیلی گران تمام می‌شود» شرکت‌های ایران خودرو و سایپا و... همینجوری [و بدون علت خاص] و بدون آپشن قیمت را گران می‌کنند؛ اگر حالا شما این قطعه را به آن اضافه کنید دیگر چه اتفاقی می‌افتد؟! فرض کنید مثلاً آپشن‌های سبز را هم به آن اضافه کنی، لابد قیمت آن چند ده میلیون دیگر گران‌تر خواهد شد!

۳/۴. شاخص چهارم: تحول در شاخصه‌های ارزیابی کارآمدی و اثرگذاری سیاست‌های پولی و مالی

۳/۴/۱. مبنای دولت مدرن برای ارزیابی کارآمدی و اثرگذاری سیاست‌های پولی و مالی: شاخص تورم، شاخص اعتبارات مازاد، شاخص نرخ‌های بهره واقعی، شاخص نوسانات پول و شاخص مانده حساب جاری تراز پرداخت‌ها

دسته چهارم شاخص‌ها، شاخصه‌های ارزیابی کارآمدی و اثرگذاری سیاست‌های پولی و مالی است. ما یک سری شاخص داریم برای اینکه بگوییم که: [آیا] سیاست‌های پولی و مالی یک کشوری اثرگذار است؟ یا اثرگذار نیست؟ کارآمد است؟ یا کارآمد نیست؟ من الان در مورد نگاه موجود که مطالعه کردم، دیدم که آنها (کارشناسان توسعه) ۵ شاخص [برای ارزیابی سیاست‌های پولی و مالی] قرار داده‌اند: (۱) شاخص تورم، (۲) شاخص اعتبارات مازاد، (۳) شاخص نرخ‌های بهره واقعی، (۴) شاخص نوسانات پول و (۵) شاخص مانده حساب جاری تراز پرداخت‌ها.^{۱۱۲}

۱۱۲. ارجاع پرورشی: ارزیابی سیاست‌های مالی

Monetary policy can be explained as the decisions and actions undertaken by the central banks to manage money supply and availability of credit in the economy. A majority of the economies, in the present-day scenario, make use of the monetary policy initiatives to foster economic growth and propel economic momentum. Among the top monetary policy tools available for the policymakers is the management of the interest rates in the economy. Policy interest rates are used to control the supply of money in the economy, in the sense that as the interest rates increase in the economy, the supply of money is limited which limits the demand of money as the acquisition of funds becomes more expensive (۱). As there are inflationary pressures in the economy, the monetary policy theory dictates that the interest rates are decreased by the policymakers to enhance the production capacity and increase in the aggregate supply (۲). However, inflationary and deflationary pressures in the economy are a part of the cyclical fluctuations. However, in a series of unprecedented events, the normal business cycles are disrupted by the occurrence of unprecedented events and crises which shock the normal economic flow, which bring the economic variables to a sudden standstill. The erratic consequences of the economic shocks include changes in the consumer price index or inflation and the production, aggregate supply and consumption demand in the economy (۳).

The awareness about capital inflow volatility and reversals has increased in the policy community based on which International Monetary Fund (IMF) has developed new and more sympathetic capital control as well as international capital markets intervention policies.

سیاست پولی را می‌توان به عنوان تصمیمات و اقدامات بانک‌های مرکزی برای مدیریت عرضه پول و در دسترس بودن اعتبار در اقتصاد توضیح داد. اکثر اقتصادها، در سناریوی امروزی، از ابتکارات سیاست پولی برای تقویت رشد اقتصادی و پیشبرد حرکت اقتصادی

مثلاً می‌گویند: اگر سیاست‌های پولی و مالی، تورّم را کاهش بدهد، سیاست‌های پولی و مالی کشور موفق است. یا مثلاً اگر در یک کشوری سیاست‌های پولی و مالی، نوسانات ارزش پول را کاهش بدهد، آن سیاست‌ها موفق بوده است. یا «شاخص نرخ بهره واقعی».^{۱۱۳} [یعنی: خود «شاخص

استفاده می‌کنند. از جمله ابزارهای برتر سیاست پولی موجود برای سیاست‌گذاران، مدیریت نرخ بهره در اقتصاد است. نرخ بهره سیاستی برای کنترل عرضه پول در اقتصاد استفاده می‌شود، به این معنا که با افزایش نرخ‌های بهره در اقتصاد، عرضه پول محدود می‌شود که با گران‌تر شدن خرید وجوه، تقاضای پول را محدود می‌کند. از آنجایی که فشارهای تورمی در اقتصاد وجود دارد، تئوری سیاست پولی حکم می‌کند که نرخ بهره توسط سیاست‌گذاران کاهش می‌یابد تا ظرفیت تولید افزایش یابد و عرضه کل افزایش یابد. با این حال، فشارهای تورمی و کاهش تورم در اقتصاد بخشی از نوسانات دوره ای است. با این حال، در یک سری رویدادهای بی‌سابقه، چرخه‌های تجاری عادی با وقوع رویدادها و بحران‌های بی‌سابقه‌ای مختل می‌شوند که جریان عادی اقتصادی را شوکه می‌کند و متغیرهای اقتصادی را به یک توقف ناگهانی می‌رساند. پیامدهای نامنظم شوک های اقتصادی شامل تغییرات در شاخص قیمت مصرف‌کننده یا تورم و تولید، عرضه کل و تقاضای مصرف در اقتصاد است.

ابزارهای سیاست پولی، اعم از متعارف و غیر متعارف، در تلاش برای ایجاد ثبات قیمت در اقتصاد و در عین حال امکان رشد و توسعه اقتصادی هستند. روش‌های مرسوم برای کنترل پایه پولی در اقتصاد مستلزم کنترل نرخ‌های وام‌دهی و بانکی در اقتصاد است. از آنجایی که اقتصاد با آب‌های متلاطم مواجه است، سیاست‌گذاران تلاش می‌کنند تا با فشار جزئی به صنایع از طریق کاهش نرخ‌های بهره و تسهیل در دسترس بودن اعتبار در اقتصاد، از عادی بودن آن اطمینان حاصل کنند. این تضمین می‌کند که ظرفیت تولید به یک اندازه برسد و شکاف تولید در اقتصاد کاهش می‌یابد. در پایان مصرف، آزادسازی اعتبار امکان افزایش تقاضای مصرف را فراهم می‌کند، زیرا در دسترس بودن اعتبار، عرضه کل را افزایش می‌دهد و سطح عمومی قیمت را در اقتصاد کاهش می‌دهد. این رویکرد عملی به سمت مدیریت در دسترس بودن اعتبار به سیاست‌گذاران اجازه می‌دهد تا ثبات مالی و اقتصادی را در مواجهه با نوسانات چرخه ای اقتصادی حفظ کنند. با این حال، همانطور که بحث شد، چندین خطا یا شوک پیش‌بینی نشده وجود دارد که ممکن است بر عملیات اقتصادی تأثیر بگذارد.

آگاهی در مورد نوسانات ورودی سرمایه و معکوس‌ها در جامعه سیاست‌گذاری افزایش یافته است که بر اساس آن صندوق بین‌المللی پول (IMF) کنترل سرمایه جدید و دلسوزانه‌تری و همچنین سیاست‌های مداخله‌ای در بازارهای سرمایه بین‌المللی ایجاد کرده است.

منبع: پروژه تحقیقاتی "ارزیابی تأثیر سیاست‌های تسهیل پولی در زمان همه‌گیری"، Ying Li, Yunpeng Sun, and Mengya Chen, ۲۰۲۱، مجله Frontiers in Public Health

کتابخانه ملی پزشکی ایالات متحده آمریکا (NLM) زیر نظر مرکز ملی اطلاعات بیوتکنولوژی (NCBI)
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7841454/>

The current account of the balance of payments is an important variable for policymakers.

حساب جاری تراز پرداخت‌ها متغیر مهمی برای سیاست‌گذاران است.

منبع: کتاب ۵ پایداری حساب جاری، لوئیس کارانزا، ۲۰۰۲

انتشارات صندوق بین‌المللی پول (IMF)

<https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781589609444/ch-05.xml>

۱۱۳. انتقال از متن: [این اصطلاح] نرخ بهره شما را یاد چیزی نمی‌اندازد؟! "نرخ بهره واقعی" همان "ربا" خودمان نیست!؟

ریا» را به عنوان شاخص پیشرفت قرار داده‌اند!! منتها گفت: اسمش را تغییر بده تا بقیه نفهمند! اصلاً این کار یک نوع استراتژی است!^{۱۱۴} خب؛ حالا شما باید چه کار کنید؟ باید شاخصه‌های جدید ارائه کنید.

۳/۴/۲. مبنای دولت اسلامی برای ارزیابی کارآمدی و اثرگذاری سیاست‌های پولی و مالی:

۳/۴/۲/۱. اولین شاخص: شاخص ذخیره ارزش (قابلیت پول کشور برای ذخیره‌کردن ارزش ثروت مردم)

ما شاخصه‌های جدید برای ارزیابی سیاست‌های پولی و مالی نوشته‌ایم که اولین آنها «شاخص ذخیره ارزش» است. شاخص ذخیره ارزش یعنی چه؟ یعنی: پول یک کشور باید قابلیت ذخیره کردن ثروت مردم را داشته باشد. مردم که به صورت طبیعی زندگی می‌کنند و درآمد دارند؛ یک مقدار از درآمدشان خرج چه می‌شود؟ خرج زندگی خودشان می‌شود. و یک مقدار از آن درآمد را می‌خواهند پس‌انداز کنند. پول باید قابلیت پس‌انداز کردن ثروت مردم را داشته باشد.

۳/۴/۲/۱/۱. رو آوردن

مردم به بازارهای موازی

(مانند: خانه، زمین،

ماشین و...) و در نتیجه:

افزایش تورم در بازارهای

موازی؛ یکی از نتایج عدم

توجه به «شاخص ذخیره

ارزش» در سیاست‌های

پولی و مالی کشور

اگر مثل الان پول شما قابلیت پس‌انداز کردن ثروت را نداشت، چه اتفاقی می‌افتد؟ نتیجه این می‌شود که مردم برای ثروت‌اندوزی به شکل مجاز می‌روند خانه می‌خرند، می‌روند زمین می‌خرند، می‌روند ماشین می‌خرند؛ [چرا؟] چون در خود پول "قابلیت ذخیره کردن ارزش" وجود ندارد. سپس چه اتفاقی می‌افتد؟ قیمت "بازارهای موازی" بالا می‌رود. الان چرا خانه گران است؟ چرا زمین گران است؟ چرا ماشین گران است؟ چون مردم دارند در قالب این سه چیز ثروت خودشان را ذخیره

۱۱۴. انتقال از متن: من در یک جلسه‌ای که داشتم صحبت می‌کردم گفتم: آقا! روی [بسته‌بندی] این غذایی که دارید می‌خورید داشتند بستنی می‌خوردند) را بخوانید. شروع کرد گفت: E فلان، E فلان... تا رسید به E ۴۷۸. گفتم: می‌دانی E ۴۷۸ چیست؟ گفت: نه. گفتم: چربی خوک است! منتها بخاطر اینکه تو که ایرانی شیعه هستی و می‌خواهند در حرم امام رضا (علیه‌السلام) به عنوان نذری به شما بدهند بخورید، روی آن نوشته‌اند: چربی خوک. اسمش را عوض کرده‌اند و نوشته‌اند: E ۴۷۸. تو هم می‌خوری! اتفاقاً در هیئت و در روز تولد امام رضا (علیه‌السلام) هم به تو داده‌اند! یعنی: نذری به تو چربی خوک داده‌اند!! بعد حالا این [شاخص نرخ بهره واقعی] هم همینطور است؛ نمی‌آید بگوید: ریا؛ بلکه می‌گوید: نرخ بهره واقعی که جزو شاخص‌های تاثیرگذار است!

می‌کنند. بنابراین اگر شما پولی نداشته باشید که "قابلیت ذخیره کردن ثروت" را داشته باشد، همیشه بازارهای موازی شما گران می‌شود و تورم در آنها افزایش پیدا می‌کند. بنابراین آن سیاست‌های پولی و مالی‌ای موفق است که نیاز نباشد که مردم برای ذخیره کردن ثروتشان سراغ بازارهای دیگر بروند و بتواند در خود "پول" این کار را انجام بدهند. این خیلی شاخص مهمی است!

۳/۴/۲/۱/۲. قابلیت ذخیره ارزش در طلا و نقره؛ علت توصیه شارع به قرار دادن طلا و نقره به عنوان پول (ابزار مبادله)

حالا اینجا من داخل پراتنز این نکته را عرض کنم: وقتی شارع توصیه می‌کند که پول خود را "طلا" و "نقره" قرار بدهید؛ یکی از دلایلیش این است که خود طلا و نقره تا روز قیامت ارزش دارد.^{۱۱۵} یعنی در هر حکومتی و در هر جای دنیا و در هر دوره‌ای از تاریخ، اگر شما طلا را ببرید، دارای ارزش است! اما شما اسکناس و ریال خودمان را [مقایسه کنید]؛ اگر شما امروز ۲۰ میلیون حقوق بگیرید، احتمالاً مثلاً سال آینده اگر شما بخواهید همین ثروتان را زیر متکا قرار بدهید یا به بانک

۱۱۵. **ارجاع پژوهشی:** رَوَى مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ قَالَ حَدَّثَنَا الْمُفَضَّلُ بْنُ عَمْرِو قَالَ: ... قَالَ الصَّادِقُ ع: فَكَّرْتُ يَا مُفَضَّلُ فِي هَذِهِ الْأَشْيَاءِ الَّتِي تَرَاهَا مَوْجُودَةً مُعَدَّةً فِي الْعَالَمِ مِنْ مَارِبِهِمْ ... الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ لِلْمَعَامَلَةِ ...

ای مفصل! در این اشیاء و موجودات در عالم که رافع نیاز انسان هستند اندیشه کن... طلا و نقره برای معامله...

توحید المفضل، ص ۸۵ / بحار الأنوار، ج ۳، ص ۸۶

عِدَّةٌ مِنْ أَصْحَابِنَا عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدٍ وَ سَهْلِ بْنِ زِيَادٍ عَنْ أَحْمَدَ بْنِ مُحَمَّدَ بْنِ أَبِي نَصْرِ عَنْ عَبْدِ الْكَرِيمِ عَنْ سَمَاعَةَ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: لَا تُؤَا جِرُوا الْأَرْضَ بِالْحِنْطَةِ وَلَا بِالشَّعِيرِ وَلَا بِالثَّمْرِ وَلَا بِالْأَرْبَعَاءِ وَلَا بِالنَّطَافِ وَ لَكِنَّ بِالذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ لِأَنَّ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ مَضْمُونٌ وَ هَذَا لَيْسَ بِمَضْمُونٍ.

امام صادق (علیه السلام): زمین را اجاره ندهید در برابر گندم و جو و خرما و شرب و اضافه آب؛ بلکه در برابر طلا و نقره (اجاره بدهید) چرا که طلا و نقره ضمانت شده است و این چیزهای دیگر (که ذکر شد) ضمانت شده نیستند.

الکافی، ج ۵، ص ۲۶۴ / تهذیب الأحکام، ج ۷، ص ۱۹۵ / الإستبصار، ج ۳، ص ۱۲۸

الوافی، ج ۱۸، ص ۱۰۲۲ / وسائل الشیعة، ج ۱۹، ص ۵۴

قَالَ الصَّادِقُ ع: لَا يُؤَا جِرُ الْأَرْضُ بِالْحِنْطَةِ وَ الشَّعِيرِ وَ [الْأَرْبَعِ وَ هُوَ السَّرْبُ] وَ لَا بِالنَّطَافِ وَ هُوَ فَصَالَتِ الْمِيَاهِ وَ لَكِنَّ بِالذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ إِذَا اسْتَأْجَرَهَا بِالذَّهَبِ وَ الْفِضَّةِ فَلَا يُؤَا جِرُ بِأَكْثَرِ لِأَنَّ الذَّهَبَ وَ الْفِضَّةَ مَضْمُونٌ وَ هَذَا لَيْسَ بِمَضْمُونٍ وَ هُوَ مِمَّا أَخْرَجَتْ الْأَرْضُ.

النوادر (للأشعري)، ص ۱۶۹ / بحار الأنوار، ج ۱۰۰، ص ۱۷۰

بسپرید (خیلی فرقی نمی‌کند بانک یا زیر متکا!!)؛ [در هر صورت] هرطوری که بخواهید اینها را ذخیره کنید، احتمالاً در سال آینده ارزش پول شما ۱۰ میلیون خواهد شد! یعنی شما ضرر می‌کنید. وضعیت امروز ما اینطور است!

و [البته این مشکل] اختصاصی به "ریال" ندارد؛ "دلار" هم همینطور است، "یورو" هم همینطور است؛ اصلاً قابلیت ذخیره ثروت در "پول اعتباری" و "پول دیجیتال" پایین است.^{۱۱۶}

پس ما با «شاخص ذخیره ارزش و ثروت»، میزان موفقیت‌های سیاست‌های پولی و مالی را ارزیابی می‌کنیم. چرا؟ چون نمی‌خواهیم مردمان ضرر کنند، چون می‌خواهیم به نفع مردم کار کنیم. این یک شاخص.

---

۱۱۶. **ارجاع پرورشی / پردازشی:** ارزش و مالیت اسکناس از وجود فیزیکی و عینی آن سرچشمه نمی‌گیرد، زیرا به عنوان مثال: اسکناس هزار تومانی يك قطعه کاغذی است که فقط حاوی چند تصویر می‌باشد و اهمیتی ندارد. بلکه ارزش آن از اینجا سرچشمه می‌گیرد که تشکیلات پولی و حکومت و جامعه پذیرفته اند که اسکناس در مبادلات، واسطه و معیار ارزش باشد.

مبانی فقهی اقتصاد اسلامی (محمود عبداللهی)، ص ۲۹۱

دنیای اقتصاد - مقامات چینی به آمریکا هشدار دادند که روش جدید آمریکایی‌ها در مقابله با ارزش‌گذاری پایین پول ملی چین به روابط دو کشور لطمه خواهد زد. آمریکا سال‌ها است که چین را متهم می‌کند با بی‌ارزش‌سازی غیرواقعی پول ملی خود، قدرت رقابتی کالاهای صادراتی خود را در بازار جهانی به ویژه بازار غرب به شدت بالا برده است.

آدرس مطلب: سایت خبری دنیای اقتصاد

<https://b2n.ir/g۵۹۱۵>

قیمت بزرگترین ارز دیجیتال جهان یعنی بیت کوین با ۱۵.۲۹ درصد کاهش به ۴۶۸۰۰ دلار رسید. به گزارش خبرگزاری تسنیم، بر اساس اطلاعات پایگاه اینترنتی CoinDesk تا ساعت ۰۳:۰۴ روز پنجشنبه به وقت مسکو، بیت کوین با ۱۵.۲۹ درصد کاهش به ۴۶۸۰۰ دلار رسید. بر اساس این گزارش، تا ساعت ۰۳:۱۵ به وقت مسکو، بیت کوین ۴۷۹۰۰ دلار بود. روز چهارشنبه، ایلان ماسک اعلام کرد که شرکت خودروسازی وی یعنی تسلا به دلیل ناپایدار بودن راه‌های بدست آوردن این ارز دیجیتال، بیت کوین را دیگر به عنوان ارز مورد قبول برای خرید محصول از این سازنده خودروهای برقی قبول نمی‌کند.

آدرس مطلب: خبرگزاری تسنیم - ۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۰

<https://www.tasnimnews.com/fa/service/۸۵>

۳/۴/۲/۲. دومین شاخص: تبادل حداقلی

۳/۴/۲/۲/۱. انجام تراکنش‌های بانکی فراوان در تمام مبادلات خرد و کلان؛ وضعیت فعلی دولت مدرن در سیستم پولی و مالی کشور

[شاخص بعدی]: شاخص تبادل حداقلی [است]. شما امشب این تراکنش‌های بانکی ایران را از این سامانه‌هایی که بانک مرکزی دارد نگاه کنید. مثلاً در همین امروز (۱۲ خرداد سال ۱۴۰۳) چقدر تراکنش بانکی اتفاق افتاده است؟ مثلاً شما برای نخود و لوبیا، برای قند و شکر، برای مرغ و تخم مرغ، برای پفک و چیپس، برام ماشین و خانه، اخیراً هم برای سوارشدن به ماشین و اتوبوس و... برای همه این‌ها دارید تراکنش بانکی انجام می‌دهید! یعنی: تبادل بین شما و فروشنده، با واسطه بانک دارد انجام می‌گیرد. خوب؛ حالا آیا این کار خوب است؟ یا بد؟

۳/۴/۲/۲/۲. راهکار «تبادل حداقلی» (به وسیله گسترش سیستم پیشرفته‌ی «تهاتر» (لااقل در تبادل‌های خرد)) و «تبادل مستقل» (بدون نیاز به دخالت بانک مرکزی)؛ دو راهکار دولت اسلامی برای رهایی از وضعیت تراکنش‌های فراوان بانکی

قبل از [پاسخ به این سوال] یک بحث فنی‌تری داریم؛ می‌گوییم: اساساً چرا باید برای هر تبدالی "پول" پرداخت بشود؟ من قبول دارم برای تبادل‌های بزرگ، پول پرداخت بشود. ولی آیا نمی‌شود برای تبادل‌های کوچک "تهاتر"^{۱۱۷} کرد؟ مثلاً فرض کنید شما می‌خواهید تخم مرغ بخرید، یک شخص دیگری هم می‌خواهد عدس بخرد؛ آیا نمی‌توان بین تخم مرغ و عدس "تهاتر" کرد؟ وقتی هم زنجیره

۱۱۷. ارجاع پرورشی: تهاتر: سقوط بدهیهای متقابل دو فرد به یکدیگر. تهاتر عبارت است از سقوط دیون دو بدهکار به یکدیگر و براءت ذمه هر يك به سبب تقابل دو مال متحد در جنس و وصف و در واقع، تهاتر ایفای دو دین به سبب تقابل آن دو است. از تهاتر به تقاض قهری نیز تعبیر شده است. تفاوت تقاض با تهاتر این است که تقاض، امری اختیاری و از افعال قصدی به شمار می‌رود ولی تهاتر از احکام شرعی و غیر منوط به قصد مکلف است. از این عنوان به مناسبت در بابهای مختلف نظیر تجارت، رهن، ضمان، مساقات، نکاح و مکاتبه سخن رفته است. حکم: تهاتر دیون با تحقق شرط آن، در شریعت مقدس امری ثابت است. موضوع: هرگاه دو نفر مالک چیزی در ذمه یکدیگر باشند موضوع تهاتر محقق می‌شود، مانند کسی که هزار تومان به فردی قرض داده، سپس هزار تومان از او قرض گرفته است که به صورت قهری ذمه هر دو از دین بری می‌شود. شرط: شرط صحت تهاتر این است که آنچه در ذمه‌ها است در جنس و وصف متحد باشند و با اختلاف در هر دو یا یکی حتی در حد مدت‌دار بودن یکی و نقد بودن دیگری یا کم بودن مدت یکی و زیاد بودن مدت دیگری، تهاتر صورت نمی‌گیرد. از این رو گفته‌اند: تهاتر در پول و مثلیات جریان دارد نه در قیمیات.

تولید، کوچک باشد و بین تولیدکننده و مصرف‌کننده خیلی فاصله نباشد، می‌شود این کارها را انجام داد.

اینکه شما آمده‌اید بشر را به این سمت برده‌اید که همه خرید و فروش‌ها به محوریت تراکنش باشد؛ یک فرض است. یک فرض دیگر هم این است که: تراکنش را پایین بیاوریم، یا اصلاً تبادل با پول را پایین بیاوریم.

دوستانی که در مورد "پول طلا" کار می‌کنند، توجه داشته باشند: ما قبول داریم که تبادل باید با "پول طلا" و "پول نقره" واقع بشود؛ ولی قبل از آن، دو پدیده "کاهش تبادل" و "تبادل مستقل" را نیاز داریم. اساساً نیاز نیست که انسان برای همه چیز پول پرداخت کند؛ [بلکه] "تهاتر" (در امور خرد) بسیار سیستم پیشرفته‌ای است. البته در امور کلان هم من بعضی وقت‌ها دیده‌ام که "تهاتر" صورت می‌گیرد؛ این نوع تهاتر [در امور کلان] هم واقع می‌شود. منتها در امور خرد، توصیه اسلام، تهاتر است.^{۱۱۸} [مثلاً بدین صورت که:] شما یک چیزی تولید کرده‌اید، می‌روید با همسایه‌تان که او هم یک چیز دیگری را تولید کرده، مصالحه [و تهاتر] می‌کنید. دلیلی ندارد [که دائماً با تراکنش بانکی، تبدلات خودتان را انجام دهید؛] الان سیستم اینطور است که شما لواشک هم که می‌خواهید بخرید، باید بانک مرکزی برای شما تراکنش انجام بدهد!

۱۱۸. **ارجاع پژوهشی:** عَلِيُّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ وَ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنِ الْفَضْلِ بْنِ شاذَانَ عَنْ صَفْوَانَ بْنِ يَحْيَى وَ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ جَمِيلٍ عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ قَالَ: التَّجِيرُ بِالْبَعْجَرَيْنِ وَ الدَّائِبَةُ بِالدَّائِبَتَيْنِ يَدًا بِيَدٍ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ .

امام باقر (علیه السلام): معامله يك شتر در مقابل دو شتر، و يك اسب در مقابل دو اسب، به‌طور سربه‌سر اشکالی ندارد.

الكافي، ج ۵، ص ۱۹۱

تهذيب الأحكام، ج ۷، ص ۱۱۸ / الإستبصار، ج ۳، ص ۱۰۰

الْحُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَنْ مُعَلَّى بْنِ مُحَمَّدٍ عَمَّنْ ذَكَرَهُ عَنْ أَبَانَ عَنْ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: مَا كَانَ مِنْ طَعَامٍ مُخْتَلَفٍ أَوْ مَتَاعٍ أَوْ شَيْءٍ مِنَ الْأَشْيَاءِ يَتَفَاضَلُ فَلَا بَأْسَ بَيْعِهِ مِثْلَيْنِ بِمِثْلِ يَدًا بِيَدٍ فَأَمَّا نَظْرَةٌ فَلَا تَصْلُحُ.

امام صادق (علیه السلام): هر چیز از خواربار که از يك جنس نباشد و هر متاع یا هر چیز دیگری که دو جنس مختلف باشد بتفاضل و زیادی یکی بر دیگری، در مباحله به نسبت دو به يك اشکالی ندارد، در صورتی که نقدا بدهد و نقدا بستاند، اما در صورتی که یکی نقد و دیگری نسیه باشد اشکال دارد [چون خواربار مکمل و موزون است].

الكافي، ج ۵، ص ۱۹۱

من لا يحضره الفقيه، ج ۳، ص ۲۷۹ / تهذيب الأحكام، ج ۷، ص ۹۳

پس یک شاخص دیگر هم داریم: اولاً اینکه تبادل کمتر خودش شاخص پیشرفت است. یک بحث دیگر هم داریم [با عنوان] تبادل مستقل؛ یعنی: در همان جایی هم که تبادل انجام می‌دهیم؛ [آیا] بانک مرکزی باید واسطه تبادل من و شما باشد؟! چه دلیلی بر این کار وجود دارد؟

۳/۴/۲/۲/۲/۱

بی‌معنی بودن «پولشویی» و عدم نیاز به «نظارت حداکثری بانک مرکزی» در تبادلات خرد؛ دو نمونه از فوائد تبادل مستقل

آقایان [کارشناسان] در دفاع از واسطه‌بودن گسترده بانک مرکزی بر تراکنش‌ها می‌گویند: [با این کار] مثلاً جلوی «پولشویی»^{۱۱۹} را می‌گیریم، «نظارت بر پول» زیاد می‌شود. من استدلال‌های بانک مرکزی را می‌دانم؛ [در پاسخ به آنها] می‌گویم: وقتی شما تبادل را مستقل می‌کنید (خصوصاً در امورات خرد)، اصلاً مگر پولشویی معنا دارد؟! مثلاً کسی که می‌خواهد تخم مرغ، یا لواشک یا عدس بخرد، [دیگر] نظارت بانک مرکزی [چه معنایی دارد؟!]. معذرت می‌خواهم [که اینطور می‌گویم]: اصلاً شما اینجا چه کار می‌کنی؟!

۳/۴/۲/۲/۲/۲

کوتاه کردن زنجیره ارزش؛ جایگزینی دیگر برای نظارت حداکثری و راهکاری برای حل مشکل سوء استفاده در تبادلات مستقل و خرد (مثل تولید نان و آرد)

اینجا در امورات خرد (در همان ۱۰۰ کالایی که من عرض کردم) واقعاً نه «پولشویی» متصور است، نه نیازمند به «نظارت» است. عرض بنده این است که: ما یک تصویری درست کرده‌ایم که بانک مرکزی جلوی پولشویی را می‌گیرد و نظارت حداکثری بر [تراکنش‌ها دارد]. و تصور می‌کنیم که این کار خیلی خوب و پیشرفته و مهمی است!^{۱۲۰} اخیراً [هم کار به جایی رسیده که] دیگر نان هم که می‌خواهیم بخریم، باید وزارت اقتصاد بفهمد! آخر برای چه؟! [وقتی] من می‌خواهم نان بخرم [نظارت بانک مرکزی] چه علتی دارد؟

۱۱۹. **ارجاع پرورشی:** Money laundering, the process by which criminals attempt to conceal the illicit origin and ownership of the proceeds of their unlawful activities. By means of money laundering, criminals attempt to transform the proceeds from their crimes into funds of an apparently legal origin.

پولشویی، فرآیندی است که طی آن مجرمان تلاش می‌کنند منشاء غیرقانونی و مالکیت عواید حاصل از فعالیت‌های غیرقانونی خود را پنهان کنند. با استفاده از پولشویی، مجرمان تلاش می‌کنند عواید حاصل از جرایم خود را به وجوهی با منشاء ظاهراً قانونی تبدیل کنند.

منبع: دانشنامه رسمی بریتانیکا

<https://www.britannica.com/topic/money-laundering>

۱۲۰. **ارجاع پردازشی:** معاون عملیات طرح هوشمندسازی یارانه آرد و نان: سامانه نظارت برخط نانوبی‌های کشور راه‌اندازی شد. تهران- ایرنا- معاون عملیات طرح هوشمندسازی یارانه آرد و نان گفت: با راه‌اندازی سامانه نظارت برخط نانوبی‌های کشور، اطلاعات عملکرد نانویان به‌طور برخط در اختیار وزارت جهاد کشاورزی و بازرسان شورای آرد و نان قرار می‌گیرد. به گزارش ایرنا،

[کارشناسان در پاسخ به ما] می‌گویند: چون عده‌ای سوء استفاده می‌کردند و می‌آمدند این نان‌ها را می‌خریدند و می‌بردند آنها را خشک می‌کردند، یا مثلاً نانوائی‌ها آردها را نمی‌پختند و آنها را قاچاق می‌کردند!

[ما هم در پاسخ به این کارشناسان می‌گوییم: شما اگر] زنجیره تولید را کاهش بدهید، همه مشکلات حل خواهد شد و نیاز نیست نظارت حداکثری بر تبادلات انجام بدهیم. معلوم است که وقتی تولید اینقدر گسترده است، این فسادها هم به وجود خواهد آمد.

بنابراین ما سه شاخص هم برای کارآمدی سیاست‌های پولی و مالی داریم بحث می‌کنیم: (۱) شاخص ذخیره ارزش (۲) شاخص تبادل حداقلی و (۳) شاخص تبادل مستقل. این هم یک شاخص.

«کروش نجم آبادی» درباره نحوه شناسایی و بازرسی نانوائی‌های سراسر کشور توسط طرح هوشمندسازی یارانه‌ها افزود: در سامانه طرح هوشمندسازی یارانه آرد و نان تمامی داده‌های خرید و فروش و تراکنش نانوائی‌ها از سراسر کشور جمع می‌شود و مورد بررسی قرار می‌گیرد. معاون عملیات طرح هوشمندسازی یارانه آرد و نان اظهارداشت: آنچه در این سامانه قابل ردیابی است عملکرد واحدهای خبازی است که براساس آمارها خبازی‌های پریسک شناسایی و رصد می‌شوند به طور مثال یک خبازی پریسک با فروش ۱۶۰۰ قرص نان لواش از یک شماره کارت با ۴ تراکنش در ساعت‌های ۱۸:۲۱، ۱۸:۲۱، ۱۸:۲۱ و ۱۸:۲۳ تخلف کرده است که تمامی این تراکنش‌ها به صورت برخط قابل رصد می‌باشد. وی تصریح کرد: بنابراین تمامی داده‌ها در اختیار وزارت جهاد کشاورزی قرار می‌گیرد و سامانه بازرسی که برای همکاران ایجاد شده امکان را فراهم کرده تا به شکل هوشمندتر بازرسی‌ها را انجام بدهند. نجم آبادی گفت: بازرسی‌هایی که وارد نانوائی‌ها می‌شوند می‌توانند از دستگاه کارتخوان هوشمندسازی یارانه وارد منوی پذیرنده شوند و پس از ورود به منوی بازرسی و اسکن بارکد، وارد منوی خرید و فروش کالا می‌شوند که در این منو تمامی تخلفات ثبت و مشخص می‌شود.

منبع: ایرنا / ۱۲۴ آبان ۱۴۰۲

<https://www.irna.ir/news/۸۵۲۹۲۰۲۵>

۳/۵. شاخص پنجم: تحول در ارزیابی سلامت کشور (براساس میزان پیشگیری از بیماری (نه براساس توسعه خدمات درمانی))

دسته پنجم شاخص‌هایی که برای ارزیابی کشور بحث می‌کنیم، [عبارت است از: تغییر و تحوّل] ارزیابی سلامت کشور براساس افزایش امکانات درمانی^{۱۲۱} به [ارزیابی براساس] میزان پیشگیری از بیماری‌ها.

کدام دستگاه وزارت بهداشت موفق‌تر است؟ آن که خدمات درمان بیشتری [ارائه] می‌دهد؟ یا آن که کاهش بیماری‌ها را ایجاد می‌کند؟ کدام را شاخص اصلی قرار بدهیم؟ البته من عرض می‌کنم: ما الان نمی‌گوییم که شما بیمارستان نسازید، تخت بیمارستانی ندهید؛ البته شما که کار خودتان را می‌کنید! ولی ما فعلاً کاری به آن نداریم. [بلکه] می‌گوییم: آخر [و نتیجه] این کارهایی که انجام می‌دهید، [آیا] کاهش بیماری‌ها اتفاق می‌افتد؟ یا نه؟ اگر کاهش بیماری‌ها اتفاق نمی‌افتد، [پس] شما باید سیستم‌های ارزیابی حوزه سلامت کشور را عوض کنید.

ما چهار شاخص اصلی برای ارزیابی پیشگیری داریم که حالا بعداً بحث خواهیم کرد. ولی مبنا در ارزیابی بخش سلامت، "پیشگیری از بیماری" باشد، نه "توسعه خدمات درمانی".

دقت کنید! مبنای [ارزیابی] باید این [شاخص] باشد؛ ممکن است به عنوان امر فرعی توصیه کنیم که: «آقا! خدمات درمانی را باید گسترش داد»؛ ولی دعوا بر سر این است که: «چرا توسعه خدمات درمانی، امر اصلی در کشور شده است؟!» وقتی از وزیر بهداشت می‌پرسید که: «شما موفق هستید یا نه؟» می‌گوید: «من موفق هستم؛ چون مگاهاسپیتال (Megahospital)^{۱۲۲} می‌سازم، من موفق هستم چون تخت‌های بیمارستانی را بیشتر کرده‌ام، من موفق هستم چون تولید دارو در کشور را افزایش داده‌ام.» ما می‌گوییم: «آقای وزیر بهداشت! اینها شاخص‌های خوبی نیست؛ ان‌شاءالله خداوند آن روز را برساند که شما بگویید: من موفق هستم چون میزان بیماری‌های قلبی و عروقی در

۱۲۱. انتقال از متن: یا به قول سند ۲۰۳۰: تضمین دسترسی جهانی به خدمات بهداشتی و درمانی. سند ۲۰۳۰ می‌گوید: من می‌خواهم

خدمات درمانی و بهداشتی را افزایش بدهم. البته سخن از "پیشگیری" هم در سند ۲۰۳۰ به میان آمده است؛ ولی بحث فرعی است.

۱۲۲. بیمارستان بزرگ.

ایران کاهش پیدا کرد، من موفق هستم چون میزان مرگ و میرهای ناشی از فشار خون کاهش پیدا کرد، و...» اینها آن شاخصی هستند [که در ارزیابی بخش سلامت کشور بیان کردیم].
بنده اجمالاً پنج دسته شاخص را عرض کردم. حالا آرام آرام دارد واضح می‌شود که وقتی ما می‌گوییم می‌خواهیم دولت‌سازی کنیم؛ [این دولت‌سازی] از کجا شروع می‌شود؟ از انتشار منظم گزارش‌های ارزیابی بر اساس این شاخصه‌ها. ما کار را از اینجا شروع می‌کنیم. البته ۹ دسته شاخص وجود دارد؛^{۱۳} ولی من الان به خاطر [کمبود] وقت جلسه، ۵ شاخص را بحث کردم.

اگر یک کسی به شورای راهبردی الگوی پیشرفت و کارشناس الگوی پیشرفت بگوید: «شما چگونه می‌خواهید کشور را اداره کنید؟» الان خیلی بحث داغ است! می‌گویند: «اصلاً آیا جریان‌های تمدنی می‌توانند کشور را اداره کنند؟!» یا اینکه می‌گویند: «اینها که هنوز کار اجرایی نداشته‌اند و ممکن است تسلط بر امور کشور نداشته باشند و اشکالاتی که از این نوع می‌کنند.»

۱۳. ارجاع پرورشی: ۱- اجرای کامل قانون مترقی احیای موات و واگذاری زمین رایگان به مستأجرها و زوج‌های جوان و خارج کردن زمین از شمول کالاهای سرمایه‌ای. ۲- منع حداکثری ساخت آپارتمان و ساخت مسکن طبق الگوی پیشرفته خانه‌های حیاط دار. ۳- ایجاد تحول در تقسیمات شهری فعلی با غرض ایجاد تقسیمات شهری کوچک مقیاس (گسترش برنامه ریزی محله محور). ۴- تغییر جدی در کتب درسی مدارس به محوریت گسترش علوم نافع و کاهش ساعات آموزش و تحول در شیوه‌های ارزیابی دانش‌آموزان. ۵- پیگیری غیر شعاری راهبرد مترقی پیشگیری از بیماری و عدم تبعیت نظام سلامت کشور از سازمان معیوب بهداشت جهانی. ۶- حمایت آموزشی، تقنینی و مالی از گسترش مشاغل برتر با روش غیر متمرکز و مردم‌پایه و حمایت جدی از تغییر الگوی فضای سبز کشور (مشاغل برتر: کشاورزی، باغداری، دامداری، خیاطی و تولید لباس و تجارت عمومی و همگانی). ۷- تغییر در سیاست‌های پولی و مالی کشور به محوریت شاخص‌هایی مانند: ۱- تبدیل پول به ابزار ذخیره ثروت، ۲- تحقق ایده مترقی تبادل مستقل (کاهش نقش بانک‌ها در زندگی مردم) و ۳- گسترش استفاده از شیوه‌های تأمین مالی اسلام مانند وقف، زکات، قرض الحسنه و... ۸- تغییر در الگوی واگذاری و اداره معادن (برنامه ریزی برای مردمی کردن بهره‌برداری از معادن و توزیع عادلانه سود معادن میان مردم). ۹- برنامه ریزی برای گسترش روایت صحیح از میراث فرهنگی کشور و نجات تاریخ ایران از جعلیات سازمان معیوب یونسکو. ۱۰- تحول در الگوی ارزیابی غذا در کشور از مفاهیم معیوب مولکولهای زیستی و کیلو کالری به مفاهیم وحیانی طبیات، مزاج و اخلاق.

منبع: پایگاه اطلاع‌رسانی الگوی پیشرفت اسلامی در پیام‌رسان ایتا

بخشی از متن کامل قرار داد اجتماعی کارشناسان الگوی پیشرفت اسلامی و جریان‌های تمدنی و گروه‌های جهادی مردم‌پایه و مخالفان بخش‌های ۱۷ گانه سند توسعه پایدار ۲۰۳۰ با رئیس جمهور آینده ایران

<https://eitaa.com/olgou6528/4>

۳/۶. خلاصه و نتیجه سوال و سرفصل سوم: پایه‌گذاری سیستم ارزیابی جدید براساس شاخصه‌های نه‌گانه دولت اسلامی و انتشار منظم گزارش‌های ارزیابی؛ نقطه آغاز دولت‌سازی اسلامی و عاملی مهم برای اصلاح ذهنیت‌ها و در نتیجه: اصلاح عملکرد مسئولین

پاسخ ما هم خیلی روشن است؛ می‌گوییم: ما اگر بخواهیم اختیار دولت را در دست بگیریم، اولین کاری که انجام می‌دهیم این است که سیستم ارزیابی کشور را در همان سال اول متحول می‌کنیم. روال کشور در همان سال اول - مثل بقیه سال‌ها - ادامه پیدا می‌کند. در همان سال اول با یک جمعیتی از کارشناسان می‌نشینیم و یک دستگاه ارزیابی جدیدی را پایه‌گذاری می‌کنیم. انتشار منظم گزارش‌های ارزیابی، ذهنیت‌ها را اصلاح می‌کند. آرام آرام تصمیم‌ها را تغییر می‌دهد. پس آنطوری که بعضی‌ها در رسانه‌ها گفتند که: «اگر جریان‌های تمدنی سر کار بیایند، کلی اخراج در دستگاه‌های دولتی اتفاق می‌افتد! و سپس کلی از ساختارها تعطیل می‌شوند!»؛ حرف درستی نیست. ما کار را که از اینجا شروع نمی‌کنیم. مثلاً من هیچ وقت پیشنهاد نمی‌کنم که وزارت اقتصاد منحل شود؛ ولی پیشنهاد می‌دهم که گزارش شاخصه‌های ارزیابی حوزه اقتصاد به یک شکل دیگری تهیه شوند. تا آرام آرام کارشناس‌ها توجه پیدا کنند و در ذهنشان بین راه درست و راه غلط فرق ایجاد شود. وگرنه کشور که یک کشتی در حال حرکت است را که نمی‌شود تعطیل کرد! نقطه شروع اینجاست. فرض کنید که اگر این کار بخواهد در شهرداری مشهد اتفاق بیفتد؛ نقطه شروع آن، انتشار منظم گزارش‌های ارزیابی شهری براساس شاخصه‌های جدید است.

فرض کنید اگر ما با وزارت بهداشت توافق کردیم،^{۱۲۴} به آنها خواهیم گفت: ما شاخصه‌های جدید سلامت را نوشته‌ایم؛ [لذا] گزارش‌های ارزیابی جدید را به همه رؤسای نظام پزشکی کشور و به همه رؤسای بیمارستان‌های کشور و به اطبای محترم ارائه خواهیم داد.

راهش این است که اگر خواستید در مقیاس یک دولت تحول ایجاد کنید، نقطه آغاز را باید تغییر در سیستم ارزیابی [و ایجاد یک سیستم ارزیابی] جدید قرار دهید. و الان "جریان‌های تمدنی" قدرت انتشار منظم این نوع از گزارش‌ها را دارند؛ پس می‌توانند دولت‌سازی را شروع کنند. این شدنی

۱۲۴. انتقال از متن: دارم در مورد افسانه‌ها صحبت می‌کنم! البته ما به این دوستان ارادت داریم. ولی آنها انعطاف ندارند!

است. من اگر بخواهم تصحیح کنم می‌گویم: لا اقل "شورای راهبردی پیشرفت اسلامی" قدرت دارد؛ حالا شاید بقیه جریان‌های تمدنی هنوز نتوانند این کار را انجام بدهند؛ ولی ما می‌توانیم. پس چرا شما استبعاد می‌کنید؟! به تدریج اگر [سیستم ارزیابی کشور] عوض شد، (الان تصویرش در ذهن من هست) فرض کنید اگر در طی یک سال این گزارش‌ها در رسانه‌ها و نزد مسئولین و مسئولین اصلی کشور منتشر بشود، آرام آرام ما مسئولین را به این نتیجه می‌رسانیم که همه باید ۱۰ اقدام زیرساختی را انجام بدهند. یعنی ضرورت آن ۱۰ اقدام زیرساختی (که حالا وجود دارد) واضح می‌شود و کشور به صورت نرم می‌تواند به سمت مردمی‌کردن امور و مشارکت دادن مردم در همه امور زندگی خود حرکت کند.

پس این هم شد سوال دوم که بنده اجمالا جواب دادم: نقطه شروع در دولت سازی و تمدن سازی کجاست؟ عرض کردیم که نقطه شروع، تحول در سیستم ارزیابی کشور است. به پنج محوری هم که باید در سیستم ارزیابی کشور تغییر کند اشاره کردم.

۴. خاتمه: نحوه طراحی سیستم ارزیابی جدید در کشور چگونه است؟ (تصمیم منزلتی)

سوال و عرض آخر ما در این جلسه [این است که]: این سیستم ارزیابی کشور را که می‌خواهیم طراحی کنیم (که عرض کردیم نقطه آغاز است) به چه نحو تشکیل می‌شود؟

۴/۱. احتمال اول (نامقبول): پایه‌گذاری سیستم ارزیابی جدید درون دستگاه‌های مدرن کشور

۴/۱/۱. ایجاد اصطکاک شدید (به دلیل طراحی ساختار دولت مدرن برای اهدافی غیر از اهداف دولت اسلامی)؛ دلیل نادرست بودن احتمال اول

احتمال اول این است که: رئیس جمهور یک کارشناس جدید را به عنوان رئیس مرکز آمار ایران، سازمان برنامه بودجه، بانک مرکزی (یعنی: مراکز ارزیابی کشور) منصوب کند. این یک احتمال اولیه است که با رئیس جمهور صحبت می‌کنیم که مثلاً به آقای الف که کارشناس الگوی پیشرفت است حکم بدهد تا برود با همان کارمندان و ساختارها شروع کند صحبت کردن تا ارزیابی‌های جدید را بنویسد. خب؛ این راه به بن‌بست خواهد رسید! چون او [دولت مدرن] ساختار را برای [یک سیستم] ارزیابی دیگری طراحی کرده است، آن کارشناس هم یک مفاهیم دیگری را بلد است.

بنابراین من با پایه‌گذاری سیستم ارزیابی جدید در دستگاه‌های موجود مخالف هستم؛ به دلیل اینکه اصطکاک شدید ایجاد می‌شود. شما تصور نکنید که اگر رئیس یک اداره‌ای شدید، می‌توانید یک ساله یا دو ساله در آن اداره تحول ایجاد کنید؛ [چون] ساختار به این راحتی‌ها انعطاف نشان نمی‌دهد و وقت تلف می‌شود.

۴/۲. احتمال دوم (مقبول): پایه‌گذاری مرکز ارزیابی جدید در حوزه علمیه قم (سیستم تولید مستقل)

پس باید چه کار کرد؟ همانطور که عرض کردم ما نیاز داریم به اینکه یک مرکز ارزیابی جدید پایه‌گذاری کنیم. که به نظر من مرکز آن در حوزه علمیه قم است و نباید در تهران باشد؛ چون کارشناس‌های اصلی در دسترس ما، در قم هستند. سپس شروع کنیم یک گزارش‌هایی را طبق این

شاخصه‌ها تولید کنیم. البته نیاز به همکاری دستگاه‌ها داریم ولی مرکزش باید در یک جایی خارج از ساختار رسمی کشور و دولت باشد.

۴/۲/۱. مسجد محور و محله محور بودن گزارش‌های ارزیابی جدید (سیستم انتقال مستقل)

۴/۲/۱/۱. ارائه گزارش‌های ارزیابی اقتصادی در مسجد بازار، ارائه گزارش‌های مرتبط با خانواده و مسائل اجتماعی در مساجد محله، و ارائه کلیت گزارش‌ها در مساجد جامع و اعظم به امامان جمع؛ نحوه سیستم انتقال مستقل

سپس برای انتشار این گزارش‌ها هم باید سراغ مساجد برویم. گزارش‌های اقتصادی را در "مسجد بازار" می‌خوانیم، گزارش‌های مربوط به خانواده‌ها و مسائل اجتماعی را در "مساجد محله" می‌خوانیم، کلیت گزارش‌ها را هم به امام جمعه‌ها می‌دهیم که قرائت کنند. پس سیستم انتقال ما هم "مسجد محور"، "محله محور" و یک سیستم دیگری می‌شود. البته اشکالی ندارد در صدا و سیما هم گزارش‌مان را ارائه می‌دهیم، هیچ اشکالی ندارد در دستگاه موجود هم می‌رویم گزارش‌مان را ارائه می‌دهیم؛ ولی من می‌دانم اگر رفتیم فقط به آن ساختار تکیه کردیم، هم جلوی تولید این گزارش‌ها را می‌گیرد، هم جلوی انتشار آنها را!

بنابراین باید گیس^{۱۲۵} باشیم؛ هم "سیستم تولید مستقل" داشته باشیم، هم "سیستم انتشار مستقل". یک آقای آمریکایی گزارش داده بود که: آقای امام خمینی (ره) در آن روزهایی که انقلابش را شروع کرد، چند ده جریان سیاسی دیگری رقیبش بودند (مثل جریان مجاهدین و جریان‌های کمونیستی قبل از انقلاب و...) ولی [فقط] امام خمینی (ره) توانست بالا بیاورد و مردم را مدیریت کند. چرا؟ جواب آن کارشناس آمریکایی را یک نفر گفته بود که: چون "شبکه مردمی امام خمینی (ره)" از همه آنها قوی‌تر بود. [به عبارت دیگر: چون] "مسجد" و "هیئت" داشت، امام جماعت‌ها با او همکار بودند و ایده‌هایش را بین مردم ترویج می‌دادند. [ولی جریان‌های دیگر]

۱۲۵. **ارجاع بزوهشی:** مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْمَاعِيلَ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دَاهِرٍ عَنِ الْحَسَنِ بْنِ يَحْيَى عَنْ قُتَيْبَةَ أَبِي قَتَادَةَ الْحَرَّانِيِّ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْسٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: قَامَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ هَمَامٌ وَ كَانَ عَابِدًا نَاسِكًا مُجْتَهِدًا إِلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع وَ هُوَ يَخْطُبُ فَقَالَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ صِفْ لَنَا صِفَةَ الْمُؤْمِنِ كَأَنَّا نَنْظُرُ إِلَيْهِ فَقَالَ: يَا هَمَامُ! الْمُؤْمِنُ هُوَ الْكَيْسُ الْفَطِنُ .

امام علی علیه السلام فرمود: فرمودند ای همام! مؤمن زیرک و با هوش است.

مرکزشان دانشگاه بود و شبکه مردمی نداشتند. پس آقایان طلبه! برادران مومن! همین الان شبکه مردمی ما روی زمین هست؛ ولی ما از آن استفاده نمی‌کنیم! یعنی همین الان هفته‌ای ۴۰۰ خطبه نماز جمعه در کشور هست، ده‌ها هزار نماز جماعت در کشور برگزار می‌شود؛ ولی کسی از این شبکه برای اداره جامعه استفاده نمی‌کند.

روزهایی هم که می‌خواهیم کار را شروع کنیم؛ قرار نیست از ۴۰۰ نماز جمعه شروع کنیم؛ [بلکه فقط] با ۱۰ امام جمعه و ۱۰۰ امام جماعت که پیشرو هستند و تمدن اسلامی را بلد هستند تفاهم می‌کنیم که شروع کنند حرف زدن و منتشر کردن و آرام آرام مردم را توجیه کردن. و بعد آرام آرام تغییرات در کشور شروع خواهد شد. یادتان باشد مفهوم اصلی انقلاب اسلامی، "مردمی کردن امور" است. لذا شما حتماً باید با مردم صحبت کنید؛ ولی سیستم ارتباطی ما همان مفهوم "مساجد ثلاثه" ای هستند که در فقه وجود دارد: (۱) مسجد بازار برای تفاهم با بازاری‌ها، (۲) مسجد محله برای تفاهم با خانواده‌ها، و (۳) مسجد اعظم و مسجد جامع برای تفاهم با مدیران شهری و همه آحاد مردم.^{۱۲۶} پس این هم سیستم تولید و انتشار گزارش‌های ارزیابی.

خب؛ عرائض من تمام شد. جمله آخر بنده این است که: ما در ایام انتخابات هستیم؛ در این ایام به دنبال این هستیم که مفهوم الگوی پیشرفت اسلامی را در جامعه گسترش بدهیم. عرض کردیم گسترش الگوی پیشرفت اسلامی در ذهنیت مدیران جامعه اسلامی و نخبگان، سه لازمه

۱۲۶. **ارجاع پژوهشی:** ابي ره قال حدثني أحمد بن إدريس عن محمد بن أحمد عن محمد بن حسان الرازي عن التوفلي عن السكوني عن جعفر بن محمد عن أبيه عن علي ع قال: صلاة في البيت المقدس تعدل ألف صلاة في مسجد الأعظم مائة صلاة و صلاة في مسجد القبيلة خمس و عشرون صلاة و صلاة في مسجد السوق اثنتي عشرة صلاة و صلاة الرجل في بيته وحده صلاة واحدة.

امام صادق علیه السلام از پدرانش علیهم السلام روایت نموده که امام علی علیه السلام فرمود: يك نماز در بيت المقدس برابر با هزار نماز و يك نماز در مسجد جامع برابر با صد نماز و يك نماز در مسجد قبيله برابر با بيست و پنج نماز و يك نماز در مسجد بازار برابر با دوازده نماز و نماز مرد در خانه‌اش به تنهایی يك نماز است.

ثواب الأعمال و عقاب الأعمال، ص ۳۱ / تهذيب الأحكام، ج ۳، ص ۲۵۳

روضة الواعظين، ج ۲، ص ۳۳۸ / جامع الأخبار (للسعيري)، ص ۷۰

وسائل الشيعة، ج ۵، ص ۲۹۰ / مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۴۳۱ / بحار الأنوار، ج ۸۱، ص ۱۵

دارد: اولاً: به صورت تفصیلی باید تفاوت خدمت در دولت اسلامی و دولت مدرن را بدانیم؛ که عرض کردیم دولت اسلامی نه دسته خدمت دارد. ثانیاً: نقطه شروع (که ارزیابی و ایجاد فرقان است) را تشخیص بدهیم. ثالثاً: مرکز تولید و انتشار گزارشات را در درون ساختارهای مدرن پایه‌گذاری نکنیم.

از اینکه عرائض برادر کوچکتان را استماع کردید از همه شما تشکر می‌کنم.

و الحمدلله رب العالمین

پیوست‌ها:

بیوست ۱: عهدنامه مالک اشتر

نامه امیرالمومنین (علیه السلام) به مالک اشتر در مورد چگونگی اداره حکومت اسلامی (نامه ۵۳ نهج البلاغه) و من کتاب له ع کتبه للأشتر النخعی [رحمه الله] لما ولاه علی مصر و أعمالها حين اضطرب أمر أميرها محمد بن أبي بكر، و هو أطول عهد كتبه و أجمعه للمحاسن.

نامه ۵۳ نهج البلاغه: نامه به مالک اشتر، در سال ۳۸ هجری هنگامی که او را به فرمانداری مصر برگزید، آن هنگام که اوضاع محمد بن ابی بکر متزلزل شد، و از طولانی‌ترین نامه‌هاست که زیبایی‌های تمام نامه‌ها را دارد.

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ هَذَا مَا أَمَرَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ عَلِيُّ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ مَالِكُ بْنُ الْحَارِثِ الْأَشْطَرِّ فِي عَهْدِهِ إِلَيْهِ حِينَ وُلِّاهُ مِصْرَ جَبَايَةَ خَرَاجِهَا، وَجِهَادَ عَدُوِّهَا وَاسْتِصْلَاحَ أَهْلِهَا، وَعِمَارَةَ بِلَادِهَا، أَمْرَهُ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَإِثَارِ طَاعَتِهِ، وَاتِّبَاعِ مَا أَمَرَ بِهِ فِي كِتَابِهِ، مِنْ فَرَائِضِهِ وَسُنَنِهِ، الَّتِي لَا يَسْعُدُ أَحَدٌ إِلَّا بِاتِّبَاعِهَا، وَلَا يَشْقَى إِلَّا مَعَ جُحُودِهَا وَإِضَاعَتِهَا، وَأَنْ يُنْصَرَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ بِقَلْبِهِ وَيَدِهِ وَلِسَانِهِ، فَإِنَّهُ جَلَّ اسْمُهُ قَدْ تَكْفَّلَ بِنَصْرِ مَنْ نَصَرَهُ، وَإِعْزَازِ مَنْ أَعَزَّهُ، وَأَمْرَهُ أَنْ يَكْسِرَ نَفْسَهُ مِنَ الشَّهَوَاتِ، وَيَزَعَهَا عِنْدَ الْجَمَحَاتِ، فَإِنَّ النَّفْسَ أَمَارَةً بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ اللَّهُ.

ثُمَّ أَعْلَمَ يَا مَالِكُ، أَنَّي قَدْ وَجَّهْتُكَ إِلَى بِلَادٍ قَدْ جَرَتْ عَلَيْهَا دَوْلٌ قَبْلَكَ مِنْ عَدْلِ وَجُورٍ، وَأَنَّ النَّاسَ يَنْظُرُونَ مِنْ أُمُورِكَ فِي مِثْلِ مَا كُنْتَ تَنْظُرُ فِيهِ مِنْ أُمُورِ الْوَلَاةِ قَبْلَكَ، وَيَقُولُونَ فِيكَ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِيهِمْ، وَإِنَّمَا يُسْتَدَلُّ عَلَى الصَّالِحِينَ بِمَا يُجْرِي اللَّهُ لَهُمْ عَلَى أَلْسِنِ عِبَادِهِ، فَلْيَكُنْ أَحَبَّ الدَّخَائِرِ إِلَيْكَ، ذَخِيرَةُ الْعَمَلِ الصَّالِحِ، فَاْمَلِكْ هَوَاكَ، وَشَحَّ بِنَفْسِكَ عَمَّا لَا يَحِلُّ لَكَ، فَإِنَّ الشُّحَّ بِالنَّفْسِ الْإِنصَافُ مِنْهَا فِيمَا أَحَبَّبْتَ أَوْ كَرِهْتَ.

وَأَشْعِرْ قَلْبَكَ الرَّحْمَةَ لِلرَّعِيَّةِ، وَالْمَحَبَّةَ لَهُمْ، وَاللُّطْفَ بِهِمْ، وَلَا تَكُونَنَّ عَلَيْهِمْ سَبْعًا ضَارِيًا تَغْتَنِمُ أَكْلَهُمْ، فَإِنَّهُمْ صِنْفَانِ: إِمَّا أَحَّ لَكَ فِي الدِّينِ، أَوْ نَظِيرٌ لَكَ فِي الْخَلْقِ، يَفْرُطُ مِنْهُمْ الزَّلْلَ، وَتَعْرِضُ لَهُمْ الْعِلْلَ، وَيُؤْتِي عَلَى أَيْدِيهِمْ فِي الْعَمْدِ وَالْخَطَا، فَأَعْطِهِمْ مِنْ عَفْوِكَ وَصَفْحِكَ، مِثْلَ الَّذِي تُحِبُّ وَتَرْضَى أَنْ يُعْطِيَكَ اللَّهُ مِنْ عَفْوِهِ وَصَفْحِهِ، فَإِنَّكَ فَوْقَهُمْ وَوَالِي الْأَمْرِ عَلَيْكَ فَوْقَكَ، وَاللَّهُ فَوْقَ مَنْ وَوَلَاكَ، وَقَدْ اسْتَكْفَاكَ أَمْرُهُمْ وَابْتَلَاكَ بِهِمْ. وَلَا تَنْصِبَنَّ نَفْسَكَ لِحَرْبِ اللَّهِ، فَإِنَّهُ لَا يَدَّ لَكَ بِنِقْمَتِهِ، وَلَا غِنَى بِكَ عَنْ عَفْوِهِ وَرَحْمَتِهِ، وَلَا تَتَدَمَّنْ عَلَى عَفْوٍ وَلَا تَبْجَحَنَّ بِعُقُوبَةٍ، وَلَا تُسْرِعَنَّ إِلَى بَادِرَةٍ وَجَدْتَ مِنْهَا مَنُذُوحَةً،

وَلَا تَقُولَنَّ إِنِّي مُؤَمَّرٌ أَمْرٌ فَأَطَاعُ، فَإِنَّ ذَلِكَ إِدْغَالٌ فِي الْقَلْبِ، وَمَنْهَكَةٌ لِلدِّينِ، وَتَقَرُّبٌ مِنَ الْغَيْرِ، وَإِذَا أَحَدَتْ لَكَ مَا أَنْتَ فِيهِ مِنْ سُلْطَانِكَ أُبْهَةً أَوْ مَخِيلَةً، فَانْظُرْ إِلَى عِظَمِ مُلْكِ اللَّهِ فَوْقَكَ، وَقُدْرَتِهِ مِنْكَ عَلَى مَا لَا تَقْدِرُ عَلَيْهِ مِنْ نَفْسِكَ، فَإِنَّ ذَلِكَ يُطَامِنُ إِلَيْكَ مِنْ طِمَاحِكَ، وَيَكْفُفُ عَنْكَ مِنْ غَرْبِكَ، وَيُنْفِي عَنْكَ إِلَيْكَ بِمَا عَزَبَ عَنْكَ مِنْ عَقْلِكَ.

إِيَّاكَ وَمُسَامَاةَ اللَّهِ فِي عِظَمَتِهِ، وَالتَّشَبُّهَ بِهِ فِي جَبْرَوْتِهِ، فَإِنَّ اللَّهَ يُذِلُّ كُلَّ جَبَّارٍ، وَيُهَيِّنُ كُلَّ مُخْتَالٍ. أَنْصِفِ اللَّهَ، وَأَنْصِفِ النَّاسَ مِنْ نَفْسِكَ، وَمِنْ خَاصَّةِ أَهْلِكَ، وَمَنْ لَكَ فِيهِ هَوَى مِنْ رَعِيَّتِكَ، فَإِنَّكَ إِنْ لَا تَفْعَلْ تَظْلِمَ، وَمَنْ ظَلَمَ عِبَادَ اللَّهِ كَانَ اللَّهُ خَصْمَهُ دُونَ عِبَادِهِ، وَمَنْ خَاصَمَهُ اللَّهُ أَدْحَضَ حُجَّتَهُ، وَكَانَ لِلَّهِ حَرْبًا حَتَّى يَنْزِعَ أَوْ يَتُوبَ، وَلَيْسَ شَيْءٌ أَدْعَى إِلَى تَغْيِيرِ نِعْمَةِ اللَّهِ، وَتَعْجِيلِ نِقْمَتِهِ مِنْ إِقَامَةِ عَلَى ظُلْمٍ، فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ دَعْوَةَ الْمُضْطَهَدِينَ، وَهُوَ لِلظَّالِمِينَ بِالْمِرْصَادِ.

وَلْيَكُنْ أَحَبَّ الْأُمُورِ إِلَيْكَ أَوْسَطُهَا فِي الْحَقِّ، وَأَعْمَهَا فِي الْعَدْلِ، وَأَجْمَعُهَا لِرِضَى الرَّعِيَّةِ، فَإِنَّ سُخْطَ الْعَامَّةِ يُجْحِفُ بِرِضَى الْخَاصَّةِ، وَإِنَّ سُخْطَ الْخَاصَّةِ يُعْتَمَرُ مَعَ رِضَى الْعَامَّةِ، وَلَيْسَ أَحَدٌ مِنَ الرَّعِيَّةِ أَثْقَلَ عَلَى الْوَالِي مَوْوَنَةً فِي الرَّحَاءِ، وَأَقْلَلُ مَعُونَةً لَهُ فِي الْبَلَاءِ، وَأَكْرَهُ لِلانْتِصَافِ، وَأَسْأَلُ بِالْإِلْحَافِ، وَأَقْلَلُ شُكْرًا عِنْدَ الْإِعْطَاءِ، وَأَبْطَأُ عُدْرًا عِنْدَ الْمَنْعِ، وَأَضْعَفُ صَبْرًا عِنْدَ مُلِمَّاتِ الدَّهْرِ، مِنْ أَهْلِ الْخَاصَّةِ، وَإِنَّمَا عِمَادُ الدِّينِ، وَجِمَاعُ الْمُسْلِمِينَ، وَالْعُدَّةُ لِلْإِعْدَاءِ الْعَامَّةِ مِنَ الْأُمَّةِ، فَلْيَكُنْ صِغُوكَ لَهُمْ، وَمِيلُكَ مَعَهُمْ. لِيَكُنْ أَبْعَدَ رَعِيَّتِكَ مِنْكَ، وَأَشْنَأَهُمْ عِنْدَكَ، أَطْلُبُهُمْ لِمَعَايِبِ النَّاسِ، فَإِنَّ فِي النَّاسِ عُيُوبًا، الْوَالِي أَحَقُّ مَنْ سَتَرَهَا، فَلَا تَكْشِفَنَّ عَمَّا غَابَ عَنْكَ مِنْهَا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ تَطْهِيرُ مَا ظَهَرَ لَكَ، وَاللَّهُ يَحْكُمُ عَلَى مَا غَابَ عَنْكَ، فَاسْتُرِ الْعَوْرَةَ مَا اسْتَطَعْتَ، يَسْتُرِ اللَّهُ مِنْكَ مَا تُحِبُّ سِتْرَهُ مِنْ رَعِيَّتِكَ.

أَطْلُقْ عَنِ النَّاسِ عُقْدَةَ كُلِّ حِفْدٍ، واقطع عنك سبب كل وتر، وتغاب عن كل ما لا يضح لك، ولا تعجلن إلى تصديق ساع، فإن الساعي غاش، وإن تشبهه بالناصحين.

وَلَا تُدْخِلَنَّ فِي مَشُورَتِكَ بَخِيلًا يَعْدِلُ بِكَ عَنِ الْفُضْلِ، وَيَعِدُّكَ الْفُقْرَ، وَلَا جَبَانًا يُضْعِفُكَ عَنِ الْأُمُورِ، وَلَا حَرِيصًا يُزَيِّنُ لَكَ الشَّرَّ بِالْجُورِ، فَإِنَّ الْبُخْلَ وَالْجُبْنَ وَالْحِرْصَ غَرَائِزُ شَتَّى يَجْمَعُهَا سُوءُ الظَّنِّ بِاللَّهِ. إِنَّ شَرَّ وُزَرَائِكَ مَنْ كَانَ لِلْإِشْرَارِ قَبْلَكَ وَزِيرًا، وَمَنْ شَرِكُهُمْ فِي الْإِتِّامِ، فَلَا يَكُونَنَّ لَكَ بَطَانَةً، فَإِنَّهُمْ أَعْوَانُ الْأُمَّةِ، وَإِخْوَانُ الظُّلْمَةِ، وَأَنْتَ وَاحِدٌ مِنْهُمْ خَيْرَ الْخَلْفِ مِمَّنْ لَهُ مِثْلُ آرَائِهِمْ وَنَفَادِهِمْ، وَلَيْسَ عَلَيْهِ مِثْلُ أَصَارِهِمْ وَأُوزَارِهِمْ وَأَثَامِهِمْ، مِمَّنْ لَمْ يُعَاوَنِ ظَالِمًا عَلَى ظُلْمِهِ، وَلَا آثِمًا عَلَى إِثْمِهِ، أَوْلِيكَ أَحَفُّ عَلَيْكَ

مُؤْنَةً، وَأَحْسَنُ لَكَ مَعُونَةً، وَأَحْنَىٰ عَلَيْكَ عَطْفًا، وَأَقْلُ لِعَيْرِكَ إِفْسًا، فَاتَّخِذْ أَوْلِيكَ خَاصَّةً لِخَلَوَاتِكَ وَحَفَلَاتِكَ.

ثُمَّ لِيَكُنْ آثَرُهُمْ عِنْدَكَ أَقْوَلُهُمْ بِمَرِّ الْحَقِّ لَكَ، وَأَقْلَهُمْ مُسَاعَدَةً فِيمَا يَكُونُ مِنْكَ مِمَّا كَرِهَ اللَّهُ لِأَوْلِيَائِهِ وَاقِعًا، ذَلِكَ مِنْ هَوَاكَ حَيْثُ وَقَعَ، وَالصَّقُّ بِأَهْلِ الْوَرَعِ وَالصَّدَقِ، ثُمَّ رُضُّهُمْ عَلَيَّ أَنْ لَا يُطْرُوكَ، وَلَا يَبْجَحُوكَ بِبَاطِلٍ لَمْ تَفْعَلْهُ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الْأَطْرَاءِ تُحْدِثُ الرَّهْوَ، وَتُدْنِي مِنَ الْعِزَّةِ.

وَلَا يَكُونَنَّ الْمُحْسِنُ وَالْمُسِيءُ عِنْدَكَ بِمَنْزِلَةِ سَوَاءٍ، فَإِنَّ فِي ذَلِكَ تَرْهِيدًا لِأَهْلِ الْإِحْسَانِ فِي الْإِحْسَانِ، وَتَدْرِييًّا لِأَهْلِ الْإِسَاءَةِ عَلَى الْإِسَاءَةِ، وَالزَّمُّ كُلًّا مِنْهُمْ مَا أَلَزَمَ نَفْسَهُ، وَاعْلَمْ أَنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ بِأَدْعَى إِلَى حُسْنِ ظَنِّ رَاعٍ بِرَعِيَّتِهِ مِنْ إِحْسَانِهِ إِلَيْهِمْ، وَتَخْفِيفِهِ الْمُؤُونَاتِ عَلَيْهِمْ، وَتَرَكَ اسْتِكْرَاهِهِ إِيَّاهُمْ عَلَى مَا لَيْسَ لَهُ قَبْلَهُمْ، فَلْيَكُنْ مِنْكَ فِي ذَلِكَ أَمْرٌ يَجْتَمِعُ لَكَ بِهِ حُسْنُ الظَّنِّ بِرَعِيَّتِكَ، فَإِنَّ حُسْنَ الظَّنِّ يَقْطَعُ عَنكَ نَصَبًا طَوِيلًا، وَإِنْ أَحَقَّ مَنْ حَسَنَ ظَنُّكَ بِهِ لَمَنْ حَسَنَ بِلَاؤُكَ عِنْدَهُ، وَإِنْ أَحَقَّ مَنْ سَاءَ ظَنُّكَ بِهِ لَمَنْ سَاءَ بِلَاؤُكَ عِنْدَهُ.

وَلَا تَتَّقِضْ سُنَّةَ صَالِحَةٍ عَمِلَ بِهَا صُدُورُ هَذِهِ الْأُمَّةِ، وَاجْتَمَعَتْ بِهَا الْإِلْفَةُ، وَصَلَحَتْ عَلَيْهَا الرَّعِيَّةُ، وَلَا تُحْدِثَنَّ سُنَّةَ نَصْرٍ بِشَيْءٍ مِنْ مَاضِي تِلْكَ السَّنَنِ، فَيَكُونَ الْأَجْرُ لِمَنْ سَنَّهَا، وَالْوِزْرُ عَلَيْكَ بِمَا نَقَضْتَ مِنْهَا. وَأَكْثِرْ مُدَارَسَةَ الْعُلَمَاءِ، وَمُنَاقَشَةَ الْحُكَمَاءِ فِي تَشْبِيهِتِ مَا صَلَحَ عَلَيْهِ أَمْرٌ بِبِلَادِكَ، وَإِقَامَةِ مَا اسْتَقَامَ بِهِ النَّاسُ قَبْلَكَ.

وَاعْلَمْ أَنَّ الرَّعِيَّةَ طَبَقَاتٌ لَا يَصْلُحُ بَعْضُهَا إِلَّا بِبَعْضٍ، وَلَا غِنَى بِبَعْضِهَا عَنْ بَعْضٍ، فَمِنْهَا جُنُودُ اللَّهِ، وَمِنْهَا كُتَّابُ الْعَامَّةِ وَالْخَاصَّةِ، وَمِنْهَا قُضَاةُ الْعَدْلِ، وَمِنْهَا عُمَّالُ الْإِنصَافِ وَالرَّفْقِ، وَمِنْهَا أَهْلُ الْجَزِيَّةِ وَالخَرَاجِ مِنْ أَهْلِ الدِّمَّةِ وَمُسْلِمَةِ النَّاسِ، وَمِنْهَا التَّجَارُ وَأَهْلُ الصَّنَاعَاتِ، وَمِنْهَا الطَّبَقَةُ السُّفْلَى مِنْ ذَوِي الْحَاجَةِ وَالْمَسْكِنَةِ وَكُلُّ قَدْ سَمَى اللَّهُ لَهُ سَهْمَهُ، وَوَضَعَ عَلَى حَدِّهِ فَرِيضَةً فِي كِتَابِهِ، أَوْ سُنَّةَ نَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَهْدًا مِنْهُ عِنْدَنَا مَحْفُوظًا.

فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ حُصُونُ الرَّعِيَّةِ، وَزَيْنُ الْوُلَاةِ، وَعِزُّ الدِّينِ، وَسُبُلُ الْأَمْنِ، وَلَيْسَ تَقْوَمُ الرَّعِيَّةُ إِلَّا بِهِمْ، ثُمَّ لَا قِوَامَ لِلْجُنُودِ إِلَّا بِمَا يُخْرِجُ اللَّهُ لَهُمْ مِنَ الْخَرَاجِ الَّذِي يَقْوُونَ بِهِ عَلَى جِهَادِ عَدُوِّهِمْ، وَيَعْتَمِدُونَ عَلَيْهِ فِيمَا يَصْلِحُهُمْ، وَيَكُونُ مِنْ وَرَاءِ حَاجَتِهِمْ، ثُمَّ لَا قِوَامَ لِهَدَّيْنِ الصَّنَفَيْنِ إِلَّا بِالصَّنْفِ الثَّلَاثِ مِنَ الْقُضَاةِ، وَالْعُمَّالِ، وَالْكَتَّابِ، لِمَا يُحْكَمُونَ مِنَ الْمَعَاقِدِ، وَيَجْمَعُونَ مِنَ الْمَنَافِعِ، وَيُؤْتَمَنُونَ عَلَيْهِ مِنْ حَوَاصِّ الْأُمُورِ وَعَوَامِّهَا، وَلَا قِوَامَ لَهُمْ جَمِيعًا إِلَّا بِالتَّجَارِ وَذَوِي الصَّنَاعَاتِ فِيمَا يَجْتَمِعُونَ عَلَيْهِ مِنْ مَرَاْفِقِهِمْ،

وَيُقِيمُونَهُ مِنْ أَسْوَاقِهِمْ، وَيَكْفُونَهُمْ مِنَ التَّرَفِّقِ بِأَيْدِيهِمْ مَا لَا يَبْلُغُهُ رِفْقٌ غَيْرِهِمْ، ثُمَّ الطَّبَقَةُ السُّفْلَى مِنْ أَهْلِ الْحَاجَةِ وَالْمَسْكِنَةِ الَّذِينَ يَحِقُّ رِفْدُهُمْ وَمَعُونَتُهُمْ، وَفِي اللَّهِ لِكُلِّ سَعَةٍ، وَلِكُلِّ عَلَى الْوَالِي حَقٌّ بِقَدْرِ مَا يُضِلُّهُ، وَلَيْسَ يَخْرُجُ الْوَالِي مِنْ حَقِيقَةِ مَا أَلَزَمَهُ اللَّهُ مِنْ ذَلِكَ إِلَّا بِالْاهْتِمَامِ وَالِاسْتِعَانَةِ بِاللَّهِ، وَتَوْطِينِ نَفْسِهِ عَلَى لُزُومِ الْحَقِّ، وَالصَّبْرِ عَلَيْهِ فِيمَا خَفَّ عَلَيْهِ أَوْ ثَقَلَ.

فَوَلِّ مِنْ جُنُودِكَ أَنْصَحَهُمْ فِي نَفْسِكَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ وَإِلِمَامِكَ، وَأَنْقَاهُمْ جَنَابًا، وَأَفْضَلَهُمْ حِلْمًا، مِمَّنْ يُبْطِئُ عَنِ الْغَضَبِ، وَيَسْتَرِيحُ إِلَى الْعُدُوِّ، وَيَرَأْفُ بِالضُّعْفَاءِ، وَيَبْغُو عَلَى الْأَقْوِيَاءِ، وَمِمَّنْ لَا يُبِيرُهُ الْعُنْفُ، وَلَا يَفْعُدُ بِهِ الضَّعْفُ.

ثُمَّ الصَّقِ بِذَوِي الْمُرُوءَاتِ وَالْأَحْسَابِ، وَأَهْلِ الْبُيُوتَاتِ الصَّالِحَةِ وَالسَّوَابِقِ الْحَسَنَةِ، ثُمَّ أَهْلِ النَّجْدَةِ وَالشَّجَاعَةِ وَالسَّخَاءِ وَالسَّمَاخَةِ؛ فَإِنَّهُمْ جِمَاعٌ مِنَ الْكِرَمِ، وَشُعَبٌ مِنَ الْعُرْفِ، ثُمَّ تَفَقَّدْ مِنْ أُمُورِهِمْ مَا يَتَفَقَّدُ الْوَالِدَانِ مِنْ وَلَدِهِمَا، وَلَا يَتَّفَاقَمَنَّ فِي نَفْسِكَ شَيْءٌ قَوَّيْتَهُمْ بِهِ، وَلَا تَحْقِرَنَّ لُطْفًا تَعَاهَدْتَهُمْ بِهِ وَإِنْ قَلَّ، فَإِنَّهُ دَاعِيَةٌ لَهُمْ إِلَى بَدْلِ النَّصِيحَةِ لَكَ، وَحُسْنِ الظَّنِّ بِكَ، وَلَا تَدْعُ تَفَقُّدَ لَطِيفِ أُمُورِهِمْ اتِّكَالًا عَلَى جَسِيمِهَا، فَإِنَّ لِلْيَسِيرِ مِنْ لُطْفِكَ مَوْضِعًا يَنْتَفِعُونَ بِهِ، وَلِلْجَسِيمِ مَوْضِعًا لَا يَسْتَعْنُونَ عَنْهُ.

وَلْيَكُنْ آثَرُ رُؤُوسِ جُنُودِكَ عِنْدَكَ مَنْ وَسَّاهُمْ فِي مَعُونَتِهِ، وَأَفْضَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ جِدَّتِهِ بِمَا يَسْعُهُمْ، وَيَسْعُ مَنْ وَرَاءَهُ مِنْ خُلُوفِ أَهْلِهِمْ، حَتَّى يَكُونَ هَمُّهُمْ هَمًّا وَاحِدًا فِي جِهَادِ الْعُدُوِّ، فَإِنَّ عَطْفَكَ عَلَيْهِمْ يَعْطِفُ قُلُوبَهُمْ عَلَيْكَ، وَإِنْ أَفْضَلَ قُرَّةَ عَيْنِ الْوَلَاةِ اسْتِقَامَةَ الْعَدْلِ فِي الْبِلَادِ، وَظُهُورَ مَوَدَّةِ الرَّعِيَّةِ وَإِنَّهُ لَا تَظْهَرُ مَوَدَّتُهُمْ إِلَّا بِسَلَامَةِ ضُدُورِهِمْ، وَلَا تَصِحَّ نَصِيحَتُهُمْ إِلَّا بِحَيْطِنِهِمْ عَلَى وِلَاةِ الْأُمُورِ وَقِلَّةِ اسْتِثْقَالِ دَوْلِهِمْ، وَتَرَكَ اسْتِثْقَالَ انْقِطَاعِ مَدَّتِهِمْ، فَانْفَسَحَ فِي آمَالِهِمْ، وَوَاصَلَ فِي حُسْنِ الشَّاءِ عَلَيْهِمْ، وَتَعَدِيدِ مَا أَبْلَى ذَوُ الْبَلَاءِ مِنْهُمْ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الذِّكْرِ لِحُسْنِ أَعْمَالِهِمْ تَهْزُ الشُّجَاعَ، وَتُحَرِّضُ النَّاكِلَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ.

ثُمَّ اعْرِفْ لِكُلِّ امْرِيٍّ مِنْهُمْ مَا أَبْلَى، وَلَا تَضْمَنَّ بِلَاءَ امْرِيٍّ إِلَى غَيْرِهِ، وَلَا تُقْصِرَنَّ بِهِ دُونَ غَايَةِ بِلَائِهِ، وَلَا يَدْعُوَنَّكَ شَرَفُ امْرِيٍّ إِلَى أَنْ تُعْظَمَ مِنْ بِلَائِهِ مَا كَانَ صَغِيرًا، وَلَا ضَعْفُ امْرِيٍّ إِلَى أَنْ تَسْتَضْعَرَ مِنْ بِلَائِهِ مَا كَانَ عَظِيمًا، وَازْدُدْ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ مَا يُضِلُّكَ مِنَ الْخُطُوبِ، وَيَشْتَبِهُ عَلَيْكَ مِنَ الْأُمُورِ، فَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِقَوْمٍ أَحَبَّ إِزْشَادَهُمْ: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ» (۱)، «فَالرُّدُّ إِلَى اللَّهِ الْأَخْذُ بِمُحْكَمِ كِتَابِهِ، وَالرُّدُّ إِلَى الرَّسُولِ الْأَخْذُ بِسُنَّتِهِ الْجَامِعَةِ غَيْرِ الْمُفْرَقَةِ.

ثُمَّ اخْتَرِ لِلْحُكْمِ بَيْنَ النَّاسِ أَفْضَلَ رَعِيَّتِكَ فِي نَفْسِكَ مِمَّنْ لَا تَضِيقُ بِهِ الْأُمُورَ، وَلَا تُمَحِّكُهُ الْخُصُومَ، وَلَا يَتِمَادَى فِي الرِّزَالَةِ، وَلَا يَحْصِرُ مِنَ الْفِيءِ إِلَى الْحَقِّ إِذَا عَرَفَهُ، وَلَا تُشْرِفُ نَفْسُهُ عَلَى طَمَعٍ، وَلَا يَكْتَفِي بِأَذْنَى، فَهَمَّ دُونَ أَفْصَاهُ وَأَوْقَفَهُمْ فِي الشُّبُهَاتِ، وَأَخَذَهُمْ بِالْحُجَجِ، وَأَقْلَهُمْ تَبْرُمًا بِمِرَاجِعَةِ الْخَصْمِ، وَأَصْبَرَهُمْ عَلَى تَكْشُفِ الْأُمُورِ، وَأَصْرَمَهُمْ عِنْدَ اتِّضَاحِ الْحُكْمِ، مِمَّنْ لَا يَزِدُّهُ إِطْرَاءٌ، وَلَا يَسْتَمِيلُهُ إِغْرَاءٌ، وَأَوْلَيْكَ قَلِيلٌ، ثُمَّ أَكْثَرَ تَعَاهَدَ قَضَائِهِ، وَافْسَحَ لَهُ فِي الْبَدْلِ مَا يُزِيلُ عِلَّتَهُ وَتَقِلُّ مَعَهُ حَاجَتُهُ إِلَى النَّاسِ، وَأَعْطَهُ مِنَ الْمَنْزِلَةِ لَدَيْكَ مَا لَا يَطْمَعُ فِيهِ غَيْرُهُ مِنْ خَاصَّتِكَ، لِيَأْمَنَ بِذَلِكَ اغْتِيَالَ الرَّجَالِ لَهُ عِنْدَكَ، فَانظُرْ فِي ذَلِكَ نَظْرًا بَلِيغًا، فَإِنَّ هَذَا الدِّينَ قَدْ كَانَ أَسِيرًا فِي أَيْدِي الْأَشْرَارِ، يُعْمَلُ فِيهِ بِالْهَوَى، وَتُطَلَّبُ بِهِ الدُّنْيَا.

ثُمَّ انظُرْ فِي أُمُورِ عُمَّالِكَ، فَاسْتَعْمِلْهُمْ اخْتِبَارًا، وَلَا تُؤَلِّهِمْ مُحَابَاةً، وَأَثَرَةً فَإِنَّهُمَا جِمَاعٌ مِنْ شُعَبِ الْجَوْرِ وَالْخِيَانَةِ، وَتَوَخَّ مِنْهُمْ أَهْلَ التَّجَرِبَةِ وَالْحَيَاءِ مِنْ أَهْلِ الْبُيُوتَاتِ الصَّالِحَةِ.

وَالْقَدَمِ فِي الْإِسْلَامِ الْمُتَقَدِّمَةِ، فَإِنَّهُمْ أَكْرَمُ أَخْلَاقًا، وَأَصْحُ أَعْرَاضًا، وَأَقْلُ فِي الْمَطَامِعِ إِشْرَاقًا، وَأَبْلَغُ فِي عَوَاقِبِ الْأُمُورِ نَظْرًا، ثُمَّ أَسْبَغَ عَلَيْهِمُ الْأَرْزَاقَ، فَإِنَّ ذَلِكَ قُوَّةٌ لَهُمْ عَلَى اسْتِصْلَاحِ أَنْفُسِهِمْ، وَغَنَى لَهُمْ عَن تَنَاقُلِ مَا تَحْتَ أَيْدِيهِمْ، وَحُجَّةٌ عَلَيْهِمْ إِنْ خَالَفُوا أَمْرَكَ، أَوْ ثَلَمُوا أَمَانَتَكَ، ثُمَّ تَفَقَّدَ أَعْمَالَهُمْ، وَابْعَثَ الْعُيُونَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقِ وَالْوَفَاءِ عَلَيْهِمْ، فَإِنَّ تَعَاهُدَكَ فِي السَّرِّ لِأُمُورِهِمْ حَدُودٌ لَهُمْ عَلَى اسْتِعْمَالِ الْأَمَانَةِ، وَالرَّفْقِ بِالرَّعِيَّةِ.

وَتَحَفَّظَ مِنَ الْأَعْوَانِ، فَإِنْ أَحَدٌ مِنْهُمْ بَسَطَ يَدَهُ، إِلَى خِيَانَةٍ اجْتَمَعَتْ بِهَا عَلَيْهِ عِنْدَكَ أَخْبَارُ عِيُونِكَ اِكْتَفَيْتَ بِذَلِكَ شَاهِدًا، فَبَسَطْتَ عَلَيْهِ الْعُقُوبَةَ فِي بَدَنِهِ، وَأَخَذْتَهُ بِمَا أَصَابَ مِنْ عَمَلِهِ، ثُمَّ نَصَبْتَهُ بِمَقَامِ الْمَدْلَةِ، وَوَسَمْتَهُ بِالْخِيَانَةِ، وَقَلَّدْتَهُ عَارَ التُّهْمَةِ.

وَتَفَقَّدَ أَمْرَ الْخَرَاجِ بِمَا يُصْلِحُ أَهْلَهُ، فَإِنَّ فِي صَلَاحِهِ وَصَلَاحِهِمْ صَلَاحًا لِمَنْ سِوَاهُمْ، وَلَا صَلَاحَ لِمَنْ سِوَاهُمْ إِلَّا بِهِمْ، لِأَنَّ النَّاسَ كُلَّهُمْ عِيَالٌ عَلَى الْخَرَاجِ وَأَهْلِهِ.

وَلْيَكُنْ نَظْرُكَ فِي عِمَارَةِ الْأَرْضِ أَبْلَغَ مِنْ نَظْرِكَ فِي اسْتِجْلَابِ الْخَرَاجِ، لِأَنَّ ذَلِكَ لَا يُدْرِكُ إِلَّا بِالْعِمَارَةِ، وَمَنْ طَلَبَ الْخَرَاجَ بِغَيْرِ عِمَارَةِ أُخْرَبَ الْبِلَادَ، وَأَهْلَكَ الْعِبَادَ، وَلَمْ يَسْتَقِمْ أَمْرُهُ إِلَّا قَلِيلًا، فَإِنَّ شَكْوَا تَقْلًا أَوْ عِلَّةً، أَوْ انْقِطَاعَ شَرْبٍ، أَوْ بَالَةً، أَوْ إِحَالَةَ أَرْضٍ اغْتَمَرَهَا غَرَقٌ، أَوْ أَجْحَفَ بِهَا عَطَشٌ، خَفَّفَتْ عَنْهُمْ بِمَا تَرَجُّو أَنْ يَصْلِحَ بِهِ أَمْرُهُمْ، وَلَا يَنْقُلَنَّ عَلَيْكَ شَيْءٌ خَفَّفَتْ بِهِ الْمُؤُونَةَ عَنْهُمْ، فَإِنَّهُ دُخْرٌ يَعُودُونَ بِهِ عَلَيْكَ فِي عِمَارَةِ بِلَادِكَ، وَتَرْبِيْنِ وَلَاتِيْنِكَ مَعَ اسْتِجْلَابِكَ حُسْنِ تَأْتِيهِمْ، وَتَبَجُّحِكَ بِاسْتِفَاضَةِ الْعَدْلِ فِيهِمْ،

مُعْتَمِدًا فَضَّلَ قُوَّتِهِمْ بِمَا ذَخَرَتْ عِنْدَهُمْ مِنْ إِجْمَامِكِ لَهُمْ، وَالثِّقَّةَ مِنْهُمْ بِمَا عَوَّدْتَهُمْ مِنْ عَدْلِكَ عَلَيْهِمْ، وَرِفْقِكَ بِهِمْ، فَرَبَّمَا حَدَّثَ مِنَ الْأُمُورِ مَا إِذَا عَوَّلْتَ فِيهِ عَلَيْهِمْ مِنْ بَعْدِ احْتِمَالُوهُ طَيِّبَةً أَنْفُسُهُمْ بِهِ، فَإِنَّ الْعُمَرَانَ مُحْتَمِلٌ مَا حَمَلْتَهُ، وَإِنَّمَا يُؤْتِي خَرَابُ الْأَرْضِ مِنْ إِعْوَازِ أَهْلِهَا، وَإِنَّمَا يُعَوِّزُ أَهْلَهَا لِإِشْرَافِ أَنْفُسِ الْوَلَاةِ عَلَى الْجَمْعِ، وَسُوءِ ظَنِّهِمْ بِالْبَقَاءِ، وَقَلَّةِ انْتِفَاعِهِمْ بِالْعَبْرِ.

ثُمَّ انْظُرْ فِي حَالِ كِتَابِكَ، فَوَلَّ عَلَى أُمُورِكَ خَيْرَهُمْ، وَاحْصُصْ رَسَائِلَكَ الَّتِي تُدْخِلُ فِيهَا مَكَائِدَكَ، وَأَسْرَارَكَ بِأَجْمَعِهِمْ، لِوُجُوهِ صَالِحِ الْأَخْلَاقِ مِمَّنْ لَا تُبْطِرُهُ الْكِرَامَةُ فَيَجْتَرِي بِهَا عَلَيْكَ فِي خِلَافِ لَكَ بِحَضْرَةِ مَلَاءِ، وَلَا تَقْصُرْ بِهِ الْعُقْلَةَ عَنْ إِيرَادِ مُكَاتَبَاتِ عَمَّا لَكَ عَلَيْكَ، وَإِصْدَارِ جَوَابَاتِهَا عَلَى الصَّوَابِ عِنْدَكَ فِيمَا يَأْخُذُ لَكَ، وَيُعْطِي مِنْكَ، وَلَا يُضْعِفُ عَقْدًا اعْتَقَدَهُ لَكَ، وَلَا يَعْجِزُ عَنْ إِطْلَاقِ مَا عَقَدَ عَلَيْكَ.

وَلَا يَجْهَلُ مَبْلَغَ قَدْرِ نَفْسِهِ فِي الْأُمُورِ، فَإِنَّ الْجَاهِلَ بِقَدْرِ نَفْسِهِ يَكُونُ بِقَدْرِ غَيْرِهِ أَجْهَلًا.

ثُمَّ لَا يَكُنْ اخْتِيَارُكَ إِيَّاهُمْ عَلَى فِرَاسَتِكَ، وَاسْتِتَامَتِكَ، وَحُسْنِ الظَّنِّ مِنْكَ، فَإِنَّ الرِّجَالَ يَتَعَرَّضُونَ لِفِرَاسَاتِ الْوَلَاةِ بِتَصْنُوعِهِمْ، وَحُسْنِ خِدْمَتِهِمْ، وَلَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ النَّصِيحَةِ وَالْأَمَانَةِ شَيْءٌ، وَلَكِنْ اخْتَبَرْتَهُمْ بِمَا وُلُوا لِلصَّالِحِينَ قَبْلَكَ، فَاعْمِدْ لِأَحْسَنِهِمْ كَانِ فِي الْعَامَّةِ أَثْرًا، وَأَعْرِفِهِمْ بِالْأَمَانَةِ وَجْهًا، فَإِنَّ ذَلِكَ دَلِيلٌ عَلَى نَصِيحَتِكَ لَلَّهِ، وَلِمَنْ وُلَّيْتَ أَمْرَهُ.

وَاجْعَلْ لِرَأْسِ كُلِّ أَمْرٍ مِنْ أُمُورِكَ رَأْسًا مِنْهُمْ لَا يَقْهَرُهُ كِبِيرُهَا وَلَا يَتَشَتَّتُ عَلَيْهِ كَثِيرُهَا، وَمَهْمَا كَانَ فِي كِتَابِكَ مِنْ عَيْبٍ فَتَعَايَيْتَ عَنْهُ الزَّمَنَةَ.

ثُمَّ اسْتَوْصِ بِالثُّجَّارِ وَدَوِي الصَّنَاعَاتِ، وَأَوْصِ بِهِمْ خَيْرًا: الْمُقِيمِ مِنْهُمْ، وَالْمُضْطَرِّبِ بِمَالِهِ، وَالْمُتَرَفِّقِ بِيَدَيْهِ، فَإِنَّهُمْ مَوَادُّ الْمَنَافِعِ، وَأَسْبَابُ الْمَرَافِقِ، وَجَلَابِهَا مِنَ الْمَبَاعِدِ وَالْمَطَارِحِ فِي بَرِّكَ وَبِحْرِكَ وَسَهْلِكَ وَجَبَلِكَ، وَحَيْثُ لَا يَلْتَبِئُ النَّاسُ لِمَوَاضِعِهَا وَلَا يَجْتَرِوْنَ عَلَيْهَا، فَإِنَّهُمْ سَلَمٌ لَا تُخَافُ بِاتِّقُنَهُ، وَصَلْحٌ لَا تُخْشَى عَائِلَتَهُ، وَتَفَقَّدُ أُمُورَهُمْ بِحَضْرَتِكَ، وَفِي حَوَاشِي بِلَادِكَ، وَاعْلَمْ مَعَ ذَلِكَ أَنَّ فِي كَثِيرٍ مِنْهُمْ ضَيْقًا فَاحِشًا، وَشَحًّا قَبِيحًا، وَاحْتِكَارًا لِلْمَنَافِعِ، وَتَحَكُّمًا فِي السِّبَاعَاتِ، وَذَلِكَ بَابُ مَضَرَّةٍ لِلْعَامَّةِ، وَعَيْبٌ عَلَى الْوَلَاةِ، فَامْنَعْ مِنَ الْاِحْتِكَارِ، فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَنَعَ مِنْهُ، وَلَيْكُنِ الْبَيْعُ بِيَعًا سَمَحًا، بِمَوَازِينِ عَدْلِ وَأَسْعَارٍ، لَا تُجْحِفُ بِالْفَرِيقَيْنِ مِنَ الْبَائِعِ وَالْمُبْتَاعِ، فَمَنْ قَارَفَ حُكْرَةً بَعْدَ نَهْيِكَ إِيَّاهُ فَتَكْغَلْ بِهِ، وَعَاقِبْهُ فِي غَيْرِ إِسْرَافٍ.

ثُمَّ اللَّهُ اللَّهُ، فِي الطَّبَقَةِ السُّفْلَى مِنَ الَّذِينَ لَا حِيلَةَ لَهُمْ، مِنَ الْمَسَاكِينِ، وَالْمُحْتَاجِينَ، وَأَهْلِ الْبُؤْسَى، وَالزَّمَنَى، فَإِنَّ فِي هَذِهِ الطَّبَقَةِ قَانِعًا وَمُعْتَرًّا، وَاحْفَظْ لِلَّهِ مَا اسْتَحْفَظَكَ مِنْ حَقِّهِ فِيهِمْ، وَاجْعَلْ لَهُمْ قِسْمًا

مِنْ بَيْتِ مَالِكَ، وَقِسْمًا مِنْ غَلَاتِ صَوَافِي الْإِسْلَامِ فِي كُلِّ بَلَدٍ، فَإِنَّ لِلْأَقْصَى مِنْهُمْ مِثْلَ الَّذِي لِلأَدْنَى، وَكُلُّ قَدٍ اسْتُرْعِيَتْ حَقُّهُ، فَلَا يَشْغَلَنَّكَ عَنْهُمْ بَطْرٌ، فَإِنَّكَ لَا تُعْذَرُ بِتَضْيِيعِكَ التَّأْفَهُ، لِأَحْكَامِكَ الْكَثِيرِ الْمُهْمِّمِ، فَلَا تُشْخِصْ هَمَّكَ عَنْهُمْ، وَلَا تُصَعِّرْ حَدَّكَ لَهُمْ، وَتَفَقَّدُ أُمُورَ مَنْ لَا يَصِلُ إِلَيْكَ مِنْهُمْ، مِمَّنْ تَقْتَحِمُهُ الْعُيُونُ، وَتَحْقِرُهُ الرِّجَالُ، فَفَرِّغْ لِأَوْلِيكَ نَهْتِكَ مِنْ أَهْلِ الْخَشْيَةِ وَالتَّوَاضُعِ، فَلْيَرْفَعْ إِلَيْكَ أُمُورَهُمْ، ثُمَّ أَعْمَلْ فِيهِمْ بِالْإِعْذَارِ إِلَى اللَّهِ يَوْمَ تَلْقَاهُ، فَإِنَّ هَؤُلَاءِ مِنْ بَيْنِ الرَّعِيَّةِ أَحْوَجُ إِلَى الْإِنْصَافِ مِنْ غَيْرِهِمْ، وَكُلُّ فَاعْذَرُ إِلَى اللَّهِ فِي تَأْدِيَةِ حَقِّهِ إِلَيْهِ.

وَتَعَهَّدْ أَهْلَ الْإِيْتِمِ وَذَوِي الرَّقَّةِ فِي السَّنِّ، مِمَّنْ لَا حِيلَةَ لَهُ، وَلَا يَنْصِبُ لِلْمَسْأَلَةِ نَفْسَهُ، وَذَلِكَ عَلَى الْوَلَاةِ تَقِيْلٌ، وَالْحَقُّ كُلُّهُ تَقِيْلٌ. وَقَدْ يُخَفِّفُهُ اللَّهُ عَلَى أَقْوَامٍ طَلَبُوا الْعَاقِبَةَ، فَصَبَرُوا أَنْفُسَهُمْ، وَوَثِقُوا بِصِدْقِ مَوْعُودِ اللَّهِ لَهُمْ.

وَاجْعَلْ لِذَوِي الْحَاجَاتِ مِنْكَ قِسْمًا، تُفَرِّغْ لَهُمْ فِيهِ شَخْصَكَ، وَتَجْلِسُ لَهُمْ مَجْلِسًا عَامًّا، فَتَتَوَاضَعُ فِيهِ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَكَ، وَتُقْعِدُ عَنْهُمْ جُنْدَكَ، وَأَعْوَانَكَ، مِنْ أَحْرَاسِكَ وَشُرَطِكَ حَتَّى يُكَلِّمَكَ مُتَكَلِّمُهُمْ غَيْرَ مُتَتَعِّعٍ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَقُولُ فِي غَيْرِ مَوْطِنٍ: لَنْ تُقَدَّسَ أُمَّةٌ لَا يُؤْخَذُ لِلضَّعِيفِ فِيهَا حَقُّهُ مِنَ الْقَوِيِّ غَيْرَ مُتَتَعِّعٍ؛ ثُمَّ احْتَمَلَ الْخُرُوقَ مِنْهُمْ وَالْعِيءَ وَنَحَّ عَنْهُمْ الضِّيْقَ وَالْأَنْفَ، يَبْسُطُ اللَّهُ عَلَيْكَ بِذَلِكَ أَكْنَافَ رَحْمَتِهِ، وَيُوجِبُ لَكَ ثَوَابَ طَاعَتِهِ، وَأَعْطَى مَا أَعْطَيْتَ هَبْنِيًّا، وَامْنَعْ فِي إِجْمَالٍ وَإِعْذَارٍ.

ثُمَّ أُمُورٌ مِنْ أُمُورِكَ لَا بُدَّ لَكَ مِنْ مُبَاشَرَتِهَا، مِنْهَا إِجَابَةُ عُمَّالِكَ بِمَا يَعْيَا عَنْهُ كِتَابُكَ، وَمِنْهَا إِصْدَارُ حَاجَاتِ النَّاسِ يَوْمَ وُزُوِدَهَا عَلَيْكَ بِمَا تَخْرُجُ بِهِ صُدُورَ أَعْوَانِكَ.

وَأَمْضِ لِكُلِّ يَوْمٍ عَمَلَهُ، فَإِنَّ لِكُلِّ يَوْمٍ مَا فِيهِ، وَاجْعَلْ لِنَفْسِكَ فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ اللَّهِ أَفْضَلَ تِلْكَ الْمَوَاقِيْتِ، وَأَجْزَلَ تِلْكَ الْأَقْسَامِ، وَإِنْ كَانَتْ كُلُّهَا لِلَّهِ، إِذَا صَلَحَتْ فِيهَا النَّيَّةُ، وَسَلِمَتْ مِنْهَا الرَّعِيَّةُ، وَلِيَكُنْ فِي حَاصَّةٍ مَا تُخْلِصُ بِهِ لِلَّهِ دِينَكَ إِقَامَةً فَرَائِضِهِ الَّتِي هِيَ لَهُ حَاصَّةٌ، فَأَعْطِ اللَّهَ مِنْ بَدَنِكَ فِي لَيْلِكَ وَنَهَارِكَ، وَوَفِّ مَا تَقَرَّبْتَ بِهِ إِلَى اللَّهِ مِنْ ذَلِكَ، كَامِلًا غَيْرَ مُتْلُومٍ وَلَا مَنْقُوصٍ، بِالْإِعْزَازِ مِنْ بَدَنِكَ مَا بَلَغَ.

وَإِذَا قُمْتَ فِي صَلَاتِكَ لِلنَّاسِ فَلَا تَكُونَنَّ مُنْفَرًّا، وَلَا مُضْيِعًا، فَإِنَّ فِي النَّاسِ مَنْ بِهِ الْعِلَّةُ وَلَهُ الْحَاجَةُ، وَقَدْ سَأَلْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ حِينَ وَجَّهَنِي إِلَى الْيَمَنِ كَيْفَ أَصْلِي بِهِمْ؟ فَقَالَ: صَلِّ بِهِمْ كَصَلَاةِ أَضْعَفِهِمْ، وَكُنْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا.

وَأَمَّا بَعْدُ: فَلَا تُطَوَّلَنَّ احْتِجَابَكَ عَنْ رَعِيَّتِكَ، فَإِنَّ احْتِجَابَ الْوَلَاةِ عَنِ الرَّعِيَّةِ شُعْبَةٌ مِنَ الضِّيْقِ، وَقَلَّةُ عِلْمٍ بِالْأُمُورِ، وَالِاحْتِجَابُ مِنْهُمْ يَقْطَعُ عَنْهُمْ عِلْمَ مَا احْتَجَبُوا دُونَهُ، فَيَصْغُرُ عِنْدَهُمُ الْكَبِيرُ، وَيَعْظُمُ الصَّغِيرُ، وَيَقْبُحُ الْحَسَنُ، وَيَحْسُنُ الْقَبِيحُ، وَيُشَابُّ الْحَقُّ بِالْبَاطِلِ، وَإِنَّمَا الْوَالِي بَشَرٌ لَا يَعْرِفُ مَا تَوَارَى عَنْهُ النَّاسُ بِهِ مِنَ الْأُمُورِ، وَلَيْسَتْ عَلَى الْحَقِّ سِمَاتٌ تُعْرَفُ بِهَا ضُرُوبُ الصِّدْقِ مِنَ الْكُذْبِ، وَإِنَّمَا أَنْتَ أَحَدُ رَجُلَيْنِ، إِمَّا امْرُؤٌ سَخَتْ نَفْسُكَ بِالْبَدْلِ فِي الْحَقِّ، فَفِيهِمَ احْتِجَابُكَ مِنْ وَاجِبِ حَقِّ تَعْطِيهِ، أَوْ فِعْلٌ كَرِيمٍ تُسَدِّيهِ، أَوْ مُبْتَلَى بِالْمَنْعِ، فَمَا أَسْرَعَ كَفَّ النَّاسِ عَنْ مَسْأَلَتِكَ إِذَا أَيِسُوا مِنْ بَدْلِكَ، مَعَ أَنَّ أَكْثَرَ حَاجَاتِ النَّاسِ إِلَيْكَ مِمَّا لَا مَوْوَنَةَ فِيهِ عَلَيْكَ مِنْ شِكَاةٍ مَظْلَمَةٍ، أَوْ طَلَبِ إِنْصَافٍ فِي مُعَامَلَةٍ.

ثُمَّ إِنَّ لِلْوَالِي حَاصَّةً وَبِطَانَةً، فِيهِمْ اسْتِنْتَارٌ وَتَطَاوُلٌ، وَقَلَّةُ إِنْصَافٍ فِي مُعَامَلَةٍ، فَاحْسِمِ مَادَّةَ أَوْلِيكَ بِقَطْعِ أَسْبَابِ تِلْكَ الْأَحْوَالِ، وَلَا تُقْطِعَنَّ لِأَحَدٍ مِنْ حَاشِيَّتِكَ، وَحَامَتِكَ قَطِيعَةً، وَلَا يَطْمَعَنَّ مِنْكَ فِي اعْتِقَادِ عُقْدَةٍ تَضُرُّ بِمَنْ يَلِيهَا مِنَ النَّاسِ فِي شَرْبٍ أَوْ عَمَلٍ مُشْتَرِكٍ يَحْمِلُونَ مَوْوَنَتَهُ عَلَى غَيْرِهِمْ، فَيَكُونُ مَهْنَأً ذَلِكَ لَهُمْ دُونَكَ وَعَيْبُهُ عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ.

وَأَلْزِمِ الْحَقَّ مَنْ لَزِمَهُ مِنَ الْقَرِيبِ وَالْبَعِيدِ، وَكُنْ فِي ذَلِكَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا، وَاقِعًا ذَلِكَ مِنْ قَرَابَتِكَ وَخَاصَّتِكَ حَيْثُ وَقَعَ، وَابْتَغِ عَاقِبَتَهُ بِمَا يَثْقُلُ عَلَيْكَ مِنْهُ، فَإِنَّ مَعْبَةَ ذَلِكَ مَحْمُودَةٌ، وَإِنْ ظَلَّتِ الرَّعِيَّةُ بِكَ حَيْفًا فَأَصْحَرُ لَهُمْ بَعْدُكَ، وَاعْدِلْ عَنْكَ ظُنُونَهُمْ بِإِصْحَارِكَ، فَإِنَّ فِي ذَلِكَ رِيَاضَةً مِنْكَ لِنَفْسِكَ، وَرِفْقًا بِرَعِيَّتِكَ، وَإِعْذَارًا تَبْلُغُ بِهِ حَاجَتَكَ مِنْ تَقْوِيمِهِمْ عَلَى الْحَقِّ.

وَلَا تَدْفَعَنَّ صُلْحًا دَعَاكَ إِلَيْهِ عَدُوُّكَ، وَلِلَّهِ فِيهِ رِضًا، فَإِنَّ فِي الصُّلْحِ دَعَاً لِجُنُودِكَ، وَرَاحَةً مِنْ هُمُومِكَ، وَأَمْنًا لِبِلَادِكَ، وَلَكِنَّ الْحَذَرَ كُلَّ الْحَذَرِ مِنْ عَدُوِّكَ بَعْدَ صُلْحِهِ، فَإِنَّ الْعَدُوَّ رُبَّمَا قَارَبَ لِيَتَغَفَّلَ فَخُذْ بِالْحَزْمِ، وَاتَّهَمِ فِي ذَلِكَ حُسْنَ الظَّنِّ، وَإِنْ عَقَدْتَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ عَدُوِّكَ عُقْدَةً، أَوْ أَلْبَسْتَهُ مِنْكَ ذِمَّةً، فَحُطْ عَهْدَكَ بِالْوَفَاءِ.

وَازِعِ ذِمَّتَكَ بِالْأَمَانَةِ، وَاجْعَلْ نَفْسَكَ جُنَّةً دُونَ مَا أُعْطِيَتْ، فَإِنَّهُ لَيْسَ مِنْ فَرَائِضِ اللَّهِ شَيْءٌ النَّاسُ أَشَدُّ عَلَيْهِ اجْتِمَاعًا مَعَ تَفَرُّقِ أَهْوَائِهِمْ، وَتَشْتَّتِ آرَائِهِمْ مِنْ تَعْظِيمِ الْوَفَاءِ بِالْعُهُودِ، وَقَدْ لَزِمَ ذَلِكَ الْمُشْرِكُونَ فِيمَا بَيْنَهُمْ دُونَ الْمُسْلِمِينَ، لِمَا اسْتَوْبَلُوا مِنْ عَوَاقِبِ الْعَدْرِ، فَلَا تُعْدِرَنَّ بِذِمَّتِكَ، وَلَا تَخِيْسَنَّ بِعَهْدِكَ، وَلَا تَخْتَلِنَنَّ عَدُوَّكَ، فَإِنَّهُ لَا يَجْتَرِي عَلَى اللَّهِ إِلَّا جَاهِلٌ شَقِيهٌ وَقَدْ جَعَلَ اللَّهُ عَهْدَهُ وَذِمَّتَهُ أَمْنًا أَفْضَاهُ بَيْنَ الْعِبَادِ بِرَحْمَتِهِ، وَحَرِيْمًا يَسْكُنُونَ إِلَى مَنَعَتِهِ، وَيَسْتَفِيضُونَ إِلَى جَوَارِهِ، فَلَا إِذْغَالَ وَلَا مُدَالَسَةَ، وَلَا خِدَاعَ فِيهِ، وَلَا تَعْفِدَ عُقْدًا تُجَوِّزُ فِيهِ الْعِلَلَ، وَلَا تُعَوَّلَنَّ عَلَى لَحْنِ قَوْلٍ بَعْدَ التَّأْكِيدِ وَالتَّوْتِيقَةِ، وَلَا يَدْعُوَنَّكَ ضَيْقُ

أَمْرٍ لَزِمَكَ فِيهِ عَهْدُ اللَّهِ إِلَى طَلَبِ انْفِسَاخِهِ بِغَيْرِ الْحَقِّ، فَإِنَّ صَبْرَكَ عَلَى ضَيْقِ أَمْرٍ تَرْجُو انْفِرَاجَهُ وَفَضْلَ عَاقِبَتِهِ، خَيْرٌ مِنْ غَدْرِ تَخَافُ تَبِعْتَهُ، وَأَنْ تُحِيطَ بِكَ مِنَ اللَّهِ فِيهِ طَلَبَةٌ لَا تَسْتَقْبِلُ فِيهَا دُنْيَاكَ وَلَا آخِرَتَكَ. وَإِيَّاكَ وَالِدَّمَاءِ وَسَفْكَهَا بِغَيْرِ حِلِّهَا، فَإِنَّهُ لَيْسَ شَيْءٌ أَذْنَى لِلنِّعْمَةِ، وَلَا أَعْظَمَ لِلتَّبِعَةِ، وَلَا أُخْرَى بِزَوَالِ نِعْمَةٍ، وَانْقِطَاعِ مُدَّةٍ مِنْ سَفْكِ الدَّمَاءِ بِغَيْرِ حَقِّهَا، وَاللَّهُ سُبْحَانَهُ مُبْتَدِيٌّ بِالْحُكْمِ بَيْنَ الْعِبَادِ فِيمَا تَسَافَكُوا مِنَ الدَّمَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَلَا تُقَوِّينَ سُلْطَانَكَ بِسَفْكِ دَمٍ حَرَامٍ، فَإِنَّ ذَلِكَ مِمَّا يُضَعِّفُهُ وَيُوهِنُهُ بَلْ يُزِيلُهُ، وَيَنْفُلُهُ وَلَا عُذْرَ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ، وَلَا عِنْدِي فِي قَتْلِ الْعَمْدِ، لِأَنَّ فِيهِ قَوْدَ الْبَدَنِ.

وَإِنْ ابْتَلَيْتَ بِخَطَاٍ وَأَفْرَطَ عَلَيْكَ، سَوُطُكَ أَوْ سَيْفُكَ أَوْ يَدُكَ بِالْعُقُوبَةِ، فَإِنَّ فِي الْوَكْرَةِ فَمَا فَوْقَهَا مَقْتَلَةً، فَلَا تَطْمَحَنَّ بِكَ نَحْوَةَ سُلْطَانِكَ عَنْ أَنْ تُؤَدِّيَ إِلَى أَوْلِيَاءِ الْمَقْتُولِ حَقَّهُمْ.

وَإِيَّاكَ وَالْإِعْجَابَ بِنَفْسِكَ، وَالثِّقَةَ بِمَا يُعْجِبُكَ مِنْهَا وَحُبَّ الْإِطْرَاءِ، فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ أَوْثَقِ فُرُصِ الشَّيْطَانِ فِي نَفْسِهِ، لِيَمَحِقَ مَا يَكُونُ مِنْ إِحْسَانِ الْمُحْسِنِينَ.

وَإِيَّاكَ وَالْمَنْ عَلَى رَعِيَّتِكَ بِإِحْسَانِكَ، أَوْ التَّرْيِيدَ فِيمَا كَانَ مِنْ فِعْلِكَ، أَوْ أَنْ تَعِدَهُمْ فَتَتَّبِعَ مَوْعِدَكَ بِخُلْفِكَ، فَإِنَّ الْمَنْ يُبْطِلُ الْإِحْسَانَ، وَالتَّرْيِيدَ يَذْهَبُ بِثُورِ الْحَقِّ، وَالْخُلْفَ يُوجِبُ الْمَقْتَ عِنْدَ اللَّهِ وَالتَّاسِ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ»

وَإِيَّاكَ وَالْعَجَلَةَ بِالْأُمُورِ قَبْلَ أَوَانِهَا، أَوْ التَّسَقُّطَ فِيهَا عِنْدَ إِمْكَانِهَا، أَوْ اللَّجَاجَةَ فِيهَا إِذَا تَكَرَّرَتْ، أَوْ الْوَهْنَ عَنْهَا إِذَا اسْتَوْضَحَتْ، فَضَعْ كُلَّ أَمْرٍ مَوْضِعَهُ، وَأَوْقِعْ كُلَّ أَمْرٍ مَوْقِعَهُ.

وَإِيَّاكَ وَالْإِسْتِنَارَ بِمَا النَّاسُ فِيهِ أَسْوَةٌ، وَالتَّعَابِي عَمَّا تُعْنَى بِهِ مِمَّا قَدْ وَضَحَ لِلْعُيُونِ، فَإِنَّهُ مَا أُخِذَ مِنْكَ لِغَيْرِكَ، وَعَمَّا قَلِيلٍ تَكْشِفُ عَنْكَ أُعْطِيَةَ الْأُمُورِ وَيُنْتَصِفُ مِنْكَ لِلْمَظْلُومِ.

أَمْلِكْ حَمِيَّةَ أَنْفِكَ، وَسُورَةَ حَدِّكَ، وَسَطْوَةَ يَدِكَ، وَغَرْبَ لِسَانِكَ، وَاخْتَرِسْ مِنْ كُلِّ ذَلِكَ بِكَفِّ الْبَادِرَةِ، وَتَأْخِيرِ السَّطْوَةِ، حَتَّى يَسْكُنَ غَضَبُكَ، فَتَمْلِكِ الْإِخْتِيَارَ، وَلَنْ تَحْكَمَ ذَلِكَ مِنْ نَفْسِكَ، حَتَّى تُكْتَبَ هُمُومَكَ بِذِكْرِ الْمَعَادِ إِلَى رَبِّكَ.

وَالْوَاجِبُ عَلَيْكَ أَنْ تَتَذَكَّرَ مَا مَضَى لِمَنْ تَقَدَّمَكَ مِنْ حُكُومَةٍ عَادِلَةٍ، أَوْ سُنَّةٍ فَاضِلَةٍ أَوْ أَثَرٍ عَنْ نَبِيِّنَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، أَوْ فَرِيضَةٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ فَتَقْتَدِيَ بِمَا شَاهَدْتَ مِمَّا عَمَلْنَا بِهِ فِيهَا، وَتَجْتَهِدَ لِنَفْسِكَ فِي اتِّبَاعِ مَا عَاهَدْتُ إِلَيْكَ فِي عَهْدِي هَذَا، وَاسْتَوْتَمْتُ بِهِ مِنَ الْحُجَّةِ لِنَفْسِي عَلَيْكَ، لِكَيْلَا تَكُونَ لَكَ عِلَّةٌ عِنْدَ تَسْرُعِ نَفْسِكَ إِلَى هَوَاهَا.

وَأَنَا أَسْأَلُ اللَّهَ بِسَعَةِ رَحْمَتِهِ، وَعَظِيمِ قُدْرَتِهِ عَلَىٰ إعْطَاءِ كُلِّ رَغْبَةٍ أَنْ يُوقِفَنِي وَإِيَّاكَ لِمَا فِيهِ رِضَاءٌ مِنَ الإِقَامَةِ عَلَى الْعُذْرِ الْوَاضِحِ إِلَيْهِ، وَإِلَى خَلْقِهِ مَعَ حُسْنِ الثَّنَاءِ فِي الْعِبَادِ، وَجَمِيلِ الأَثْرِ فِي الْبِلَادِ، وَتَمَامِ النُّعْمَةِ وَتَضَعِيفِ الْكِرَامَةِ، وَأَنْ يَخْتِمَ لِي وَلِكَ بِالسَّعَادَةِ وَالشَّهَادَةِ، إِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا، وَالسَّلَامُ».

بنام خداوند بخشنده و مهربان، این فرمان بنده خدا علی امیر مؤمنان، به مالک اشتر پسر حارث است، در عهدی که با او دارد، هنگامی که او را به فرمانداری مصر بر می‌گزیند تا خراج آن دیار را جمع آورد، و با دشمنانش نبرد کند، کار مردم را اصلاح، و شهرهای مصر را آباد سازد.

۱. ضرورت خود سازی

او را به ترس از خدا فرمان می‌دهد، و اینکه اطاعت خدا را بر دیگر کارها مقدم دارد، و آنچه در کتاب خدا آمده، از واجبات و سنت‌ها را پیروی کند، دستوراتی که جز با پیروی آن رستگار نخواهد شد، و جز با نشناختن و ضایع کردن آن جنایتکار نخواهد گردید.

به او فرمان می‌دهد که خدا را با دل و دست و زبان یاری کند، زیرا خداوند پیروزی کسی را تضمین کند که او را یاری دهد، و بزرگ دارد آن کس را که او را بزرگ شمارد.

و به او فرمان می‌دهد تا نفس خود را از پیروی آرزوها باز دارد، و به هنگام سرکشی رامش کند، که: «همانا نفس همواره به بدی وا می‌دارد جز آن که خدا رحمت آورد» پس ای مالک بدان! من تو را به سوی شهرهایی فرستادم که پیش از تو دولت‌های عادل یا ستمگری بر آن حکم راندند، و مردم در کارهای تو چنان می‌نگرند که تو در کارهای حاکمان پیش از خود می‌نگری، و در باره تو آن می‌گویند که تو نسبت به زمامداران گذشته می‌گویی، و همانا نیکوکاران را به نام نیکی توان شناخت که خدا از آنان بر زبان بندگانش جاری ساخت.

پس نیکوترین اندوخته تو باید اعمال صالح و درست باشد، هوای نفس را در اختیار گیر، و از آنچه حلال نیست خویشتن داری کن، زیرا بخل ورزیدن به نفس خویش، آن است که در آنچه دوست دارد، یا برای او ناخوشایند است، راه انصاف پیمایی.

۲. اخلاق رهبری (روش برخورد با مردم)

مهربانی با مردم را پوشش دل خویش قرار ده، و با همه دوست و مهربان باش. مبادا هرگز، چونان حیوان شکاری باشی که خوردن آنان را غنیمت دانی، زیرا مردم دو دسته‌اند، دسته‌ای برادر دینی تو، و

دسته دیگر همانند تو در آفرینش می‌باشند. «۱» اگر گناهی از آنان سر می‌زند یا علت‌هایی بر آنان عارض می‌شود، یا خواسته و ناخواسته، اشتباهی مرتکب می‌گردند، آنان را ببخشای و بر آنان آسان گیر، آن گونه که دوست داری خدا تو را ببخشاید و بر تو آسان گیرد. همانا تو از آنان برتر، و امام تو از تو برتر، و خدا بر آن کس که تو را فرمانداری مصر داد والاتر است، که انجام امور مردم مصر را به تو واگذارده، و آنان را وسیله آزمودن تو قرار داده است. هرگز با خدا مستیز، که تو را از کیفر او نجاتی نیست، و از بخشش و رحمت او بی‌نیاز نخواهی بود. بر بخشش دیگران پشیمان مباش، و از کیفر کردن شادی مکن، و از خشمی که توانی از آن رها گردی شتاب نداشته باش. به مردم نگو، به من فرمان دادند و من نیز فرمان می‌دهم، پس باید اطاعت شود، که این گونه خود بزرگ بینی دل را فاسد، و دین را پژمرده، و موجب زوال نعمت‌هاست. و اگر با مقام و قدرتی که داری، دچار تکبر یا خود بزرگ بینی شدی به بزرگی حکومت پروردگار که برتر از تو است بنگر، که تو را از آن سرکشی نجات می‌دهد، و تند روی تو را فرو می‌نشاند، و عقل و اندیشه‌ات را به جایگاه اصلی باز می‌گرداند.

۳. پرهیز از غرور و خود پسندی

پرهیز که خود را در بزرگی همانند خداوند پنداری، و در شکوه خداوندی همانند او دانی، زیرا خداوند هر سرکشی را خوار می‌سازد، و هر خود پسندی را بی‌ارزش می‌کند. با خدا و با مردم، و با خویشاوندان نزدیک، و با افرادی از رعیت خود که آنان را دوست داری، انصاف را رعایت کن، که اگر چنین نکنی ستم روا داشتی، و کسی که به بندگان خدا ستم روا دارد خدا به جای بندگانش دشمن او خواهد بود، و آن را که خدا دشمن شود، دلیل او را نپذیرد، که با خدا سر جنگ دارد، تا آنگاه که باز گردد، یا توبه کند، و چیزی چون ستمکاری نعمت خدا را دگرگون نمی‌کند، و کیفر او را نزدیک نمی‌سازد، که خدا دعای ستمدیدگان را می‌شنود و در کمین ستمکاران است.

۴. مردم گرایی، حق گرایی

دوست داشتنی‌ترین چیزها در نزد تو، در حق میانه‌ترین، و در عدل فراگیرترین، و در جلب خشنودی مردم گسترده‌ترین باشد، که همانا خشم عمومی مردم، خشنودی خواص (نزدیکان) را از بین می‌برد، اما خشم خواص را خشنودی همگان بی‌اثر می‌کند. خواص جامعه، همواره بار سنگینی را بر حکومت تحمیل می‌کنند زیرا در روزگار سختی یاریشان کمتر، و در اجرای عدالت از همه ناراضی‌تر، و در خواسته‌هایشان پافشارتر، و در عطا و بخشش‌ها کم‌سپاس‌تر، و به هنگام منع خواسته‌ها دیر

عذر پذیرتر، و در برابر مشکلات کم استقامت‌تر می‌باشند. در صورتی که ستون‌های استوار دین، و اجتماعات پرشور مسلمین، و نیروهای ذخیره دفاعی، عموم مردم می‌باشند، پس به آنها گرایش داشته و اشتیاق تو با آنان باشد.

۵. ضرورت راز داری

از رعیت، آنان را که عیب جوترند از خود دور کن، زیرا مردم عیوبی دارند که رهبر امت در پنهان داشتن آن از همه سزاوارتر است، پس مبادا آنچه بر تو پنهان است آشکار گردانی، و آنچه که هویداست بیوشانی، که داوری در آنچه از تو پنهان است با خدای جهان می‌باشد، پس چندان که می‌توانی زشتی‌ها را بیوشان، تا آن را که دوست داری بر رعیت پوشیده ماند خدا بر تو بیوشاند، گره هر کینه‌ای را در مردم بگشای، و رشته هر نوع دشمنی را قطع کن، و از آنچه که در نظر روشن نیست کناره گیر. در تصدیق سخن چین شتاب مکن، زیرا سخن چین گرچه در لباس اندرز دهنده ظاهر می‌شود اما خیانتکار است.

۶. جایگاه صحیح مشورت

بخیل را در مشورت کردن دخالت نده، که تو را از نیکوکاری باز می‌دارد، و از تنگدستی می‌ترساند. ترسو را در مشورت کردن دخالت نده، که در انجام کارها روحیه تو را سست می‌کند. حریص را در مشورت کردن دخالت نده، که حرص را با ستمکاری در نظرت زینت می‌دهد. همانا بخل و ترس و حرص، غرائز گوناگونی هستند که ریشه آنها بدگمانی به خدای بزرگ است. بدترین وزیران تو، کسی است که پیش از تو وزیر بدکاران بوده، و در گناهان آنان شرکت داشته، پس مبادا چنین افرادی محرم راز تو باشند، زیرا که آنان یاوران گناهکاران، و یاری دهندگان ستمکارانند. تو باید جانشینانی بهتر از آنان داشته باشی که قدرت فکری امثال آنها را داشته، اما گناهان و کردار زشت آنها را نداشته باشند: کسانی که ستمکاری را بر ستمی یاری نکرده، و گناه کاری را در گناهی کمک نرسانده باشند.

هزینه این گونه از افراد بر تو سبک‌تر، و یاریشان بهتر، و مهربانی‌شان بیشتر، و دوستی آنان با غیر تو کمتر است. آنان را از خواص، و دوستان نزدیک، و راز داران خود قرار ده، سپس از میان آنان افرادی را که در حق گویی از همه صریح‌ترند، و در آنچه را که خدا برای دوستانش نمی‌پسندد تو را مدد کار نباشند، انتخاب کن، چه خوشایند تو باشد یا ناخوشایند.

۷. اصول روابط اجتماعی رهبران

تا می‌توانی با پرهیزکاران و راستگویان پیوند، و آنان را چنان پرورش ده که تو را فراوان نستایند، و تو را برای اعمال زشتی که انجام نداده‌ای تشویق نکنند، که ستایش بی‌اندازه، خود پسندی می‌آورد، و انسان را به سرکشی وا می‌دارد.

هرگز نیکو کار و بدکار در نظرت یکسان نباشند، زیرا نیکوکاران در نیکوکاری بی‌رغبت، و بدکاران در بدکاری تشویق می‌گردند، پس هر کدام از آنان را بر اساس کردارشان پاداش ده.

بدان ای مالک! هیچ وسیله‌ای برای جلب اعتماد والی به رعیت بهتر از نیکوکاری به مردم، و تخفیف مالیات، و عدم اجبار مردم به کاری که دوست ندارند، نمی‌باشد، پس در این راه آنقدر بکوش تا به وفاداری رعیت، خوشبین شوی، که این خوشبینی رنج طولانی مشکلات را از تو بر می‌دارد، پس به آنان که بیشتر احسان کردی بیشتر خوشبین باش، و به آنان که بد رفتاری کردی بد گمان‌تر باش. و آداب پسندیده‌ای را که بزرگان این امت به آن عمل کردند، و ملت اسلام با آن پیوند خورده، و رعیت با آن اصلاح شدند، بر هم مزن، و آدابی که به سنت‌های خوب گذشته زیان وارد می‌کند، پدید نیاور، که پاداش برای آورنده سنت، و کیفر آن برای تو باشد که آنها را در هم شکستی. با دانشمندان، فراوان گفتگو کن، و با حکیمان فراوان بحث کن، که مایه آبادانی و اصلاح شهرها، و برقراری نظم و قانونی است که در گذشته نیز وجود داشت.

۸. شناخت اقشار گوناگون اجتماعی:

ای مالک بدان! مردم از گروه‌های گوناگونی می‌باشند که اصلاح هر یک جز با دیگری امکان ندارد، و هیچ یک از گروه‌ها از گروه دیگر بی‌نیاز نیست. از آن قشرها، لشکریان خدا، و نویسندگان عمومی و خصوصی، قضات دادگستر، کارگزاران عدل و نظم اجتماعی، جزیه دهندگان، پرداخت کنندگان مالیات، تجار و بازرگانان، صاحبان صنعت و پیشه‌وران، و نیز طبقه پایین جامعه، یعنی نیازمندان و مستمندان می‌باشند، که برای هر یک خداوند سهمی مقرر داشته، و مقدار واجب آن را در قرآن یا سنت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم تعیین کرده که پیمانی از طرف خداست و نگهداری آن بر ما لازم است. پس سپاهیان به فرمان خدا، پناهگاه استوار رعیت، و زینت و وقار زمامداران، شکوه دین، و راههای تحقق امنیت کشورند. امور مردم جز با سپاهیان استوار نگردد، و پایداری سپاهیان جز به خراج و مالیات رعیت انجام نمی‌شود که با آن برای جهاد با دشمن تقویت گردند، و برای اصلاح امور

خویش به آن تکیه کنند، و نیازمندی‌های خود را برطرف سازند. سپس سپاهیان و مردم، جز با گروه سوم نمی‌توانند پایدار باشند، و آن قضات، و کارگزاران دولت، و نویسندگان حکومتند، که قراردادها و معاملات را استوار می‌کنند، و آنچه به سود مسلمانان است فراهم می‌آورند، و در کارهای عمومی و خصوصی مورد اعتمادند. و گروه‌های یاد شده بدون بازرگانان، و صاحبان صنایع نمی‌توانند دوام بیاورند، زیرا آنان وسائل زندگی را فراهم می‌آورند، و در بازارها عرضه می‌کنند، و بسیاری از وسایل زندگی را با دست می‌سازند که از توان دیگران خارج است. قشر دیگر، طبقه پایین از نیازمندان و مستمندانند که باید به آنها بخشش و یاری کرد.

برای تمام اقشار گوناگون یاد شده، در پیشگاه خدا گشایشی است، و همه آنان به مقداری که امورشان اصلاح شود بر زمامدار، حقی مشخص دارند، و زمامدار از انجام آنچه خدا بر او واجب کرده است نمی‌تواند موفق باشد جز آن که تلاش فراوان نماید، و از خدا یاری بطلبد، و خود را برای انجام حق آماده سازد، و در همه کارها، آسان باشد یا دشوار، شکیبایی ورزد.

۸/۱. اول: سیمای نظامیان

برای فرماندهی سپاه کسی را برگزین که خیرخواهی او برای خدا و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و امام تو بیشتر، و دامن او پاک‌تر، شکیبایی او برتر باشد، از کسانی که دیر به خشم آید، و عذر پذیرتر باشد، و بر ناتوان رحمت آورد، و با قدرتمندان، با قدرت برخورد کند، درستی او را به تجاوز نکشاند، و ناتوانی او را از حرکت باز ندارد.

سپس در نظامیان با خانواده‌های ریشه‌دار، دارای شخصیت حساب شده، خاندانی پارسا، دارای سوابقی نیکو و درخشان، که دلاور و سلحشور و بخشنده و بلند نظرند، روابط نزدیک برقرار کن، آنان همه بزرگواری را در خود جمع کرده، و نیکی‌ها را در خود گرد آورده‌اند. پس در کارهای آنان به گونه‌ای بیندیش که پدری مهربان در باره فرزندش می‌اندیشد، و مبادا آنچه را که آنان را بدان نیرومند می‌کنی در نظرت بزرگ جلوه کند، و نیکوکاری تو نسبت به آنان - هر چند اندک باشد - خوار میندار، زیرا نیکی، آنان را به خیرخواهی تو خواند، و گمانشان را نسبت به تو نیکو گرداند، و رسیدگی به امور کوچک آنان را به خاطر رسیدگی به کارهای بزرگشان وامگذار، زیرا از نیکی اندک تو سود می‌برند، و به نیکی‌های بزرگ تو بی‌نیاز نیستند.

برگزیده‌ترین فرماندهان سپاه تو، کسی باشد که از همه بیشتر به سربازان کمک رساند، و از امکانات مالی خود بیشتر در اختیارشان گذارد، به اندازه‌ای که خانواده‌هایشان در پشت جبهه، و خودشان در آسایش کامل باشند، تا در نبرد با دشمن، سربازان اسلام تنها به یک چیز بیندیشند.

همانا مهربانی تو نسبت به سربازان، دل‌هایشان را به تو می‌کشاند، و همانا برترین روشنی چشم زمامداران، برقراری عدل در شهرها و آشکار شدن محبت مردم نسبت به رهبر است، که محبت دل‌های رعیت جز با پاکی قلب‌ها پدید نمی‌آید، و خیرخواهی آنان زمانی است که با رغبت و شوق پیرامون رهبر را گرفته، و حکومت بار سنگینی را بر دوش رعیت نگذاشته باشد، و طولانی شدن مدت زمامداری بر ملت ناگوار نباشد.

پس آرزوهای سپاهیان را بر آور، و همواره از آنان ستایش کن، و کارهای مهمی که انجام داده‌اند بر شمار، زیرا یادآوری کارهای ارزشمند آنان، شجاعان را بر می‌انگیزاند، و ترسوها را به تلاش وامی‌دارد، انشاء الله. و در یک ارزشیابی دقیق، رنج و زحمات هر یک از آنان را شناسایی کن، و هرگز تلاش و رنج کسی را به حساب دیگری نگذاشته، و ارزش خدمت او را ناچیز مشمار، تا شرافت و بزرگی کسی موجب نگردد که کار کوچکش را بزرگ بشماری، یا گمنامی کسی باعث شود که کار بزرگ او را ناچیز بدانی.

مشکلاتی که در احکام نظامیان برای تو پدید می‌آید، و اموری که برای تو شبهه ناکند، به خدا، و رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم باز گردان، زیرا خدا برای مردمی که علاقه داشته هدایتشان کند فرموده است:

«ای کسانی که ایمان آوردید، از خدا و رسول و امامانی که از شما هستند اطاعت کنید، و اگر در چیزی نزاع دارید، آن را به خدا و رسولش باز گردانید» پس باز گرداندن چیزی به خدا، یعنی عمل کردن به قرآن، و باز گرداندن به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم یعنی عمل کردن به سنت او که وحدت بخش است، نه عامل پراکندگی.

۸/۲. دوّم: سیمای قضاوت و داوران

سپس از میان مردم، برترین فرد نزد خود را برای قضاوت انتخاب کن، کسانی که مراجعه فراوان، آنها را به ستوه نیاورد، و برخورد مخالفان با یکدیگر او را خشمناک نسازد، در اشتباهاتش پافشاری نکند، و بازگشت به حق پس از آگاهی برای او دشوار نباشد، طمع را از دل ریشه کن کند، و در شناخت

مطالب با تحقیقی اندک رضایت ندهد، و در شبهات از همه با احتیاط‌تر عمل کند، و در یافتن دلیل اصرار او از همه بیشتر باشد، و در مراجعه پیاپی شاکیان خسته نشود، در کشف امور از همه شکیباتر، و پس از آشکار شدن حقیقت، در فصل خصومت از همه برنده‌تر باشد، کسی که ستایش فراوان او را فریب ندهد، و چرب زبانی او را منحرف نسازد و چنین کسانی بسیار اندکند!!

پس از انتخاب قاضی، هر چه بیشتر در قضاوت‌های او ببیندیش، و آنقدر به او ببخش که نیازهای او بر طرف گردد، و به مردم نیازمند نباشد، و از نظر مقام و منزلت آنقدر او را گرامی دار که نزدیکان تو، به نفوذ در او طمع نکنند، تا از توطئه آنان در نزد تو در امان باشد.

در دستوراتی که دادم نیک بنگر که همانا این دین در دست بدکاران اسیر گشته بود، که با نام دین به هوا پرستی پرداخته، و دنیای خود را به دست می‌آوردند.

۸/۳. سوّم: سیمای کارگزاران دولتی

سپس در امور کارمندان ببیندیش، و پس از آزمایش به کارشان بگمار، و با میل شخصی، و بدون مشورت با دیگران آنان را به کارهای مختلف وادار نکن، زیرا نوعی ستمگری و خیانت است.

کارگزاران دولتی را از میان مردمی با تجربه و با حیا، از خاندان‌های پاکیزه و با تقوی، که در مسلمانی سابقه درخشانی دارند انتخاب کن، زیرا اخلاق آنان گرامی‌تر، و آبرویشان محفوظ‌تر، و طمع و روزی‌شان کمتر، و آینده‌نگری آنان بیشتر است.

سپس روزی فراوان بر آنان ارزانی دار، که با گرفتن حقوق کافی در اصلاح خود بیشتر می‌کوشند، و با بی‌نیازی، دست به اموال بیت‌المال نمی‌زنند، و اتمام حجّتی است بر آنان اگر فرمانت را نپذیرند یا در امانت تو خیانت کنند.

سپس رفتار کارگزاران را بررسی کن، و جاسوسانی راستگو، و وفا پیشه بر آنان بگمار، که مراقبت و بازرسی پنهانی تو از کار آنان، سبب امانت داری، و مهربانی با رعیت خواهد بود.

و از همکاران نزدیکت سخت مراقبت کن، و اگر یکی از آنان دست به خیانت زد، و گزارش جاسوسان تو هم آن خیانت را تأیید کرد، به همین مقدار گواهی قناعت کرده او را با تازیانه کیفر کن، و آنچه از اموال که در اختیار دارد از او باز پس گیر، سپس او را خوار دار، و خیانتکار بشمار، و طوق بد نامی به گردنش بیفکن.

۸/۴. چهارم: سیمای مالیات دهندگان

مالیات و بیت‌المال را به گونه‌ای واریسی کن که صلاح مالیات دهندگان باشد، زیرا بهبودی مالیات و مالیات دهندگان، عامل اصلاح امور دیگر اقشار جامعه می‌باشد، و تا امور مالیات دهندگان اصلاح نشود کار دیگران نیز سامان نخواهد گرفت زیرا همه مردم نان خور مالیات و مالیات دهندگانند. باید تلاش تو در آبادانی زمین بیشتر از جمع آوری خراج باشد که خراج جز با آبادانی فراهم نمی‌گردد، و آن کس که بخواهد خراج را بدون آبادانی مزارع به دست آورد، شهرها را خراب، و بندگان خدا را نابود، و حکومتش جز اندک مدتی دوام نیاورد.

پس اگر مردم شکایت کردند، از سنگینی مالیات، یا آفت زدگی، یا خشک شدن آب چشمه‌ها، یا کمی باران، یا خراب شدن زمین در سیلاب‌ها، یا خشکسالی، در گرفتن مالیات به میزانی تخفیف ده تا مورشان سامان گیرد، و هرگز تخفیف دادن در خراج تو را نگران نسازد زیرا آن، اندوخته‌ای است که در آبادانی شهرهای تو، و آراستن ولایت‌های تو نقش دارد، و رعیت تو را می‌ستایند، و تو از گسترش عدالت میان مردم خشنود خواهی شد، و به افزایش قوت آنان تکیه خواهی کرد، بدانچه در نزدشان اندوختی و به آنان بخشیدی، و با گسترش عدالت در بین مردم، و مهربانی با رعیت، به آنان اطمینان خواهی داشت، آنگاه اگر در آینده کاری پیش آید و به عهده‌شان بگذاری، با شادمانی خواهند پذیرفت، زیرا عمران و آبادی، قدرت تحمل مردم را زیاد می‌کند.

همانا ویرانی زمین به جهت تنگدستی کشاورزان است، و تنگدستی کشاورزان، به جهت غارت اموال از طرف زمامدارانی است که به آینده حکومتشان اعتماد ندارند، و از تاریخ گذشتگان عبرت نمی‌گیرند.

۸/۵. پنجم: سیمای نویسندگان و منشیان

سپس در امور نویسندگان و منشیان به درستی بیندیش، و کارهایت را به بهترین آنان واگذار، و نامه‌های محرمانه، که در بر دارنده سیاست‌ها و اسرار تو است، از میان نویسندگان به کسی اختصاص ده که صالح‌تر از دیگران باشد، کسی که گرامی داشتن، او را به سرکشی و تجاوز نکشاند تا در حضور دیگران با تو مخالفت کند، و در رساندن نامه کار گزارانت به تو، یا رساندن پاسخ‌های تو به آنان کوتاهی نکند، و در آنچه برای تو می‌ستاند یا از طرف تو به آنان تحویل می‌دهد، فراموش کار نباشد. و در تنظیم هیچ قراردادی سستی نورزد، و در برهم زدن قراردادی که به زیان توست کوتاهی نکند، و

منزلت و قدر خویش را بشناسد، همانا آن که از شناخت قدر خویش عاجز باشد، در شناخت قدر دیگران جاهل‌تر است.

مبادا در گزینش نویسندگان و منشیان، بر تیز هوشی و اطمینان شخصی و خوش باوری خود تکیه نمایی، زیرا افراد زیرک با ظاهر سازی و خوش خدمتی، نظر زمامداران را به خود جلب می‌نمایند، که در پس این ظاهر سازی‌ها، نه خیرخواهی وجود دارد، و نه از امانت داری نشانی یافت می‌شود! لکن آنها را با خدماتی که برای زمامداران شایسته و پیشین انجام داده‌اند بیازمای، به کاتبان و نویسندگانی اعتماد داشته باش که در میان مردم آثاری نیکو گذاشته، و به امانت داری از همه مشهورترند، که چنین انتخاب درستی نشان دهنده خیرخواهی تو برای خدا، و مردمی است که حاکم آنانی.

برای هر يك از کارهایت سرپرستی برگزین که بزرگی کار بر او چیرگی نیابد، و فراوانی کار او را در مانده نسازد، و بدان که هر گاه در کار نویسندگان و منشیان تو کمبودی وجود داشته باشد که تو بی‌خبر باشی خطرات آن دامنگیر تو خواهد بود.

۸/۶. ششم: سیمای بازرگانان و صاحبان صنایع

سپس سفارش مرا به بازرگانان و صاحبان صنایع بپذیر، و آنها را به نیکوکاری سفارش کن، بازرگانانی که در شهر ساکنند، یا آنان که همواره در سیر و کوچ کردن می‌باشند، و بازرگانانی که با نیروی جسمانی کار می‌کنند، چرا که آنان منابع اصلی منفعت، و پدید آورندگان وسایل زندگی و آسایش، و آوردندگان وسایل زندگی از نقاط دور دست و دشوار می‌باشند، از بیابان‌ها و دریاها، و دشت‌ها و کوهستان‌ها، جاهای سختی که مردم در آن اجتماع نمی‌کنند، یا برای رفتن به آنجاها شجاعت ندارند. بازرگانان مردمی آرامند، و از ستیزه جویی آنان ترسی وجود نخواهد داشت، مردمی آشتی طلبند که فتنه انگیزی ندارند.

در کار آنها بیندیش! چه در شهری باشند که تو به سر می‌بری، یا در شهرهای دیگر، با توجه به آنچه که تذکر دادم.

این را هم بدان که در میان بازرگانان، کسانی هم هستند که تنگ نظر و بد معامله و بخیل و احتکار کننده‌اند، که تنها با زورگویی به سود خود می‌اندیشند. و کالا را به هر قیمتی که می‌خواهند می‌فروشند، که این سود جویی و گران فروشی برای همه افراد جامعه زیانبار، و عیب بزرگی بر زمامدار است.

پس، از احتکار کالا جلوگیری کن، که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم از آن جلوگیری می‌کرد، باید خرید و فروش در جامعه اسلامی، به سادگی و با موازین عدالت انجام گیرد، با نرخ‌هایی که بر فروشنده و خریدار زیانی نرساند، کسی که پس از منع تو احتکار کند، او را کیفر ده تا عبرت دیگران شود، اما در کیفر او اسراف نکن.

۸/۷. هفتم: سیمای محرومان و مستضعفان

سپس خدا را! خدا را! در خصوص طبقات پایین و محروم جامعه، که هیچ چاره‌ای ندارند، [و عبارتند] از زمین گیران، نیازمندان، گرفتاران، دردمندان. همانا در این طبقه محروم گروهی خویشتن داری کرده، و گروهی به گدایی دست نیاز بر می‌دارند، پس برای خدا پاسدار حقیقی باش که خداوند برای این طبقه معین فرموده است: بخشی از بیت المال، و بخشی از غلّه‌های زمین‌های غنیمتی اسلام را در هر شهری به طبقات پایین اختصاص ده، زیرا برای دورترین مسلمانان همانند نزدیک‌ترین آنان سهمی مساوی وجود دارد و تو مسئول رعایت آن می‌باشی.

مبادا سر مستی حکومت تو را از رسیدگی به آنان باز دارد، که هرگز انجام کارهای فراوان و مهم عذری برای ترک مسئولیت‌های کوچک‌تر نخواهد بود.

همواره در فکر مشکلات آنان باش، و از آنان روی بر مگردان، به ویژه امور کسانی را از آنان بیشتر رسیدگی کن که از کوچکی به چشم نمی‌آیند و دیگران آنان را کوچک می‌شمارند و کمتر به تو دسترسی دارند.

برای این گروه، از افراد مورد اطمینان خود که خدا ترس و فروتنند فردی را انتخاب کن، تا پیرامونشان تحقیق و مسائل آنان را به تو گزارش کنند. سپس در رفع مشکلاتشان به گونه‌ای عمل کن که در پیشگاه خدا عذری داشته باشی، زیرا این گروه در میان رعیت بیشتر از دیگران به عدالت نیازمندند، و حق آنان را به گونه‌ای پرداز که در نزد خدا معذور باشی، از یتیمان خردسال، و پیران سالخورده که راه چاره‌ای ندارند. و دست نیاز بر نمی‌دارند، پیوسته دلجویی کن که مسئولیتی سنگین بر دوش زمامداران است، اگر چه حق، تمامش سنگین است اما خدا آن را بر مردمی آسان می‌کند که آخرت می‌طلبند، نفس را به شکیبایی وا می‌دارند، و به وعده‌های پروردگار اطمینان دارند. پس بخشی از وقت خود را به کسانی اختصاص ده که به تو نیاز دارند، تا شخصا به امور آنان رسیدگی کنی، و در مجلس عمومی با آنان بنشین و در برابر خدایی که تو را آفریده فروتن باش، و سربازان و یاران و

نگهبانان خود را از سر راهشان دور کن تا سخنگوی آنان بدون اضطراب در سخن گفتن با تو گفتگو کند، من از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بارها شنیدم که می‌فرمود: «ملتّی که حق ناتوانان را از زورمندان، بی اضطراب و بهانه‌ای باز نستاند، رستگار نخواهد شد» پس درشتی و سخنان ناهموار آنان را بر خود هموار کن، و تنگ خویی و خود بزرگ بینی را از خود دور ساز تا خدا درهای رحمت خود را به روی تو بگشاید، و تو را پاداش اطاعت ببخشد، آنچه به مردم می‌بخشی بر تو گوارا باشد، و اگر چیزی را از کسی باز می‌داری با مهربانی و پوزش خواهی همراه باشد.

۹. اخلاق اختصاصی رهبری

بخشی از کارها به گونه‌ای است که خود باید انجام دهی، مانند پاسخ دادن به کارگزاران دولتی، در آنجا که منشیان تو از پاسخ دادن به آنها درمانده‌اند، و دیگر، بر آوردن نیاز مردم در همان روزی که به تو عرضه می‌دارند، و یارانت در رفع نیاز آنان ناتوانند، کار هر روز را در همان روز انجام ده، زیرا هر روزی، کاری مخصوص به خود دارد.

نیکوترین وقت‌ها و بهترین ساعات شب و روزت را برای خود و خدای خود انتخاب کن، اگر چه همه وقت برای خداست، اگر نیت درست و رعیت در آسایش قرار داشته باشد.

از کارهایی که به خدا اختصاص دارد و باید با اخلاص انجام دهی، انجام واجباتی است که ویژه پروردگار است، پس در بخشی از شب و روز، وجود خود را به پرستش خدا اختصاص ده، و آنچه تو را به خدا نزدیک می‌کند بی‌عیب و نقصانی انجام ده، اگر چه دچار خستگی جسم شوی.

هنگامی که نماز به جماعت می‌خوانی، نه با طولانی کردن نماز، مردم را پیراکن و نه آن که آن را تباه سازی، زیرا در میان مردم، بیمار یا صاحب حاجتی وجود دارد. آنگاه که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم مرا به یمن می‌فرستاد از او پرسیدم، با مردم چگونه نماز بخوانم؟ فرمود: «در حد توان ناتوانان نماز بگذار و بر مؤمنان مهربان باش» هیچ گاه خود را فراوان از مردم پنهان مدار، که پنهان بودن رهبران، نمونه‌ای از تنگ خویی و کم اطلاعی در امور جامعه می‌باشد. نهان شدن از رعیت، زمامداران را از دانستن آنچه بر آنان پوشیده است باز می‌دارد، پس کار بزرگ، اندک، و کار اندک بزرگ جلوه می‌کند، زیبا زشت، و زشت زیبا می‌نماید، و باطل به لباس حق در آید. همانا زمامدار، آنچه را که مردم از او پوشیده دارند نمی‌داند، و حق را نیز نشانه‌ای نباشد تا با آن راست از دروغ شناخته شود، و تو به هر حال یکی از آن دو نفر می‌باشی: یا خود را برای جانبازی در راه حق آماده کرده‌ای که در این

حال، نسبت به حقّ واجبی که باید پردازی یا کار نیکی که باید انجام دهی ترسی نداری، پس چرا خود را پنهان می‌داری؟ و یا مردی بخیل و تتگ نظری، که در این صورت نیز مردم چون تو را بنگرند مایوس شده از درخواست کردن باز مانند.

با اینکه بسیاری از نیازمندی‌های مردم رنجی برای تو نخواهد داشت، که شکایت از ستم دارند یا خواستار عدالتند، یا در خرید و فروش خواهان انصافند.

۱۰. اخلاق رهبری با خویشاوندان

همانا زمامداران را خواص و نزدیکانی است که خود خواه و چپاولگرند، و در معاملات انصاف ندارند، ریشه ستمکاریشان را با بریدن اسباب آن بخشکان، و به هیچ کدام از اطرافیان و خویشاوندان زمین را واگذار مکن، و به گونه‌ای با آنان رفتار کن که قرار دادی به سودشان منعقد نگردد که به مردم زیان رساند، مانند آبیاری مزارع، یا زراعت مشترک، که هزینه‌های آن را بر دیگران تحمیل کنند، در آن صورت سودش برای آنان، و عیب و ننگش در دنیا و آخرت برای تو خواهد ماند.

حق را به صاحب حق، هر کس که باشد، نزدیک یا دور، پرداز، و در این کار شکیباش، و این شکیبایی را به حساب خدا بگذار، گرچه اجرای حق مشکلاتی برای نزدیکانت فراهم آورد، تحمّل سنگینی آن را به یاد قیامت بر خود هموار ساز.

و هر گاه رعیت بر تو بدگمان گردد، عذر خویش را آشکارا با آنان در میان بگذار، و با این کار از بدگمانی نجاتشان ده، که این کار ریاضتی برای خود سازی تو، و مهربانی کردن نسبت به رعیت است، و این پوزش خواهی تو آنان را به حق وامی‌دارد.

۱۱. روش برخورد با دشمن

هرگز پیشنهاد صلح از طرف دشمن را که خشنودی خدا در آن است رد مکن، که آسایش رزمندگان، و آرامش فکری تو، و امنیت کشور در صلح تأمین می‌گردد.

لکن زنهار! زنهار! از دشمن خود پس از آشتی کردن، زیرا گاهی دشمن نزدیک می‌شود تا غافلگیر کند، پس دور اندیش باش، و خوشبینی خود را متهّم کن.

حال اگر پیمانی بین تو و دشمن منعقد گردید، یا در پناه خود او را امان دادی، به عهد خویش وفا دار باش، و بر آنچه بر عهده گرفتی امانت دار باش، و جان خود را سپر پیمان خود گردان، زیرا هیچ يك از

واجبات الهی همانند وفای به عهد نیست. که همه مردم جهان با تمام اختلافاتی که در افکار و تمایلات دارند، در آن اتفاق نظر داشته باشند.

تا آنجا که مشرکین زمان جاهلیت به عهد و پیمانی که با مسلمانان داشتند وفادار بودند، زیرا که آینده ناگوار پیمان شکنی را آزمودند. پس هرگز پیمان شکن مباش، و در عهد خود خیانت مکن، و دشمن را فریب مده، زیرا کسی جز نادان بدکار، بر خدا گستاخی روا نمی‌دارد، خداوند عهد و پیمانی که با نام او شکل می‌گیرد با رحمت خود مایه آسایش بندگان، و پناهگاه امنی برای پناه آورندگان قرار داده است، تا همگان به حریم امن آن روی بیاورند. پس فساد، خیانت، فریب، در عهد و پیمان راه ندارد. مبدا قراردادی را امضاء کنی که در آن برای دغلكاری و فریب راه‌هایی وجود دارد، و پس از محکم کاری و دقت در قرار داد نامه، دست از بهانه جویی بردار، مبدا مشکلات پیمانی که بر عهدهات قرار گرفته، و خدا آن را برگردنت نهاده، تو را به پیمان شکنی وا دارد، زیرا شکیبایی تو در مشکلات پیمان‌ها که امید پیروزی در آینده را به همراه دارد، بهتر از پیمان شکنی است که از کیفر آن می‌ترسی، و در دنیا و آخرت نمی‌توانی پاسخ گوی پیمان شکنی باشی.

۱۲. هشدارها

۱۲/۱. اول: هشدار از خون ناحق

از خونریزی بیرهیز، و از خون ناحق پروا کن، که هیچ چیز همانند خون ناحق کیفر الهی را نزدیک مجازات را بزرگ نمی‌کند، و نابودی نعمت‌ها را سرعت نمی‌بخشد و زوال حکومت را نزدیک نمی‌گرداند، و روز قیامت خدای سبحان قبل از رسیدگی اعمال بندگان، نسبت به خون‌های ناحق ریخته شده داوری خواهد کرد، پس با ریختن خونی حرام، حکومت خود را تقویت مکن. زیرا خون ناحق، پایه‌های حکومت را سست، و پست می‌کند و بنیاد آن را بر کنده به دیگری منتقل سازد، و تو، نه در نزد من، و نه در پیشگاه خداوند، عذری در خون ناحق نخواهی داشت چرا که کیفر آن قصاص است و از آن گریزی نیست. اگر به خطا خون کسی ریختی، یا تازیانه یا شمشیر، یا دستت دچار تعد روی شد، - که گاه مشتی سبب کشتن کسی می‌گردد، چه رسد به بیش از آن - مبدا غرور قدرت تو را از پرداخت خونبها به بازماندگان مقتول باز دارد!

۱۲/۲. دوّم: هشدار از خود پسندی

مبادا هرگز دچار خود پسندی گردی! و به خوبی‌های خود اطمینان کنی، و ستایش را دوست داشته باشی، که اینها همه از بهترین فرصت‌های شیطان برای هجوم آوردن به توست، و کردار نیک، نیکوکاران را نابود سازد.

۱۲/۳. سوّم: هشدار از منت گذاری

مبادا هرگز با خدمت‌هایی که انجام دادی بر مردم منت گذاری، یا آنچه را انجام داده‌ای بزرگ بشماری، یا مردم را وعده‌ای داده، سپس خلف وعده نمایی! منت نهادن، پاداش نیکوکاری را از بین می‌برد، و کاری را بزرگ شمردن، نور حق را خاموش گرداند، و خلاف وعده عمل کردن، خشم خدا و مردم را بر می‌انگیزاند که خدای بزرگ فرمود: «دشمنی بزرگ نزد خدا آن که بگویند و عمل نکنند»

۱۲/۴. چهارم: هشدار از شتابزدگی

مبادا هرگز در کاری که وقت آن فرا نرسیده شتاب کنی، یا کاری که وقت آن رسیده سستی ورزی، و یا در چیزی که (حقیقت آن) روشن نیست ستیزه جویی نمایی و یا در کارهای واضح و آشکار کوتاهی کنی! تلاش کن تا هر کاری را در جای خود، و در زمان مخصوص به خود، انجام دهی.

۱۲/۵. پنجم: هشدار از امتیاز خواهی

مبادا هرگز در آنچه که با مردم مساوی هستی امتیازی خواهی! از اموری که بر همه روشن است، غفلت کنی، زیرا به هر حال نسبت به آن در برابر مردم مسئولی، و به زودی پرده از کارها يك سو رود، و انتقام ستمدیده را از تو باز می‌گیرند.

باد غرورت، جوشش خشم، تجاوز دستت، تعدی زبانت را در اختیار خود گیر، و با پرهیز از شتابزدگی، و فروخوردن خشم، خود را آرامش ده تا خشم فرو نشیند و اختیار نفس در دست تو باشد.

و تو بر نفس مسلط نخواهی شد مگر با یاد فراوان قیامت، و بازگشت به سوی خدا.

آنچه بر تو لازم است آن که حکومت‌های دادگستر پیشین، سنت‌های با ارزش گذشتگان، روش‌های پسندیده رفتگان، و آثار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و واجباتی که در کتاب خداست، را همواره به یاد آوری، و به آنچه ما عمل کرده‌ایم پیروی کنی، و برای پیروی از فرامین این عهد نامه‌ای که برای تو نوشته‌ام، و با آن حجّت را بر تو تمام کرده‌ام، تلاش کن، زیرا اگر نفس سرکشی کرد و بر تو چیره شد عذری نزد من نداشته باشی.

از خداوند بزرگ، با رحمت گسترده، و قدرت برترش در انجام تمام خواسته‌ها، درخواست می‌کنیم که به آنچه موجب خشنودی اوست ما و تو را موفق فرماید، که نزد او و خلق او، دارای عذری روشن باشیم، برخوردار از ستایش بندگان، یادگار نیک در شهرها، رسیدن به همه نعمت‌ها، و کرامت‌ها بوده، و اینکه پایان عمر من و تو را به شهادت و رستگاری ختم فرماید، که همانا ما به سوی او باز می‌گردیم. با درود به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت پاکیزه و پاک او، درودی فراوان و پیوسته. با درود. (ترجمه: مرحوم محمد دشتی)

نهج البلاغة (للصبي صالح)، نامه ۵۳، ص ۴۲۷ / تحف العقول، ص ۱۲۶

بحار الأنوار، ج ۳۳، ص ۵۹۹ / مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۱۶۰ / مکاتیب الأئمة عليهم السلام، ج ۱، ص: ۴۷۹

پیوست ۲: تبیین اجمالی نظریه مدیریت شهری محله‌محور

... **سرفصل اول: فلسفه مدیریت شهری:** مراد از فلسفه، معنای مصطلح موجود این واژه نمی‌باشد، بلکه مراد هدف کلی و تصویر کلی مدیریت شهری و آرمان مدیران یک شهر می‌باشد. اگر فلسفه مدیریت شهری مشخص نباشد ما در مدیریت شهر دچار روزمرگی شده و قادر به برنامه‌ریزی صحیح نخواهیم بود. از منظر مفاهیم اولین نقشه راه تولید الگوی پیشرفت اسلامی فلسفه مدیریت شهری "**ارتقاء امر تربیت**" است؛ اگر مدیریت شهری تربیت را در دستور کار خود قرار دهد بسیاری از معضلات جامعه و حتی معضلات خود مدیریت شهری حل شده و هزینه‌های اداره شهر کاهش خواهد یافت. به عبارت بهتر مدیریت شهری باید یکی از این دو کار را انجام دهد: یا در مدیریت خود به تمام مسائل شهری مانند اقتصاد شهری، امنیت شهری و ... پردازد و برای اصلاح و بهبود هر یک برنامه‌ریزی جداگانه با هزینه‌های بالا بکند؛ یا اینکه بر روی موضوعی متمرکز شود که زیرساخت تمام موضوعات یک شهر می‌باشد و مسائلی مانند امنیت، اقتصاد و ... از آن موضوع متأثر هستند. به نظر می‌آید بهتر است مدیریت شهری بر روی زیرساختی‌ترین موضوع متمرکز کند تا مدیریت موضوعات دیگر آسان‌تر و با کیفیت بیشتری صورت گیرد. این موضوع زیرساختی چیست؟ تربیت، زیرساخت تمام موضوعات جهت‌ساز و موضوعات غیر قابل انکار می‌باشد و اگر به این مقوله‌ی با اهمیت پردازیم، تمام موضوعات دستخوش تغییر و تحول می‌شوند. بنابراین هدفی که مدیریت شهری باید به دنبال آن باشد ارتقا امر تربیت است. اما ممکن است سؤال شود که مدیریت شهری چه ارتباطی به تربیت دارد؟ به عبارت بهتر درست است که تربیت امر مهمی می‌باشد؛ اما نهادهای دیگری مانند آموزش و پرورش و رسانه متکفل این امر هستند. پاسخ به این سؤال ما را وارد **سرفصل دوم** این نشست ۱۱ روزه می‌کند. به واقع آیا می‌توان ارتباطی را میان مدیریت شهری و تربیت قائل شد یا خیر؟ پاسخ به این سؤال در گرو تعریف ما از تربیت است؛ اگر ما تربیت را به معنای خواندن احادیث برای افراد بدانیم ارتباط زیادی بین مدیریت شهری و تربیت وجود نخواهد داشت. اما این تعریف از تربیت، تعریف دقیقی نیست؛

تربیت امری ذوابعاد بوده و نیازمند مدیریت است، تربیت صرف بیان معارف اهل بیت برای افراد نیست، بلکه این موضوع زیرساختی نیازمند لوازم زیادی است. به عنوان مثال کار تربیتی حتماً باید همراه با "رفق" و "نصح" باشد. همچنین در کار تربیتی باید "ظرفیت" طرف مقابل را در نظر گرفته و مطالب را با "مکث" برای او بیان کنیم. با توجه به اینکه تربیت امری گسترده و دارای ابعاد مختلف است نیازمند نهادی می‌باشد که تکفل آن را بر عهده بگیرد.

اما "نهاد متکفل تربیت" چیست؟ "خانواده" بهترین و اصلی‌ترین نهاد تربیت‌کننده‌ی افراد است، چرا که لوازم مختلف تربیت در این نهاد وجود دارد. تا به اینجا هنوز ارتباط مدیریت شهری و امر تربیت واضح نشده است و برای روشن شدن این امر باید به نکته دیگری توجه کنیم. خانواده از چه عواملی تأثیر می‌پذیرد و چه عواملی موجب تضعیف نهاد خانواده می‌شوند؟

در پاسخ باید گفت که: نهاد خانواده از دو حیث درون و بیرون تحت تأثیر قرار می‌گیرد: عوامل درونی، عواملی هستند که در اختیار پدر و مادر می‌باشند. به عنوان مثال اینکه والدین چگونه با یکدیگر رفتار کنند و مدارا داشته باشند و نزد کودکان یکدیگر را تحقیر و تخریب نکنند، امری است که در اختیار پدر و مادر می‌باشد.

اما دسته‌ای از عوامل از بیرون بر نهاد خانواده اثر می‌گذارند و در اختیار نهاد خانواده نمی‌باشند. به عنوان مثال نظام آموزش و پرورش یکی از این عوامل است؛ وقتی نظام آموزشی لوازم زندگی مشترک را به دانش‌آموزان نمی‌آموزد و فقط بر روی ریاضی و فیزیک تمرکز می‌کند، دانش‌آموزان پس از ازدواج قادر به رفتار صحیح با یکدیگر نخواهند بود و همدیگر را به چالش خواهند کشید و در نتیجه نهاد خانواده تضعیف خواهد شد. نتیجه تضعیف نهاد خانواده نیز از بین رفتن کارکرد تربیتی این نهاد است. از این پس ارتباط بین مدیریت شهری و تربیت واضح می‌گردد.

یکی از عوامل بیرونی مؤثر بر نهاد خانواده نحوه‌ی تأمین هرم نیازهای خانوار است. در حال حاضر با توجه به اینکه هرم نیازهای خانوار در محل زندگی آنها تأمین نمی‌شود اعضای خانواده مکرر از یکدیگر جدا می‌شوند و وقتی اعضای خانواده در کنار یکدیگر نبودند طبیعتاً پدر و مادر نیز زمانی

برای تربیت فرزندان خود نخواهند داشت. بنابراین مدیریت شهری با شیوه‌ی تأمین نیازهای خانوار می‌تواند موجب تقویت یا تضعیف نهاد خانواده گردد.

با توجه به این مقدمات تعریف مطلوب مدیریت شهری مشخص می‌گردد؛ مدیریت شهری باید شهر را به محوریت محلات اداره کند. البته محله به کدام معنا؟ محل تأمین هرم نیازهای خانوار.

از این پس وارد **سرفصل سوم** دوره مدیریت شهری می‌شویم؛ **هرم نیازهای خانوار چیست؟** آیا با هر مدلی می‌توانیم نیازهای خانوار را تأمین کنیم؟ پاسخ منفی است؛ چرا که نیاز شاهره هدایت انسان است. توضیح بیشتر آنکه هدایت انسان‌ها زمانی اتفاق می‌افتد که بتوانیم فکر آنها را درگیر کرده و افکار آنها را جهت‌دهی کنیم. با توجه به اینکه انسان‌ها دائماً به نیازهای خود فکر می‌کنند مدل تأمین نیازها می‌تواند موجب ضلالت یا هدایت افراد شود؛ یعنی مدل تأمین نیاز علاوه بر اینکه موجب تأمین نیاز افراد می‌شود، دریچه و راهی است که افراد را به سمت خاصی هدایت می‌کند. بنابراین ما باید نیازهای خانوار را با مدلی تأمین کنیم که موجب ارتقا توحید آنها شود. به همین دلیل باید به بازتعریف هرم نیازهای خانوار پرداخته و مدل جدیدی را برای تأمین نیازهای خانوار ارائه دهیم.

اما ملاک اصلی بازتعریف هرم نیازهای خانوار چیست؟ رفع اصطکاک اراده‌های افراد و کاهش نزاع در جامعه، مناظ و ملاک اصلی مدل تأمین نیازهای خانوار است؛ هرم نیازهای خانوار را باید به گونه‌ای تأمین کنیم که نزاع در جامعه کاهش پیدا کند.

حال به بازتعریف هرم نیازهای خانوار می‌پردازیم. اولین نیازی که خانواده به آن محتاج است، **"نیاز تفریحی"** است؛ تفریح رأس هرم نیازهای خانوار است، زیرا اگر افراد کسالت داشته باشند توان حرکت به سمت پیشرفت و تأمین نیازهای خود را نخواهند داشت. اما نکته مهم این است که نباید تفریح را حداقلی معنا کنیم؛ نباید تفریح را به معنای رفتن به پارک و شهر بازی بدانیم.

تفریح باید به صورت حداکثری پیگیری شود. تفریح حداکثری به معنای "بهبود روابط انسانی" است؛ افراد زمانی کسل نخواهند بود و فرح خواهند داشت که از سودی افراد دیگر به چالش کشیده نشوند و خود نیز انسان‌های دیگر را به چالش نکشند. اگر فرد قادر به رفتار صحیح با انسان‌های دیگر نباشد مدام آنها را به چالش کشیده و موجب کسالت آنها خواهند داشت. بنابراین مدل تأمین نیازهای تفریحی باید بتواند روابط انسانی افراد را بهبود ببخشد.

نیاز دومی که نهاد خانواده به آن محتاج است و باید به بازتعریف آن پردازیم، "نیاز تحصیلی" است؛ مدل تأمین نیازهای تحصیلی باید چگونه باشد که موجب رفع اصطکاک اراده‌ها شود؟ نظام آموزشی باید آموزش‌های خود را به محوریت انتقال ایثار طراحی کند؛ آنچه که مهم است و باید در نظام آموزشی به آن پردازیم آن است که "سود اجتماعی" یا همان "ایثار" را برای دانش‌آموزان جا بیندازیم؛ چرا که در صورت فرجه شدن ایثار مدارای افراد بالا خواهد رفت و در تعاملات و رفتارهای خود با دیگران موجب به چالش کشیده شدن طرف مقابل خود نخواهد شد. بنابراین مدل مطلوب تأمین نیازهای تحصیلی به محوریت رفع اصطکاک، انتقال ایثار و سود اجتماعی به افراد است.

نیاز سوم خانواده چیست؟ "نیاز شغلی"، سومین نیاز موجود در هرم نیازهای خانوار است. مدل فعلی تأمین نیازهای شغلی به گونه‌ای است که موجب ایجاد "تضاد" و "تعارض" میان منافع کارگر و کارفرما می‌شود. با توجه به اینکه سازماندهی افراد در مدل فعلی تأمین اشتغال به محوریت تحریک نیازهای مادی می‌باشد، وقتی سود مادی سرمایه‌دار در خطر قرار گیرد، سرمایه‌دار منافع کارگر را نادیده گرفته و به عنوان مثال تعدیل نیرو می‌کند. تضاد بین منافع کارگر و کارفرما مشکلی است که دنیای غرب قادر به حل آن نمی‌باشد. حالا ما چگونه نیازهای شغلی را تأمین کنیم تا تضاد منافع پیش نیاید؟ راه کار پیگیری "الگوهای تولید خانوادگی" است؛ بنگاه‌های تولیدی باید به محوریت "رفق" و "صله رحم" تشکیل شوند؛ چرا که در اینصورت افراد به دلیل وجود روابط فامیلی و رفق و محبت در میان خود یکدیگر را به چالش نکشیده و منافع

همدیگر را در خطر نمی‌اندازند و در نتیجه اصطکاک اراده ایجاد نمی‌شود؛ بنابراین مدل مطلوب تأمین نیازهای شغلی راه‌اندازی "بنگاه‌های تولید خانوادگی" است. چهارمین نیاز خانواده، "نیازهای روزمره" است؛ در حال حاضر نیازهای روزمره‌ی افراد به گونه‌ای تأمین می‌شوند که افراد مصرفی می‌شوند و مدام به دنبال "مصرف" بیشتر و "تنوع" هستند. وقتی انسان‌ها مصرفی شدند چه اتفاقی می‌افتد؟ با توجه به اینکه خواسته‌های افراد تمامی ندارد و منابع این جهان محدود هستند افراد برای رسیدن به خواسته‌های به است شمار یکدیگر پرداخته و به حقوق هم تجاوز خواهند کرد و در نتیجه اصطکاک میان اراده‌ها پیش می‌آید. مدل تأمین نیازهای روزمره باید به محوریت "زهد" به تأمین نیازهای روزمره بپردازد. اگر نیازهای افراد به محوریت زهد تأمین شود، افراد به استعمار و استثمار یکدیگر نخواهند پرداخت و در نتیجه اصطکاک بین اراده‌ها کاهش می‌یابد.

منبع: اجمالی از دوره بحثی مدیریت شهری محله‌محور / مقدمه و خلاصه کتاب
با عنوان: : تأمین نیازهای چهارگانه خانوار در محله به محوریت رفع اصطکاک میان اراده‌ها؛ تصویر مطلوب مدیریت شهری از نگاه الگوی پیشرفت اسلامی / از سری مکتوبات الگوی پیشرفت اسلامی
جهت دریافت فایل این دوره پژوهشی به لینک زیر مراجعه کنید:

<https://nro-di.blog.ir/۱۳۹۶/۰۴/۲۹>

پیوست ۳: محوریت نظم اختیاری (نه نظم جبری) در دولت اسلامی

حَدَّثَنَا تَمِيمٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ تَمِيمٍ الْقُرَشِيُّ رَه قَالَ حَدَّثَنَا أَبِي عَنْ أَحْمَدَ بْنِ عَلِيٍّ الْأَنْصَارِيِّ عَنْ أَبِي الصَّلْتِ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ صَالِحِ الْهَرَوِيِّ قَالَ: سَأَلَ الْمَأْمُونُ يَوْمًا عَلِيًّا بْنِ مُوسَى الرَّضَاعِ فَقَالَ لَهُ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ مَا مَعْنَى قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: «وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ. وَ مَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ» فَقَالَ الرَّضَاعُ: حَدَّثَنِي أَبِي مُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَبِيهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ: أَنَّ الْمُسْلِمِينَ قَالُوا لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: لَوْ أَكْرَهْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ قَدَرْتَ عَلَيْهِ مِنَ النَّاسِ عَلَى الْإِسْلَامِ لَكَثُرَ

عَدَدُنَا وَقَوِينَا عَلَىٰ عَدُوِّنَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: مَا كُنْتُ لِأَلْقَى اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ بِبِدْعَةٍ لَمْ يُحْدِثْ إِلَيَّ فِيهَا شَيْئًا، وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: يَا مُحَمَّدُ «وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا» عَلَى سَبِيلِ الْإِلْجَاءِ وَالْإِضْطِرَارِ فِي الدُّنْيَا كَمَا يُؤْمِنُونَ عِنْدَ الْمُعَايَنَةِ وَرُؤْيَةِ الْبَاسِ فِي الْآخِرَةِ، وَلَوْ فَعَلْتُ ذَلِكَ بِهِمْ لَمْ يَسْتَحِقُّوا مِنِّي ثَوَابًا وَلَا مَدْحًا، لَكِنِّي أَرِيدُ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْمِنُوا مُخْتَارِينَ غَيْرَ مُضْطَرِّينَ لِيَسْتَحِقُّوا مِنِّي الرَّزْفَى وَالْكَرَامَةَ، وَدَوَامَ الْخُلُودِ فِي جَنَّةِ الْخُلْدِ «أَفَأَنْتَ تُكْرَهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ».

به نقل از ابو صلت، عبد السلام بن صالح هروی: روزی مأمون از علی بن موسی الرضا علیه السلام پرسید: ای فرزند پیامبر خدا! معنای این آیه شریف: «و اگر پروردگار تو می خواست، قطعاً همه آنان که در زمین اند، ایمان می آوردند. پس آیا تو مردم را ناگزیر می کنی که بگردند؟» چیست؟ فرمود: «پدرم موسی بن جعفر، به نقل از پدرش جعفر بن محمد، به نقل از پدرش محمد بن علی، به نقل از پدرش علی بن الحسین، به نقل از پدرش حسین بن علی، به نقل از پدرش علی بن ابی طالب علیه السلام برایم روایت کرد که مسلمانان به پیامبر خدا گفتند: ای پیامبر خدا! اگر هر تعداد از مردم را که می توانستی به اسلام وادار کنی، وادار می کردی، شمار ما فراوان می شد و بردشمنانمان قوت می یافتیم. پیامبر خدا فرمود: «من خداوند عز و جل را با بدعتی که برایم بنیان گذاشته، ملاقات نخواهم کرد و من از کسانی نیستم که از پیش خود، چیزی می سازند». در پی آن، خداوند متعال، این آیه را فرو فرستاد: ای محمد! «و اگر پروردگار تو می خواست، همه آنان که در زمین اند، ایمان می آوردند»، اما به شیوه وادار ساختن و از روی ناچاری در دنیا، همان گونه که در آخرت با مشاهده عذاب، ایمان می آورند؛ ولی اگر با آنان چنین کنم، استحقاق پاداش یا ستایش ندارند؛ اما من خواسته ام تا آنان از روی اختیار، بدون ناچاری، ایمان بیاورند تا از سوی من، استحقاق قربت، کرامت و جاودانگی در بهشت جاوید را پیدا کنند.

التوحيد (للصدوق)، ص ۳۴۲ / عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۱۳۵

الإحتجاج علی أهل اللجاج (للطبرسي)، ج ۲، ص ۴۱۲ / بحار الأنوار، ج ۵، ص ۴۹

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ وَ مَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ فَذَكَرَ بِالْقُرْآنِ مَنْ يَخَافُ وَعَبِدَ (سوره مبارکه ق، آیه ۴۵)
 ما به آنچه [دشمنان لجوج بر ضد حقایق] می‌گویند، داناتریم و تو را بر آنان تسلطی نیست [که به
 قبول حقایق وادارشان کنی] پس به وسیله قرآن کسانی را که از تهدید من می‌ترسند، بیم ده.

فَذَكَرْنَا إِيَابَهُمْ * أَنْتَ مُذَكِّرٌ * لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ * إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَ كَفَرَ * فَيَعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ الْأَكْبَرَ * إِنَّ
 إِلَيْنَا إِيَابُهُمْ * ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ (سوره مبارکه غاشیه، آیات ۲۱ الی ۲۶)

پس تذکر ده، که تو فقط تذکر دهنده‌ای * تو بر آنان مسلط نیستی [که به قبول ایمان
 مجبورشان کنی] ولی کسی که [به دنبال تذکر بی دریغی] روی گردانید و کفر ورزید. * پس خدا او
 را به عذاب بزرگ‌تر عذاب خواهد کرد. * قطعاً بازگشت آنان به سوی ماست. * آن گاه بی‌تردید
 حسابشان بر عهده ماست.

إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا * إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا
 كَفُورًا * إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَ سَعِيرًا * إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا
 كَافُورًا * عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا (سوره مبارکه انسان، آیات ۲ الی ۶)

ما انسان را از نطفه آمیخته و مختلطی [از مواد و عناصر] آفریدیم و او را از حالتی به حالتی و شکلی
 به شکلی [از نطفه به علقه، از علقه به مضغه، از مضغه به استخوان تا طفلی کامل] درآوردیم، پس او
 را شنوا و بینا قرار دادیم. * ما راه را به او نشان دادیم یا سپاس گزار خواهد بود یا ناسپاس. * ما
 برای کافران زنجیرها و بندها و آتش فروزان آماده کرده‌ایم. * همانا نیکان همواره از جامی می‌نوشند
 که نوشیدنی‌اش آمیخته به کافور [آن ماده سرد، سپید و معطر] است. * آن جام از چشمه‌ای است که
 همواره بندگان خدا از آن می‌نوشند و آن را به دلخواهشان هرگونه که بخواهند جاری می‌نمایند.

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ
الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ (سوره مبارکه بقره، آیه ۲۵۶)

در دین، هیچ اکراه و اجباری نیست [کسی حق ندارد کسی را از روی اجبار وادار به پذیرفتن دین کند، بلکه هر کسی باید آزادانه با به کارگیری عقل و با تکیه بر مطالعه و تحقیق دین را بپذیرد]. مسلماً راه هدایت از گمراهی [به وسیله قرآن، پیامبر و امامان معصوم] روشن و آشکار شده است. پس هر که به طاغوت [که شیطان، بت و هر طغیان گری است] کفر ورزد و به خدا ایمان بیاورد، بی تردید به محکم‌ترین دستگیره که آن را گسستن نیست، چنگ زده است و خدا شنوا و داناست.

إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَىٰ فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي آمِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اعْمَلُوا
مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (سوره مبارکه فصلت، آیه ۴۰)

مسلماً کسانی که معانی و مفاهیم آیات ما را از جایگاه واقعی اش تغییر می‌دهند [و به تفسیر و تأویلی نادرست متوسل می‌شوند] بر ما پوشیده نیستند. آیا کسی را که در آتش می‌افکنند، بهتر است یا کسی که روز قیامت در حال ایمنی می‌آید؟ هر چه می‌خواهید انجام دهید، بی تردید او به آنچه انجام می‌دهید، بیناست.

وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (سوره مبارکه توبه، آیه ۱۰۵)

و بگو: عمل کنید؛ پس [بدانید که] به زودی خدا و پیامبرش و مؤمنان اعمال شما را خواهند دید، و به زودی به سوی دانای نهران و آشکار بازگردانده می‌شوید، پس شما را به آنچه همواره انجام می‌دادید، آگاه می‌کند.

قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَ مَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ (سوره مبارکه انعام، آیه ۱۰۴)

بی تردید برای شما از سوی پروردگارتان دلایلی روشن آمده، پس هر که [به وسیله آن دلایل بینا شود و حقایق را با چشم دل] ببیند به سود خود اوست و هر که [با پشت کردن به دلایل] کوردل شود [و از دیدن حقایق محروم گردد] به زیان خود اوست، [وظیفه من ابلاغ پیام خداست] و بر شما حافظ و نگهبان نیستم.

وَ لَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعاً فَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ (سوره مبارکه یونس، آیه ۹۹)

اگر پروردگارت می خواست یقیناً همه کسانی که روی زمین اند [اجباراً] ایمان می آوردند [ای پیامبر! در حالی که خدا از بندگانش ایمان اجباری نخواست] پس آیا تو مردم را وادار می کنی تا به اجبار مؤمن شوند؟!

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَ مَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظاً (سوره مبارکه نساء، آیه ۸۰)

هر که از پیامبر اطاعت کند، در حقیقت از خدا اطاعت کرده و هر که روی برتابد [حسابش با ماست]. ما تو را بر آنان نگهبان [اعمالشان که به طور اجبار از فسق و فجور حفظشان کنی] نفرستادیم.

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ اهْتَدَى فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ وَ مَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَ مَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ (سوره مبارکه یونس، آیه ۱۰۸)

بگو: ای مردم! یقیناً حق از سوی پروردگارتان برای شما آمد پس هر که هدایت یابد، فقط به سود خود هدایت می‌یابد و هر که گمراه گردد، فقط به زیان خود گمراه می‌شود، و من نگهبان شما نیستم.

إِنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ فَامِنْ اهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَ مَنْ ضَلَّ فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَ مَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ (سوره مبارکه زمر، آیه ۴۱)

ما این کتاب را برای [هدایت] مردم به حق و راستی بر تو نازل کرده‌ایم پس هر که هدایت یافت، به سود خود هدایت یافته و هر که گمراه شد، فقط به زیان خود گمراه می‌شود و تو بر آنان نگهبان و کارساز نیستی.

فَإِنْ أَعْرَضُوا فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلَاغُ وَإِنَّا إِذَا أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا وَإِنْ تُصِيبُهُمْ سَيِّئَةٌ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ كَفُورٌ (سوره مبارکه شوری، آیه ۴۸)

پس اگر [از دعوت] روی برگردانند [اندوهگین مباش] ما تو را بر آنان نگهبان و مراقب نفرستاده‌ایم [تا آنان را به اجبار در دایره هدایت قرار دهی]، جز رساندن [پیام وحی] بر عهده تو نیست، و هنگامی که ما از سوی خود رحمتی [چون سلامت، امنیت و ثروت] به انسان بچشانیم، به آن سرمست و مغرور می‌شود، و اگر به سبب گناهایی که مرتکب شده‌اند آسیبی به آنان رسد [رحمت حق را فراموش می‌کنند]، بی‌تردید انسان بسیار ناسپاس است.

پیوست ۴: تاثیر غذا بر اخلاق

روایات بسیار فراوانی در تاثیر غذا بر اخلاق انسان وارد شده است که در اینجا اجمالا به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱- آنچه انسان را خوش اخلاق می‌کند:

کدو:

عنه صلى الله عليه و آله لِعَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: كُلِّ الْيَقُطِينِ؛ فَإِنَّهُ مِنْ أَكَلِهَا حَسَنَ خُلُقِهِ، وَ نَصَرَ وَجْهَهُ، وَ هِيَ طَعَامِي وَ طَعَامُ الْأَنْبِيَاءِ قَبْلِي.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله خطاب به امام علی علیه السلام: کدو بخور؛ زیرا هر کس آن را بخورد، اخلاقش نیکو و رویش شاداب می‌شود. آن، خوراک من و پیامبران پیش از من است.

الدعوات (للاوندی)، ص ۱۵۴

روغن زیتون:

و بالاسناد عَنِ الرَّضَا عَنْ أَبِيهِ ع قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص: عَلَيْكُمْ بِالزَّيْتِ فَإِنَّهُ يَكْشِفُ الْمِرَّةَ وَيُذْهِبُ الْبُلْغَمَ وَيَشُدُّ الْعَصَبَ وَيُحَسِّنُ الْخُلُقَ وَيُطَيِّبُ النَّفْسَ وَيَذْهَبُ بِالْغَمِّ.

امام رضا (علیه السلام) از پدرانش از رسول خدا (صلی الله علیه و آله): بر شما باد به روغن زیتون! چرا که تلخه (صفرا و سودا) را می‌شکند و بلغم را می‌برد و عصب را محکم می‌کند و اخلاق را نیکو می‌گرداند و نفس انسان را پاک می‌کند و غم را از بین می‌برد.

عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۳۵ / الدعوات (للاوندی)، ص ۱۴۷ / صحیفة الإمام الرضا علیه السلام، ص ۵۳ / وسائل الشیعة، ج ۲۵، ص ۲۳

مویز - کشمش:

حَدَّثَنَا أَبُو مَنْصُورٍ أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ بَكْرِ الْخُوزِيِّ قَالَ حَدَّثَنَا زَيْدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْبَغْدَادِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو الْقَاسِمِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَحْمَدَ الطَّائِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي قَالَ حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الرَّضَا عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَبِيهِ عَنِ عَلِيِّ ع قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: عَلَيْكُمْ بِالزَّبَّيبِ؛ فَإِنَّهُ يَكْشِفُ الْمِرَّةَ، وَيَذْهَبُ بِالْبُلْغَمِ، وَيَشُدُّ الْعَصَبَ، وَيَذْهَبُ بِالْإِعْيَاءِ، وَيُحَسِّنُ الْخُلُقَ، وَيُطَيِّبُ النَّفْسَ، وَيَذْهَبُ بِالْغَمِّ.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: بر شما باد مویز؛ چرا که تلخه را می‌زداید، بلغم را می‌برد، پی را استحکام می‌بخشد، رنجیدگی و خستگی را از میان برمی‌دارد، خوی را خوش می‌سازد، دل را پاک (پیراسته) می‌دارد و اندوه (پریشانی) را می‌برد.

الخصال، ج ۲، ص ۳۴۴ / روضة الواعظین، ج ۲، ص ۳۱۰ / وسائل الشیعة، ج ۲۵، ص ۱۵۲

خوردن گوشت:

رسول الله صلى الله عليه وآله: أَكُلِ اللَّحْمَ يُحَسِّنُ الْوَجْهَ، وَيُحَسِّنُ الْخُلُقَ.

پیامبر خدا صلى الله عليه وآله: خوردن گوشت، روی را نکو می‌سازد و خوی را هم نکو می‌سازد.
کنز العمال، ج ۱۵، ص ۲۸۲

عن عليّ عليه السلام: عَلَيْكُمْ بِهَذَا اللَّحْمِ فَكُلُوهُ؛ فَإِنَّهُ يُحَسِّنُ الْخُلُقَ، وَيُصَفِّي اللَّوْنَ، وَيَخْمُصُ الْبَطْنَ.

امام علی علیه السلام: بر شما باد این گوشت. آن را بخورید؛ چرا که خوی را خوش می‌سازد، رنگ را صفا می‌دهد و شکم را کوچک می‌کند.

کنز العمال، ج ۱۵، ص ۴۵۵

۲- آنچه انسان را بد اخلاق می‌کند:

۴۰ روز گوشت نخوردن:

عَنْهُ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ الْمُغِيرَةِ عَنْ غِيَاثِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: اللَّحْمُ مِنَ اللَّحْمِ، مَنْ تَرَكَهُ أَرْبَعِينَ يَوْمًا سَاءَ خُلُقُهُ، كُلُّهُ فَإِنَّهُ يَزِيدُ فِي السَّمْعِ وَالْبَصَرِ.

امام صادق علیه السلام: گوشت، از گوشت است. هر کس چهل روز آن را وا گذارد، بدخوی می‌شود. آن را بخورید؛ چرا که بر شنوایی و بینایی می‌افزاید.

المحاسن، ج ۲، ص ۴۶۴

عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ عَنْ أَبِيهِ عَنِ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ هِشَامِ بْنِ سَالِمٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: اللَّحْمُ يُنْبِتُ اللَّحْمَ وَ مَنْ تَرَكَ اللَّحْمَ أَرْبَعِينَ يَوْمًا سَاءَ خُلُقُهُ وَ مَنْ سَاءَ خُلُقُهُ فَأَذَّنُوا فِي أُذُنِهِ.

امام صادق علیه السلام: گوشت، گوشت می‌رویاند. هر کس گوشت را چهل روز وا گذارد، بدخوی می‌شود. و هر کس بدخوی شد، در گوشش اذان بگوید.

الکافی، ج ۶، ص ۳۰۹

۳- آنچه خشم را فرو می‌نشاند:

نوشیدن آب:

سَهْلُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ بْنِ شَمُونَِ الْبَصْرِيِّ عَنْ أَبِي طَيْفُورِ الْمُتَطَبِّبِ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى أَبِي الْحَسَنِ الْمَاضِي عَلَيْهِ السَّلَامُ فَنَهَيْتُهُ عَنْ شُرْبِ الْمَاءِ، فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: وَمَا بَأْسُ بِالْمَاءِ؛ وَهُوَ يُدِيرُ الطَّعَامَ فِي الْمَعِدَةِ، وَيُسَكِّنُ الْغَضَبَ، وَيَزِيدُ فِي اللَّبِّ، وَيُطْفِئُ الْمِرَارَ.

الکافی به نقل از ابوطیفور طیب: بر امام کاظم علیه السلام وارد شدم و او را از نوشیدن آب، باز داشتم. فرمود: «نوشیدن آب، اشکالی ندارد. آب، غذا را در معده می‌چرخاند، خشم را فرو می‌نشانند، بر هوش می‌افزاید و تلخه را خاموش می‌کند».

الکافی، ج ۶، ص ۳۸۱

خوردن گوشت کبک:

السَّيَّارِيُّ عَمَّنْ رَوَاهُ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَقِلَّ غَيْظُهُ، فَلْيَأْكُلْ لَحْمَ الدَّرَاجِ.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: هر کس دوست دارد خشمش کاستی بگیرد، گوشت درّاج (کبک‌نجیر) بخورد.

الکافی، ج ۶، ص ۳۱۲

کشمش - مویز:

حَدَّثَنَا أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ زَنْجَوِيهِ الدِّينَوْرِيُّ قَالَ حَدَّثَنَا أَبُو عَثْمَانَ سَعِيدُ بْنُ زِيَادٍ فِي قَرْبَةِ رَامٍ قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي زِيَادُ بْنُ قَيْدٍ عَنْ أَبِيهِ قَيْدُ بْنُ زِيَادٍ عَنْ جَدِّهِ زِيَادِ بْنِ أَبِي هِنْدٍ عَنْ أَبِي هِنْدِ الدَّارِيِّ قَالَ: أَهْدَيْتَنِي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ طَبَقُ مَعْطَى، فَكَشَفَ الْغِطَاءَ عَنْهُ، ثُمَّ قَالَ: كُلُوا بِاسْمِ اللَّهِ، نِعَمَ الطَّعَامِ الزَّيْبُ؛ يَشُدُّ الْعَصَبَ، وَيَذْهَبُ بِالْوَصَبِ، وَيُطْفِئُ الْغَضَبَ، وَيُرِضِي الرَّبَّ، وَيَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ، وَيُطَيِّبُ التَّكْهَةَ، وَيُصَفِّي اللَّوْنَ.

الاختصاص به نقل از ابو هند داری: طبقی روی پوشیده به پیامبر خدا اهدا کردند. ایشان، پوشش را از آن برداشت و سپس فرمود: «به نام خدا بخورید. مویز، چه نیکو خوراکی است! پی را استحکام می‌بخشد، بیماری را از میان می‌برد، خشم را فرو می‌نشانند، پروردگار را خشنود می‌سازد، بلغم را می‌برد، بوی دهان را خوش می‌سازد و رنگ را صفا می‌دهد.

الإختصاص، ص ۱۲۴

روغن زیتون:

مِنْ صَحِيْفَةِ الرَّضَا ع... الرَّضَا ع قَالَ: نِعَمَ الطَّعَامِ الزَّيْتُ يُطَيِّبُ التَّكْهَةَ وَيَذْهَبُ بِالْبَلْغَمِ وَيُصَفِّي اللَّوْنَ وَيَشُدُّ الْعَصَبَ وَيَذْهَبُ بِالْوَصَبِ وَيُطْفِئُ الْغَضَبَ.

امام رضا (علیه السلام): روغن زیتون چه خوب طعامی است! بوی دهان را خوش می‌کند و بلغم را از بین می‌برد و رنگ چهره را صفا و روشنی می‌بخشد و عصب را محکم می‌کند و غضب را فرو می‌نشانند.

مکارم الأخلاق، ص ۱۹۰ / مستدرک الوسائل، ج ۱۶، ص ۳۶۵

۴- آنچه به انسان حلم (بردباری) می‌بخشد:

خوردن به ناشتا:

حَدَّثَنِي عَلِيُّ بْنُ مُوسَى الرَّضَاعِ عَنْ أَبِيهِ مُوسَى عَنْ أَبِيهِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ [مُحَمَّدٍ عَنْ أَبِيهِ] عَلِيِّ بْنِ أَبِيهِ الْحُسَيْنِ عَنْ أَبِيهِ عَلِيِّ ع قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ يَوْمًا وَفِي يَدِهِ سَفَرَجَلَةٌ، فَجَعَلَ يَأْكُلُ وَيُطْعِمُنِي وَيَقُولُ: كُلْ يَا عَلِيُّ، فَإِنَّهَا هَدِيَّةُ الْجَبَّارِ إِلَيَّ وَإِلَيْكَ. قَالَ: فَوَجَدْتُ فِيهَا كُلَّ لَذَّةٍ. فَقَالَ: يَا عَلِيُّ، مَنْ أَكَلَ السَّفَرَجَلَةَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ عَلَى الرَّيِّقِ صَفَا ذَهْنُهُ، وَامْتَلَأَ جَوْفُهُ حِلْمًا وَعِلْمًا، وَوُقِيَ مِنَ كَيْدِ إِبْلِيسَ وَجُنُودِهِ.

امام علی علیه السلام: روزی، در حالی که پیامبر خدا یک به در دست داشت، بر ایشان وارد شدم. ایشان به خوردن به و دادن پاره‌هایی از آن به من پرداخت و می‌فرمود: «ای علی! بخور، که این، هدیه خداوند به من و توست». من در آن، همه لذت‌ها را دیدم. پیامبر صلی الله علیه و آله همچنین فرمود: «ای علی! هر کس سه روز ناشتا به بخورد، ذهنش صفا می‌یابد، درونش از دانش و بردباری می‌آکند و از نیرنگ ابلیس و سپاهیان‌ش ننگه داشته می‌شود».

عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۷۳

۵- آنچه شهوت حرام را از بین می‌برد:

خوردن سرکه:

مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى عَنْ عَلِيِّ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْجَعْفَرِيِّ عَنْ مُحَمَّدٍ وَ أَحْمَدَ ابْنَيْ عُمَرَ بْنِ مُوسَى عَنْ أَبِيهِمَا رَفَعَهُ إِلَى أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ: الإِصْطِبَاعُ بِالْحَلِّ يَنْقُطُ شَهْوَةُ الزَّوْنَا.

امام صادق علیه السلام: خورش ساختن سرکه (استفاده مقدری از سرکه با غذا)، شهوت زنا را ریشه کن می‌کند.

الكافي، ج ۶، ص ۳۳۰

نظام اصطلاحات:

اصطلاحات دیگران:	اصطلاحات الگوی پیشرفت اسلامی:
ژاپن اسلامی / چین اسلامی / سیاست‌های پولی و مالی / ابتدای زنجیره ارزش / انتهای زنجیره ارزش / زنجیره تولید تا مصرف / حذف یارانه‌ها / نظارت حداکثری بر سیستم توزیع کشور / سیستم‌های هوشمند / انرژی‌های تجدیدپذیر / انرژی‌های فسیلی / پوشش‌های جهانی سبز / ناترازی سوخت / برنامه ششم توسعه / قانون / نرخ تورم / تولید ناخالص داخلی / پرداخت مالیات / عدم وصول مالیات / تولید ناخالص ملی / سیب سلامت / کالری / کیلو کالری / مولکول‌های زیستی / کشاورزی پایدار / تراریخته / پروتئین / ریزمغذی‌ها / درشت مغذی‌ها / کلسیم / سیستم‌های رتبه‌بندی ساختمان / پایداری ساختمان / سیستم رتبه‌بندی سبز / سرطان . / توده / شهر سبز / شهر دوستدار کودک / شهر حامی زنان باردار / هویت کالبدی / منظر شهری / سرزندگی شهری / نوشهرگرایی / شاخص تورم / شاخص اعتبارات مازاد / شاخص نرخ‌های بهره واقعی / شاخص نوسانات پول / شاخص مانده حساب جاری تراز پرداخت‌ها / بازارهای موازی / ریال / دلار / یورو / پول اعتباری / پول دیجیتال / تراکنش‌های بانکی / پولشویی / نظارت بانک مرکزی / افزایش امکانات درمانی / مگاهاسپیتال / توسعه خدمات درمانی	الگوی پیشرفت اسلامی / تمدن اسلامی / دولت اسلامی / تمدن نوین اسلامی / عدالت / قوه فرقان / فاروق / طاغوت بانک مرکزی / مفاهیم الگوی پیشرفت اسلامی / ساختار جدید دستگاه ارزیابی / نقطه شروع چگونگی ساخت دولت / فقه الفرقان / جمع دلالی / دولت‌سازی اسلامی / مرحله دولت اسلامی / سیاست‌های پولی و مالی در دولت اسلامی / ساختار خدمت در دولت اسلامی / کوتاه‌کردن زنجیره ارزش / الگوی مردم پایه مشاغل برتر / کاهش میزان حمل‌ونقل / اسراف / فقه الیbian / بیان مبتنی بر افتتاح" / تعریف / تصویر / تصمیم / ساختار مُکث / تبویب ادله / افتتاح و اختتام / نقطه شروع و ختم / قوه ارزیابی و فرقان / نظم اختیاری / نظم جبری / هدایت نظامات ذهنی / جهاد تبیین / نظام‌سازی / فقه ارزیابی / ازدواج / طلاق / خانه‌های حیاط دار / دستگاه پیامبران / دستگاه طاغوت / خیر و شر / عفت / حرص / غلبه سردی / حرام‌خواری / نجاست خواری / طیبات / غذای طیب / غذای خبیث / غذای حلال / غلبه سردی / غلبه گرمی / غلبه تری / غلبه خشکی / غلبه سودا / غلبه دم / غلبه صفرا / غلبه بلغم / تهییج سودا / تهییج بلغم / طبع گرم / طبع سرد / صفراوی / دم‌دمی مزاج بودن / مزاج / الگوی فقهی ارزیابی غذا / شاخص تولید اخلاق / سخن / شجاع / بُخل / بخیل / مقررات فقهی ساختمان / سُدّه / علوم غریبه / جذب جن / مسکون / محیط همسایگی / محله / حریم خصوصی / تفریح خانگی / مدیریت تنظیم وقت / شاخص پیشرفت / شاخص ربا / شاخص ذخیره ارزش / قابلیت پس‌انداز کردن ثروت / قابلیت ذخیره‌کردن ارزش / قابلیت ذخیره‌کردن ثروت / پول طلا / پول نقره / شاخص ذخیره ارزش و ثروت / شاخص تبادل حداقلی / تهاؤر / کاهش تبادل / تبادل مستقل / پیشگیری از بیماری / مسجد بازار / مساجد محله / مسجدمحور / محله‌محور / مردمی‌کردن امور / شبکه مردمی / مساجد ثلاثه / مساجد اعظم

جدول تصمیم شاخصه‌های ارزیابی در دولت اسلامی		
دسته بندی تصمیمات:	تصمیمات پیشنهادی:	برخی آثار تصمیمات و توضیحات تکمیلی:
چگونگی محقق شدن دولت اسلامی	تبیین تفصیلی و مشخص از چگونگی ساخت دولت اسلامی	۱. پرهیز از کلی گویی و عدم ارائه راهکارهای مشخص، ۲. دستاویز نشدن مسئولین به تئوری‌های پوزیتیویستی
نقطه آغاز ساخت دولت اسلامی	لزوم تحوّل در قوه ارزیابی کشور بر اساس دستگاہ پیامبران علیهم‌السلام	۱. محوریت «نظم اختیاری» در دولت اسلامی مبتنی بر اصل «تبیین» (متوجه کردن انسانها نسبت به درست یا غلط بودن کارها)، ۲. جهت‌دهی و تغییر ذهنیت و تفکرات انسانها (خصوصاً مسئولین و رئیس جمهور) و در نتیجه: تغییر رفتار، ۳. پرهیز از قوانین جبری و اکراهی، ۴. پرهیز از ادعای اداره جامعه بر مبنای اسلام و در عین حال استفاده از شاخصه‌های ارزیابی سازمان‌های بین‌المللی، ۵. ایجاد اختلال در قوه ارزیابی انسان (استفاده دستگاہ شیطان در معرفی ویژگی شرّ حرص به عنوان امری ممدوح و ایجاد اختلال در قوه ارزیابی انسان)
چگونگی تحول دستگاہ ارزیابی کشور	۱. تحول در نظام ارزیابی غذا در کشور بر اساس چهار مفهوم: «حلال»، «طیب»، «سازگاری» و «اخلاق» غذا با «مزاج» و «اخلاق»	پیشگیری از عواقب خطرناک ارزیابی غذا بر اساس مفهوم کالری و مولکول‌های زیستی (مانند: حشره‌خواری، افزایش بیماری‌ها و ...)
	۲. تحول در نظام ارزیابی ساختمان بر اساس مقررات فقهی ساختمان (۹ محور)	۱. ارزیابی ساختمان از حیث مصالح ساختمان با چهار شاخص: زیست‌پذیری (سازگاری با محیط زیست)، سلامت (سازگاری با مزاج)، ارزان و علوم غریبه، ۲. ارزیابی ساختمان از حیث جانمایی: ساخت در قالب محله و رعایت محیط همسایگی، ۳. ارزیابی ساختمان از حیث حریم خصوصی، ۴. ارزیابی ساختمان از حیث تفریح خانگی
	۳. تحول در معیارهای ارزیابی زندگی شهری	اولین شاخص: کاهش حمل و نقل (با اجرای تصمیمات شهری کوچک مقیاس (محله‌محوری)) برخی از فوائد: کاهش ناترازی سوخت، کاهش آلودگی صوتی و آلودگی هوا، کاهش ترافیک، افزایش قدرت تنظیم وقت افراد
	۴. تحول در شاخصه‌های ارزیابی کارآمدی و اثرگذاری سیاست‌های پولی و مالی	اولین شاخص: شاخص ذخیره ارزش (قابلیت پول کشور برای ذخیره کردن ارزش ثروت مردم) یکی از نتایج عدم توجه به «شاخص ذخیره ارزش» در سیاست‌های پولی و مالی کشور: روی آوردن مردم به بازارهای موازی (مانند: خانه، زمین، ماشین و ...) و در نتیجه: افزایش تورم در بازارهای موازی
چگونگی طراحی سیستم ارزیابی جدید در کشور	۵. تحول در ارزیابی سلامت کشور بر اساس میزان پیشگیری از بیماری	۱. تبدیل ساختار حیات یک جامعه به فضای ضد بیماری و محقق کننده پیشگیری، ۲. قراردادن پیوست سلامت برای همه اجزای ساختار حیات انسان، ۳. پیوست پیشگیری برای محیط اطراف انسان به جهت کاربردی کردن پیشگیری، ۴. جلوگیری از آمارهای وحشتناک رشد بیماری در زمینه‌های مختلف
	پایه گذاری مرکز ارزیابی جدید در حوزه علمی قم (سیستم تولید مستقل)	مسجد محور و محله محور بودن گزارش‌های ارزیابی جدید (سیستم انتقال مستقل): ایجاد ارائه گزارش‌های ارزیابی اقتصادی در مسجد بازار، ارائه گزارش‌های مرتبط با خانواده و مسائل اجتماعی در مساجد محله، و ارائه کلیت گزارشها در مساجد جامع و اعظم به امامان جمع

* مسیرهای ارتباطی:

پایگاه اطلاع‌رسانی نقشه راه m-hedayat.blog.ir

کانال «الگو» در پیام‌رسان ایتا @Olgou

